

En kall vinterdag i mars föddes barnet, detta barn, som var så ovärdigt kommet och föraktat redan i moderlivet. Det blev mottaget med blandade känslor: skam, vanära, missnöje och medömkan från mors, morföräldrars och morssyskons sida. Men under allt detta fanns engligt av den kärlek, som går över all egoism.

Här undras, vem barnet blev likt. Om hon ändå haft sin mors goda utseende! Men ack nej! Ett främmande ansikte hade hon. Hon bråtes inte alls på sin mors släkt. Hon blev den fula ankungen.

Jag föddes i en liten grå, förfallen stuga på en sanbacke vid skolan. Min syster var fem år. Mor har sagt, att den gifta skolläraren var vår far. Men en anhörig till honom påstod, att han var min systers far men inte min. Jag har inte frågat min mor. Det föreföll, som om hon inte ville tala i denna sak.

Mor bodde tillsammans med sina föräldrar och sin yngre syster. Morfar försörjde sig med att gå på dagsverken hos bönderna. Hans huvudsakliga arbete bestod i att gräva diken, hugga ved och göra gärdsgårdar. På vintern brukade han vrida vidjor åt timmerfloattare. Han lärde även de rika böndernas barn att läsa och räkna. På den tiden fanns inte skolor.

Mormor gick i gårdarna som dagsverkskvinna. Hon slog hö, skar sä och tog upp potatis åt bönderna med harka. Men då hon blev äldre bar hon bort i byn. Dessutom tiggade hon. För postbärningen fick hon en och annan blöta och när hon tiggade fick hon ojäst bröd, rieskaa, en bit salt fisk eller amerikanskt fläsk. Någon gång fick hon en kanna "piimä" (fil) och en kopp kaffeböner. Man visste, att hon tyckte om kaffe.

Min morfar härstammade från den finska sidan. Hans föräldrar voro handels- och rika bönder i mellersta Finland. Men de flydde utan finska kriget till norra delen av landet. Där hade de jordbruk och engros affar. Men när deras skepp en gång kom från utlandet med varor, förläste det. Och eftersom både skepp och varor voro oförsäkrade blevo de utfattiga. De köpte sedan ett hemman på svenska sidan, men kunde inte så länge behålla det, utan flyttade till en skogaby. Medan morfar och mormor ännu voro unga ville de gärna flytta till kyrkbyn. Därför sålde de sin hemmansdel för litet och ingenting.

Ibland hade de fått sälja av skogen till något bolag, eller rättare sagt: de hade bytt ut timmer mot någon säck kaffe. Mormor, som var glad och givmild, skar hål i botten på kaffesäcken och tog den vägen ut kaffeböner, som hon gav åt de fattiga. Morfar var sträng och vaktade sina kaffesäckar, men innehållet smälte fort ihop. (Han själv, sonen och yngre dottern voro stränga laestadianer.)

Min morbror gifte sig, köpte ett eget hemman men för snart nog till Amerika med sin hustru. Hemmet lämnades åt hans föräldrar. Men det såldes för några säckar mjöl. Hemmanen voro i allmänhet så stora, att de földe 25 kor, 2 hästar och en mängd får. Attakoeshemman användes som torp. De nya ägarna sålde mycket skog från dessa hemman.

Då jag var tre månader gammal reste min syster också till Amerika. Men hon för såde hon till min mor: "Var snäll mot din äldre dotter! Den yngre tyckte hon ruter i sig."

Något år därefter flyttade min mor till en stuga i närheten av landsvägen. Mitt första minne från utevaron i naturen är, att jag satt i solstolen utanför bron och skåpade i vattenölen. Jag var mycket förvånad över solen och fåglarna. Deras sång tilltalade mig. Jag bakade bullar av lera och vatten och beundrade myrornas, skalbaggens och flugornas lek. På vintern blev isen på fönsterrutan till de underbaraste växter och snön på marken blev i mina ögon som vittne på gul- och silverstjärnor i solken och månlyus. När den tiden minns jag sex original, tre gubbar och tre gummor. Den förnämsta av dem var en lång karl, som kallade sig "Pojken". Han hette egentligen Kalkiska. Han gick i långa tjolar. Han drog vägnarna fram, dikta de verser och sjöng samt tiggade. Här människorna voro ogina mot honom dikta de han verser om dem. Därför tordes ingen låta bli att gå. En gång då han kom till en bröllopsgård och inte fick någonting, sjöng han en lång hungervisa. Den lever ännu i folkminnet. Då jag var tre år gammal kom han en gång vägen fram. Jag var rädd för honom men ville ändå ropa "Kalkiska" efter honom. Då jag ropat hans namn sprang jag upp på vinden och gömde mig. I stället för lås hade man då "pönkkä", ett stort trä, som man låste på förstugudörren. Jag minns, att jag ville lägga detta trä på dörren, men det var för tungt.

Den andre mannen kallades Piimäpää. Han var härlös på hjässan. Han gick om kring och tiggade men brukade också stjäla. En gång hade han stulit "piimä". Det påstods, att då han vid ett tillfälle lagt sig på en sänk för att vila, föll en filklump i hans ens äga. Från den dagen hade han en vit fläck på det.

Den tredje gubben kallades Fläsk-Abraham för att han var så lat och fet. Han gick i gårdarna och här och var ville han ligga över natten. Det fick han oftast. Han sjöng laestadianska sånger med ljudlig röst och därför såg folk inte så omilt på honom.

Av de tre gummorna minns jag en, som hette Ester. Hon var litet konstig. Hon gick omkring i gårdarna och tiggade. Hon trodde sig vara den heliga Esten

Hon kunde bibeln på sina fem fingrar och brukade berätta och läsa utantill var hon kom. I ett gammalt prästgårdsvisthus hade hon flera tjocka biblar med läderpärmar. Hon drog en av dem efter sig på en liten kärra. När hon gick på landsvägen kunde man rätt som 'et var se henne stå på ett ben. Och hon ansåg, att åt det hållst hon föll skulle hon gå för att tala om Gud. Hon trodde, att Guds ande vägledde henne på detta sätt.

Den andra gumman var också laestdian och hon hade blivit vrien av religionsgrubbel. Hon predikade lag för människorna och var en trogen besökare i kyrka och bönehus. Hon var allti berörd av Guds ande, så att hon fick "liikutuksia" (rörelse). Hon grät när hon talade om Gud, grät och skrattade och dansade i glädje över att hon fick vara Guds barn. Vid Herrens nattvard var hon trogen gäst. Jag minns ännu då jag fick följa mor till kyrkan hur hon, då hon en vacker sommarsöndag tagit nattvarden, hoppade upp, klappade ihop händerna och ropade: "Herren vare tack och lov." På detta sätt dansade hon runt från altaret, genom stora gången, genom pelargången och ut på kyrkbacken. När hon som bäst dansade märkte hon inte, att hon tappade byxorna. För hon använde byxor. Och när prästen och klockaren kommo ut, måste de generade ta en liten omväg.

Jag vet inte hur hon skaffade sig sin utkomst, men jag tror, att folk uppskattade hennes religiositet, så att hon levde på gåvor.

Den tredje gumman var en nasare. Hon bytte och sålde och kallades "Luff-Mina". Hon brukade vantra mellan Haparanda och Tärnävä med sina handelsvaror. Det var så roligt, då hon kom in till oss. Hon brukade ha de grannaste huvuddukar och borddukar samt vävgarner till bårder. Knappar, häktor, nålar, skoremmar och underkläder hade hon även.

I denna stuga vid vägen fanns ett stort rum med öppen spis. En dag, då mor hade varit borta på arbete, hon var ansedd som mycket skicklig att baka "rieskak", hade vi en stor brasa i spisen. Mor var mycket förargad, när hon kom hem. Jag minns ej vad min syster gjort, men hon hade visst fått en fläck på det nya förklädet, som hon passat på att sätta på sig. Mor hämtade ris och tänkte slå henne. Men jag tyckte att detta var orättvist. Jag började skrika, tog min syster om midjan och följde efter då hon sprang runt undan mor. Jag minns hur rent golvet var och hur klart elden lyste! Min syster sprang och skrek. Jag likaså. Mor sade mig: "Om du inte släpper henne, skall du själv få stryk." Men jag släppte ej taget och blev den, som fick av riset. Hon slapp undan. Jag var då tre år och min syster åtta.

Jag brukade gå till ett stenrös i närheten av hemmet och plocka hallon. Till morfars gamla gård ledde en allé av aspar. Där ville jag också gärna gå. Som jag var förtjust i djur gick jag ofta till närmaste granngård. Där fanns hästar och kor.

Då jag var fyra år flyttade vi till en stuga, även den vid landsvägen. Men närmare skolan. Mor hade mycket vackra blommor. Särskilt minns jag en kann, som räckte ända upp till taket. Dessutom hade hon geranier, pelargonier, fuxior, petunior och muskot, som hade stark doft. Folk, som passerade förbi på vägen brukade ibland komma in och beundra hennes blommor. Någon gång köpte de också en krukväxt av henne. Var lördag om sommaren brukade vi strö friskt löv eller enris på golvet, och detta fick ligga över söndagen.

Då mor gick bort och bakade, fingo min syster och jag stanna hemma. Men en gång minns jag, att jag var alldeles ensam. Barhuvad, utan skor men med förkläde på gick jag då till ett stenröse en god bit hemifrån. Jag var lycklig och glad över att kunna bli raga med något till hemmet. Jag tänkte nämligen repa löv i karkbifartens förklädet. Under tiden hade min mor kommit hem och sökt mig. Jag hann inte säga, hur glad jag var över att ha förklädet fullt av löv, innan mor gav mig så mycket bannor, ja nästan stryk, för att jag gått bort utan lov. Detta var min första motgång.

En annan gång satt jag på bron och solade mig. Jag såg, hur fåglarna pickade säd i spillningen efter hästarna. En pojke från byn, som gick förbi på vägen slog mig med ett ris. Han var troligen onä på mor.

Från Vittangi, Muoniolusta, Karesuando och Enontekiö kommo förbönder med lass av renkött, hudar och jordbruksprodukter till Haparanda. Därifrån togo de lass tillbaka med råg, salt, kaffe, gryn, socker och tobak m.m. X

Härifrån flyttade vi snart till en liten stuga på sandbacken vid skolan. Vi köpte den för 30 kr. Den var nära tre meter i fyrkant och innehöll ett rum, som hade ett litet fönster med fyra rutor åt norr samt öppen spis utan spjäll. Fönstret hade enkla rutor, som om vintern vore övertäckta med rimfrost och isblommor. En lång stund måste jag andas på dem för att få ett titthål till min närmaste granne. Mor lät senare bygga en förstuga av brädkanter, som blivit över av handsågad plank. Denna förstuga var något större än rummet. Verbot fanns inte men vi gjorde ett skjul vid väggen. Det var mycket enkelt. Granar och björkar lutades mot takåsen så att ett rum uppstod utmed väggen. Detta blev vår verbot.

Stugan var möblerad med en gustaviansk säng vid en av väggarna. Utmed andra väggen rymdes en koffert, som var gjord av bräder.

X Medan hästarna vilade kommo förbönderna i vår stuga och åto sin matsänk samt köpte kaffe.

Mellan kofferten och spisen fanns plats för en stol. Vid tredje väggen stod stod en stol och ett bord. I denna stuga bodde mor, mormor och vi två barn. Mormor hade sin bädd på kofferten och vi tre lågo alla i sängen. Om dagarna bäddades sängen upp med alla sängkläder. Det var mycket noga, att kanten skulle vara jämn. Mormor var utan tänder och hon brukade skära brödet i små bitar på koffertlocket, alltid på bestämt ställe, så att en fördjupning uppstod.

Ett år bodde en fattig kvinna med sitt barn i stugan tillsammans med oss. Kvinnan låg på golvet om nätterna och barnet i vaggan. Men så tog hon tjänst i en gård i byn. Barnet stannade kvar och sköttes av mor. Som betalning fick hon någon kannan piimää då och då och rieskaa. Piimää bars i träbyttor och betalades med 10 öre kannan.

Jag var mycket sportintresserad. Av en granne brukade jag få låna skidor att åka på, och när jag övat mig rätt mycket gjorde jag mig själv ett par korta breda skidor av björk. Staven var också av björk med en ring av vija. Stugan låg på en ganska hög backe och nedanför utbredde sig en myrmark. Där övade jag mig med att åka i backe och hopp. Kläderna utgjordes av en vadderad underkjol, blus och kjol samt stoppekofta. Inga byxor.

Min syster var mer kvinnlig än jag. Hon satt oftast och virkade, sydde eller stickade. Mor sydde lannesömnad för hant, ty symaskin fanns ej. Hon var ansedd som en skicklig lannesömmerska. Hon stickade även strumpor. Min syster hade samma intressen som mor under det att jag hade mer fallenhet för uteliv och sport. Men vissa tider stickade även jag otroligt mycket.

På min lott föll tidigt att skaffa hem ved från skogen, ty vi hade ej råd att köpa sådan. I början gick det så till, att jag gick på skidor ett par kilometer från hemmet. När jag så kom till en björkdunge hoppade jag av skidorna och trampade till snön omkring björkarna ända ned till marken. Sedan högg jag av stammen. Då jag var mindre brukade jag ta två små björkar under vardera armen. Då jag blev större ökades början och jag tog ända till 5 st. under var arm. Ibland brukade jag ha grannfruar i sällskap. Visst rann snö- och isklumpar utefter låret, men nästa dag var man färdig ge sig ut på liknande företaget.

På våren vid påsktiden då det var skare, steg man upp kl. tre på morgonen och längtade att komma ut på skarsnön, som glindrade som juvelereri i morgonsolen. Det var ofta ett helt sällskap, som begav sig ut och var och en hade sin kälke. Jag, som var minst, hade också den minsta kälken. Ingen yxa behövdes på denna milafärd, ty sällskapet skulle hämta torra alar, som det var lovligt att ta från böndernas skogar. Ibland kunde det ju hända, att yxan kom med, och då höggs även någon stor björk. Vägen sluttade mest hemåt och det var en stor njutning att se kälken full av torral glida ned för backarna mot hemmet. Då vi ibland stannade och vilade oss en stund brukade de äldre berätta om skogsrän och jordnymer. Var man mycket trött talades mest om böndernas snikenhet och vår stora fattigdom. Skarsnön brukade hålla en hel vecka ibland och då var man redo varje morgon. Alla voro lika belåtna att ge sig ut på nya företaget. Kom man till en tät skog var snön mjuk. Då sjönk man ned för varje steg och blev mycket trött. sådana gånger kännes det tungt och besvärligt. Men till nästa år hade man glömt bort besvären och kom endast ihåg naturens skönhet och vedskjulets späckade innehåll. Ju större man blev desto större blev kälken. Ved tretton års ålder hade den utbytt mot en renslåda, som en granne lånade mig.

Mitt handarbete bestod första tiden i att riva upp stickade och vävda grannt färgade yllesaker. På detta sätt fick jag ulltollar av rött, brunt, rostgult, ljusgult, blått, grönt och skärt garn. Sedan hade jag mitt nöje i att sortera dessa olika tottar och sammanföra skiljda färger. Dessutom snickrade jag olika småsaker: väderleksgubben på taket med svärd i hand färdig att vifta åt olika höll då vinden kom, vattenkvarn, blåsnurra, dockor och möbler. Dessa senare gjordes av presentaskar, som brukade innehålla karamellgryn med någon liten ring i.

Vid sex års ålder började jag skolan. Bänkarna voro så långa, att de rymde fem å sex barn. I stället för skrivböcker hade vi griffeltavlor. Bänkfacket var som en hylla i en kyrkbänk. Jag satt mitt på en bänk med barn på ömse sidor. Jag brukade roa mig med att plocka med mina olikfärgade garntotтар och lägga dem tillsammans. En gång var jag så upptagen av denna lek, att jag inte hörde på vad läraren sade. Och rätt som det var föll nummerbrädan på mitt huvud. Det gjorde inte ont, men jag skämdes, då min gode lärare stod där några bänkar framför mig och såg på mig med allvarsamma blickar. Nu hade jag förstört det för mig, jag, som nästan varit hant guldris!

Varför jag särskilt vunnit min lärars hjärta berodde på, att min mor höll mig snygg och ren. Så hade jag vacker långgröet. Och mina betyg voro bland de bästa. Undervisningen bedrevs huvudsakligen på finska. Undervisning i svenska meddelades nog, med det var inte tillräckligt för att man skulle kunna förstå ^{och} tala detta språk.

Sedan jag om aftnarna gjort bort mina läxor var jag mest ute i backarna och åkte skidor eller kälke. Vid töväder byggde jag snökåtor.

Vid ett tillfälle minns jag att vi barn byggde en labyrint med 14 å 15 små rum och gångar, så att vi kunde leka kurragömma därinne. Höst och vår åkte pojkarne skridskor. Som min mor ansåg detta vara opassande för flickor fick jag aldrig några skridskor.

Från det jag var sju år brukade jag samla sand i en hög för att på våren, då solen började skina varmt, kunna strö ut den över snön på stora delar av vår backe. Där blev fort barmark. Lördag och söndag samlades byns ungdom utanför vår stuga för att spela boll eller leka ring lekar. Då jag hade stark och klar röst sjöng jag med en stämma, som hördes till byns nordligaste del. Från den tiden brukade ungdomarna på min pås dag samla på vår backe. De satte upp en lång stör, som skulle vara flaggstång. Flaggan, som hisades upp, var gjord av brokiga tygbitar. Då sjöngs och dansades och jag begåvades med blomsterkort. Det låter kanske skrytsamt att omtala, men sällan kunde någon få mig fatt i enkleken och kastades det lyror kunde jag hoppa upp och ta bollen om även en stor karl stod färdig att ta emot den. Dessa lekar varade till bortåt 12 på kvällarna och detta förskaffade mig en ständig ovän i vår närmaste granne, som inte tyckte om att bli störd. Då jag skulle gå till skolan måste jag gå en omväg för att slippa råka ut för henne.

Då jag blev något äldre brukade jag även jaga. Jag snarade ripor och harar. En gång kände jag mig stolt, då jag kom hem med två harar och en ripa. På somrarna brukade jag meta fisk. Vi hade nämligen inte råd att köpa nät.

En gång skulle jag även hämta ett lass varor från Salmis. Jag var så blyg, att jag inte på hela nervägen vågade be om vatten, fast jag var mycket törstig. Vid framkomsten ville jag inte heller begära att få vatten utan måste uthärda den svåra törsten till jag kom till Kukkula, två mil från Haparanda.

När jag blev större brukade jag sticka de längsta tänkbara fruntimmersstrumpor av finaste garn. För dem fick jag enäst en kr. av en doktorinna i Matarengi. Dessutom stickade jag strumpor, som jag sålde åt lärare och lärarinnor samt sockar och vantar åt byns värinnor. För det fick jag i allmänhet fil och rieskaa. Spetsar i massor virkade jag åt bondflickorna. De skulle ha dem till linnen, byxor och läkan. ^{detta} Då jag tyckte, att in inte inbringade mig tillräckliga inkomster skrev jag vid åtta års ålder efter katalog från Finspång. Fast egentligen var det en gosse, som hette Kranz, som hjälpte mig med detta. Då katalogen kom och jag i den såg avbildningen av munspel, blåsharmonika, blomsterkort och visitkort, tänkte jag, att nu skulle jag börja göra affärer. Jag tog upp beställningar på visitkort och förtjänade några tioöringar på varje beställning. Jag förstod inte vad Obs! betydde. Gossen Kranz förstod det inte heller. Många gånger har jag sedan undrat, vad de sedan skulle tänka om mina beställningar, där varje rad började med obs! Men nog fick jag alltid, vad jag ville ha. Musik var jag särskilt intresserad av. Det fanns en bygubbe, som hette Maikkola. Han spelade fiol, och jag beundrade honom mycket. Min högsta önskan var att få lära mig spela fiol. Men min mor ansåg, att detta lika litet som skridskoåkning passade för en flicka. Och därvid blev det.

Då jag nu så lättvindigt tjänade tioöringar, beställde jag mig först ett munspel, som jag lärde mig spela på. Sedan köpte jag mig en blåsharmonika. Det var ett instrument som lät som dragspel, men som man blåste i stället för att dra. Då ungdomen kom tillsammans på lördagskvällarna i något pörte för att leka sittlekar och pantlekar, brukade gossen Kranz och jag tura om att spela munspel. Det var mest danslåtar vi spelade samt kärleksvisor, som sjöngos av de andra.

Framför mitt hem syntes tre stora bondgårdar och där brukade jag utföra mina mesta arbeten. I den ~~måttlös~~ mellersta av dessa gårdar voro människorna mycket vänliga. Husbonden var gammal och halt. Han hade tre pojkar och tre flickor, som alla voro fullväxta. Sine emellan voro syskonen inte så goda vänner utan gävo varandra öknamn. En syster, som var god och snäll kallade de Tittu-Lisa. En annan syster kallade de Lahonokka, som på svenska betyder Ruttan-näsa. En av pojkarne kallades Naapuri granne, den andre Turki-Tokki, vilket betyder Päls-Jocke och den tredje Kissa-katt. När de voro ensamma hemma brukade de ta piimäaskopan och kasta surmjölk på varandra. De voro begåvade människor.

Husfadern hade en svart häst, som var mycket snäll. Då jag var ungefär sex år gammal hörde jag en dag gubben önska, att han skulle ha haft hästen hemma från skogen. Jag tänkte då: " Jag hämtar hem hästen utan att säga något till honom." Några sockertoppsnören söktes upp och knötos ihop, och barfota, som jag var, gick jag till skogen för att söka hästen. Jag fann den, kastade ena änden av snöret om halsen på den, och kröt så repet som en snara, ledde hästen till en stor sten och hoppade därifrån upp på hästryggen. Jag höll med ena handen i manen och den andra i snaran och så bar det av iväg hemåt. Jag var så hjärtans glad, ty nu tyckte jag, att jag gjort den snälle gubben

en stor tjäst. Men då jag kom in på gården, ropade en av flickorna: "Herre Gud, hon stryper ju hästen!" Jag lommade molucken hem, och då hade man redan fått veta, att jag varit till skogen barfota. Hon var förargad. Hästen hade ju kunnat trampa fötterna av mig. Men gubben och jag blebo goda vänner från den stunden. "Om någon vecka ska jag börja plöja. Då ska du få köra hästen, så håller jag plogen. Jag har ju så ont i foten," sade han till mig. Och vi plöjde tillsearmans alla gårdens åkrar.

Husbonden orkade inte köra häst på vintern, ty han var ganska klen. Och mycket körslor hade de den tiden. Det var att hämta ved. Det eldades mest med torr furu. Att hämta ett lass tog en dag. Så hämtades hö från åarna i älven. Detta kunde endast göras mitt på vintern, då älven var tillfrusen.

En gång då jag var 6 å 7 år gammal följde jag trängen för att hämta hö från rian. Det var vanligt, att kvinnorna trampade höet i skrinan medan männen lastade på. Mannen lurade mig att gå in i rian och så han skulle ha våldfört mig om jag ej klöst och slagit och skrikit så mycket jag orkade. Han blev då rädd och släppte mig, ty en gångstig gick på förbi.

Det märkliga var, att mannen försvann från Gårdsfolket undrade mycket av vilken orsak han så brått lämnade sin plats.

Gårdens värdinna tyckte, att barnen medan de voro små skulle bada en gång i veckan, för hon trodde, att de skulle bli stora och starka av det. Man badade i stora grytan i laugården, under vilken det eldades. Grytans botten var så het, att man knappast kunde stå där, och man fick akta sig, så att man inte vidrörde grytans kanter med kroppen. Det fanns fyra badstugor i byn och i dem badades emellanåt.

En dotter och två söner i Mellangården reste till Amerika. En dotter och en son stannade hemma. Till byn kom en skicklig smed från Finland som hyrde smedja i Mellangården. Han blev en betrodd och ansedd man som sedermera gifte sig med gårdens kvarvarande goda milda dotter. De fingo 3 godsar och två flickor. Jag brukade sköta barnen, medan deras mor gjorde sina hemsysslor. Ni smedjan var jag gärna och smide hästskosöm och spik.

Efter någon tid kom åter en finlandsfinne till gården. Han tog plats hos smeden, men de kommo ej överens om lönen. Den främmande mannen hotade smeden och sade: "Nog skall jag betala dig för detta." Han for till länsmannen och anmälde, att smeden slagit ihjöl en man i Finland. Det blev en sådan uppståndelse i byn, ty inte ens hans hustru visste något om detta. Ingen ville tro att det var sant. Han reste emellertid tikkamått med första amerikabåt. Han skrev sedan, att han deltagit i ett supgille, som slutade med slagemål. Han påstod sig icke ha dödat någon, men en av deltagarna hade plötsligt segnat ned, troligen drabbad av hjärtslag. Där borta i det främmande landet skötte sig smeden sig väl, tjänade bra och skickade regelbundet pengar till sin hustru. Han bad bevakande, att hon skulle resa till honom. Men det gjorde hon aldrig. Alla barnen utom en son reste till fadern. De fingo goda platser, ty de voro begåvade, skötsamma och goda människor. Äldsta dottern besökte sin mor ett par gånger. Den näst yngste sonen, som stannade hemma hos modern, råkade ut för en säregen olycka. Vid 16 års ålder hade han fått en finne i näsan. Han rev den och näsan började svälla. Modern besökte läkaren för att höra om något kunde göras. Ty gossen blev mer och mer förstörd. Läkaren påstod, att det inte var någon fara. Såren skulle nog läkas så småningom. Men han miste näsan och ena ögat, gomen och ena kinden angreps. Då först kom modern på den tanken att skicka gossen till Stockholm. Där hejades sjukdomens framfart, men ansiktet var förstört, så att han måste använda mask. Trots den svåra sjukdomen lyckades han ta real-skolexamen pr korrespondens och fick sedan ärva det gamla mörnerhemmet samt blev storbonde.

Smedens hustru var världens snällaste människa. Om folk talade om hennes man brukade hon sucka tungt, men hon ville aldrig nämna något om honom. Inte heller om sin sons sjukdom talade hon. Aldrig baktalade hon någon människa och skickade aldrig var hon ovän med någon. Kom en fattig och bad om mat eller husrum behövde han aldrig gå ohjälpt från henne. Man såg alltid fattiga, olyckliga människor sitta i en soffa hos henne och ingen gick därifrån utan att ha fått mat eller kläder. Hon tjänade levande Gud även då sorger och motgångar voro stora.

I Södergården däremot bodde ingen lycka. Även där var husbonden halt men smäll och arbetsam. Husmodern klagade, skrek och trätte i deligen. Här växte upp en gosse och tre flickor. Den näst äldsta av flickorna var mycket flitig och arbetsam. Men hon var till sitt sinne lik modern. De tycktes dock inte kunna reda sig utan henne. Och hon blev så småningom den styrande. Den äldsta dottern gifte sig och fick två barn. Men då det var sådan ofriid och oenighet i hemmet lämnade mannen hustru och barn åt sitt öde och for till Amerika. När deras barn voro halvväxta gifte hustrun om sig och flyttade till ett torp på hemmanet. Sonen i huset hade fallandesot. Han gifte sig sedan och flyttade till en annan by. Far och mor dogo och ^{den näst äldsta} ~~den näst~~ yngsta flickan ^{reste} flyttade till Amerika. Den äldsta dotterns två döttrar blevo ~~skolelärarinnor~~ skolelärarinnor. Den ena gifte sig med en bonde, som va-

rit i Amerika och de köpte gamla hemmanet. Men hon fick arva sin mormors anlag och ofri den bor fortfarande i detta hem. Sonen var skicklig fiskare och jägare. Samtidigt med att han fiskade sköt han vilgäss i massor på öarna. Men köttet äts mycket motvilligt. Han använde fettet som särsalva.

Norrgården var ett stort hemman och gamla husbonden var ansedd som den förnämsta i byn. Han umgicks med kronans folk tjänstefolk. Där voro människorna snälla, särskilt värdinnan. Husbonden var mycket skicklig att göra affärer. Gubben ville ge sina barn en bättre uppfostran än bönderna i allmänhet kunde. Skolor fanns inte. Min morfar lärde med stränghet deras barn att läsa och skriva. En son reste söderut för att utbilda sig vidare men han blev vidlyftig. Den yngsta dottern, som blev särskilt omhulad av föräldrarna hade samma anlag som brodern. Den gamla husbonden var god vän med lappar från Enontekiö, Koutokeino och Karesuando. Själv hade han mycket renar. En stor äng på hans ägor sluttede åt mitt hem till och slaktfärd brukade 1000-tals renar komma dit. Då var i Norrgården som en stor lappmarknad. Här byttes varor mot renkött och här voro alla lyckliga, ty även de fattiga fingo del av den färiska blodkorven och pölsan, som kokades i stora fåhugrytan var dag under slaktveckan. Denna äng är alltid i mitt minne en förödelsens och förskräckelsens äng. Jag såg med fasa, hur lapparna kastade lassor, drog omkull renarna och stack kniven i hjärtat på dem. Så hoppade renen upp och sprang runt runt. För var sådan vecka tänkte jag: Varför skulle vi bo just där, så att vi ej kunde undgå att se dessa hemska blodbad. Från den tiden kan jag inte se blod och ädar högst ovilligt rättor. I det hemmet vistades jag mycket. Då jag började orka arbeta, rensade jag potatisland, ~~med~~ tog med tillhjälp av en annan flicka upp hela bondgårdens potatis med harka. Det var inte små land, ty potatisen skulle räcka åt både människor och djur på detta stora hemman. Låugårdarna voro i allmänhet mörka, ~~enast~~, enast med två mycket små fönster och en dörr. På våren var det stor glädje, när djuren släpades ut. Det var ett bälände och ett hoppande bland djuren och kalvarna dansade. Jag stod med en liten viska i handen vid grinden och så följde sedan med djuren till skogen. Jag brukade även slå hö och skära korn, köra hästar i tröskverket och någon gång tröskade jag också med slaga. Till slätter och tröskning steg men upp kl. 3 och kom ej i säng förrän kl. 9 på kvällen. Då kändes det skönt att få lägga sig. För att arbetet skulle gå fort slogs tävlingsöar på ängen. Stora xx karlar gingo i teten och kvinnorna efter. Och för att inte karlarna skulle hinna om en slog man så mycket man orkade. På detta sätt utnyttjades arbetskraften till det ^{yfferrika} sistaste även hos de små. Samma förhållande var det vid räfning. Och då höet skulle bäras till ladan eller hässjan på stänger lastades en väldig massa hö på stängerna och detta hö var ej alltid så torrt. Sällan tänkte någon på att ett barn på nio tio år bar i bakre ändan. Fingrarna raknade och blevo vita av ansträngningen. Men eftersom jag ansågs vara flitig kom nog ärelystnaden till. Den regeln upprepades ofta hos bönderna: "Den, som fort äter och klär sig, är en riktig människa" och blev tidigt inrotad i barnasinnets.

Den stående rätten vid måltiderna var potatis. Ibland doppades dessa med en träpinne i potatisvatten med något smör eller amerikanskt fläck. i. Ibland gjordes mjölkas med fläcktarningar till. Dessutom bjöds gulnad ströming och till helften torkat kornbröd (rieskaa). ~~För att åtgången ej skulle bli så stor bjöds till hälften torkat kornbröd.~~ Dessutom äts piimää d.v.s. fil varav grädden var avskummad. Till frukost på ~~dagarna~~ fick man fil med grädda på och till middag mjölkvälling. Detta ansågs vara så förnämlig mat, att ett ordspråk sade: "Inte allt gott på en gång, både att gå i kyrkan och mjölkvälling." Någon enstaka gång kunde man få kokt gädda eller sik. Lax däremot ansågs ~~ansågs~~ såsom allt för fin och dyr mat för tjänstefolk. Som dryck användes kärnmjolk. Den samlades i en stor så, och där fick den jäsas. Den blev så stark, jäsången kom ut genom näsa och mun, så man truckit av den. Vintertid fick man kött, mest aklvkött. Det ansågs vara det billigaste köttet. Rabarber växte visserligen i trädgårdarna, men den stod endast som prydnad. Ägg, hönskött och hästkött ville ingen äta. Då värdinnan var på riktigt gott humör brukade hon i smyg grädda plättar och ge åt den, som var flitig och duktig dagsverksarbetare. Det skulle vara som en särskild utmärkelse. Då faste sig ingen vid barnen. Åt dem dugde den sämsta maten.

Sista året jag tog upp potatis i denna gård kom jag en dag till magasinet. Där fanns hårt rågröd, som var mörkt jämfört med den torkade rieskaan, som gled mellan tänderna, så man tuggade den. Där fanns också torkad fisk, som lutades till jul. Då tog jag av bröd och torkad fisk och åt och njöt som jag kanske aldrig förr eller senare njutit av mat. Jag var visserligen i deras abbete men kände ändå samvetsförebärrelser för att jag tagit mat olovligt.

Det var en sedvänja bland ungdomen att ta färsk potatis och rovor på hösten. Då gick man till rian och stekte dem i ungnen och berättade roliga historier i halvmörkret. Detta ansågs egentligen ej att stjåla, fast husbondfolket inte voro glada åt det, emedan de voro rädda för eldsvåda.

En sommar då jag skulle följa mågen i huset och en ung gosse efter hö på en av öarna, så uppstod starkt åskväder med storm och regn. Båten var fullastad med hö och vi måste passera den stridaste älven. Den äldre mannen, som kommit från Amerika, var så förskräckt att han påstod sig inte ha varit så rädd när han råkade ut för storm på Atlanten. Vi lyckades dock i sista minuten ta oss i land och kommo under tak i en lada, där vi stannade till åskvädet var över.

Att byta arbetsdagar mot potatis eller att gå i gårdarna och tugga fann jag både tråkigt och besvärligt. Därför tänkte jag, att jag skulle gräva ett eget potatisland i vår sandbacke. Jag längtade så att få tag i en potatisharka. En dag, då en av granngårdsfruarna hade sin harka ute i potatislandet stal jag den och gömde den bakom en sten. Jag vågade aldrig omtala detta hemma. Men på natten kunde jag inte sova. Jag tyckte mig höra barkan säga: " Du är en tjuv, du är en tjuv! " Det första jag gjorde i den tidiga morgonen var att smyga mig med barkan tillbaka till den plats, där jag tagit den. Och jag vände potatislandet med en spade. Dessa spadar voro gjorda av trä med en 8 cm. bred järnplåtkant nedtill.

Man kunde också få trevliga minnen från vintrarna i denna gård. Pörtet var mycket stort. I sydöstra hörnet bodde husbondefolket, i sydvästra hörnet bodde döttrarna och främlingar. I nordöstra hörnet bodde tjänsteflickorna. De hade sin plats närmast muren, ty de skulle stiga upp först om på morgonen och koka kaffe, som till hälften var blandat med korn eller cikoria. I nordvästra hörnet vid dörren hade drängarna sin sovplats. Den soffan samt den väggfasta bänken var sittplats för alla besökande och vägfarande. I kamraren intill bodde gårdens söner. Det fanns en kammare på andra sidan förstugan men den användes till förvaring av mjölk och fil. Så fanns en sal för bättre resande samt därinnanför 2 kamrar som stodo oeldade. Sedan kaffet var färdigt väcktes drängarna vid 5-tiden. De skulle till skogen för att hämta ved eller till öarna för att hämta hö. I allmänhet var det 20-25 grader kallt om vintrarna. Man hörde hur medarna gnisslade mot snön. Ladugårdsspigan gick till ladugården för att sköta kor och får. En av innejungfrurna eller husmodern själv gjorde upp eld i bakugnen och bakade rieskaa. På husmoderns föll lessutom att skumma grädden av filbyttorna, slå den i en så och ställa den i vid ugnen för att värmas. Vid middagstiden slogs grädden i kärnan och lite var fick då hjälpa till med att kärna smör. Vid söderfönstret stod en vävstol. När alla på aftonen kommo hem och utearbetet var slut för dagen, började handarbetet. Värinnan eller någon av husets döttrar vävde, och de yngre fingo spola. Somliga stickade sockor eller strumpor andra åter lappade kläder, mest karlkläder. Drängarna togo in slädar och hästdon och lagade dessa. En stor brasa brann då i den öppna spisen. Husbonden låg mest på den långa bänken eller på en av de bättre sängarna, oftast flickornas, och kommenterade eller berättade historier. Han ~~systskax~~ rökte och spottade långa strålar utåt golvet. Så gjorde även drängar och främlingar. Sängarna voro i allmänhet överbredda med hemvävda ranor. De voro ganska styva och hårda, så att damm och smuts kunde borstas bort i snön. Golven voro målade med oljefärg, pörtet i gult och salsgolvet och kamrar i ljusgrått. Ofta fick man höra spökhistorier särskilt om de döda, som visat sig. Men ofta sjöngo alla kärleks- eller berättelsesånger samt Sions toner. Om en yngling kom på friarsträt satt han bland drängarna och sände kärleksfulla blickar till sin älskade för att förmå henne följa honom ut. Då husbondefolket på våren flyttat till sommarstugan hade flickorna besök av sina fästmän på nätterna. Fattigmans söner fingo inte ens se åt rika bönders döttrar.

I nästa by var det en ung man, som friade till dottern i huset. Men eftersom han var fattig var han ej omtyckt av flickans föräldrar. Han skulle dock i smyg besöka sin flicka. Han kröp in genom fönstret i hennes kammare. Men dessförinnan lämnade han sina galoscher på förstugubron. Han hade den oturen att somna där inne. En spjuver passade på att spika fast hans galoscher på bron. Och när husbonden tidigt på morgonen kom ut upptäckte han dem. Han bullrade av förargelse och ynglingen vaknade. Brått fick han att komma ut samma väg han kommit in. Men galoscherna måste han lämna i sticket.

Men det kunde också gå så att husbonden fick ångra sin hårdhet. I en grannby förälskade sig dottern i en fattig gosse. Hon fick inte gifta sig med honom för fadern. Jag minns att då jag en gång kom till denna gård hörde jag en röst, som med sådant vemod sjöng om sin käraste. Och då jag sökte upp den sjungande fann jag en ung vacker flicka naken i en bur. Hon hade blivit vansinnig av sorg.

Det var en sed att man årligen brukade ha husförhör. Där suto gamla och unga. Somliga kunde läsa och svara på prästens frågor. Andra åter kunde inte ens läsa fader vår. Vid ett tillfälle, då prästen frågade en dum pojke, vem vår största fiende var stod han där handfallen och kunde inte svara på frågan. Bakom honom satt en pojke med stoppnål i handen. Han hjälpte ynglingen på traven genom att sticka honom i baken med stoppnålen. Det gjorde ont och pojken började hoppa och svära på finska. Prästen sade: " Nå, nå, du svarar rätt, men du behöver inte ta det så häftigt." Somliga som var fattiga och hade svårt för att lära, kallades hedningar. De kunde inte läsa och skriva,

inte heller kunde de svara på prästens frågor. De kunde för den skull inte gå i skriftskola och fingo ej heller ta Herrens heliga nattvar. Självepilingar fingo ej begravas i vigd jord. Det var sed att alla dödar kyrktogos. De som fått oäkta barn fingo ej gå in stora vägen utan måste gå genom sakristian. Sedan de blivit kyrktagna fingo de sitta i en för dem avskild bänk till allas beskådande.

Folk brukade också ha husflyttningskalas. Det gick så till att en festlig måltid tillagades och folk bjödos på kalas. Då skickades en häst från varje bondehemman för att köra hem ett lass timmer utan särskild kostnad. På detta sätt orsakade inte husbygget så dyra utgifter. När jag såg nya hus med präktiga rum åt söder uppföras tänkte jag i mitt stilla sinne: "Var det är ledsamt att bo i ett spjällöst rum med fyra små rutor åt norr, ständigt isbelagda om vintern. När jag blir stor skall jag bygga mig stora rum åt söder." Jag undrade varför fattigt folk inte byggde sina rum med runt timmer som lador men stora och soliga. Det blev så billigt att bygga så. Men jag förstod ej då, att det blev kallt.

I kyrkan fanns ingen eldstad, men folk besökte den ändå om söndagarna. De rika åkte häst klädda i vargskinns- eller bockskinnspälsar men fattigt folk gick till fots, mången gång vadande i snön. Människorna sjöngo psalmerna i glittoner. Alla tyckte om att sjunga. Då jag hade vacker röst fick jag tillsammans med läraren leda psalmsången och julsånger. Med stor stoltighet sjöng orgeltramparen bakom oss. Min röst blev snart förstörd. Jag talde ej vid att sjunga högt i den kalla kyrkan. Det blev en stor sorg för mig då jag miste min sångröst. Och när mina vänner och läraren vid senare år hade saknat min sång då jag besökte gudstjänsten skämtes jag säga, att jag helt och hållet mist min röst. Det var ett alltför hårt straff för mitt övermod. Jag brukade om somrarna gå i tallskogen och sjunga i kapell med fåglarna och trodde mig till sist kunna ta tonen så hög som de.

Redan tidigt började jag på vintrarna staka väg från vår stuga förbi torpstugan i norr till den stora bondgården. Grannen i torpstugan var mycket snäll, och jag var mycket god vän med honom och hans familj. Han hade en ren kör, som han körde och han försörjde sig och sin familj med körslor. Han vred även vidjor, som han sedan sålde åt flottningskarlar och med detta arbete hjälpte jag honom. Han körde om dagarna långa smala björkar från skogen. Dessa togas in i pörtet, som ej var så stort som bondens. En stor brasa brann i spisen och från den fick man både värme och ljus. Först avkvistades vidjorna. I väggen voro två stora hål borrarade. I dem stoppades den grövre ändan av björkvidjan, som fastkilades. Man började vred vidjan så att den blev mjuk. Därefter gjordes buntar av 50 sådana vidjor, som såldes. Med dem bundo flottningskarlarna ihop timret. Dess emellan körde min granne timmer åt bolagen och bränste åt sig själv och andra fattiga torpare, om de själva ej orkade dra. Vi hade aldrig råd att låta köra hem ved.

I detta granntorp fanns flera gossar och flickor. Den äldsta av flickorna följde vid mycket unga år byns ungdom på bal till en annan by. Hon lekte ringlekar och blev svettig. Då hon for hem från hon. Hon fick sedan lungsot. Den tiden fanns ingen läkare, som ordinerade sjukhusvård. Aldrig togs febern och de sjuka voro uppe så länge de orkade. Sedan fingo de ligga, till de dogo. Då barnens far och mor voro borta smygarna på dagsverken brukade jag sitta hos den sjuka, som var äldst av syskonen. Jag hjälpte henne att städa rummet och elda fina brasor. Jag kammade den sjuka och badade hennes säng. Många gånger satt jag bakom hennes rygg och stödde henne, då hon hostade. För de yngre barnen, som lekte och sprungo ut och in, brukade jag hitta på berättelser och sagor. Ofta satt jag på ett gammaldags skivbord under fönstret i månskenet och berättade om månen och stjärnorna och människoandens vandring. Jag såg bilder av djur och människor på träd och buskar och om dem berättade jag små historier.

Många gånger, då jag satt hemma och stickade undrade jag hur den sjuka flickan hade det. En dag blev jag så lycklig, emedan jag trodde mig ha hittat på ett sätt att tala med henne hemifrån. Jag beslutade att sticka en telefon. Det skulle bli ett runt rör, som räckte från vår stuga till hennes. Och när jag talade i ena änden av röret skulle hon kunna svara i den andra. Det blev dock ingen verklighet. Jag stickade visserligen några meter men försöket misslyckades. Mitt första luftslott ramlade.

Till mitt sommararbete hörde att riva bark från sälj och gran. Man gjorde ett hack med tänderna i barken och drog så pass stor bit, att man kunde riva vidare med händerna och skala hela säljen. När man så hållit på en stund gjorde man små buntar av barkbitar. Tolv sådana buntar bildade en börda, som bars hem med rep. Dessa buntar stöddes upp som kärvar till torkning medan man ännu en gång gick till skogen för att skalfa en ny börda. När buntarna stått och torkat några dagar gick man till garvaren med dem. Han vette en famn småbuntar och för detta betalade han 35 öre. Den ena sommaren efter de andra, gick på detta sätt och jag började få tandvärk. Emaljen på tänderna förstördes.

Dessemellan brukade vi riva löv, som torkade på riagolv. Sedan hårdstoppades tunnsäckar med torra löv. Det dröjde flera dagar, innan man fått ihop till en säck. För denna säck löv betalades på hösten 1 kr. Man fick dock inte pengar som betalning utan pilmål och bröd.

Det fanns en fattig gumma i byn, som hade två döttrar. Den äldre var mycket vacker fast "lätt på foten." Hon kom till staden och blev en gatans kvinna. En gång då hon kom hem och hälsade på visade alla henne sitt förakt, och vid ett tillfälle rev värdinnan i ^{Sör}gården henne i håret. Hon klagade hos sin mor, som var ansedd för att vara trollkunnig och hon sade åt ~~den~~ värdinnan: "Du har rivit min dotter i håret, men du skall få igen det." En dag på sommaren, då värdinnan skulle hämta vatten i brunnen, steg hon på trappan till brunnstaket med sina bara fötter. Men där låg en huggorm gömd, som bet henne i stortån. Jag stod 10-15 m. därifrån. Hon skrek ohyggligt av förekräckelse och smärta och ~~manne~~ kom och hjälpte henne in. De hämtade en klok gubbe från grannbyn. Inte vet jag vad han gjorde, men värdinnan blev bättre och bättre. Min mormor berättade, att hon dagen innan detta hände, hade sett två ormar vilka som två tunnbänd rullade ned mot Sörgården från skogen. Den ena av dem såg hon krypa upp för stuguknuten. Det fanns gott om orm. En gång låg en orm under den höstack, på vilken jag satt och åt mitt middagsmål. Jag såg ormen krypa fram från stacken.

Man kunde även råka ut för andra äventyr. Husbonden i ^{Sör}gården skickade mig en gång ut på myren för att slå hö. Han var för tung för att gå där själv. Jag fick då myrskor av björkviåjor ungefär en halv meter långa och tre dm. breda. I annat fall skulle jag ha sjunkit. ~~xxxxxxungafxxxxxkm.~~ ~~xxxxxxmxxxx~~ Platsen låg ungefär fyra km. från hemmet och under det att jag arbetade vid en buske kom jag att träffa ett getingbo med lien. Då jag ej kunde springa undan blev jag så getingbiten i ansiktet, att detta alldeles svällde upp.

Min morfar hade köpt några kg. mjöl på kredit av husbonden i Sörgården. Då han inte kunde betala togo de av honom hans handstenar. Med dessa brukade brukade han mala korn. Det var vanligt att man av nya skörden malde mjöl till gröt med handstenar. Sörgårdebonden hade ej själv sådana stenar utan brukade låna av morfar. Men nu var ett lämpligt tillfälle att bli ägare till dem.

Längre bort i byn låg en rik bondgård. Där fanns en stor affär. Många barn växte upp i gården, men de voro högfärdiga. Yngsta dottern och jag brukade slåss rätt som oftast. En gång då vi voro i skolan rev vi varann i håret. Läraren kom över oss, då vi slogos som bäst. Den rika flickan klagade på mig och läraren höll med henne, ehuru det var hon som retat mig för att jag var fattig. Jag slutade skolan ett tag. Men då jag varit borta en vecka kom läraren och bad mig att jag skulle komma tillbaka. Han förklarade, att min kamrats far var en av dem som betalade mest skatt och han hade mycket att säga till om i skolan, så man fick lov att ge med sig även om man hade rätt. Emedan jag hade vacker röst och gärna sjöng brukade rike mans barn vara förtärliga mot mig. En gång då jag sjöng: "O stilla och klara vintarkväll!" och läraren såg belåten ut ~~xxxxxxdxxxxxx~~ då jag sjöngit skrattade dessa barn i smyg. Det fanns också snälla barn i skolan. En rik bonnflicka var jag mycket god vän med. Till henne gick jag dagligen och hon gav mig ofta fil och rieskaa. Hon var inte alls högfärdig som de andra och tyckte sig inte vara bättre människa än vi utan hon var enkel och vänlig. Hon hade en egendomlig bror. Han uppförde hästar, kor, oxar och får. Han tyckte om att ha djur men han vanskötte dem. Hundar och får bodde i hans eget pörte. Fast han hade åkrar och ängar, körde han aldrig ut gödseln utan lät den hoga sig och ligga tiotals år. Förbifarande började ge akt på den väldiga gödselhögen och man skrev ~~om~~ om honom i tidningarna. Sedan min gode vän, hans yngsta syster gift sig, bodde han ensam på sitt hemman och skötte sig själv och sina djur utan någons hjälp. Fast han hade 3-4 stora hemman och pengar på banken, var han ändå en arm stackare som svält och frös och levde i smuts. Men han studerade lärda böcker och var anhängare av Cones häleolära. Han hade samlat så mycket ull som rymdes i ett stort visthus. Där låg det under många år och såldes ej förrän under krigsåren. Han hade även mycket renar Han trodde sig ha uppfunnit ett renmärke, som kunde skäras in i renens öron utan att plåga den. Men ingen ville lysna till honom, ty han hade vanskött sina djur och inte avlägsnat gödselhögen fast myndigheterna ålagt honom detta. Några år innan ^{han} dog kom han till den ort, där jag nu är bosatt. Jag styrde om att han fick åka den 7 mil långa vägen med lappfogden till en lappmarknad för att han där skulle få klarlägga sin uppfinnet. Men ingen ville höra på honom. Han sade till mig: "De veta ej, att det finns tyskt blod i mina ådror." Min kamrat skulle vi hans besök bjuda honom på middag och hennes jungfru hade lagt upp en mängd möra biffar, som voro beräknade för 6 personer. Döm om vår förvåning, då han tog hela karrotten, satte den framför sig och började äta. Min kamrat var helt allvarsam och konverserade som om ingenting hänt, barnen sågo med stora ögon på de härliga biffarna, som gick deras näsa förbi. Och jungfrun såg med onöda ögon bliekar på den glupska gästen. Det ville till för litet var att hålla sig allvarsam. Det gick visserligen trögt för honom mot slutet men alla biffarna blevo

uppättna. Då han slutat och vi sutto där överksammas vid matbordet, måtte han ha tänkt, att han burit sig olämpligt åt. Han ursäktade sig och sade, att han endast tänkte på sina renmärken, så att han kanske ätit även andras del av maten. Då jag en gång besökte honom hade han sin bostad i ett förfallet sommarfåhus, och en bagge vaktade dörren, så att man inte vågade titta in. Han tog på läven i en finnbastu, då han skulle bota sig själv från lunginflammation. Han hade en farbror, som också var egenömlig. Denne var gift med en kvinna, som kallades Tok-Britta. Hon fångade ripor och harar i skogen eller hämtade ved. När hon kokade potatis var den alltid rynkig, den var till hälften kokt och till hälften stekt. Jag glömmer aldrig med vilken förtjusning mannen skaldade dem, tog dem på en pinne, doppade dem i en smörkopp och åt. De bodde senare i en ria, och där brukade byns ungdom få dansa. På detta sätt fingo de en slant till sitt uppehälle. Jag minns också en gubbe, som gick i gårdarna och sydde karlkläder. Han satt på bordet och surrade, precis som katten spinner, då den är på gott humör. Han brukade tala för sig själv. Om någon retade honom kunde han stiga ned och lämna arbetet. Då blev rocken eller plagget som han höll på med osytt under åratals. Käppi kallades han. En annan gubbe minns jag, som var stor och kraftig. Han var vindög. Pojkarna hade sin lust i att reta honom, ty han blev så ond, att han rev sina kläder. Han flyttade sedan längre söderut och följde ångare, på vilka han lastade ved. Då jag 20 år senare vid en ångbåtsresa såg denne man reta pojkarna honom även då, och då han steg i land kastade han sin mössa och skrek: "Jag river mina kläder," precis som han brukade säga och göra när han blev uppretad. Kanske han följde Rubens exempel, då denne rev sina kläder i förtvivlan över sin att bröderna sålde Josef.

Bönmöten hölls ofta. Fyra laestianska predikanter bodde i den fromme bondens gård en till en och en halv vecka åt gången. Var afton från 4-10 predikade de. Folk fick då ofta liikutuksia. När människorna åhörde predikningarna tyckte de att Guds ande kom till dem med förnyade krafter och de började tala. Somliga skrattade andra gråto, somliga dansade och slog ihop händerna, andra omfamnade varandra. Ibland var det en hel klunga människor, som togo om varandra. ~~Exxxxxxxx~~ En gång var det en ung värinna, som talade med sådan kraft och övertygelse, så att t.o.m. predikanterna fingo liikutuksia. Hela lokalen fylldes av sorl. Det var som om det varit en andens utgjuttelse liksom på den första pingstagen. Jag kunde inte fatta detta och jag försökte och ville känna som de, men jag stod alltid utanför.

Då människorna i min första barndom firade jul hade de halm på golvet. Även vi hade så en jul. Aldrig senare har jag fått en julgåva, som jag värderat som en julbock och en julgubbe bakade av vetedag. Bocken och gubben fingo stå på sängkarmen till de voro alldeles knallhårda. Någon annan julgåva brukade man inte få.

På vinterkvällarna spändes stickor av färsk tall. Även jag deltog i detta arbete. Man tände en sådan sticka och den fick brinna så länge den räckte. Så tändes en ny. Man stack in dem vid murkanten. Annars fick brasan ge behövt ljus. Ibland på vinterkvällarna, då alla handarbetade, hade man tänt en taklampa i portet. ~~xxxxxxx~~ Så hade de mycket små fotogenlampor i ladugården. Men då ladugårdspigan skulle hämta hö från ladan hade hon en brinnande pärtsticka mellan tänderna. Och fast det avbrända fäll ned blev det aldrig någon eldsvåda. Min mor hade ett ganska stort brunt märke vid tinningen efter en pärtsticka, som brunnit för nära. Det var underligt att aldrig hår och kläder fattade eld. Så kunde hon gå ända till 25 gånger ~~xx~~ i taget för att hämta hö och mata alla djuren.

Särskilt långa stickor spändes, som genast hopflätades till korgar. Så gjordes säar, tvättbunkar och andra husgerådsaker. Yxskaft och sked skulle varje karl kunna snickra.

Då jag en gång som liten läste om martyrer tog jag en brinnande pärtsticka och brände ett sår på långfingret för att få en aning om deras plågor. Märket har jag ännu haft under min ungdom. Jag hade mycket värtor omkring fingrarna och folk sade, att det betydde, att jag skulle bli rik. Jag tog bort dem genom att linda ett hårstrå omkring ~~xxxxx~~ värtan och då gick den så småningom bort av sig själv. Av hästtagel brukade jag göra vackra flätade ringar, som jag och andra flickor prydde oss med. Jag gav bort sådana till present. Det var vanligt att ungdomen om kvällarna sjöngo berättelsesånger om kärlek, om amerikaresor, beväringvisor och om tjuvar som fasttogos. De flesta av dessa visor voro ursprungligen från Finland.

När jag var 7-8 år var jag mycket intresserad av att spela milo och prickbräda. Min medspelare var en fattig till hälften blind gosse. Jag tyckte mycket om kaffe. Detta var blanda mer än till hälften med korn. Min mormor bjöd mig, så snart hon hade en tår. En gång hade en kaffesäck gått sönder för en forkarl och ganska mycket bönor hade runnit ut. Jag vet ej när jag skulle ha känt mig så lycklig, som då jag kunde plocka flera koppar obrända kaffebönor från vägen och ge åt mormor. Mor tyckte, att det gick för mycket socker till kaffet, fast sockerbitarna voro så små. Hon sade en dag, att om jag kunde spara 10 kaffekoppar med sockerbitar skulle jag få 10 öre. Jag drack kaffe utan socker och samlade på så sätt en massa sockerbitar. Inte

tyckte jag det var så gott, men jag skulle ju få 10 öre.

Då jag var 9 år gifte min mor sig med en tremänning. Han var ung och stark samt hade ett gott utseende. Duktig var han att hugga ved och gräva diken. Jag var stolt över att ha fått en far. Då slapp jag ju kallas jalkatantari och bli föraktad. Men snart fick jag erfara annat. Jag fick bra mer ved än förr. Nu skulle jag skaffa hem så mycket ved, att den skulle hinna torka till nästa år. Många gånger hade jag så stora lass på renslåden uppför backen, att jag spottade blod.

Något år efter min mors giftermål miste jag min mormor. Hon var vid sin död 80 år gammal. Ännu i denna dag, då jag tänker på henne är hon ett helgon i min a ögon. Min mor tälde mig dåligt. Dels var jag bråkig och dels var jag ju född på sidolinjen. Men min mormor var alltid min bästa vän. Hon såg alltid på mig med goda ögon. Och hon tog mig i försvar, även då det inte var berättigat. Min mor ville tukta mig då jag ramlat och smutsat ned min klädnings. Men då sprang jag bakom mormors rygg. Hon sträckte ut båda armarna som då man leker rymmare och fasttagare och sade åt mor: "Inte skall du slå flickan för att hon fallit och smutsat sig. Det var ju en olycka."

Då min mormor gick på landsvägarna och tiggade brukade jag följa med henne ända till Haparanda. Hon tyckte att jag skulle sitta vid dikeskanten, medan hon gick in i gårdarna. Jag var alltid ängslig att se, med vilken min hon skulle komma ut från gården. Var hon ledsen, då kom hon tomhänt, men såg hon glad ut, hade hon fått något, och då ökades innehållet i säcken, som stod bredvid mig, med en liten börda. Vi brukade göra en sådan t tiggarfärd just då det var siktigt vid Kukulaforsen. På denna färd kunde vi få ända till en hel fjärding sik. På så sätt fick man litet omväxling med mat. Jag undrar just, om det inte var jag, som fick de bästa bitarna. På tillbaka-vägen från Haparanda brukade vi ta in på en gästgivargård. Ännu i denna dag tänker jag med kärlek på denna gård och folket, som bodde där. Så sammiga vi kommo från kkmxsvägen vår landsvägsmarsch så blevo vi vänligt mottagna av gårdens flickor. En filbunke sattes fram och rimsaltat sig, som ansågs vara den finaste mat. Det bäddades ^{med} rena lakan och ^{med} fina sängkläder. Vi betraktades inte där som tiggare fast vi voro det. Jag har många gånger undrat varför så goda ^{med} människor skulle få ett så olyckligt liv. En av flickorna gifte sig nämligen Norrgårdens odaga till son. Hon fick visserligen ett eget hem, men mannen var alltid illa känd. Hon såg hans fel och plågas, men hon kunde inte lätta sitt hjärta för någon. Hon blev olycklig för livet. En gång då vi gingoförbi en stor gård, såg jag tre unga män, som omsvepta med ballkar gingo till fimbastun. Vad jag avundades dem, där jag satt vid dikeskanten. De voro ståtliga, kraftiga, rika ynglingar, som blevo passade på alla sätt. Och jag en stackars tiggarrunge! Jag suckade och tänkte: "Hur olika människor ha det här i livet!". Jag har senare träffat dessa män här på min nuvarande vistelseort, och jag kan nästan säga, att jag nu har det bättre än de.

Jag erinrar mig att jag en natt vaknade av att min mormor suckade så tungt. Jag förstod, att hon var mycket ledsen. Klockan var då tre på natten. Det förstod jag av råken, som steg upp ur skorstenarna. Jag frågade mormor varför hon inte kunde sova. Hon svarade, att hon var så ledsen för att vi voro så fattiga. Hon skulle ha kokat kornkaffe med de sista bönorna, men vi hade inte en vedpinne att elda med. Då steg jag upp, gick till skogen och högg en gärdesgårdstör, så att hon fick ved till en brasa och vi sutto tillsammans och drucko kornkaffet. Några dagar efter denna händelse hörde jag värdinnan i Sörgården klaga över att de backstugusittarna voro så tråkiga grannar, emedan de brände upp gårdesgårdarna. Aldrig förr hade jag tagit sådant brände. Det var bara denna enda gång. Efter några dagar erkände jag att jag tagit en stör ur deras gårdesgård. Då jag senare hörde sörgårdsvärdinnan beklagade sig över oss och önska, det vi inte bodde i stugan, blev jag ond. En månekenskväll blev jag baneman för tre av de vackraste björkarna, som de sparat i närheten av sin gård. Det förundrar mig, att de inte hörde eller sågo mig hugga dem. Dessa björkar hade både värdinnan och jag beundrat och jag kan inte begripa varför jag bar mig så illa åt. Jag kan inte minnas om jag någonsin talade om att jag huggit björkarna. Men 25 år därefter, då jag kom till min hemby, kände jag mig obehaglig till mode, då jag såg stället vid bäcken.

Sörgården hade en bastu på andra sidan landsvägen. Där brukade män och kvinnor bada tillsammans. Sedan gingo de nakna till stugan, som låg ganska långt därifrån. Men när värmen var så stark och man piskade kroppen med björkris så att den blev alldeles röd, kunde man gå en god bit, fast det var vinter och kallt. Somliga klädde av sig ute, och andra, mest män, rullade sig i snön efter badet.

Var dag då mormor kom från byn med post hade hon alltid något gott med sig. Hon gick alltid med käpp i hand. Hon kom hem så glad och sade: "Nu är Anni glad. Anni har fått en hel kopp kaffebönor och bröd och fil." Då var lyckan stor. Sista året hon levde fick hon böljer på i nacken. Till sist blev det ett stort gapande sår. Postmästaren i byn var som en läkare. Han tvättade såret och lade om binor, och detta gjorde han för ingenting. Till sist så läktes såret. Över detsamma växte ett blåaktigt

skinn. Då dröjde det inte många veckor innan hon dog. Jag antar att det var kräfta, fast ingen förstod sig på den sjukdomen då. Då hon kände att krafterna höllo på att avta, gick hon till alla gårdar i byn, bekände sina felsteg och bad om förlåtelse. Hon kände på sig, att det var tid för henne att dö. Jag minns henne väl, där hon låg på den breda kistan med fötterna uppbyggda på en stöl vid spisen. Jag satt hos henne natt och dag och hon ville hålla mig i handen. En dag sade hon till min mor: "Jag känner att min stund nalkas. Hälsa till Kristus-Hanna, att morgonsolen snart går upp för mig." På natten, då jag somnat, blev jag väckt av mor. Mormors ögon hade vänt sig uppåt och hon kunde inte se rätt fram. Hon ville sätta sig upp så att hon kunde se mig. Jag höll henne om ryggen. Hon tog mina bägge händer.

Och när jag kände att hon började domna av, la jag ned henne. Så dog hon. Min sol ellocknade och jag lämnades ensam mitt i ödemarkens märker. Jag kunde inte fatta vad jag förlorat. Jag hade en styvfar, men jag hade också fått en styvmor, och jag kände mig ensam i världen. Jag sörgde min mormor, så att jag blev sömlös. Den tomma kistan och märket efter järntanden på kistlocket takade sitt stumma språk.

Då min mormor var död var det mycket viktigt, att hon skulle ha fina kläder. Vi fingo en vit skjorta av prästfrun och fina vita strumpor, som sattes på hennes fötter. Mormor fick ligga hemma tills hon skulle begravas och vi flyttade i stället till en bondgård. Hon var så känd och omtyckt av alla att mycket folk följde henne till graven.

En natt första veckan efter mormors död somnade jag och sov ungefär en timme. Då tyckte jag mig i drömmen se mormor komma in med sin skidstav i handen. Hon slog ~~sax~~ staven hårt i golvet och jag tyckte, att den gick genom golvet till ringen. Hon tog mig bakom huvudet och reste mig upp, men samma ögonblick vaknade jag. Jag öppnade mina armar för att omfamna henne, men det fanns ingen mormor. Sedan blev jag sömlös igen. Jag var då 12 år gammal.

Den blinde gossen tyckte att det var synd om mig, så att han brukade komma och spela milo med mig om nätterna. Vi hade en liten, liten lampa, som stod på stolen och vi voro alltid så tysta. Jag tror, att jag och min syster fingo ligga på kistan, då mormor var borta. Detta vakande räckte flera veckor, blev min styvfar trött på det. Dels tyckte han att det gick för mycket fotogen, och dels behövde han vila, då han skulle ut i arbete. En gång minns jag att han sparkade till den lilla lampan, så att den föll omkull och det höll på att bli eldsvåda.

Jag har minne av att mor var strängare mot min syster än mot mig. Då vi lägo på samma bädd min syster och jag kunde jag vakna vid att det gjorde så ont, då hon låg på mitt hår. Jag skrek och slog henne. Hon klagade på mig och sade, att jag var så omöjlig. Då tog alltid mor mitt parti.

Men jag trogs mer och mer till min syster och satte min lit till henne. Hon blev ~~mer och mer~~ lik mormor till naturen, och eftersom jag mer och mer kände igen fragen fäste jag mig vid henne. Men när jag var 13 år måste hon lämna hemmet. Hon reste långt bort och tog tjänst i ett större samhälle. Efter några år skrev hon till mor och styvfar och ville att de skulle flytta till samma ort. Där tjänste folk bra med pengar. Då skulle de inte behöva vara så fattiga mer. Hon brukade sända hem pengar. En gång sände hon också med en rik bonde flera säckar kläder, som hon fått av herrskapsfolk. Min syster skrev, att hon skickat dessa säckar kläder, med då vi frågade efter dem sade bonden, att släden gått till sjöbotten. Det var ingen sanning, fingo vi sedan veta, utan han behöll kläderna själv.

Jag gick nu på dagsverken i gårdarna, handarbetade och gjorde små affärer med munspel, visitkort o. s. v. En vinter hjälpte jag en bagerska göra degar. Bonden i den gården smugglade mjöl från Finland. Jag fick då köra med häst och hämta säckarna i en lada vid finska gränsen. Bonden hjälpte till att lasa dem i höskrindan. Själv körde han en annan väg. Ingen kunde tro att jag hade mjölsäckar i höskrindan.

En sommar hjälpte jag min styvfar att gräva diken och fick bestämt summa för varje längdmeter. Jag vill minnas, att om man arbetade strängt hela dagen, kunde man tjäna 1 kr. Den högsta årslönen för drängar var 120 kr. och för tjänstflickor 50 kr. Då fingo de arbeta nästan hela dygnet runt ibland. Flickorna fingo dessutom klänningstyg och skor och drängarna vårmalekostym och handskar. När deras frivecka började Allhelgonadag brukade de få någon limpa, smör, ost och 10 kr. i pengar. Då voro de inför lagen bundna vid det muntliga kontraktet för nästa år. Även då användes samma ordspråk som förut nämnts: "Den ~~en~~ som klar sig fort och äter fort åt den kan man ge förskottspengar." (Lyö pestikätteen) Brödet och smöret kallades kyrsä. Hela friveckan brukade flickorna laga sina kläder. Men på kvällarna voro de på dans och hade roligt. Då talades män och män emellan om de nya platserna och man undrade hur där skulle bli.

Smeden Kristian var ansedd för att vara skicklig hantverkare. Han smide hästskor, liar, yxor och sägar, lagade järnet i hästens seldon, slog bottenjärn på kälkar och slädar, gjorde tunnbänd, lås m. m.

I närheten av mitt hem bodde en skomakare. Denne sydde pjäxor med vacker näbb som fören på en båt. Till ovanlädret använde han mönstrat och

färgut skinn, för att det skulle bli fint. Så sydde han stövlar både med korta och långa skaft. De senare användes vid flottning och fiske. Dessutom sydde han någon gång sönfagskängor åt bättre folk. Mycket knarr skulle sättas i skorna för att det skulle vara fint. Jag minns, att när jag följde min mormor till skogsbyn, hade jag fått nya knarrskor. Jag trampade inte vanligen så hårt hårt, men då den svenskfödda unga hustrun (svenskarna voro ansedda som finare folk) gick så hårt i sina knarrskor trodde jag, att man skulle gå så hårt och tungt som möjligt. Husbonden såde menande: "Det var vålligt vad du börjat gå hårt." Då skämdes jag och återtog mitt vanliga sätt att gå.

Garvaren bodde på samma backe som vi. Ibland hjälpte jag honom att flå håret från bockhuden. Men jag tyckte inte om arbetet, ty det var så stark lukt från de uppblötta skinnen.

På norra backen låg en "toppstad" och där i mitten bodde byns byggmästare och snickare. Jag tänkte alltid på Goliat, när jag såg hans äldste son. Där i närheten bodde en plåtslagare, som även var kopparslagare. Denne tog sina hämtare och andra kärl på sin kärra och för omkring och sålde dem. Likaså gjorde bagerskan. En gång i veckan på bestämd dag kunde man få köpa vetebröd och pepparkakor.

I närmaste by söderut bodde en familj, som hade många pojkar. Ett par av dem blevo murare, en annan var korgmakare och tunnbinjare. Han gjorde korgar i alla möjliga fasoner och storlekar. Även han för omkring och sålde vad han tillverkat.

Någon egentlig minutaffär fanns inte, men det fanns ett rum fullt av varor. När någon kom för att handla, gick han eller hon in i pöretet, satt en lång stund och pratade om sitt och sitt. Men till sist kom det fram helt sävligt: "Jag hade ju tänkt handla något." Då gick man in i den kalla butiken.

I en gård, där det fanns mycket vänligt folk, brukade jag leka med barnen i en uthuslänga. Även prästgårdsbarnen voro med oss. Vi lekte både bröllop och begravning och alltid var det jag, som, uppflugen på kammartaket, var klockare och sjöng både bröllopsmarsch och begravningssånger. Så gjorde jag ett antal säljpipor i skogen och med dem, munspelet eller blåsharmonikan höll jag konsert. När prästgårdsbarnen flyttade från församlingen, fick jag deras leksaker.

Jag brukade om somrarna gå till tre sjöar och meta. I den första sjön fanns mest bara vört, i den andra funnos vackert färgade abborrar, som voro ganska stora. Vid stranden låg en fåbod. Alltid då jag kom dit brukade fåbodflickan bjuda mig på god fil. Hon var mycket renlig, skurade golvet så gott som varje dag och strödde ut enris eller löv. När brasan brann tyckte man, att man kommit till det herligaste pöretet. I tredje sjön längst bort fanns nog abborrar, men de voro små och märka.

Folk fickade lax, laxering sik och harr med net. Ibland fick jag vara med och se på. Jag orkade dock inte hjälpa till, emedan jag var för liten.

På en backe i närheten växte mycket lingon. Vi plockade flera fjärdingar, bultade bären till mos och lät dem frysa. Bondfolket hade varken tid eller lust att plocka lingon, så det överläts åt toppare. Lingon användes inte så mycket till mat men väl till dricka. Blåbär plockades och man kokade blåbärsgröt. Ingen syltning förekom hos oss. Hallon, äkerbär och hjortron syltades av de rika. Därför plockade vi dessa bär för att tjäna en slant. Det fanns gott om ormar i skogen men jag var inte rädd för dem.

Varje fettisdag fick man ärtsoppa med kött i och till jul hade vi lutad fisk och risgrynsgröt. Julskinka minns jag ej att jag hörde talas om i min barndom.

I närheten av kyrkbyn funnos tre berg, två närmare och ett längre bort. Det första berget, som var mitt älsklingsberg, bestod av stora granitstenar. På dessa hade svenska arbetare, som färdats till Kengle och Masugnsbyn för malmsmältning, huggit in stora tavlor med båtar och folk. De äldre och de yngsta gingo varje midsommar till dit upp. Där kokades kaffe, där bestraktade man dessa stentavlor och talade om gamla tider. Ungdomen och en massa turister begåvo sig till ett par gå högre berg, där man såg midnattssolen.

Första berget låg i min stråkväg och där brukade jag och en god vän om vintrarna åka skidor i den branta rågängen. Backen var delad i tre avsnitt. Då man tog fart från den översta flög man i luften över den tredje, som var brantast. Inte ens stora karlar vågade åka längst uppför. Jag har ofta tänkt på hur dumristig jag var. Jag kunde ju ha fallit och slagit mig mot ett träd eller kört mot gårdesgården.

Det andra berget låg i norra delen av byn och dit gick man ofta på fettisdagarna. Det tredje berget kallades "Kattgulsberget" eller "Orrleksberget". Nästan halva berget glänste som guld i solen och orrarna hade sina visten där. Men det låg så långt bort, att man sällan gick dit.

Såsom förut nämnts begåvo sig hela Torneälvens ungdom från Haparanda till Pajala jämte en massa turister på midsommarnatten till berget Luppio för att se midnattssolen. Där såldes knöliga alpkäppar och kokades kaffe. Berget bestod längre upp mot toppen av större och mindre terrasser med brant stupande sidor. På sina ställen var det så svårt att komma upp att det bildades

kedja, där den ene drog upp den andra, oberoende av om man kände varann eller ej. På en större terrass lektes ringlekar och dansades och högre upp stodo de talare, som hade något att säga den församlade ungdomskaran. På bergets nordsluttning fanns en sänka klädd med mjuk moss. Där slog man sig ned med sina matsäckekorgar. Nedanförr fanns en grotta i berget. Den besöktes regelbundet, för där hade en tjuv en gång gömt det stulna kyrksilvret. På andra sidan älven låg det högre berget Aavasaksa. Dit gick man oftast midsommarlagens kväll.

Landsvägarna sköttes av bönderna själva. Och när den ena hästrajfen efter den andra körde fram och åter mellan Tornedalen och Kaparanda, blevo vägarna fort gropiga. De voro inte lagda på hård botten utan endast på vanlig mylla. Sedan kördes grov sand ovanpå. Därför måste de årligen förbättras, ja ibland oftare.

En gång följde jag min styvfar på skidot till skogsbyn, som låg ung. I 1/2 mil från kyrkbyn. Vi tänkte åka en genväg men det blev så tätt med små björkar och ris att vi förrerade oss. Vi hade farit kl. 3 på morgonen hemifrån och vi åkte hela dagen så fort vi hunno men vi kommo alltid tillbaka till samma plats. När det började bli mörkt och kallt kommo vi överens om, att fara åt rakt motsatt håll mot det vi tyckte vara det rätta. Vi kommo till en hög backe. Nedanförr låg en myrmark med flera lador. Vi blevo glada och tänkte, att vi kunde bädda ned oss i höet för att vila. Men när vi kommo ned till myrmarken funno vi ett spår, där en ripfångare åkt ett par dar förut. Vi sågo på stavspåren åt vilket håll vi skulle gå. Sent på kvällen kommo vi till en främmande by. Vi vågade inte knacka på en bondegård utan gingo till en torparstuga. Där blevo vi väl mottagna av dessa främmande människor. De gjorde upp eld i den öppna spisen och kokade välling. Vi voro både hungriga, frusna och trötta. Och när vi sovit över natten voro vi lika krya igen. Men då foro vi hem. En annan gång for jag ensam en skogsväg till den by vi brukade besöka. Min mor hade en kusin där. När hans yngre son skulle fara till kyrkbyn följde jag honom tillbaka hem. Det var ganska mycket utför. Det fanns inget ski-spår utan endast kälkspår. Han stakade vilt för att visa hur mycket styvare jag var, och jag höll efter till en by, som låg på halva vägen. Men då kände jag mig så trött och överansträngd att jag saktade farten. Då jag hämtat mig en stund satte jag ånyo god fart, ty jag ville inte, att det skulle bli alltför stort avstånd mellan oss. Han blev förvånad, att jag var så nära efter honom, då vi kommo till kyrkbyn.

Alltid då jag gick i skogen hade jag något att glädja mig över. Såg jag tätt björkris mätte jag mig det med ögonen och tänkte, att det var lämpligt till vidjor, såg jag torral eller torrfuru tänkte jag: "Det här hämtar jag när det blir skare. Det blir präktigt ved." Och innan jag lämnade en sådan plats klev jag upp i träden, och bröt av kvistar för att renarna skulle få mat då de gingo förbi.

Torneälvens strand var mycket ganska stenig, brant och gyttjig. Vid ett tillfälle fastnade en flotte vid en liten sandstrand. Där hade vi barn roligt. Tre dar å rad badade jag nästan hela dagarna, och var kväll hade jag mycket ont i huvudet. Men så hade jag också lärt mig kattsim. Det var på en brästump jag första gången lärde mig flyta. Längre mot norr fanns en härlig sandstrand på en ö, men då vi inte hade någon båt, kunde vi inte komma till detta beställe. Någon ensaka gång på våren kunde vi få låna båt. Det var vid islossningen, då vi brukade samla ved bland isen. Det kunde bli ända till två hästlass ved ibland. Nog hade man kunnat skaffa mer, om man vågat ut i strömdraget. Där flöto lador, båtar och allt möjligt brännbart. Snart skulle forsen sluka dem så, att det blev endast trasor kvar. Men det var alltför riskabelt att våga sig så långt ut.

Oftast gjorde människorna själva medicin: dragplåster av kåda, tvåldag med socker eller rågröt. Hade man reumatisk värk kokades linnéa eller skvattram. Denna kokt elogs i badvattnet. Postmästaren som samtidigt var gästgivare, var läkekunnig. För långvariga behandlingar tog han 5 kr. annars ingenting. När min mor rev löv fick hon en blåsa i handen. När hon sedan tvättade kaxx kläder, gick blåsan sönder. Hon fick svår värk. Han brände såret med lapis, lade på någon salva och lade omslag. Fingret började läkas. Men yttersta leden på ringfingret blev stel, emedan benbitar värkte ut.

Det fanns en gumma som kallades Flinta. Hon hade t.o.m. operationkniv, med vilken hon skar bölder o.s. hon lade plåster på sår och botade sjukdomar. Folk kommo långväga ifrån till henne för att söka bot. Efter hennes död blev en rik värinna den hjälpsande vid sjukdomsfall. Hennes hjälp behövdes särskilt vid olycksfall. Hon spjalade händer och fötter, om de voro avbrutna och rättade till krokiga lemmar. Det var en flicka, som gick inåt med båda fötterna. Hon rättade till dem, så att flickan blev så gott som återställd. Hon var vida känd i Norrbotten. När hon fyllde 60 år omnämndes hon i Idun som en skicklig hemläkare.

I älven utanför kyrkbyn fanns en massa öar. Och där bortom lågo likartade byar i Finland. Där fanns bl.a. en ö, där det växte gott om liljekonvaljer. Där hade förut varit kyrkstapel och kyrkogård. Fallna soldater voro begravda där. Kyrkklockan stals av ryssar under finska kriget. Långt efteråt

sände ryssarna tillbaka klockan, men då var stapeln nedriven och flyttad till nuvarande kyrkplatsen. Två klockor voro redan anskaffade och där finns nu tre klockor som ringa in helg. Det var den seden att man brukade ringa så snart ett dödsbud kom. Var det en man, som var död ringde den största klockan, var det en kvinna ringde en klocka med spåd ton.

På dessa öar och holmar byggde sandsvalorna sina bon. Jorden behövde inte gödas där, men ^{där} gavo goda skördar, ty de översvämmades varje vår av älven. Stod man mitt i byn och såg mot öarna då höet var slaget och stackat kom man att tänka: "Detta måtte vara ett rikt land."

På sommaren gick det ganska ofta åska. Min mor var mycket rädd vid sådana tillfällen, ty åskan hade en gång slagit ned framför henne, då hon var liten, så att hon blivit sanslös. Då vi voro ensamma hemma gick hon med oss till källaren. Det var endast att lyfta på en lucka i golvet.

Det talades mycket om spöken, naturfenomen och världens undergång. Jag var mycket spökrädd under uppväxtåren. En höst tyckte vi oss se två solar på himmelen. och på kvällen tyckte vi att stjärnorna voro så stora. Då samlades vi i Norrgårdens pärt och med stor ångslan och stort vemod talades om världshändelserna. Husbonden hade en tidning och där hade han läst om världens slut. Vi barn sutto tysta och förskrämda, då de äldre medlägmäta röster talade om tecken i sol och måne, och om vad andra sett och hört. Det talades så tyst, att inte sol och måne skulle höra oss.

Från Haparanda drogs på runda stöckar efter landsvägen en ångare, stor som en turistmotorbåt. Vägen var ungefär fyra mil lång. Den sjösattes ovanför forsen. Det blev folkvandring för att se denna märkvärdighet. Ångaren gick turen mellan Risudden och Matarengi, men jag hade tyvärr aldrig råd att följa med ångaren någon gång.

En gång var jag på en auktion på Sörngården. Där voro samlade en socknens fattighjon och många husbönder. En bonde, vars hustru var känd för att vara värdig, omringades av dessa gamla fattiga människor, som bådö: "Ropa in mig, ropa in mig!" Om någon bonde, som var snål med maten, ropade in en fattig ~~människa~~ blev det en sådan förtvivlan bland de gamla. De voro sådana, som hela sitt liv arbetat för maten och nu skulle de få en sådan ålderdom. Jag erinrar mig hur en fattig bonde, som inte kunde hade råd försörja sin gamla mor, årligen måste gå med henne till auktionsstället. När hon skulle säljas, tog hon sin son i rocken och sade med ångslan halvhögt: "Du ropar väl in mig." Och alltid ropade sonen in sin mor. På detta sätt fick han ett litet bidrag till hennes försörjning. När jag såg allt detta, blev jag så bitter och önskade, att jag varit en virvelvind, som skulle kunna suga alla dessa bönder ärfifrån. Huset blev för min inre syn som ett torn och jag stod högt uppe. Jag tyckte mig sträcka ut händerna och ropa: "Kom hit, här få ni mat och allt vad ni behövet." Min morfar delade gamlingarnas öde. Även han blev såld på auktion. Han blev med den tilltagande ålderdomen litet barnslig, och mormor kunde inte ha honom hemma. En dag fick jag höra, att morfar var död. Jag var då omkring nio år. Det berättades, att han alla dagar hade fått gå i hagen och riva löv, så gammal han var, och om somrarna fick han sova i ett stall. Mormor hade ej tid att så ofta gå och hälsa på, då han bodde i en annan by. ^{dygnmaria ha snattokatt} Om han inte varje dag kunde riva den bestämda mängden löv, slog bonden honom med en påk. Och sista gången slog han, så att morfar stöp vid stalltröskeln. Folk skickade bud till oss, och mormor, mor, Lokkarin-Mari och jag gingo till morfar

då vi fingo höra att han var död. Min syster tjänade som barnjungfru hos en rik bonde, så hon fick inte följa med. Bonden visste inte att vi kommo. Jag minns att jag hade en sax i handen. De andra buro tyger, ty han skulle tvättas och klädas i kietan. Jag blev om på min mor, som låtit sin far behandlas så illa och jag trefskades för första gången mot min mormor. ^{blor} Hon sade: "Kom ihåg, barn, att vi ingenting få säga åt bonden, ty vi äro fattiga." Så kommo vi till gården. Det satt en pönkkä på stallörren, och då vi skulle lyfta på förträet sprungo stora löss på det. Då vi kommo in låg gubben med smutsiga, trasiga kläder på stallet, och lusen kröp som om det varit myror i en myretäck. Det förvånar mig ännu, att ingen av grannarna skickat bud om hur illa han blev behandlad. Men då jag lämnade gården ropade jag bakom örren: "Nog skall du, din usling, få sota för dina gärningar." Då sprang jag. Mormor och mor voro förtvivlade över mitt uppförande. Och de kände en sådan skam över att gubben varit så full av lus, att de strängt förbjödo mig att omtala det för någon. Jag sände bud med forkarlar till ^{herredjämnare}, och folk säger, att det uppstod brevväxling mellan honom och bonden. Bonden fick satsa betydligt med pengar, ^{pastors del,} för att slippa sitta på häkte. Och så började ryktet gå, att jag var så elak.

Det var ^{vanligt!} vanligt att man några veckor under höst och vår gick i skriftskola. Men jag hade så nyligen slutat skolan, att jag inte behövde gå mer än på våren. Bibliska och katekes hade jag läst, så att jag kunde dem utantill och därför stod jag i gunst hos kyrkoherden. Jag minns, att jag var litet bråkig under timmarna, så att kyrkoherden måste flytta mig till en annan plats. Jag talade väl inte en sådan uppmärksamhet från honom. Då vi skulle gå fram kände jag mig mycket ovärdig att gå till Herrens nattvard. Men då det var vanligt, att alla skulle gå fram gick även jag, fast jag tyckte att jag be-

gick ~~ett~~ helgerån mot mig själv, ty jag kände att jag ej hade det rätta sinne-
laget. Jag hade inte svarta kläder själv. Men mor sydde ihop sin gamla ~~vart-~~
klädning. Jag minns att kjolen var mycket ~~vid~~. Jag stod bakom de stora barnen
vid altaret fast jag var liten. Och min kjol syntes väl åt menigheten, som satt
i bänkarna. Men jag såg inte att någon skrattade åt mig. Alla voro så allvar-
samma. Jag smågrät, när jag stod där framme. Jag kanske kände stundens allvar,
dels för att jag inte hade den sinnesstämning, som jag bort ha och dels emedan
det kändes som en port öppnades, då jag skulle ta ansvaret för min framtid
på mina egna axlar.

~~Fjorton~~ ^{är på det sekonde} är på det femtonde tog jag plats på en diversehanvel.
Principalens syster och jag skulle sköta en filial, som låg ett par mil från
hemmet. I nordändan av byn låg huvudaffären, och i sydändan ^{vid} forsen låg filia-
len. Den öppnades för flottningskarlarnas skull. Här togs flotten isär i bitar.
för att kunna gå utför forsen. Det måste vara vana gubbar som skötte styret.
Mitt i forsen låg en stor sten, rännan var smal och ett enda misgrepp hade
varit olycksbringande. Innan karlarna gävo sig iväg brukade de i affären köpa
mat. Det var oftast korv, limpa, amerikanskt fläsk och smör. Till dricka an-
vådes något slags öl, som luktade vämjeligt och rusade. Sådant sålde jag för-
utom arbetskläder och tyger, som männen köpte med sig hem. Eftersom det var
lugnast på nätterna brukade de oftast flotta på, och när de kommit ned för
forsen togs flotten i land och männen återvände till filialen. för att köra
ned en ny flotte. Det var flera flottlag och därför blev det också ^{flera} skjutsar.
Man kunde höra dem sjunga flottningslåtar under vägen. De voro oftast upp-
rymda som om de besegrat eller ämnade besegra döden. När de så kommo in skulle
de först ha dricka, som kallades käkipiiri. Man tyckte, att man endast av luk-
ten blev yr i huvudet. Och denna dricka öste jag i halvlitersstop i stora
mängder varje natt. När de foro ned blev det tyst i rummet under tiden. Men
hur utvakad jag blev! Mina vitögon blevo alldeles röda av trötthet. Min kamrat,
principalens syster, som var fullväxt ~~xxxxxxx~~, tyckte sig ha förmånerätt till
allting. Hon skötte affären om dagarna, men nog fick även jag hjälpa till
största delen av dagen. Jag minns särskilt en lördagskväll. Jag blev ålagd att
skura rummets stora golv ensam. Min kamrat gick själv till bastun och hade
sedan trevligt med sitt sällskap i vårt gemensamma rum. Jag var ~~en~~ särskilt
trött och önskade så att få sova, men jag måste invanta flottarlaget på natten.
Jag lade mig på kaffeбаларна bakom disken. Men sällskapet var litet onyktert
och de ryckte oupphörligt i mig och försökte få mig uppretad. Jag steg på upp
och försökte ~~xxxxxxx~~ hålla mig vaken genom att tugga hårt bröd. Antagligen
hade de inne i rummet somnat eftersom jag fick stå och sova i fred. Jag
kan inte förstå, hur en människa kan stå och sova, men när flottningskarlarna
återvände och ville komma in måste de slå med yxor och järn i väggen. Till sist
vaknade väl sällskapet i kammaren och kommo och öppnade. De skrattade åt mig
och sade, att jag stod och sov med brödet i munnen. Jag var så trött, att jag int
kände igen pengar. Men jag fick väl vila någon dag, eftersom jag stannade på
denna plats till det började bli kallt.

Från Finland kom en resande spelman. Han var mycket musikalisk
och spelade flerradigt dragspel. Sådana spelmän voro sällsynta på den tiden.
Han satt ute på backen ~~och spelade~~ och var han kom samlades folk omkring honom.
Gick någon med hatten samlades mycket pengar i den. Han färdades uppför finska
sidan ända till xxx Aavasaksa. Och en gång på han spelade, kom någon och slog
honom så illa, att han dog efter några timmar. Det sades, att innan han utände-
des sin sista suck, spelade hans fingrar fortfarande.

Affärsinnehavaren, hos vilken jag varit anställd, ville att jag
skulle flytta till huvudaffären. Där hjälpte jag ^{även} ~~utom i affären~~ till med inne-
syslor i köket. Jag har ett obehagligt minne av kontoristen i affären. Han
nöp mig så att jag var blåfläckig på armarna. Om korven blev möglig fingo vi
gå till den kalla ladugårdsförstugan och tvätta den först i varmt, sedan i
kallt vatten. Detta var minsann inte ett lätt arbete, då det var stora massor
av möglig korv, som skulle tvättas. Jag minns att jag en gång skulle gå till
brunnen och hämta vatten. Det var 25 grader kallt och jag hade endast en tunn
blus på mig. På tillbakavägen från brunnen ramlade jag. Jungfrun trodde, att
jag genast steg upp varför hon sprang till bagarstugan, ~~hon sprang dit och där hon~~
skojade med drängarna. Men när hon om en stund kom tillbaka fann hon mig avsvim-
mad i snön i min tunna blus. Efter det blev jag sjuk och började yra. Då jag
inte blev bättre, fick fattigvårdsstyrelsen skicka efter doktor från Matarengi.
I detta sammanhang vill jag nämna, att i gården fanns 6-7 hästar, som stodo
lediga i stallet. ~~En~~ På sommaren då jag arbetade i filialen och hade någon
del av söndagen ledig fick jag ändå springa den långa vägen hem när jag skulle
hälsa på. Vad det kändes skönt, att komma ~~hem~~ till den enrisoftande stugan. Jag
lade mig på golvet och somnade. Sedan var det att springa tillbaka till arbets-
stället. Vid sådana tillfällen tyckte man att husbonden kunde ha lånat ~~känt~~
ut häst både till dessa hemresor och den gången när läkaren skulle hämtas.
Min ~~mor~~ ^{tyckte} nog, att jag blev för överansträngd på denna plats och ville
att jag skulle sluta men jag tyckte, att det var skamligt göra så. ~~En~~ Då jag
legat sjuk en vecka och ändå inte blev fullständigt återställd måste jag slut
mitt arbete och vistas i hemmet. Den vintern var det inte mycket bevänt med
mitt ~~arbete~~ ^{my}. Mitt nervsystem var i olag.

På vintervintern kunde jag börja hjälpa granngårdsvärdinnan att göra degar. Hon bakade nämligen vetebröd och sålde. Vid ett tillfälle berättade ~~hon~~ att jag jagat skräck i en tjuvaktig gumma, som själv stal och lärde sina pojkar göra detsamma. Jag hade tagit en påk och sprungit efter henne. Hon hade blivit så rädd, att hon inte kom igen på länge.

I denna gård söp husbonden så mycket, att han fick delirium. Anfällen varade flera ~~dag~~ dagar. Det började med att han ställde sig i söderfönstret och såg mot kyrkan. Han ville inte äta och det var nästan omöjligt att få honom att ändra plats. Nyfikna människor kommo och tittade på honom, men det bryföe han sig inte om. Till sist lyckades de övertala gubben att gå och lägga sig. Vårdinnan var rädd att sova ensam med honom och barnen, så min mor och jag ombådos att ligga där över natten. Bakom gubbens rygg låg den yngsta dottern, vårdinnan och en dotter låg i motsatta ändan av rummet och vi lågo på drängens sovplats vid dörren. Vi vaknade mitt i natten med en hård käk smäll och vårdinnan ropade: "Pappa, pappa!! Rummet fylldes med krutrök, aska och damm. Då sade mannen ^{sade} att han såg djävlar bakom muren. De hade två ^{horn} och han ville skjuta dem. Sen gick han från sängen till dörren, tog riskvistar från kvasten, ställde sig på knä vid golvspringan och ^{kröp} så fram och tillbaka efter den. Han skakade riskvisten för att därmed hålla djävlarne under golvet. Och när inte detta tycktes hjälpa hoppade han upp i en hast, tog pönkäträet i förstugan och sprang ut. Där slog han ^{vill} träet för att träffa de onda andarna.

Efter ett par veckor lugnade han sig, vaknade liksom till medvetande och slutade dricka för en tid.

Mina nerver började så småningom bli återställda efter vintervilan och dessutom lät jag koppa mig i nacken. Det var som ^{om} mina tankar blevo refigare och skrattanfallen, jag brukade få, upphörde. ^{Men} jag ~~började bli~~ blev bitter och talde inte min omgivning. Snart nog bestämde jag mig för att fara till Haparanda för att där söka min utkomst.

En morgon, då en forkarl var på väg till staden gjorde jag upp med honom, min mor ovetande, att få följa med honom. Jag sade dock adjö till henne. Då jag kommit till Haparanda sökte jag upp en sömmerska och bad att få lära mig sy hos henne. Den tiden sydde man det mesta för hand. Jag fick på min lott att sy all finare sömnad, ty jag gjorde det orientligt, men egentligen fick jag inte någon inblick i klädsömnad. Nu blev det att börja vaka igen. Till vintersommar skulle mycket vara färdigt och brådskan var därför stor. Dagarna räckte ej till, utan nätterna måste tas till hjälp. Då kände jag att min nervsjukdom höll på att komma tillbaka. Jag gick och lade mig i en sörk vindsskrub och sov ett dygn i sträck. Jag fortsatte emellertid mitt arbete framöver hösten. Men jag fann att den banan inte passade mig.

En lördagskväll samma sommar ämnade jag ensam till fots bege mig till min hemby., som låg 5 mil från Haparanda. Jag hade nämligen slagit vad med en bekant garvare att jag skulle kunna springa hem på natten. Han trodde ej att jag skulle orka det. Jag halvsprang största delen av vägen. Efter 3 mil kom jag till en obeboad skogstrakt. Det började bli skumt. Det hade förut berättats mig, att en rysk gårdsfarihandlande blivit mördat vid en stor sten just i denna skog. Jag började bli spökrädd. ~~Jag var så rädd, att jag bad en man på en mötande skjuts vända om och låta mig åka en bit, ty jag var alldeles förskrämd.~~ Han lät mig åka en halv mil och körde in på en torpgård, där han var bekant med folket. De gjorde i ordning en bädd på golvet och ville, att även jag skulle ligga där, men jag ^{sade} "Det kommer aldrig på frågan." Så tyckte också vårdinnan i huset. Vi gjorde oss ärenne ut och då passade jag på att springa på en skogsstig, ~~för att jag ej skulle hinna upp mig.~~ Landsvägen vågade jag ej gå, om någon skulle tänka på att förfölja mig. Jag sprang hela den återstående vägen och kom fram till mitt hem tidigt på morgonen.

En annan gång samma sommar kom en bonde åkande med en vild häst ned till Haparanda. Självs skulle han fortsätta med båt till Neder-Kalix. Han ville att jag skulle köra hem hästen. Det tyckte jag var roligt och tog gladeligt ^{emot} erbjudandet. Jag kände mig stolt att få åka efter häst i schås. De första tre milen gick det utmärkt, men i en backe blev hästen skrämd och skenade iväg. Jag lyckades få herraväldet över ^{den} efter en stund. Men då jag kom hem var den ännu så uppskrämd och darrande, att jag måste köra rakt mot en stuguvägg.

När ~~kxxx~~ seminariet på hösten började, gjorde jag slag i naken och anmälde mig till tentamen. Alla lärare utom rektorn ^{kunde finska} ~~kunde finska~~. Jag förstår inte, hur jag kunde godkännas i provningarna så litet svenska som jag kunde. Men då jag en gång kommit in föresatte jag mig att klara upp saken. ~~Då jag kunde så litet svenska, måste jag lära mig allt, t.o.m. naturkunnighet~~ ^{måste jag lära} ordagrant utantill. Jag bad första vintern hos en garvare, som var svensk. Men eftersom han varit garvare på landet hade han lärt sig finska. Han sade en kväll till mig: "Vet du inte ens, vad de olika delar på fågelns ben heter på svenska? Om jag skulle läsa så mycket som du skulle jag bli tokig." Det var mycken utanläsning. Psalmverser, dikter såsom Fänrik Ståhls sägner, Fritjofs saga Elgekyttarn m.fl. skulle ⁱⁿ läras. Första terminen fick jag underbetyg i svensk rättskrivning, ty jag hade mycket svårt att skilja på t och d, p och k och g.

Neutrum och realgenus voro latin för mig.

Men arbetet intresserade mig mycket och tanken på att jag, en föraktad tiggarrunge, skulle bli småskolelärarinna, sporrade mig. Dessutom var det roligt för mig att ha kamrater, som man kunde känna sig jämställd med, fast de flesta voro döttrar till rika bönder.

Då jag nu kommit in i seminariet, gällde det ju varifrån jag skulle få pengar under de tre åren. Jag sökte upp min konfirmationslärare och bad att få låna 30 kr. ty jag ämnar bli lärarinna. ^{Redan jag} fick de önskade pengarna. För en del av dem köpte jag böcker. Det var min mening att försörja mig genom att utföra ett och annat arbete på eftermiddagarna. Men då jag måste lära så gott som allt utantill var det inte så gott om tid till förvärvsarbete. En och annan gång fick jag smör, bröd och kött hemifrån. Och i en affär, Carin Pietis tog jag en del matvaror på kredit, som betalades, då jag fick stipendier. På vintern började jag också få pengar från min syster, som hade plats i Gällivare under den goda tiden där. Min mor och styvfar flyttade också dit ungefär samtidigt med att jag begivit mig till Haparanta. Innan de foro sålde de stugan för 30 kr. Dessutom såldes alla de verktyg, som jag samlat från skogen. Det blev hjälp till resan: Banbyggnaden till Kiruna började, och min styvfar fick goda förtjänster. Mor skötte kor och tvättade kläder, så att jag började få bra hjälp av de mina. En av mina kamrater, som hade sitt hem i Haparanta, var så fattig, att hon skulle ha måst sluta seminariet, men jag försakade mitt eget, så att hon skulle kunna ta sin examen. Det gällde nämligen endast cista året.

Då jag skulle vistas den ~~våren~~ första julferien i "Sörgården" ville värdfinnan, att jag skulle sy en blus åt henne. Den var tillklippt och det var endast att sy ihop den och passa in ärmarna. Men den ena ärmen kom in ~~skruvad~~ åtskilligt snedvriden. Jag ville naturligtvis inte nämna att jag, trots att jag gått hos en sömmerska en hel sommar inte fått sy ett enda plagg utan endast systlat med fällning, kantning av kjolar, kastning av sömmar m.m. Värdfinnan provade blusen och utbrast: "Herre Gud, människan har gått flera månader i sömmerskelära och kan inte passa in ett par ärmar." Å jag kände mig så skamsen, att jag skulle velat sjunka genom golvet.

Vi hade mycket roligt under seminarietiden. Där gingo på den tiden både gossar och flickor. En av gossarna var kär i en flicka och jag agerade "förkläde". Vi gingo ofta till finska sidan. Där besökte vi katolska kyrkan. Och jag hade ett särskilt nöje av att besöka gu'stjänsten, ty det var köer, som sjöng så vackert. Påsk var deras största högtid, och då var det givet, att vi skulle gå dit. Men kallt det än var stannade vi alltid på bron över Torneälven och övade oss att dansa. Mina första lektioner i dans hade jag å smyg fått i en ladugård hemma i byn. Det ansågs nämligen mycket syndigt att dansa.

I skolan fanns endast en orgel på vilken alla eleverna skulle öva sig i psalmspelning. Vi voro tre ~~stora~~ stycken, som samtidigt kommo dit för att öva och vi turade om och spelade en stund var. Var ingen lärare i närheten tog jag fram mitt munspel och då blev det dans av mellan bänkarna. En gång då vi hade som roligast kom en av de snällaste lärarna in och sade att det inte var någon danslokal. Vi blövo förskräckta och väntade en anmärkning, men den hördes inte av. Ibländ gingo vi in i kollegierummet och läste i smyg i lärarnas böcker, sådana fanns ej att köpa, och en gång hörde vi någon röra sig i närheten. Vi sprungo förskräckta ut i mörka förstugan och en av gossarna ryckte i hastigheten upp fel förr och ramlade huvudet utför källartrappan. Han skadade sig svårt. Halva ansiktet svällde upp och blev blått, så att han inte kunde delta i undervisningen på en lång tid. Vi hjälptes åt att bära honom hem, ty han hade även skadat sitt ena ben.

När så de bägge första terminerna voro slut fick jag respengar hemifrån att resa till Gällivare. Jag reste med båt till Luleå. Det var min första sjöresa. I närheten av Tåre vaknade jag och var så illa sjuk. Jag kunde inte förstå vad som kommit åt mig. Men det upplystes att jag var sjösjuk. De gävo mig vischyvatten, som jag aldrig druckit förr, men jag tyckte, att jag blev sjukare av det. Sedan for jag med tåg till Gällivare. Jag skulle inte stanna där utan jag skulle enligt brev fortsätta resa till Linsälv. Dit hade mitt hemfolk flyttat emedan min styvfar hade fått arbete vid banbygget och min syster hade kafé-rörelse. Dessutom hade de en häst, en ko och en gris. Det var en vacker sommar. Jag kom till Gällivare. Men jag hade en fruktansvärd tanvärk. Jag köpte kreosot och lade i en suld på tanden. Där stod jag på backen och väntade på koffinkans avgång i flera timmar och plågas av tanvärken. Men efter några kraftiga hugg i tanden, gick värsta värken över. Jag tror att nerven ~~skadades~~. Innan tåget skulle gå vidare besökte jag överbaningenjörskontoret för att få resetillstånd till Linsälv. På biljetten stod: Resetillstånd för fruntimret N.N.

Jag stod på backen och väntade och till tåget vannade en massa rallare, somliga onyktra. De stodo i finkans förr och köpte av ett par fruntimmer kokta kräftor och spalen, som de åto med god aptit. Jag hade aldrig sett kräftor och tyckte att det såg så hemskt ut. Då människorna stodo och sågo på de oss underliga djur. Om spalen däremot hade jag läst så mycket vackert. Och jag tänkte: "Det måtte väl vara gott." Jag köpte ett apple, men kastade bort det, då jag inte alls fann det njutbart. Då tåget skulle avgå gick jag med största

tvekan till samma finka som alla dessa rallare. De spelade kort och då de tilltalade mig svarade jag inte, ty jag var rädd för dem. De skrattade åt mig och tänkte retas med mig. Men då sade en av dem: "Ni ser ju att hon är rädd för er. Ni ska låta henne vara i fred."

Den sommaren vistades jag i Linaälven. Iblant gick jag långt upp efter älven ända till byn, som låg en mil uppöver. En gång gjorde jag en liten flotte och så seglade jag den utför älven ned till järnvägsbron. Då jag kom dit stod ett helt kyggar lag rallare på bron och bombarderade mig med kokestycken, så att vattnet stänkte runt om mig. Jag blev alldeles sjöblöt, innan jag kunde ta mig upp på stranden. Mitt emot på andra sidan järnvägen bodde en svensk familj. Frun i huset kunde spela gitarr och sjunga och jag brukade ofta gå dit. I en annan stuga bodde en gammal gumma, som tvättade kläder och sålde kaffe och bryggde svagdricks. Hon hade många roliga historier att berätta. I en tredje stuga bodde en bagare, som hade en get. Han hade så svårt att behålla sin get hemma, ty vi gävo den mat och då ville den hålla sig i vår närhet. Då bagaren kom för att hämta sin get, gömde den sig under vårt stugugolv, där den fastnade med hornen, så att det nästan var omöjligt att få ut den.

En sommardag, då jag gick ute fann jag en önnerriven femkronosedel. Vad jag tyckte att det var underligt att få få pengar så lättvinnigt. Judiska nasare, som mest sålde underkläder, var det gott om. Och det var god åtgång, ty rallarna i allmänhet hade kläderna på endast en gång. Då de blevo smutsiga kastade de bort dem.

Byarna vid Linaälven lågo ungefär en mil från järnvägen. Den ena hette Allevare och den andra Lattnivare. Byfolket brukade sälja sik, röding och laxöring till arbetarna. När jag blev mer bekant med lokförarna brukade jag gå följande fram och tillbaka till Gällivare. De foro med en sådan hastighet att det var underligt att jag inte tänkte på att vara rädd.

Olycksfall förkommo ofta xxxvixxxdxxixixixxxx. En gubbe kom en gång till oss ~~id vi bodde i Linaälven~~. Han sade, att några kråkor hackade och höll övåsen på snåret. Han påstod, att detta betydde en kommande olycka. Ett par tre dagar därefter föll en arbetare ned från en gruevagn och kördes ihjäl på just på samma ställe. Någon tid därefter föll en drickeskörare av en vagn, kom under tåget och miste sitt ena ben. En flicka stod i dörren till en finka. Då tåget med ett ryck satte sig i gång, åkte dörren igen. Flickan fick huvudet mellan och ljöt en ögonblicklig död.

Då jag en gång skulle resa med tåget från rälstippen körde lokföraren med så stark fart, att gruevagnarna, på vilka en massa arbetare stodo spårade ur. En gammal fru och jag sutto i en finka med halvöppen dörr och sågo, hur karlarna som flugor hoppade från vagnarna. Vi voro förskräckta och trodde, att vår sista stund var kommen. Vår vagn urspårade dock inte, och vi sluppo undan med förskräckelsen. Det är underligt hur ens liv i ett sådant ögonblick rullar likeom förbi ens ögon. Och det man felat kommer först fram.

Det var särskilt en ung man, som var mycket bekant i vårt hus. När tobaks- och kaffepengar kommo in tog han några gånger ~~pengar~~ ur kassan utan att få fråga. När jag frågade min mor, vem mannen var, svarade hon, att det var en bekant från Tornedalen. Iblant var han onykter och jag blev trött på honom samt yrkade på att han skulle avlägsna sig från hemmet. Men när inte min mor och syster gjorde någon min av att göra mig till viljes, förstod jag, att det var mer än bekantskap mellan min syster och honom. Jag blev mycket ledsen, men eftersom jag snart skulle resa tillbaka till min skola blev det inte vidare tal om saken.

Ett villkor för att få stipendier var att jag måste pressa bestämt antal blommor och examinera dem och lära de latinska namnen. Det beredde mig stora svårigheter, emedan det inte fanns just några blommor. Jag för därför tidigare till Haparanda för att där finna de resterande. Då jag inte fann nog många vilka blommor tog jag en del omlade blommor från stadsträdgården, men på alla lappar skrev jag, att de voro tagna i Gällivare socken. När sedan min lärare skulle gå igenom dem, såg lapparna och de latinska namnen, såg han på mig med skalken i ögat och sade: "Det var fasligt vad Gällivare måtte vara blomsterrikt," Jag ser ännu när jag vill xxx för mig hans blick.

I seminariet lästes både svenska och finska. Samma lärare undervisade i kristendom, finska och räkning. Svenska och pedagogik hade vi för rektor. Jag hade svårt för svenska. Därför läste jag språklära mycket ivrigt. Vi hunno längre i svensk språklära än finsk och därför behövde jag aldrig läsa det senare ämnet, vilket mina svensktalande kamrater hade synnerligen svårt för. Jag blev lärarens gunstling på grund av min kunskap i finsk språklära och jag skämtade ofta med honom. Han hade en släkting i samma klass som jag, och han ville antagligen, att hon skulle utmärka sig i hans ämne, räkning. Därför var han särskilt sträng mot henne. Jag tänkte då, att vi skulle spela honom ett spratt. Han hade långt hår och skägg samt pinzenes och alltid stod han lutad mot väggen på samma ställe då hans xxxixxxx släkting var framme vid tavlan och räknade. Då kommo vi, tre kamrater, överens om att köpa s.k. nyspulver från Boklädan. Så strödde vi av detta pulver på panelkanten, där han brukade stå med händerna på ryggen, samt på katolern. Då det ringde till matematiklektionen var hela klassen i spänning och vi tittade på varann och ~~vi~~ önskade, att slaktinsen skulle få gå

fram till tavlan. Mycket riktigt! Så snart gubben kom in så så han, att flickan skulle gå fram och räkna ett regulat de tre tal. Han ställde sig på sin bestämda plats med händerna på ryggen. Och när hon inte kunde redogöra för talet blev han så ond, att han hopade. Håret vajade som en enrisbuske och det var givet, att pulvret spreds i luften. Gubben började nysa alldeles ohejdat och flyttade sig till katedern och flickan fick sätta sig i sin bänk. Han nös och vi vågade inte titta på varandra. Han sade ingenting och snart ringde klockan. Han kunde nog inte tro, att vi voro så illmariga. Vi fingo brått att värpa och torka bort nyspulvret ty rektorn skulle ha nästa lektion. Men han fick också nysa några gånger. Nu skulle man av denna beskrivning kunna få den uppfattningen, att vår matematiklärare var en häftig och ~~äxxx~~ elak människa. Men så var ej fallet. Det var endast vid de tillfällen då hans släkting räknade vid tavlan och misslyckades, som han var så häftig. Han hade stor familj och festade ofta, så de hade det fattigt. Han brukade laga materiell och pulpeter i seminariet samt binda böcker för att få extra inkomster. Han skulle limma trasiga bänkklock och då behövde han galgar hemifrån, med vilka han hoplänkade bitarna. Jag skulle få den äran att bära tillbaka dessa galgar, fast det fanns pojkar i klassen. Jag skulle förönskull få lov från gymnastiklektionen. Men jag gjorde det inte utan gick till gymnastiken i stället. Och när läraren kom in onykter, frågade han mig, varför jag var med i gymnastiken. Jag svarade, att jag inte ville bära galgarna genom staden, då det fanns pojkar i klassen. Då blev han uppretad och började gymnastisera med mig. Han sade: "Ett helt steg framåt!" Och jag tog ett vanligt steg. Han sparkade på min framsatta fot och sade, att jag skulle ta längre steg. Jag blev förnärmat och gjorde giv akt i stället. Då sade han: "Gå ut!" Och det gjorde jag naturligtvis. Nästa dag skulle vi åter ha gymnastik, men då gick jag inte in i gymnastiksalen. När läraren på eftermiddagen frågade, varför jag inte varit i skolan svarade jag helt gemytligt: "Läraren sa aldrig, hur länge jag skulle vara ute!" Han började skratta, ty han såg, att det inte var trots från min sida. Sedan voro vi lika goda vänner igen. Jag tog mitt munspel med mig och vi dansade trestegsfolk tillsammans. Han var regelbundet full onykter under gymnastiklektionerna. Ibländ hände det, att en av kamraterna fick stå vakt och vareko, om rektorn kom under det att vi dansade i full fart. En gång kom vakten intrusande och ropade: "Nu kommer han." Munspelet åkte fort i lomman och läraren ställde sig i giv akt. Då rektorn kom in stodo vi på två raka ben, som om ingenting hänt.

Läraren brukade utmärka mig framför andra genom att låna pengar till sprit av mig. Ibländ var det en krona, ibländ var det två. Jag vill minnas, att jag aldrig fick igen dem. En gång skulle han läsa avslutningsbön. Då var han så onykter, att han glömde bort vad han skulle säga. Alla i klassen blevo så fulla i skratt, att vi och bänkarna skakade av återhållen skratt. Men gubben sade: "Tyst, tyst, jag glömde!" Sedan började han på nytt och då gick det som smort.

Vi hade en annan mycket snäll lärare i övningskolan. Han brukade sy handarbeten, och därför tyckte folk, att han var så fruntimmersaktig. Då vi skulle hålla provlektion blev han ofta full skrattlysten och måste hålla handen för munnen för att dölja det. Han brukade rita och skriva i en anteckningsbok, som dessemellan låg i katederlädan. Vi märkte, att han blev kär i en av eleverna. Hon brydde sig aldrig om att läsa och sköta sina prov, ty när han tyckte om henne gjorde han inte heller anmärkningar. Mot mig skulle han en gång strax före jul vara förarglig. "Nu skall (mitt efternamn) hålla lektion om hackspetten!" Det stod tre rader om denna fågel i vår naturlära. Jag försökte finna någon bok, där det stod om hackspetten. Men jag hittade ingen. Då gick jag till honom och sade: "Jag kan inte hålla lektion om hackspetten, när jag inte har någon bok att läsa i." Han sade inte något vidare om saken och glad var jag, när det blev jullov. Men vid vårterminens början fick jag dock till uppgift att hålla lektionen om hackspetten. Då tänkte jag: "Nu ska jag hitta på något, så att han får för sin oginhet." Jag hade ju sett hackspettar i min barndoms skog och då höll jag en lektion, så lång som möjligt, och jag hittade på en hel massa ~~lägnaktiga~~ historier. Jag fick beröm för den långa och på lögnerna innehållrika lektionen. I detta sammanhang vill jag nämna, att han gav mycket, mycket egenomliga lektionsämnen. På min avgångsexamen hade jag fått till uppgift att undervisa om "Grovt dråp" under det att en annan flicka fick hålla lektion om "Fint dråp."

En gång kommo två andra kamrater och jag överens om att undersöka hans anteckningsbok, som tycktes ge anledning till sådant nöje för honom och som låg i den olästa katederlädan. En av de två var den flicka han tyckte om. Där hade han med olika stilar präntat hennes namn och därmed små blomsterkvistar. Då togo vi oss för att ytterligare illustrera hans bok. Vi skrevo textade verser för att stilen inte skulle förråda, vem de skrivanade voro. Sedan vi även ritat bevingade kärleksgudar läde vi boken tillbaka på sin plats i lädan. När han nästa gång kom till lektion och fick se boken blev han så full i skratt att han måste lämna rummet. Vi höllo oss allvarsamma och sågo förvånade ut för att ingen skulle tro, att vi varit framme och spelat honom detta spratt. Saken blev heller aldrig nämnd. Han var en mycket snäll lärare.

På lördagskvällarna besökte vi regelbundet Frälsningsarmén. Där var bl. a. en mycket vacker ung man, som till en äkta medborgare i staden. Det var mest för hans skull vi singo där. ~~De var även~~

Men även officerarna voro stiliga och sjöngo vackert.

På söndagarna däremot voro vi tvungna att gå i statskyrkan. Där sutto vi på läktaren och hjälpte till med sången, ty en av lärarna vid seminariet var även organist. Prästen, som predikade, var torr och långtråkig. Vi togo därför våra läxböcker med oss och läste våra läxor. På det sättet kunde vi vara lediga på lördagskvällarna.

Under mitt andra seminarieår började staden bygga det nuvarande stadshotellet. Det byggdes av en byggmästare från Sundsvall och han hade med sig sina arbetare och sin verkmästare därifrån. Arbetarna voro städade unga pojkar och vi voro ibland tillsammans med dem på aftonsamkväm, där det lektes ringlekar. Att dansa ansågs ju vara stor synd och eftersom skolans inspektör var en i hela Tornedalen känd och aktad prost, som med sin vältalighet kunde röra allas hjärtan, vågade vi aldrig dansa offentligt.

Sedan det kommit ~~xxxxxxx~~ till seminariestyrelsens kännedom, att vi besökte frälsningarméns katolska kyrkan i Torneå och cirkus blev vi förbjudna att vidare besöka dessa ställen.

En av dessa sundsvallsynglingar, som kommit till staden och deltog i byggandet av stadshotellet, gifte sig med stadens vackraste flicka, dotter till en trädgårdsmästare, som hörde till stadens mest ansedda borgare. Och när bröllopet skulle firas gingo även vi för att se bruden.

Jag bodde granne med en av seminariekamraterna. Hon var mycket förtjust i en av gossorna i klassen. ~~Qxx~~ När vi ett sällskap voro på väg att se bruden var det kyligt i luften. Ynglingen gick inte så nära henne, som hon önskat och då sade hon till honom: "Kom närmare så blir det varmare. Detta blev sedan ett ordspråk bland oss kamrater. Jag tyckte mycket om en gosse i det hem där jag bodde första året, men det hade jag ingenting för. Var han och hans syster nu befinna sig vet jag ej, men troligen ha de rest till Amerika.

Ett av mina förefag höll på att förskaffa mig varning, stipendiet höll på att gå förlorat och det var nästan fråga om relegering. Det var just vid den tid då det var marknad både i Torneå och Haparanda. Folk körde ~~vix~~ fram och tillbaka mellan städerna och i Torneå var det alltid vid dessa tillfällen maskerafbal. Jag ville så gärna se och veta, hur det gick till på en maskerafbal. Därför sade jag till en 5-6 kamrater: "Nu ta vi en *isvadjik* och far till maskerafbalen." Sagt och gjort. Jag tingade en skjuts och i släden placerade sig 6 glada ungdomar som foro till balen.

Som det var vanligt fanns vid prästgården en arrendator. Han var mycket skvalleraktig. Den yngre av min f. d. grannes (torparen i min hemby) döttrar var nu fullväxt och hade tagit plats hos denne arrendator. Där träffade jag henne ibland. Denna flicka hade ne lördagskväll varit ute på en bal i närheten av staden. Eftersom vi brukade vara tillsammans, trodde hennes husbonde, att även jag varit med. För att få hämnas på oss båda skvallrade han för prosten och sade att också jag varit med på balen. En dag då jag satt i tredje klassens sal och sjöng och var särskilt upprymd, kom min klassföreståndare och sökte mig. Han hade sagt till en av mina kamrater: "Nu har ni gjort något galet igen, för prosten har kommit tillskolan." Och när han kom in i den sal, varest jag satt, sade han med allvarlig stämma: "Nu skall du komma ned till rektorn." Eftersom jag just då inte kände mig ha felat var jag endast förvånad. Då jag kom in i kollegierummet satt prosten på en stol till höger om dörren. Fem lärare stodo runt omkring i rummet. Allas blickar riktades på mig och alla voro tysta. Till sist började prosten tala. Jag vände mig till honom för att slippa se alla lärares blickar på mig. "Har du varit på bal?" frågade han. Mitt svar blev: "När?" "Jo, nu i lördagskväll. Min arrendators jungfru sade, att du varit med henne på bal på landet." Mitt svar blev kort och gott: "Nej." Rektorn suckade tungt, ty han trodde att jag ljög. Jag fick gå upp till skolsalen när det ringde in. Vi hade välläsning för klassföreståndaren nästa timme. Under tiden gick prosten och rektorn utan min vetskap hem till min bostad, ty de tänkte nog: "Den gumman, som hon bor hos, har ju ord om sig att vara elak, och kan hon säga något ont, så gör hon det nog." Jag hade nämligen mitt andra seminarieår flyttat till en gumma, som bodde i sin egen gård ~~xxxxxx~~ innehållande tre rum nära folkskolan, där vi hade gymnastik. Ingen hade vågat bo hos denna gumma, ty hon var ansedd som mycket elak. Men ~~gx~~ jag flyttade som sagt dit. När jag bott där någon tid upptäckte jag, att folkskolebarnen revo av pinnar från hennes staket, kastade papper, stenar och skräp på hennes tomt och gatudel. Hon var ordentlig och städade och räfsade i deligen för att få ha snyggt på sin gård. Hon blev förargad på barnen för att hon inte fick vara i fred och så fick hon ord om sig att vara elak. Jag kuskade iväg skolbarnen och anmälde för lärarna hur saken förhöll sig. Gumman fick därefter vara i fred. Knackningar på fönster och väggar upphörde och jag vann gummans hjärta. Då jag köpte hem mat lagade hon den åt mig för ingenting. Jag var själv varken intresserad av eller kunnig matlagning. Mina kläder höll hon rena och hela. För att hon i fortsättningen skulle gilla mig brukade jag om aftnarna bestämd tid sitta med henne och hennes goda vän och prata. De tyckte, att det var roligt att en ung människa ville sitta och prata med dem. Hos henne bodde jag de två sista åren.

Till henne var det alltså prosten och rektorn gingo. När timmen var

slut och jag kom hem började gumman berätta för mig: "Här har varit två herrar och frågat om du varit på bal förra lördagskvällen, men jag sade till dem: Jag är inte så fattig, att jag behöver ha nattugglor till inackordering. De, som bo hos mig ska vara inne kl. 10. Jag kände att jag såg elakt på dem när jag bad dem vara vänliga och gå ut. Nog visste jag, att du varit på maskeradbal veckan förut," fortsatte hon, "men det var ju inte fråga om det."

En av kamraterna rådde mig att gå till prosten och göra upp saken. De följde mig fram till prostgården. Först gick jag till ladugården och frågade arrendatorns jungfru, om hon sagt till prosten, att jag varit med henne på bal. Då började hon gråta och sade, att hon inte sagt det. "Ja, då gå vi till prosten och tala med honom," sade jag. Flickan bytte på sig snygga kläder och jag knackade på prostens kontorsdörr. Han öppnade och vi stego på. Flickan sade gråtande: "Inte har jag sagt, att hon varit med på bal i lördags." Prosten svarade: "Nej det var arrendatorn," Då sade jag: "Jag tyckte, att prosten sade, att det var arrendatorns jungfru, som sagt det. Då sade prosten: "Var det inte bra, att jag tog reda på saken, för det hade varit tråkigt, om man på sta'n sagt, att seminaristerna springer ute på bal. Vid förhöret sade rektorn, att jag varit den ledande i sällskapet och det var därför jag blev nekallad. Maskeradbalen i Torneå hade varit veckan före den nu omtalade balen, men om den talades aldrig. Året förut hade en flicka förlorat sina stipendier för att hon varit ute och roat sig."

Så for jag ännu en gång till mina anhöriga i Linaälv. Det var den sommaren som riksdagsmännen reste upp föratt se banbygget. Jag var inte tillfreds med mitt hem och min syster och jag blev ledsen och bitter, då jag såg att min syster fäst sig vid denne man, som både söp och slogs. En gång då han var halvnykter och kom in för att ta pengar i kassanlådan bad jag några lokförare, som just voro inne och drucko kaffe att ta honom med på grusvagnen. Det gjorde de och körde honom till Gällivare. Han hade sitt föräldrarhem där. Sommaren förut hade jag sagt till min syster, att hon inte skulle bry sig om denne man, ty han skulle göra henne olycklig. Jag tyckte så mycket om min syster, att jag ville offra allt för henne. Och jag sade till henne, att om hon inte kunde glömma honom på något annat sätt, så skulle jag låna pengar av min skriftskolepräst, så att hon kunde resa till Amerika till vår moster. Men hon svarade: "Jag skall försöka glömma honom. Jag tror, att det går." Under vintern skrev jag och frågade, om hon kunnat vända sin håg från honom. Mor svarade att det så var. Hon ville väl inte oro mig, då jag gick i skolan. På våren då jag kom till Linaälv för andra gången kom min syster mig tillmötes i Gällivare och jag blev förd in i ett hem, där jag blev bjuden på kaffe. När kaffet skulle drickas kom den omtalade mannen in från ett annat rum i sällskap med en broder, som jag aldrig förr sett. Jag var alltså i hans broders hem. Jag blev så häpen, ja uppskakad och miste allt förtroende ~~fäxxxix~~ till både min mor och syster, ~~xxxxxx-
xxxxxomtalade~~ Mannen hade lovat sluta dricka. Det hade redan lyst för dem. Jag for till Linaälv och var och förblev främmande för de mina. Hos oss bodde i kammaren en ingenjör, som hette Scholander. Ett par schaktmästare brukade komma till oss och hälsa på. Den ene hette Rask och var en städad och fin man. Alla där uppe tyckte, att min blivande sväger var en ryelig människa och de beklagade min syster.

Efter linjen reste en länsman, som var stor, stark och respektgivande. Han brukade komma in till min mor och min syster, gick in i köket, tog sig själv kaffe från pannen och gjorde sig ordentliga kaskar. Så sade han: "Låt bara inte karlarna göra några kaskar!" Det fingo de inte hekler, om de inte gjorde det med våld. En präst reste ofta och predikade för rallarna. Han ville inte dricka kaffe, men gärna mjölk. Mor bjöd honom alltid, då hon fick veta, att han var präst.

Jag tyckte ~~xxxxx~~, att också jag skulle försöka tjäna pengar. Jag kom överens om priset på en häst, som skulle dra materiellass. Men vid närmare undersökning fann jag, atthästen hade ett sår på ryggen. Då blev det inget köp utav utan mannen fick ta tillbaka sinhäst. Jag köpte då några lådor sockerdricka, sydde myggnät och följde med grusvagnen till rälstippen i Humojokk. På denna resa sålde jag all sockerdricka och alla myggnät, för vilka jag fick en krona pr st. Jag tjänade 40 kr. och för dessa pengar köpte jag en guldklocka. Det var ingen dålig klocka eftersom den gått i 25 års tid.

Jag har aldrig i hela mitt liv sett så mycket mygg som i Humojokk. Det var som ett svart moln i luften. När jag slog med min hand genom svärmen, kunde jag se, var handen gått. Då jag kom hem var jag så trött och myggbiten, att jag grundligt måste vila mig.

Min syster hade byggt ett tält av lärft vid Kajtumälven, som var stort som ett rum. Där serverade min syster och jag kaffe. Om nätterna lågo vi på det breda bordet. En gång, då jag var riktigt trött, föll jag under sömnen ned från bordet på den kalla marken. Vi bodde inte ensamma på sandbacken. Där hade även en dalmas med sin fru byggt ett rum av runa stockar och gamla brädstumpar. Där hade de matservering. En gång kom en halvfull karl in i vårt tält och ville göra en kask. Jag förbjöd detta. Han blev så ond, att han i smyg gick bakom tältet och tänkte slå mig med en påk genom ~~xxx~~ tältväggen. Men i samma ögonblick blev han upptäckt av en karl i närheten och omhändertagen.

I Kajtumbacken fick man köpa stora färska sikar, av lappar, som bodde ungefär en mil nedåt älven. En dag kom en lapp för att sälja sik. Han skulle också se på det omtalade järnvägståget. Skämtsamma rallare läto då gubben kliva upp på en grusvagn för att granska den. Föraren sprang till loket och satte vagnsättet i full fart. Gubben blev så förskräckt, sträckte upp händerna mot himmelen och bad Gud om hjälp, för nu tog djävulen honom. Han liksom hans trosfränder fasa- de för det brinnande helvetet.

En gång beslutade min syster och jag att fara i vanlig roddbåt till Killinge. Älven var vattenrik och strid. Det gick lyckligt till byn. Vi blevo väl mottagna av ett par bekanta familjer till min syster. Den ene var en äldre bror till min blivande sväger. I Killinge var höslätter. Jag gick fram till lapparna och frågade var kvinnorna fanns, jag tyckte att det var bara karlar i koltar och skinnbyxor. Då skrattade somliga och sade: "Vi äro inte karlar fast vi äro så klädda. De visade sina smycken och ringar.

När vi då skulle vänfa tillbaka och kommot ung. halvvägs uppstod en väldig storm. Det var med stor möda vi kunde ro i land. Vi kommo till en lappkäta och lappen hette Gunnar. Det var den renaste lapp jag någonsin sett. Han bjöd oss på mat och kaffe medan vi torkade våra kläder, som blivit våta av vågorna. Han dukade kaffet på en kista, på vilken han lagt en ren handduk. En liten fågel kröp in och pickade i sig bröd- och sockersmulor från bordet. Lappen pekade på honom och sade: "Den här är min dagliga gäst." Sedan vi torkat våra kläder och stormen lagt sig, fortsatte vi vår färd.

På andra sidan Kajtumbron låg en handelsbod. När jag en gång skulle gå och handla stod på spåret ett långt tågsätt med grusvagnar. Jag tänkte passera vid sidan om vagnarna, men där var så brant att jag inte vågade. varför jag kröp under grusvagnarna över bron. Just som jag kommit fram, satte sig tåget i gång. Jag har många gånger undrat om föraren visste att jag var därunder.

Ju mer järnvägen kröp uppåt fjällen desto längre uppåt gjys ställde även jag mina färder. Jag tyckte, att fjällen voro så vackra och jag kände det så märkvärdigt att var så närheten och se det fjäll, om vilket jag i skolan läst att det var Sverges högsta. En gång företog jag även en ridfur efter den upphuggna linjen. Snart hade rälsläggningen kommit så långt att man kunde gå fram till Kiruna. Där fanns redan många stugor i järnvägsbacken.

Den rika bondeflickan som var min kamrat i butiken, där jag fick vaka så mycket, hade också rest hit upp. Även hon hade väl hört att det var goda tider här uppe. Hon hade kafé på flera ställen och till sist hamnade hon i Kiruna. Hon hade förälskat sig i en kusin med vilken hon fick ett barn. Detta dog emellertid. Hon skämtes för sitt lättsinniga liv och stängde sig inne i sin kammare dit ingen bekant blev insläppt. Hon hade jungfru, som skötte kaffeserveringen. Vid järnvägslinjen och stationsbacken fanns mycken tät skog och man kunde inte i de små stugorna se, när någon kom gående efter spåret. Jag beslöt mig för att träffa henne. Helt obemärkt kom jag in i hennes stuga. Jag förstod, att jag inte var någon välkommen gäst. Men jag blev dock bjuden på kaffe. Så fördes vår forna samvaro på tal. Som avslutning sade jag: "Det här är ett straff för att du plågat mig i min barndom." Hon hade tillsammans med min syster haft både matservering och kafé. När de skildes och räkning gjordes upp blev hon skyldig 500 kr. Till en annan hade hon en skuld på 1500 kr. Dessutom köpte hon kaffeбалар och socker av den broder, hos vilken jag förut tjänat. När jag sedan träffade honom påstod han, att inte heller han fått betalt av henne för dessa varor. Hon reste sedan till Amerika och har sedan inte låtit höra av sig.

Men sommarferien blev denna gång kortare än föregående år, ty jag hade bestämt, att jag en månad tidigare än vanligt skulle fara till en by i min hemtrakt, där jag hade en god vän. Jag läste vissa ämnen för henne för att kunna pröva in vid folkskoleseminariet i Umeå. Skolhuset, där min vän bodde, var byggt i en beteshage, ganska långt från byn och landsvägen. Där fanns oerhört mycket bromsar och gott om skator och kråkor. Man kunde inte se landsvägen och det första jag gjorde var att kvista av träden mellan skolan och landsvägen. Kommunen hade en målare, som skulle reparera skolan. På lediga stunder passade jag på att måla alla lärarinnans ~~min väns~~ tråkar och såar gula med svarta band. Målaren var för mig obekant. Då han bad mig att få låna 10 kr. gav jag honom i god tro mina respengar. Han försvann hastigt och pengarna återfick jag aldrig.

Efter andra vintern i seminariet fick jag betyget i svenska höjt till Ba. Men jag hade inte skrivit många uppsatser. Det var nöj för innanläsning och språklära jag fått mitt betyg. Jag beslutade mig för att resa till Umeå och tentera in i folkskolelärarinneseminariet. Men då jag kommit dit och sett ämnen till uppsatser förstod jag, att jag inte skulle kunna klara skrivningen. Jag skrev därför ingen uppsats i hopp om att de andra proven skulle hjälpa mig in. Men det lyckades inte. Jag bodde där på ett av seminaristernas inackorderingsställen. och gjorde min första bekantskap med senap. Min barndoms vana trogen hade jag alltid hittills ätit med träpinne och setat vid bordet på bonde- manér. Nu skulle jag för första gången sitta vid ett ordenligt dukat bord och äta med kniv och gaffel. samt äta av de olika rätter, som funnos på bordet. För att inte familjemedlemmarna skulle finna mitt sätt löjligt så tog även jag senap, som de andra. För var gång jag tog av senapen hade jag största möda att svälja ned maten.

x Torbi var stuga gick en väg, och något längre bort
 efter Kirunavaras slutning hade en person byggt
 ett svagdricksbryggeri, som kallades Noripolu. Den
 godmodige mannen satt på sitt lass och körde
 dagligen flera vändor.

Vi hade en stor trämaugel ute på gården
 och den fick folk hyra. Så hade vi två hundar
 och brukade sälja valpar för tio kronor stycket.

XXX Om judarna

xxx.

Sid 24.

I min systers gård hyrde ett tiotal judar ett rum
 samt del i köket. En av dem, Räng, hade legat i fält-
 läger och var särskilt skicklig i matlagning. Allas
 namn minus jag ej, men här må nämnas några:
 Tjau, Tjalevsky, Briuk. Då jag en dag hörde ett
 egendomligt mummel från deras rum, glänta
 de jag på dörren för att se, vad det var.

De voro alla högtidsklädda och stodo efter
 väggarna med pannan lutad mot väggen.
 Sedan frågade jag Räng varför de tyorde så.
 Han talade om, att en släkting till en av
 dem var död och detta var deras åminnel-
 sehögtid.

Bolaget hade byggt lanugård, och stall på samma plats, var de nu fingo
 sjöstranden låg en fotografateljé. Jag avundades dem som bodde där, ty deras xyz
 stuga låg så vackert till. En vacker blomsterrabatt prydde väggen åt söder.
 Den sommaren var särskilt vacker. Sjön låg oftast spegelblank och oftast var
 det soligt och varmt. Flickorna som skötte ateljén var unga glada skånskor. De
 klädde sig i ljusa vackra kläder och sågo ut som nyutslagna rosor. De brukade
 om kvällarna ro ut på sjön. Deras principal var också med och han spelade
 antingen fiöl eller ockarina. Jag var en tacksam åhörare.

Sedan järnvägen kommit till Kiruna och tomterna voro utetakade
 tänkte jag och många med mig, att vi skulle köpa tomter med bra läge. Fotogra-
 fen köpte sin tomt dyrt,

När jag sedan reste med tåg till Vännäs träffade jag en fru från Stockholm. Hon hade plats på kontor med hade varit och hälsat på en bror, som var präst i Öjebyn. Hon tyckte att det var så synd om mig för att jag inte kommit in i seminariet och hon erbjöd mig plats som hushållerska hos henne i Stockholm. Men jag kände nog mina kunskaper i matlagning och tackade för hennes vänlighet. Men sade nej till detta erbjudande. Nu hade jag bestämt mig att ta småskolelärrarinneexamen i Haparanda. Således reste jag norrut och kom till Haparanda ett par dagar innan skolan skulle börja. Då blev det brått med plockning av blommor. Jag hade endast några få exemplar med från Luossavaara. En av mina manliga kamrater var mycket omtyckt av flickor. Han var glad och duktig att dansa. Han skulle hjälpa mig en natt med att göra blommorna i ordning. Jag visste att en av mina kamrater var kär i honom. Hon hade plockat en stor bukett blommor ~~xxx~~ i trädgården och väntade just den kvällen på honom. Men hon fick vänta förgäves. När jag nästa morgon gick till skolan var det föreskrivna antalet blommor, 100 st. vill jag minnas, färdigklustrade och namnen nödtorftigt inlärd.

Min inackorderingsfruhade en släkting, som var en fattig nasare. Han hade varit på finska sidan och sålt varor. Nu ville han komma till Sverige och göra affärer där. Gumman lät mig förstå, att det vore bra, om han fick sina varor över gränsen utan att betala tull. Inte långt därefter, jag tror nästa dag, kom en seminarist åkande efter häst klädd i en stor herrpals. Under denna fanns varor av alla slag. Jag, ~~seminaristen~~, glömmer inte de skarpa kanterna på några fotografiramarna av plåt, som skavde mig på ryggen vid var rörelse. Det var nasarens hela ballonginnehåll som med mig åkte förbi tullen. Förvånansvärt nog behövde jag inte stiga ur släden, fast den under mig var fullproppad ~~xxx~~ med varor. När jag kom hem med bytet, mottogs jag med stor förtjusning av gumman och hennes släkting.

Sista vårterminen närmade sig sitt slut och kamratskaran skulle skingras. Men sorg och vemoth tänkte vi därpå, ty vi hade varit så goda vänner. Vid avgångsexamen fingo barnen sjunga "Litet bo jag sätta vill." Våra ögon tårades vid tanken på det ansvarsfulla kall vi snart voro utbildade för. Och det kändes så svårt att ta farväl av lärare och kamrater. Vi skrevo tillvarandra att börja med. Men efter någon tid upphörde också brevväxlingen. Nu äro vi spridda över hela övre Norrland. Milen äro många och långa mellan oss. Men var och en i sin stad är dock som en ljuspunkt i den mörka ödemarken. Många av dem ha också nu slutfört sitt verk. Flera av våra lärare äro även döda. Men man tänker med tacksamhet på deras uppoffrande bildningsarbete. År 1901 på våren var jag utexaminerad lärarinna.

Min syster hade på vintern låtit bygga ett hus på tvårum och kök samt ladugård vid rälstippen, som då låg några hundra meter söder om den blivande stationen i Kiruna. Dit flyttade mitt hemfolk. Utom hennes stuga fanns två små stugor till i närheten. I den ena bodde räsläggarna och i den andra en byggmästare med sin hustru. De hade en orgel, och dit gick jag varje dag, spelade och sjöng Sions toner tillsammans med dem. En bit därifrån bodde två bagare. Även en köttaffär fanns. Där stod ägarinnan vid ett stort bord och sålde kött, korv, fläsk och fisk. Det verkade torg. Det dröjde inte länge förrän det byggdes en kåkstad i stationsbacken. De mest framträdande husen voro Privathotellet på en kulle och en dansbana i en djup dal. Nu fick folk andra nöjen, inte endast spriten. Länsmannen fick schäligt. I skogen sutto olika jag, där rallarna drucko brännvin. ur stora kaggar med skopor. De spelade "tjuguet", slogos och sköto. Det varx ett vilt liv. Man fick vara rädd att gå ut, när det var märkt. Bättre ungdom höll till i danslokalen.

Järnvägen var utstakad så, att stationen skulle ligga ungefär mitt emellan nuvarande stationen och malmbangården. Stadsplanen blev uppgjord med den påtänkta stationen som utgångspunkt. Disponenten hade låtit utarbeta förslag till stadsplan. Gatorna skulle dragas så att tomterna skulle bli oregelbundna. Men då blevo också husen egenomliga och obekväma. Priset på tomterna var utsatt. De tomter, som lågo invid den tilltänkta stationen och torget voro givetvis dyrast. Vid senare mätningar flyttades det tilltänkta stationshuset en bit söderut, till sin nuvarande plats.

Ett mindre bolagskontor var byggt och på ömse sidor om detta lågo två matvaru- och en guldsmedsaffär. Sjukstuga fanns, en mindre bostad åt disponenten samt en enkel kyrka, som om vardagarna användes till skola. Kåkarerna i stationsbacken måste rivas och samhällets bebyggelse började på allvar. Bolaget hade byggt ladugård och stall på samma plats, där de nu ligga. Vid sjöstranden låg en fotografateljé. Jag avundades dem som bodde där, ty deras stuga låg så vackert till. En vacker blomsterrabatt prydde väggen åt söder. Den sommaren var särskilt vacker. Sjön låg oftast spegelblank och oftast var det soligt och varmt. Flickorna som skötte ateljén var unga glada skånskor. De klädde sig i ljusa vackra kläder och sågo ut som nyutslagna rosor. De brukade om kvällarna ro ut på sjön. Deras principal var också med och han spelade antingen fiöl eller ockarina. Jag var en tacksam åhörare.

Sedan järnvägen kommot till Kiruna och tomterna voro utstakade tänkte jag och många med mig, att vi skulle köpa tomter med bra läge. Fotografen köpte sig tomt dyrt,

xx Lapp-Elsa brukade följa mig och visa ställen, där det växte bra med gräs. Då hade vi alltid med oss en säck lön var hem på kvällen. Ibland kommo vi bortom Bolagets villor, ^{här} nuvarande "Gibrien".

doftade så härligt. Vinbärsbuskar fanns här i skogen. Gott om hjortron var det på myrarna, och jag kände mig nästan förflyttad till Tornedalen.

På myren nära min systers stuga hade Bolaget förut radat tegel. Men då marken var så sumpig hade en massa ^{stenar} sjunkit ner. Jag bad bolagsledningen att få plocka upp dem och detta medgavs. En natt skulle teglet samlas och köras i en hög. När så en ung gosse och jag skulle utföra arbetet sjönk hästen för oss ända till ryggen i myrmarken. Det fanns ingenting annat att göra än att väcka upp folk för att få hjälp att dra upp hästen. Det var ont om sten, som lämpade sig till byggnadsgrund, ty alla husbyggare sprungo omkring för att lägga beslag på befintliga stenar. Ännu den dag som är ser man miltals bort i skogarna stenar som blivit klivna för byggnadsändamål under den första bebyggelsen.

De flesta nybyggarna voro fattigt folk. Till inneväggar användes bräder från dynamitlådor och ett hus finns ännu, där t.o.m. själva murstocken delvis är murad av sandsten.

Nära min systers stuga funnos några bra stenar, men jag vågade inte ta dem, ty de lågo på Bolagets mark. Till sist fick jag dock ihop grundstenar till lillstugan. Jag gick till en virkeshandlare, som nyss kommit till orten, och bad att få köpa virke på kredit. Han svarade nej. Han kände mig inte och kunde därför inte påtaga sig denna risk. Så gick jag till den andra virkeshandlaren. Han ville ha växel. Jag förstod mig inte på växelaffärer, med då jag fått klarhet i saken skrev jag på. Virket kördes fram till tomten och så började byggandet.

När privathotellet revs fick jag tillstånd att ta den gamla spiken och eftersom bräderna slogs lös plockade jag upp spiken och satt vid en sten och rätade till dem. Det var soliga dagar. Jag fick så mycket spik att det räckte till min första stuga på två rum.

Min sväger och min styvfar hade skaffat en ko, och jag brukade valla den i skogen. ~~Bortom Bolagets villor.~~ Där hade också Bolaget sina kor. En dag när jag gick med min ko i skogen stod där en myndig fru. Hon frågade med barsk ton: "Vem har lovat er ha er ko här?" Jag svarade: "Det här är svensk jord och lapparnas betesmarker. Härifrån har ingen rätt att köra mig." Det var i Tornedalen vanligt, att även fattigt folk kunde ha sin ko i skogen, utan att någon sade något om det. Det var inte blott Bolaget, som hade intresse av att äga, utan t.o.m. den fattige torparen missunnade oss att tvätta kläder vid bäcken, där hans hustru hade lagt en spång. *Sid 28 kommer in här.*

Medan vi bodde i stugan vid rälstippen hade min syster fått en flicka. En dag rämlade hon ned från barnvagnen och slog sin högra kind. Efter en tid svällde kinden och vi trodde det var tandvärk. Men då min syster gick med henne till läkaren, sade denne, att hon fått tuberkler efter stöten. Hon blev opererad, en bit av kindbenet togs bort. Såret läkte och värken upphörde. Men tuberklerna spred sig i kroppen. Hon fick ont i hals och ögon. En fruktansvärd sjukdom hade tagit sin boning i den lilla späda kroppen.

Flickans far hade lovat bli nykter, men han kunde inte slita sig från vännernas lag utan spelade bort och söp upp hela sin avlöning. Min syster måste ha servering och utföra andra arbeten för att kunna försörja sin familj.

En stor olycka hade hållit sitt intåg i vårt hem. Den ödelade allas våra liv. Den gjorde vårt hem till en avgrund. För flickans sjuka hals och ögon måste läkare besökas varje dag. Så länge min sväger var i bolagets tjänst hade hon fri läkare. Den stunden då hon skulle till läkaren var svår för oss alla. Jag undrar ej på att hon förskräcktes, ty var dag drogs en lång joddrensa ur kinden och en ny stoppades in. Det kändes så svårt att med tvång föra flickan dit.

Vi övriga i familjen strävade och arbetade för att hålla ihop hemmet. Men min sväger bara söp och förstörde allt vad han förtjänade. Ölbacken vid bryggeriet var hans ständiga örtagård. där kortspel och slagsmål hörde till ~~dagordningen~~ dagordningen. Vi hade då god hjälp av vår styvfar, som ibland arbetade vid järnvägen och dessemellan var skomakare. När flickans grät om ^{och plågades} nätterna,

ty den låg nära den tilltänkta järnvägsstationen. Jag köpte min nära en öppen plats, som var ämnad till torg. Men sedan flyttades stationshuset en bit söderut och då kommo våra tomter i oläge. De, som byggt sina stugor i stationsbacken köpte sig tomter, där de återuppbyggde sina små stugor. Hela bergslutningen var tätt beväxt med björk. Då jag skulle bestämma mig för tomt hade jag min svägers far och äldre bror i sällskap. Sedan en del av tomtavgiften erlagts gjordes ritning. Men vi hade på denna ej uppgivit höjden mellan golv och tak, och därför blev den inte godkänd. Samhället fick en stadsingenjör. Men han var elektrisk ingenjör. Han gjorde ritning till en liten stuga på två rum. Egna pengar hade jag endast 35 kr. Resten lånades. Frågan om virke blev aktuell. Luossajock förde med sig använd plank till Lombolasjöarna och vidare nedåt Torneälven. Ingen tog resa på det. Då lånade jag mig en båt och samlade virke i de båda sjöarna till mitt nya bygge. Det var lågt vatten redan då i jokken mellan de båda sjöarna, så att jag måste vada och dra båt och plank efter mig. På detta sätt samlade jag ett par hästlass virke. Jag blev särskilt förvånad över att se det frodiga gräs, ~~xxx~~ älggräs, som växte vid utloppsbacken. Det doftade så härligt. Vinbärsbuskar fanns här i skogen. Gott om hjortron var det på myrarna, och jag kände mig nästan förflyttad till Tornedalen.

På myren nära min systers stuga hade Bolaget förut radat tegel. Men då marken var så sumpig hade en massa tegel sjunkit ner. Jag bad bolagsledningen att få plocka upp dem och detta medgavs. En natt skulle teglet samlas och köras i en hög. När så en ung gosse och jag skulle utföra arbetet sjönk hästen för oss ända till ryggen i myrmarken. Det fanns ingenting annat att göra än att väcka upp folk för att få hjälp att dra upp hästen. Det var ont om sten, som lämpade sig till byggnadsgrund, ty alla husbyggare sprungo omkring för att lägga beslag på befintliga stenar. Ännu den dag som är ser man miltals bort i skogarna stenar som blivit klivna för byggnadsändamål under den första bebyggelsen.

De flesta nybyggarna voro fattigt folk. Till inneväggar användes bräder från dynamitlådor och ett hus finns ännu, där t.o.m. själva murstocken delvis är murad av sandsten.

Nära min systers stuga funnos några bra stenar, men jag vågade inte ta dem, ty de lågo på Bolagets mark. Till sist fick jag dock ihop grundstenar till lillstugan. Jag gick till en virkeshandlare, som nyss kommit till orten, och bad att få köpa virke på kredit. Han svarade nej. Han kände mig inte och kunde därför inte påtaga sig denna risk. Så gick jag till den andra virkeshandlaren. Han ville ha växel. Jag förstod mig inte på växelaffärer, med då jag fått klarhet i saken skrev jag på. Virket kördes fram till tomten och så började byggandet.

När privathotellet revs fick jag tillstånd att ta den gamla spiken och eftersom bräderna slogs lös plockade jag upp spiken och satt vid en sten och rätade till dem. Det var soliga dagar. Jag fick så mycket spik att det räckte till min första stuga på två rum.

Min sväger och min styvfar hade skaffat en ko, och jag brukade valla den i skogen. ~~Bortom Bolagets villor.~~ Där hade också Bolaget sina kor. En dag när jag gick med min ko i skogen stod där en myndig fru. Hon frågade med barsk ton: "Vem har lovat er ha er ko här?" Jag svarade: "Det här är svensk jord och lapparnas betesmarker. Härifrån har ingen rätt att köra mig." Det var i Tornedalen vanligt, att även fattigt folk kunde ha sin ko i skogen, utan att någon sade något om det. Det var inte blott Bolaget, som hade intresse av att äga, utan t.o.m. den fattige torparen missunnade oss att tvätta kläder vid bäcken, där hans hustru hade lagt en spång. *Sid 28 kommu i här.*

Medan vi bodde i stugan vid rälstippen hade min syster fått en flicka. En dag rävlade hon ned från barnvagnen och slog sin högra kind. Efter en tid svällde kinden och vi trodde det var tandvärk. Men då min syster gick med henne till läkaren, sade denne, att hon fått tuberkler efter stöten. Hon blev opererad, en bit av kindbenet togs bort. Såret läkte och värken upphörde. Men tuberklerna spred sig i kroppen. Hon fick ont i hals och ögon. En fruktansvärd sjukdom hade tagit sin boning i den lilla späda kroppen.

Flickans far hade lovat bli nykter, men han kunde inte slita sig från vännernas lag utan spelade bort och söp upp hela sin avlöning. Min syster måste ha servering och utföra andra arbeten för att kunna försörja sin familj.

En stor olycka hade hållit sitt intåg i vårt hem. Den ödelade allas våra liv. Den gjorde vårt hem till en avgrund. För flickans sjuka hals och ögon måste läkare besökas varje dag. Så länge min sväger var i bolagets tjänst hade hon fri läkare. Den stunden då hon skulle till läkaren var svår för oss alla. Jag undrar ej på att hon förskräcktes, ty var dag drogs en lång joddrensa ur kinden och en ny stoppades in. Det kändes så svårt att med tvång föra flickan dit.

Vi övriga i familjen strävade och arbetade för att hålla ihop hemmet. Men min sväger bara söp och förstörde allt vad han förtjänade. Ölbacken vid bryggeriet var hans ständiga örtagård. där kortspel och slagsmål hörde till ~~dagordningen~~ dagordningen. Vi hade då god hjälp av vår styvfar, som ibland arbetade vid järnvägen och dessemellan var skomakare. När flickans grät om ~~nätterna~~ *och plågorna*,
nätterna,

26

Vi övriga i familjen strävade och arbetade för att hålla ihop hemmet. Men min svåger bara söp och förstörde allt vad han förtjänade. Ölbacken vid bryggeriet var hans ständiga örtagård där kortspel och slagsmål hörde till dagordningen. Vi hade då god hjälp av vår styvfar, som ibland arbetade vid järnvägen och dessemellan var skomakare. Han var tillfällig arbetare vid järnvägen fast han hade arbete året runt. Han rensade växlar från is och snö vid stationsområdet. En vacker morgon, då det var riktigt klart i luften, tyckte han, att ånglokets pustande ~~xxxxx~~ ökade kraftigare än vanligt. Då växelloket skulle komma sprang han undan till andra spåret. Han såg ej att ett lok kom från ~~xxxxx~~ motsatta hållet just på detta spår. Han blev överkörd. Loket stannade, men ena benet var redan avkört nedanför knäet. Han drog sig själv därifrån och sade till de tillstädeskommande kamraterna, att de skulle ta reda på hans arbetsverktyg. Han bars till sjukstugan och benet sågades av. Förunderligt nog hade han ingen feber. Läkaren trodde, att det berodde på, att han aldrig förtärt sprit.

Eftersom han inte hade fast anställning vid järnvägen, ville inte järnvägsstyrelsen kosta på konstgjort ben och underhåll. En järnvägstjänsteman fick höra detta och kallade mig till sig. Han rådde mig att uppsöka en skicklig advokat i Stockholm. Jag lydde hans råd och satte mig i förbindelse med en advokat. Denne åtog sig att ta hand om denna sak. Det lyckades bra för honom. Han lyckades utverka ersättning för konstgjort ben, en viss summa för sveda och värk samt nödtorftig försörjning till döddagar. Han redde sig dock mycket bra, för han var flitig skomakare.

Jag reste med honom till Stockholm, då han skulle godkänna sitt konstgjorda ben. Jag kommer väl ihåg vårt besök hos instrumentmakaren. Han fick gå runt ett stort bord med sitt nya ben. Det gjorde så ont vid varje steg, att svetten lackade, men han måste gå varv på varv.

Medan vi väntade på att benet skulle bli färdigt, tyckte jag att tiden blev så lång. Jag tänkte då, att jag skulle prova hur det känns att vara arbetslös tjänarinna i Stockholm. Jag gick till Frälsningsarméns platsanskaffningsbyrå. Där fanns ett väntrum och många unga flickor sutto där. Dörren öppnades och till väntrummet kom en medelålders dam, i sällskap med en ung flicka som varit inne i mottagningsrummet. Hon klappade flickan uppmuntrande på axeln och sade: "Det går nog bra." Snart var det min tur att komma in. Den gamla damens ansikte bar vittne om ett liv i kärlek och uppoffring och jag kände mig nästan försagd. Hon frågade, vilket bekymmer, som fört mig dit. Och när hon hörde mitt ärende lovade hon skaffa mig plats. Jag skulle få bestämt svar nästkommande dag. Jag vill minnas att damen hette Petri.

I en tidning läste jag en annons om en portvaktsplats, som var ledig. Jag tänkte att försöka duger, kanske min styvfar kunde ha en sådan plats. Men då jag frågat efter denna portvakts sysslor, fann jag, att en sådan plats inte lämpade sig för honom.

Då det ännu var lång tid innan vi fingo resa hem, tog jag mig en dag för att prova, hur det skulle vara för en fattig arbeterska att hyra rum på Söder. Det var i allmänhet mörka rum på nedre botten med dyster ingång. På gårdsplanen stodo lärar i vilka skröp och papper samlades. Stora råttor sprungo mellan lärarna. Man förstär vilkenluft det skulle vara, där småbarn lekte. Jag tyckte att mitt barndomshem var bättre. Frisk, härlig luft kunde barnen åtminstone få inandas. Glad var jag att inte behöva vara någon av de tre tjänstflickan, portvakten eller arbeterskan.

Min styvfar hade nog redan från början kommit på fel bana. Sedan han här på linjen lärt sig svenska språket läste han på lediga stunder allt vad han kunde få tag i. Dagarna räckte inte utan han läste större delen av natten också. Ibland var han så fördjupad i bokens innehåll att han varken såg eller hörde sin omgivning och ett ovanligt gott minne hade han.

Han dog för ett tiotal år sedan i sviter efter spanska sjukan.

Då flickan grät och plågades av sin värk på nätterna, så kunde det ibland hända att hennes far i onyktert tillstånd slog henne för att hon skulle tystna. Min syster endast grät och var förtvivlad. Men inom mig uppstod en helig vrede. Många gånger var jag så utom mig, att jag önskade, att hela bryggeriet skulle springa i luften och min svåger sjunka i jordens djup.

Då flickan hunnit till 5-6 års ålder var kinden så pass läkt, att hon kunde börja vara uppe. Hon var alltid så ren och proper, och om hon fick en fläck på sitt förkläde började hon gråta. Hon var så intresserad av sång. Jag lärde henne att sjunga och dansa ringlekar. Hon var så duktig, fast hon var liten, så att när hon var med på en fest, som disponenten ställt till för alla skolbarn, blev hon särskilt uppmärksam. Disponenten tog henne i famn och frågade vems dotter hon var, hon, som kunde sjunga och dansa så duktigt. I denna ålder kunde hon redan virka och sticka. Hon sydde små dockkläder. Hon började gå i skolan. Det förvånar mig att hon var så duktig så sjuk som hon varit alltifrån födelsen. Men hon hann inte gå fullt ett år i skolan förrän hon fick mässling. Och då utbröt hennes förra sjukdom, nu spridd i hela kroppen.

Då Ingeborg, så hette flickan, var 5 år gammal, föddes en broder till till henne. Första året grät han natt och dag. När han var ungefär ett år, reste min sväger och lämnade sin familj. Månaden innan han för flyttade han på vinden när han skulle sova, ty han tålde ej att höra barnens gråt. Min syster gjorde varje kväll i ordning matsäck åt honom, för kommande dag, ty hon trodde att han gick till sitt arbete. Hon tvättade kläder och mor skötte barnen. I slutet av månaden kom han en natt hem i sällskap med tre druckna karlar. Han kommenderade min syster att stiga upp och laga mat åt dem. Hon sprang upp på vinden till styvfar och bad att få litet potatis och sill av honom. Hon hade nämligen ingen mat hemma, då mannen på hela månaden inte lämnat henne några pengar. Han hade ett farligt ölsinne, han slögs med alla och om allt. Jag kunde inte tåla att se de druckna män en i vårt hem, utan jag steg upp och körde ut hans kamrater. Han flög då på mig, rev av mig kläderna och jag måste springa till min granne och söka skydd. Min syster och sväger hade haft eget hem föregående år. Hon hade sålt mjölk och kaffe åt arbetarna. Men hon vågade inte bo ensam med sin man utan flyttade till min gård. Det var strax innan gossen föddes. Vid ett tillfälle hade mannen sparkat henne, så att gossen ännu har märke efter detta. Då mannen var nykter, var han ansedd som en skicklig borrhare. Han var mycket snäll men på samma gång kinkig. Mycket noga med kläderna var han. Stoppade strumpor villå han inte ha. Maten var enkel, vi hade inte råd med bättre, men nöjd var han aldrig. Hans mor berättade, att han även som barn var mycket kinkig. Ölsinne hade han redan då. Om man skickade honom ett ärende tog han pengarna och söp upp dem. Min syster trodde väl, när hon gifte sig med honom, att hon kunde göra honom till en bättre människa, eftersom hon tyckte om honom. Min syster och jag tillhörde Verdandilogen och för att få sväger intresserad av andra nöjen och annat sällskap försökte vi göra det så trevligt vid logens sammankomster. Men det lyckades inte omvända honom. Jag erbjöd honom min gård till skänks om han slu tade dricka. Han var nykter en månad, men så började han på nytt igen. Jag måste ta igen gården, annars hade han supit upp den.

När han reste, hade vi tillsammans ett rum och kök i nya gården med en ^{en}huru mycket smal ingång xxxxxx till kammaren. Där bodde vi själva och hade del i köket, ^{dag} Några gossar från Karesuando bodde i köket. Särskilt en av dessa var mycket snäll mot barnen. Min mor lagade deras mat tills de kommo från arbetet och alltid vid den tiden ställde sig gossen på soffan vid fönstret för att se efter, när de skulle komma. Han visste, att han då fick äta med dem. När denna man såg hur fattigt vi hade det, brukade han ibland ge oss kött och fisk. Jag kunde inte lämna så stor hjälp, ty jag hade ständigt växlar.

Så snart min sväger rest sökte jag fattigdomsbevis för min syster och flickan, sålde min svägers bisampals och sände dem till Luleå lasarett. Min syster bad att få ta tjänst på lasarettet för att få vara i flickans närhet. Hon fick först inte lov därtill, men då hon gick in och hjälpte till med städning och sjukvård, lät läkaren beveka sig, så att hon fick stanna. Hon förtjänade så pass, att hon kunde köpa sig kläder. Efter många månader fingo de återvända till Kiruna. De kunde inte behålla en sjuksäng åt flickan, som ansågs vara obotlig. Så satte jag mig i förbindelse med en homopatisk läkare i Östersund, men han svarade, att då flickan så många gånger opererats kunde han ej hjälpa henne. Han sände emellertid piller för att lindra plågorna. En person rådde mig fara till Sachsen med flickan för att hon skulle få behandling efter Cones metod. Men inna jag kunde skaffa pengar, måste annan vård sökas ty flickan blev så sjuk. På läkarens inrådan reste min syster med henne till Skelderviken, där Kronprinsessan Viktorias kustsanatorium är beläget. På nedresan besökte de den homopatiska läkaren i Östersund. Men han kunde ingenting göra.

Då hon kom till sanatoriet med flickan bad hon liksom i Luleå att få hjälpa till i köket för att få vara i flickans närhet. Det fick hon ej. Men hon tvättade kläder och stoppade madrasser mot en viss dagspenning. Ibland fick hon också hjälpa till med vård av de sjuka. Det fanns två läkare vid sanatoriet. Överläkaren var mycket barsk. Den andre läkaren däremot var den mest älskliga människa. Han kunde sätta sig vid havsstranden och leka med dessa sjuka

barn. De grävde i hans fickor och drogo omkull honom i sanden, så stor karl han var. Även utomstående måste bemäktigas av ~~stor~~ kärlek till en sådan människa. Han är som ett stort ljus för den stackars skröplige ökenvandrararen, en källa, som ger liv och kraft.

Över-

Flickan blev ej bättre och en dag sade (läkaren att min syster kunde resa hem med ~~flickan~~. Det var ej lönt att stanna där längre. 1908 på vintern kom de hem. Flickan blev sämre och sämre. Hennes rygg, just där hon legat mot bordskanten då läkaren skötte hennes ögon, började skjuta puckel, magen svällde och särskilt på ena sidan uppstodo två knytnävsstora varblåsor. Man kan inte förstå flickans fruktansvärda plågor. En sjuksyster öppnade dessa blåsor, och jag måste gå hemifrån, ty jag kunde inte höra hennes förtvivlade gråt. En massa var sprätade fram.

~~xxxxxxx~~ Ofta har jag tänkt på hur stark min syster var, som kunde vaka natt efter natt och ändå vara i fullt arbete om dagen. Hon ägde en rent av övermäktig kraft, ~~men~~ jag tänker, att hon fick ~~kraft~~ från höjden, ~~och~~ hjälpte ~~hennes~~ ~~allt~~ bära ~~alla~~ lidande och svårigheter. Hon visade sig aldrig ond eller otålig, men hon grät mycket. Men jag blev ond och kunde ej tåla min sväger. Han lever ännu, ~~men~~ tycks ännu ej ha fått sitt straff. Dock en gång står väl räknskapens timme ~~och~~ för honom.

Fattigdomen trängde nu på mer och mer. Vi hade ej råd att köpa ved. Då fick jag, som i min barndom, bära ris från skogen. Jag högg aldrig något friskt trä, ~~men~~ jag tog upp stubbar och drog ris. Jag minns en gång, att jag mötte en fru, som sade till mig: "Det vill till att vara snål, när man t.o.m. bär hem färsk björkkvistar." Min syster måste var dag besöka läkare och det kostade 1 kr. gången. Då flickan blev så sjuk att vi ej mera kunde ta ut henne, kallade jag hem honom. Vid det tillfället voro en sjuksköterska och en barnmorska hemma hos oss. När doktorn kom in genom dörren och fick se, hur sjuk flickan var, blev han ond och sade endast: "Har jag inte sagt, att ni ska vara i Skelderviken." Han gav ingen hjälp. Då blev jag så bitter. Då flickan var i Skelderviken sade man: "Får hem!" Jag hade lust att stämma läkaren för att få klarhet om var ett sådant sjukt barn skulle få vara, men sjuksystrarna ville icke bli vittnen och bad mig så vackert, att jag ej skulle göra något åt saken. X

X Jag vaknade en natt av att någon suckade så tungt. Månen lyste så klart. Jag frågade: "Är det Ingeborg som suckar?" Så svarade hon: "Ja moster, för jag ligger och tänker och undrar, varför jag skall plågas så mycket. Mitt lidande är så stort, att jag inte kan beskriva det." Och så brast hon i gråt. Jag kunde då inte sova mer utan steg upp, berättade sagor för henne och försökte avleda hennes ~~xxxxxxx~~ dystra tankar till något, som är vida mer för oss människor än det jordiska. Många nätter försökte jag sjunga för henne och berätta sagor, men hon orkade inte alltid följa med, ty plågorna voro så svåra. ✓

På våren for min syster med flickan för andra gången till Skåne. Denna gång följde mor, styvfar och gossen med. De tänkte bosätta sig där. Flickan fick inte komma till sanatoriet. Men min syster hyrde ett rum och skötte henne som hon blev skött på sanatoriet, och en underläkare gjorde besök då och då. Hennes kropp hade krymt ihop så, att vi buro henne i en mangelkorg. Korgen stod på ett bord vid fönstret, som vette mot havet. Gossen var så stor, att han kunde springa omkring. Min mor hade skränk för sjöstjärnor och maneter, men gossen sprang i smyg till sjöstranden och plockade sådana i flickan.

En gång, då min mor och syster varit till Engelholm med gossen för att få en tand lagad, blev husets fru, som hette Betty, ensam hemma med flickan. Men hon varit ute och matat hönsen hade flickan försvunnit från sin korg. Betty trodde då att flickan ramlat ut genom fönstret och sprang för att se efter. Gå kunde ju flickan inte, ~~xxx~~ ty benen hade torkat ihop. Men den lilla hade kommit på, att hon skulle spela tant ett spratt. Hon hade hasat sig ned från korgen och på knä krupit under ett bord. Duken låg på golvet och skydde henne. Betty sprang och sökte henne, och var alldeles förtvivlad över att hon försvunnit. Men när hon var som mest ängslig hörde hon barnets röst: "Tant behöver inte vara rädd. Jag kröp hit för att lura tant!" Hennes kropp var skinn och ben. Hon kunde inte ens sitta. Hon kunde endast ligga på en sida. Om hon ville ändra ställning fick hon reda sig med knän och armbågar. I tjugutvå år har jag förvarat de saker hon sydde i denna ställning. Låsa kunde hon inte, ty hon hade ont i ögonen. Men hon tyckte mycket om musik. En av mina kamrater här hade en bror, som var handlande i Västergötland. Genom denna kamrat fick jag på kredit köpa gramfon och några skivor hos hans bror. Den skickades till flickan. I Norge hade jag en gång köpt en liten byrå, stolar och bord. Till dessa hade hon sytt små dukar. Dessutom hade hon sytt docklakan. Allt detta vek hon försiktigt ihop och lade i byrålådorna.

Vi hade en liten hund, som vi kallade Minne. Den hade jag fått som valp från min barndomsby. Då jag blev ensam med hunden, kunde jag ej sköta den, som den var van, och jag beslöt att överraska Ingeborg med den. Jag tog min finaste reskorg, som jag köpt på en rysk marknad, skaffade torkat kött och skar det i små tunna skivor, korb och hårt bröd med smör på. En kopp ur vilken hunden skulle dricka vatten fanns också. Så tog jag en liten pappersask och i den lade jag små presentringar och en liten sak åt gossen. Till konduktören skrev jag ett brev i vilket jag bad dem ge hunden mat och vatten. På asken skrev jag: "Till present åt Ingeborg och Fritjof från Minne." En ask med karameller medföljde. Jag löste biljett åt hunden och så åkte han till Skelderviken med korgen vid halskedjan. När hunden kom fram var den mycket trött och haltade. Det syntes att konduktörerna inte tagit så god vård om den. Det var ganska långt till stranden från stationen. En gammal fiskare och hans fru voro postbud. Men sanatoriets kusk, som daligen reste till stationen, tog hunden med sig. Vilken glädje det blev, när den kom. Det blev en upplevelse för barnen, och alla de vuxna voro även glada. Hunden kände genast igen sitt hemfolk och var inte minst glad själv.

Nästa sommar reste även jag till Skåne. Jag hade först svårt förstå folkets tal, men sedan jag varit där en sommar, blev jag så bekant med dem. Särskilt gamla fattiga gubbar och gummor blevo mina vänner. När deras barn kommo från Amerika för att hälsa på sina gamla föräldrar ställde man till med familjebjudning. Även jag var bjuden. Husfadern satt som vanligt i högsätet. Maten bestod av små flundror, som stektes tillsammans med ägg. Brännvin bjöds åt den som ville ha. Man drack hembryggd svagdricka blandad med surmjölk till maten. Vid sådana tillfällen tycker man att de skulle ha haft skor på fötterna, men även då gingo de i strumpfötter.

Där vistades under somrarna massor av skolbovskolonier från olika platser. Med dem följde sjuksystrar och andra unga flickor, som lagade mat och hjälpte till med barnens skötsel. Det skrevs om de härliga baden, och då kommo människor från andra orter, bodde i xxxxxxx stugorna och badade vid stranden. På detta sätt uppkommo badorter.

Första tiden, då jag var ensam hemma, hade jag ett eget rum. Jag tänkte för mig själv: "Det blir inte bättre att leva om man sörjer." Men i mitt inre bodde en naggande oro.

Särskilt god vän var jag med ett par religiöst intresserade flickor, den ena lärarinna och den andra sjuksköterska. De passade bra överens med min sinnesstämning under denna svåra tid.

Samtidigt med mig kom hit till Kiruna en lärarinna, som verkade så tyst och lugn. Hon ville gärna säga ett gott ord om en människa. Hon tillhörde en frikyrklig förening. Jag hade skaffat en orgel och den hade jag stående i största rummet i min systers stuga. Denna lärarinna brukade spela Sions toner och sjunga. Hon satt ofta hos oss och jag tror att hennes avsikt var att med sin sång kristna det hemmet. Men där hade sorger, försakelser och det vilde rallarlivet satt en hård stämpel och gjort jordmånen karg. Vi hade tillägnat oss den knotiga fjällbjörkens natur, och hennes sång kunde ej mjuka upp sinnena i den bemärkelse hon tänkt sig. Men vi älskade ändå sång och musik. Jag lånade hennes sångbok och spelade dagligen xxxxx missionssånger. Jag trivdes govt att vara med henne, för hon var mild och god och saktmodig. Det kändes som man kommit från öknens hårda storm till vilostället vid källan. Jag var tillsammans dagligen med henne i flera år och jag kommer med stor tacksamhet ihåg min glädje över att få umgås med en människa, som var helt annorlunda än den jag förut mött. Denne träffar jag numera också någon enstaka gång, men sedan jag började arbeta för rösträttsrörelsen, skildes våra vägar så småningom.

Men min frimodiga vän Julia blev jag bekant på ett mycket egendomligt sätt. Då jag en sommar dag gick förbi en fastighet vid torget stod en kvinna klädd i sjuksköterskedräkt, på verandan. Hon ropade till mig: "Hur står det till med grunden?" Jag blev mycket häpen och nästan förnärmed, ty jag hade aldrig sett henne förr. Jag svarade just ingenting. Hon ville, att jag skulle komma upp och hälsa på pastorn, som låg i rödsot. Jag gick upp. Hon presenterade sig och kallade sig samaritsyster. Hon visade sina medicinflaskor och burkar som hon textat så fint på. Jag hälsade även på pastorn. Sedan kallade hon in mig några gånger och ville bjuda på kaffe, ty pastorskan var ute på resa i sitt hemland Norge och hon skötte hans hushåll. När pastorn blev frisk, började jag och ett par kamrater att läsa engelska för honom, ty han hade varit missionär i Indien och lärt sig engelska där. Vi togo lektioner bra länge och han tog inget betalt, för han tyckte, att det var roligt lära sådana, som själva hade intresse. En vinterdag var det en ohygglig storm. Stånden på torget vräktes omkull, yttertak revos sönder och stora butiksfönster slogs in. Det vräkte ned så mycket snö, att den så govt som övertäckte mindre stugor. En liten stuga var byggd i en backe vid sjön. Där bodde en mycket fattig familj, som samaritsystern brukade hjälpa. För denna familj ömmade hon särskilt den dagen. Hon var så rädd att de skulle bli insnöade så, att de inte skulle kunna komma ut från stugan. Hon skulle ovillkorligen dit och ville ha mig med sig, ty hon kunde ej gå ensam. Mat hade hon i ett knyte. På de smala gatorna vågade man inge gå, för det kunde hända, att det ramlade ned tegelstenar och takvirke. Stormen var så hård, att den kunde ta en människa med sig, och dessutom var det så mycket snö, att man sjönk ned ända till midjan. Sådant väder har jag aldrig, varken förr eller senare varit med om. Till sist togo vi oss fram dit. De hade hållit dörren fri från snö, men annars var stugan översnöad. De, som bodde där, blevo så lyckliga och även jag kände en smula av min väns glädje. Härmed hade hon också stigit i min aktning. Hon lärde sig senare också till barnmorska och gifte sig strax därefter. Hon har troget arbetat i sin mans församling. Och fast hon ej mer haft samaritsystemens tjänst, så har hon arbetat på egen hand i samma anda. Hon har gått till de sjuka och behövande och hjälpt många föräldralösa barn. Självt har hon haft många omgångar fosterbarn. En hon kom till en familj, där hustrun var sjuk, började hon skura och städa, lagade kläder och gjorde hemmet i ordning. Hon har varit rättfärdighetens budbärare hela sin livstid. Det förvånade mig då jag en gång träffade henne, att hon var så lugn, fast hon förlorat sin andre store son, som hon hade så kär. Hon sade till mig: "Herren gav och Herren tog. Herrens namn vare prisat!" En fridens glimt lyste i hennes sorgsna modersöga, då hon fortsatte: "Jag har ej rätt att sörja min son. Han har kommit till den eviga friden, till Gud. Min tröst och fasta tro är, att jag en gång får träffa mina söner hos Gud för att med klarare stämma sjunga Guds lov." Nu har hon flyttat härifrån till annan ort, men efter vad jag förstår så är hon även där den verkliga kraften, ty redan nu förnimmar man att massor av pensionerade och äldre människor slå ned sina bopålar just i den trakt, där hon är. Dalafolkets landhat blivit ett nytt Jerusalem, dit många längta.

Här i Kiruna blev en lärarinneplats ledig. Vi voro två sökande: en rik bonddotter från kyrkbyn och jag. Hon fick platsen och jag blev erbjuden platsen i en kyrkby vid Torneälven. Dit fanns ingen landsväg och svårt var det att komma fram med några saker, eftersom det endast var gångstig den halvannan mil långa vägen. Möbler kunde inte medtagas, inte heller hade jag råd att köpa några. Det enda jag tog med mig var en tärtsäng, litet sängkläder och husgeråds-saker. Skjutsen kostade 15 kr. vilket jag tyckte var dyrt, ty jag hade endast en lön på 450 kr. om året. Till skolan lät jag köra stora stockar som jag sågade i stolshöjd och barkade. På det sättet fick jag stolar i mitt rum. Bord och byrå gjordes av packkläder. När jag började min skola fann jag, att en del barn voro i skriftskoleåldern. Läs kunde de inte och med de övriga kunskaperna var det inte bättre ställt. En lärarinna hade visserligen varit där några månader, men hon hade inte vidare brytt sig om barnen. Ett hörn av kammaren var fullproppad med tomma litersflaskor, då jag kom.

Jag började min undervisning men barnen hade inte intresse av annat än kristendom. Religiösa voro de dock inte i byn. När jag träffade prästen sade han: "Ni sköter väl om att barnen kan sina kurser, när jag får dem till skriftskolan." Och jag lovade att plikttroget söka fylla min uppgift. Det väckte stort motstånd från både föräldrars och barns sida, att läsa men än förut var vanligt, och jag blev ansedd för att vara en sträng lärarinna. Det var inte endast det, att jag hade mina timmar i skolan, utan jag gick också i hemmen och läste läxor med barnen. Skolbarnen voro klädda i lappskor, och när det var blida ute och skorna blevo blöta var det den outhärdligaste stank i skolsalen. Jag kvistade då av granar i skolans närhet och lade skolsalgolvet fullt med grankvistar. Så fingo dessa ligga kvar 4-5 dar. Sjätte dagen skurade jag golvet. Jag höll på ett tag med detta, men om jag satte barn kvar att läsa historia, geografi eller något annat ämne, så utträttade de sina behov i riset. De gingo hem när de så ville och läste inte mer än de själva hade lust till. Det var bara en gosse, som läste flitigt. Han var ett av de älskligaste barn jag haft om hand i skolan. Han reagerade emot de andra barnens sätt att uppföra sig och sköta sina läxor.

Säkilt i en gård voro barnen svåra. Jag har senare förstätt, att de hade anlag för sinnessjukdom, som redan tidigt visade sig. Modern i detta hem hotade en gång att komma med sin son och tukta mig med kniv emedan jag satt kvar pojken att läsa läxan. Jag hade hört att hon skulle komma och hade därför rustat mig med en påk, som stod vid dörren. Genom fönstren kunde man inte fly, ty de gingo inte att öppna. När gumman kom, satte jag på en väldig tjärvedbrasa i spisen, kokade kaffe och pratade om allt möjligt lustigt, så hon kom sig inte för att säga ett elakt ord på hela tiden. Hon lämnade mitt hem som god vän. Från den dagen fingo pojkarne lov sköta sina läxor och vi hade aldrig några stridigheter mellan oss. Men så började också läsåret lida mot sitt slut.

En del av höstterminen bodde jag i skolan, men jag var rädd att bo ensam i detta hus, ty jag hade blivit skräm^{dot} av livsfarliga spöken. En natt stormade det förfärligt och det var bräder på taket, som voro lösa. Jag ville tända eld i spisen, men vågade inte för stormen. Jag var så rädd, så att jag tyckte, att kroppen mjuknade av förskräckelse. Svetten lackade. Till sist sprang jag mitt i natten därifrån och kom till en bondgård. Sedan bad jag en av flickorna sova med mig om nätterna. Det gjorde hon,

I närheten av skolan låg en torpstuga, liten och grå. Ett fönster med fyra rutor, likt fönstret i mitt barndomshem, vette åt söder. Och åt det håll där bondgårdarna lågo, fanns en springa i väggen. Ingen klocka fanns i huset. Jag flyttade till denna stuga, som beboddes av en gammal gubbe och gumma. Vi kunde på solljusets gång på väggen läsa tiden. Då inte fönstret kunde släppa in sol dagen runt fingo väggspringorna visa resten. Gott om renkött fanns i byn, men lärarinnan, som ansågs ha så stor lön, fick betala 5 öre mer på kilot än andra. Mjök köpte jag i en gård i närheten. Vårdinnan i den gården var mycket ansedd, emedan hon kommit från kyrkbyn. Hon var vänlig och god mot mig och bjöd ofta på blodkorv och blodpannkaka. Renosten var högtidsmat och den tor-kade renmjölken grädde vid högtidliga tillfällen. Det fanns en ungarl, som inte var fullt normal, som uppvaktade mig. Jag var rädd för honom. Om kvällarna, då jag gick till gårdarna för att hälsa på, brukade en av byns gossar följa mig. En gång sprang denna man efter oss. Han slog till gossen med skidan och jag blev rädd och sprang in i en gård.

En ingenjör hade arbetare, som skulle hugga och köra timmer till Kiruna. Dessa bodde i en skogskoja. De körde obland till byn för att köpa mjök. En gång fick jag åka med dem fram och tillbaka till en gård, på andra sidan viken. Den nyss omtalade mannen var just då där. En man höll just

på att klippa hans hår. Ungefär halva huvudet var klippt. Vi skyndade däri- från och en av arbetarna lovade köra mig tillbaka till andra sidan. Då hästen satte sig i gång kom den underlige mannen springande. Han var utan mössa och ställde sig på meden bakom mig. Nog kände jag mig bra rädd, där jag satt. Vid framkomsten skyndade jag in och satte pönkkää på dörren.

Även i andra gårdar var man gästfri och ville bjuda mig på mat. Men i åtskilliga av dem var det inte så väl beställt med renligheten. Golvet var smutsigt och huggkubben likaså. Sedan det håriga renköttet var hugget i bitar, togos dessa upp från golvet och kastades direkt i grytan tillsammans med potatis. Brödx äts ej till kött. Då jag såg, att tarmarna, i vilka blod- korven skulle göras, rengjordes genom att trampas i snön, kändes det motbju- dande att äta. Brödkakorna lades, innan de skulle gräddas, på den smutsiga sittbänken. Fettet, som satt vid tarmarna, skars otvättat i småbitar och lades i blodsmeten. Kan man då undra på, att lärarinnan var storbjuden?

Folket brukade rimsalta sik till vinterbehov. Men den blev nästan lika illaluktande som surströmming. Jag frågade, varför de saltade fisken så litet och fick till svar, att lapparna inte ville ha salt fisk. Då bli de så törstiga, då gå de till fjälls. Och de själva skulle ju även gå långa vägar då de slogo hö på myrmarkerna. Det lufttorkade köttet var dock något mer sal- tat.

I den stuga, där jag bodde med gamlingarna Erik och Lisa hade de den illaluktande fisken i förstuguskubben och lukten kändes långt utanför. En natt, då vi glömt stänga ytterdörren, hade en varg varit inne i förstugan. Det fanns gott om vargar de året. Både bönder och lappar gingo ut i skogen och gjorde sora eldar. De hojtade och skreko för att på så sätt skydda renhjordar- na för vargar.

Jag trivdes illa i denna by, ty jag kände mig så främmande bland dessa människor. Ingen orgel fanns i skolan och eldstaden i skolsalen var en trasig kamin. Lärarinnans rum var mycket litet och försett med öppen spis. Även i förstugan fanns öppen spis. Det var tänkt, att lärarinnans kök skulle vara genomgångsrum för barnen. Jag brukade spela munspel och sjunga mina barndomsvi- sor samt Sions toner. Så stickade jag långa mansstrumpor, sockar och vantar, som såldes till arbetare. En av dessa blev skyldig 10 kr. När jag senare krävde ho- nom på dessa pengar svarade han, att han aldrig tänkte betala denna skuld, för då skulle jag sluta upp att hälsa på honom, och det ville han inte. Samme man uppbådade en gång alla byns karlar och sade, att han sett en björn under vägen. Karlarna beväpnade sig och gävo sig i väg, men de sågo inte skynt av varken björn eller björnspar. Sedan skrattade mannen och berättade, vilket spratt han spelat bönderna, då han på detta sätt lurat ut dem alla.

Den gamla gubben och gumman voro rörande snälla människor. Ibland då jag vantrivdes så, att jag inte kunde sova om nätterna, steg gubben upp och gjorde en brasa av tjärved, som han själv dragit från skogen. Han kokade kaffe och tog fram sin torkade renmjölk, som han bjöd till kaffet. Han brukade då be- rätta historier om björnar, vargar och järvar samt om fisket.

Den gamla gubben och gumman voro rörande snälla människor. Ibland då jag vantrivdes så, att jag inte kunde sova om nätterna, steg gubben upp och gjorde en brasa av tjärved, som han själv dragit från skogen. Han kokade kaffe och tog fram sin torkade renmjölk, som han bjöd till kaffet. Han brukade då be- rätta historier om björnar, vargar och järvar samt om fisket. Och var sön-

På vårsidan gick jag inte hem den vanliga stigen utan förbi skogsarbetarnas koja. Då jag kom fram till en kulle i närheten av nuvarande Thuleskolan tog jag av mig kappan och mössa och tvättade mig med snö. Jag var alltid svettig efter den raska gången. Från denna kulle såg jag kafferöken stiga upp ur skorstenen ty min mor väntade mig alltid hem vid den tiden. Vad jag tyckte det var roligt! Solen sken och skogsfåglarna spelade.

”mig alltid hem vid den tiden. Vad jag tyckte det var roligt! Solen sken och skogsfåglarna spelade.”

fått lov göra en vägg i skogen, slogo och stackade höet, fiskade jagade samt gjorde affärer med renar. När vinterkvällen kom gjordes tjärveds- brasan upp i spisen, och då berättades både sanna och osanna historier medan männen rökte sin pipa och spottade långa strålar efter golvet. En och annan gam- ma gumma även pipa. Vårdinnan höll god min trampade med sina hemsysslor och ko- kade kaffe.

Jordbruk förekom ej. Det fanns gott om gödsel både i byn och i Ki- runa, dit de fraktade sina varor. Någon enstaka gång hade de livsförnödenheter med sig hem, men i allmänhet kommo de med tomma slädar i stället för att ta gödsel med sig tillbaka.

I en annan by hade de alltid vid jultiden stor högtid. Judar-

på att klippa hans hår. Ungefär halva huvudet var klippt. Vi skyndade däri- från och en av arbetarna lovade köra mig tillbaka till andra sidan. Då hästen satte sig i gång kom den underlige mannen springande. Han var utan mössa och ställde sig på meden bakom mig. Nog kände jag mig bra rädd, där jag satt. Vid framkomsten skyndade jag in och satte pönkkää på dörren.

Även i andra gårdar var man gästfri och ville bjuda mig på mat. Men i åtskilliga av dem var det inte så väl beställt med renligheten. Golvet var smutsigt och huggkubben likaså. Sedan det håriga renköttet var hugget i bitar, togos dessa upp från golvet och kastades direkt i grytan tillsammans med potatis. Brödx äts ej till kött. Då jag såg, att tarmarna, i vilka blod- korven skulle göras, rengjordes genom att trampas i snön, kändes det motbju- dande att äta. Brödkakorna lades, innan de skulle gräddas, på den smutsiga sittbänken. Fettet, som satt vid tarmarna, skars otvättat i småbitar och lades i blodsmeten. Kan man då undra på, att lärarinnan var storbjuden?

Folket brukade rimsalta sik till vinterbehov. Men den blev nästan lika illaluktande som surströmming. Jag frågade, varför de saltade fisken så litet och fick till svar, att lapparna inte ville ha salt fisk. Då bli de så törstiga, då gå de till fjälls. Och de själva skulle ju även gå långa vägar då de slogo hö på myrmarkerna. Det lufttorkade köttet var dock något mer sal- tat.

I den stuga, där jag bodde med gamlingarna Erik och Lisa hade de den illaluktande fisken i förstuguskubben och lukten kändes långt utanför. En natt, då vi glömt stänga ytterdörren, hade en varg varit inne i förstugan. Det fanns gott om vargar de året. Både bönder och lappar gingo ut i skogen och gjorde sora eldar. De hojtade och skreko för att på så sätt skydda renhjordar- na för vargar.

Jag trivdes illa i denna by, ty jag kände mig så främmande bland dessa människor. Ingen orgel fanns i skolan och eldstaden i skolsalen var en trasig kamin. Lärarinnans rum var mycket litet och försett med öppen spis. Även i förstugan fanns öppen spis. Det var tänkt, att lärarinnans ~~xxx~~ kök skulle vara genomgångsrum för barnen. Jag brukade spela munspel och sjunga mina barndomsvi- sor samt Sions toner. Så stickade jag långa mansstrumpor, sockar och vantar, som såldes till arbetare. En av dessa blev skyldig 10 kr. När jag senare krävde ho- nom på dessa pengar svarade han, att han aldrig tänkte betala denna skuld, för då skulle jag sluta upp att hälsa på honom, och det ville han inte. Samme man uppbadade en gång alla byns karlar och sade, att han sett en björn under vägen. Karlarna beväpnade sig och gävo sig i väg, men de sågo inte skynt av ~~varken~~ björn eller björnspar. Sedan skrattade mannen och berättade, vilket spratt han spelat bönderna, då han på detta sätt lurat ut dem alla.

Den gamla gubben och gumman voro rörande snälla människor. Ibland då jag vantrivdes så, att jag inte kunde sova om nätterna, steg gubben upp och gjorde en brasa av ~~tjär~~ ^{tjär}ved, som han själv dragit från skogen. Han kokade kaffe och tog fram sin torkade renmjölk, som han bjöd till kaffet. Han brukade då be- rätta historier om björnar, vargar och järvar samt om fisket.

Varje lördagseftermiddag gick jag hem till Kiruna. Och var sön- dagsafton återvände jag till byn. En gång lånade jag en ren och åkte efterdden. När jag skulle tillbaka följde mig min syster och sväger en bit på väg. Han ledde renen. Det var just vid den tiden, då lokomotivstallar höll på att byggas. I närheten pustade e tt ånglok, och renen blev rädd. Den sprang åt älven till. Min sväger sprang efter den och upphann den ungefär 7 km. längre bort. Där hade re- nen fastnat i ett träd. En gång kappsprang jag med en bondflicka från byn ända upp till Luossavaaras topp.

Min mor kom till byn och hälsade på. Då gingo vi till en gård i byns ^{södra} ände. Där fanns gott om getter och killingar. Gumman tillverkade getost. Vi tänkte köpa ost, men då vi fingo se, hur smutsiga ostarna voro, tappade vi lusten att köpa något. Hon var dock vänlig, bjöd på kaffe och följ- de oss till en inhägnad. När vi skulle kliva över staketet sade gumman: "Tänk att din mor är yngre än du!"

Folket i byn var mycket ^{o-} företagsamt. Det var endast en stenig och blöt gångstig mellan mellersta och norra delen ~~xxx~~ byn. Där radade jag sten en bit av vägen och kvistade av träden för att man om vinterkvällarna skulle kunna se ljusen från gårdarna och röken från skorstenarna. När jag 20 ^{år} därefter kom till denna by var stigen densamma. Inga nya ängar hade ~~kommit~~ tillkommit och höet slogs fortfarande på avlägsna myrmarker. Nu när de fått landsväg ha de fått lov göra en vägbit var. I allmänhet var det så, att kvinnorna hämtade hem ved och hö. Karlarna höggo veden i skogen, slogo och stackade höet, fiskade och jagade samt gjorde affärer med renar. När vinterkvällen kom gjordes tjärveds- brasan upp i spisen, och då berättades både sanna och osanna historier medan männen rökte sin pipa och spottade långa strålar efter golvet. En och annan gam- ma ^{rokt} gumma ^{rokt} även pipa. Vårdinnan höll god min trampade med sina hemsysslor och ko- kade kaffe.

Jordbruk förekom ej. Det fanns gott om gödsel både i byn och i Ki- runa, dit de fraktade sina varor. Någon enstaka gång hade de livsförnödenheter med sig hem, men i allmänhet kommo de med tomma slädar i stället för att ta gödsel med sig tillbaka.

I en annan by hade de alltid vid jultiden stor högtid. Judar-

na i Kiruna voro färdiga att bryta upp och lämna samhället. Banan var färdig och samhället ordnat. De hade varor kvar och ville bli av med dessa. I samband med högtiden i kyrkobyen hölls marknad, och då kommo lappar från alla håll för att fira Andersmäss. Judarna föro också till marknaden. När de inte hunno sälja sina varor, hjälpte jag till med att auktionera bort dem. Dessa judar flyttade sedan till Stockholm. De blevo rika grossister och ett namn har nämnts i samband med polska presidentvalet.

I denna by var man anhängare till två olika grenar inom laestadianismen och de hade sina bönemöten ungefär samtidigt. Jag brukade ta in hos en bonde, vars hustru hyllade västlaestadianismen. Hon var vänlig mot mig och därför vågade jag inte gå vare sig på det ena eller andra bönemötet för att inte stöta mig med någon. Läraren hörde till den andra gruppen och jag var god vän även med honom. Till denna marknad åkte jag efter en häst, som jag fått låna. Under vägen fanns ett stenrös mitt i älven. Där forsade vattnet och frös inte till. När jag skulle fara tillbaka till min by på natten lade jag mig i släden och somnade. Det hade snöyrat, så att ingen väg syntes till. Men på morgonen, då folk kommo efter, påstodo de, att min släde hade snuddat vid den öppna vaken.

En morgon då jag var i skolan kom själva kyrkoherden, bosatt i Vittangi, och inspekterade. Jag hade brett ut säckar på golvet för att barnen skulle torka sig om fötterna. Och inspektören kom in framstupa. Han hade fastnat med stövlarna i säckarna. Det blev ett väldigt rabalder. Jag blev häpen och undrade vad denne rallare hade här att göra (han var nämligen klädd som en såda). Han presenterade sig inte genast utan åhörde lektionen. När timmen var slut sade han att jag skulle få ge barnen lov. Jag frågade vad rätt han hade att ge lov och han sade att han var församlingens pastor. När jag sedan kom till den gård, där han tagit in, låg han på en bänk framför brasan, stödd mot den ena armen, som en flottningskarl. Jag begärde då, att skolan skulle ändras från flyttande småskola till mindre folkskola. Det beviljade han i liggande ställning. Vidare fick jag löfte om nu kamin.

På nordöstra sidan om byn låg en bondgård, där husmodern höll gästgiveri för rallare och skogsarbetare. Hon var glad av sig och omtyckt av alla. Hon var änka efter en bonde, som varit gift tre gånger. Denna bonde hade 24 pojkar. Det var för det mesta dessa barn, som bildat byn. I sådana byar äro alla släkt med varandra, ty det är vanligt att kusiner gifter sig med varandra. Barnen blevo i allmänhet obegåvade.

På hösten var det en värdinna som fick en som. Då måste barnmorska hämtas från Kiruna. Barnet måste tas med instrument. Eftesom barnmorskan inte kunde finska, blev jag kallad till tolk och hjälp. Jag vägrade att fara dit, ty jag hade skräck för blod alltifrån barndomen. Men jag blev tvingad att komma dit. Hela natten voro vi uppe. Sedan barnet var fött blev vi bjudna på Hoffmans droppar på sockerbit och renost i kaffe. Det var vanlig traktering vid sådana tillfällen.

Lappen Turi brukade ^{ofta} komma ofta och hälsa på mig när jag bodde hos den gamla gubben och gumman. Han ville, att jag skulle skriva hans bok på finska. Jag påbörjade arbetet, men det blev ej slutfört.

Jag köpte en körren ^{av} Turin, ty jag tänkte, att det skulle vara lättare att komma hem då. Men då jag första gången spänt renen för pulkan vände den sig i en hast om och stampade foten åt mig. Jag blev rädd och gav tillbaka renen till Turi och sade: "Jag vill leva ett tag till."

I denna by hade släkten Grapes stamfader bott. Nu är den släkten spridd över hela Norrland. Många ha blivit präster och lärare.

Byborna ha fått det bra, sedan Kiruna kommit till, ty ~~de~~ ^{man} få de sälja och köpa sina varor på nära håll. Hade de haft företagsamhet, skulle de nu varit välbärgade bönder litet var. En och annan finns också, som är rätt förmögen, men i allmänhet äro de fattiga.

Pastorn höll sin avskedspredikan i Jukkasjärvi kyrka. Hans tal föreföll främmande, ty han talade finlandsfinska. Han predeikade om lärjungarna och fiskafänget. Jag tyckte att det var underligt, att hans predikan kunde så gå till hjärtat, så larmig som han annars föreföll. I slutet av sin predikan framställde han nödvändigheten av att gå till Herrens Heliga nattvard. Han talade så övertygande, att man tyckte sig vara ~~skräckt~~ en hedning och utstött om man ej kunde delta i åminnelsehögtiden.

Prästen gick också omkring på marknaden och såg på underkläder o.d. Han ville pruta på ~~varorna~~, ty han tyckte, att det var dåliga varor judarna hade. En av dessa berättade för mig, att han svarat prästen: "NI passar bäst att gå klädd i lappkolt både utan och innan."

Min syster hade ett hus på tre rum och kök. Dessa judiska handelsmän IO-II st., hyrde ett av dessa rum och hade del i köket. En av dem hade legat i fältläger och var särskilt skicklig i matlagning. Här vill jag nämna några namn: *Pong* Tjall, Tjalevski, Brink.m. fl.

På vårvintern innan jag flyttade från byn hölls husförhör, och då klagade jag i föräldrarnas närvaro över att de flesta barnen inte ville sköta sina läxor. Jag sade att de nästan

hotade mig till livet, då jag ville ha dem att läsa. Prästem höll ett förmaningstal, och folket lovade bot och bättring. Men jag hade fått nog av byn och tänkte för mig själv: "Är detta att vara lärarinna, då är det bättre att vara den sämsta dragkamp." Jag beslutade mig för att för alltid lämna lärarinnebanan, fast jag inte uppsagt min plats. När Jakobsnäs-söndag var inne och kyrkoherden kom till kyrkbyn uppsökte jag honom och sade: "Att jag inte ämnade återvända till min plats. Då sade han till mig: "Jag skall ta en båt och beställa ett par karlar, som ro oss dit, om Fröken vill följa med. Fröken har sett byn från dess mörkaste sida. Nu ska vi se den från dess ljusaste." Då sade jag: "Det går lätt att se den från en ljus sida på sommaren, särskilt då det är solljus och alla människor lätt stämda, men nog kan jag följa med." Under vägen upprepade jag min föresats att inte under några förhållanden vända tillbaka till min plats. Jag ville att han stämde byfolket till sammanträde, så att de skulle få säga sin mening. Men vi hade ju för inte så länge sedan haft sammanträde och föräldrarna hade efter detta fattat skolans uppgift på ett annat sätt. De föreföllo nu därför mera bråttna med mitt arbete. När de kommo tillsammans sade jag till föräldrarna att de skulle klara göra för kyrkoherden att de ville bli av med mig eftersom de tyckte mig vara för sträng. De sade: "Hon är sträng, men hon lär barnen bra, så vi vill ha henne kvar." Jag sade då, att de inte behövde vara försynta utan kunde säga som det var. Jag ville alls inte komma tillbaka. Sedan vi ätit och druckit kaffe började vi tillsammans vandringen till Kiruna. Det var första gången han besökte denna plats. Under vägen sade jag, att jag bestämt mig för att sluta som lärarinna, om jag inte fick plats i Kiruna. "Hur kan ni tänka er att få plats där, då ni ej sagt upp er anställning. Det är ju viss uppsägningstid," sade han.

Efter några dagar skulle skolrådsammanträde hållas i Kiruna. Jag tog reda på tiden och sökte då upp disponenten, som deltog i sammanträdet. Jag bad betjäningen kalla ut honom. Jag sade honom mitt ärende och fortsatte: "Jag är frisk och ung och får jag ej plats i Kiruna kan jag nog skaffa mitt levebröd på annat sätt." "Ni är redan antagen här," sade han, "men vem skall vi få till er vikarie." "Jag har redan vidtalat en lärarinna, som är villig att fara." Och jag sade hennes namn. Hon blev antagen som lärarinna och jag var fri platsen. Den som blev glad var jag.

Men riktigt fri var jag inte. Den kollrige mannen förföljde mig även här. En fru, som hört omtalas mina äventyr, skrev i mitt namn kärleksbrev till mannen i fråga. Han trodde gtt jag skrivit dem och uppsökte mig gång efter annan. Men en dag, då han kom, höll min sväger på att slå honom fördärvad. Efter den betan försvann han. Efter någon tid kom kallelse till min syster att infinna sig på Bolagets kontor. Hennes stuga stod nämligen på Bolagets mark. De hade antagligen nyligen förvärvat området, ty vi hade inte hört att Bolaget var ägare till marken. Jag gick i hennes ställe till kontoret och de frågade, om de fingo köpa stugan. Men de tyckte, att jag begärde för mycket, varför vi måste riva ned den. Vi flyttade alla till min nya stuga, som låg i norra ändan av stadsplan. Under samma sommar började jag grundgrävning för ett andra större hus på samma tomt. Det var tungt att gräva, men jag gjorde det mesta själv. Min sväger hjälpte någon gång till med att klyva stenar för grunden.

Stadsingenjören hade låtit gräva en djup brunn i hörnet mellan Adolf Hedin- och Hjalmar Lundbomsvägarna. Ur jorden hade de lyft stora stenar. Till samma plats hade de även kört stenar från annat håll, så att där var ett stort stenröse. Jag gick till stadsingenjören och bad, att jag skulle få ta stenar där, och det fick jag. löfte om. En dag kom en byggmästare till mig. Han slog käppen i golvet och var mycket förargad över att jag tagit stenar. Han sade, att han hade löfte om dem alla, och nu hade jag hunnit ta dem. Jag gick till ingenjören och undrade hur det hängde ihop. Han svarade: "Den som först kommer till kvarnen får först mala."

Medan jag var i byn köpte jag torrfura av staten. Jag betalade 1 kr. lass set långt borta vid Vackokoski. Ruggning, nedkörning till älven, flottning till ett ställe längre ned vid älven, uppdragning på land och bilning av stockarna lejde jag bort åt några karlar. På vintern ställde jag till timmerkalas, som brukades i min barndom i Tornedalen. Jag uppbadade en massa kuskar, som hade hästar. De hämtade var och en sitt lass, och så ställde jag till stor bjudning med diverse festligheter. Snapsen bjöds till middag, för jag hade tagit hem ganska mycket sprit. Det gick dock inte är så mycket, utan elva flaskor blev kvar. Jag gömde dem i sågspån på vinden. Så småningom började jag, mina vänner och kamrater att göra "blänkfyrar" och glögg. Förrådet räckte i tre år och vi hade roligt många gånger.

Nu var timret framme, grunden hade jag själv grävt och sockeln lades av en finne. Sedan blev det att ackordera om upptimring av huset. Så fick jag från Juoksengi tre duktiga män, ansedda som skickliga timermän. Och det högs med liv och lust. En av dem hade vacker tenor. Han sjöng så det ekade i skogen. Han tog mitt hjärta med sin sång så att manne dagligen fingo kaffe utöver ackordspriset.

Medan vi ännu bodde vid rälstippen kom en släkting till min svägers bror och hälsade på. Hon var gammal men glad och humoristisk samt mycket snäll. Då yttertakets läkte sade hon: "Följ med mig på taket så lagar vi det." Och det gjorde vi. Då murstocken i min lilla stuga murades, hjälpte hon mig att bära vatten

i såar från brunnen, som låg ganska långt nedanför backen. Hon var hustru åt en storbonde i Tornedalen, men hon hade minsann inte fått ligga på latsidan för det. Hennes måg hade varit med att lossa mjölsäckar åt de nödlidande på landsbygden. Han ramlade baklänges från järnvägsvagnen och slog bakhuvudet mot rälsen. Efter den händelsen var han som drucken. Men efter några års vistelse på hospital blev han återställd. En gång var jag dock rädd för honom. En natt då vi redan somnat bultade han på dörren. Vi släppte in honom. Han sade, att han ämnade dränka sig i brunnen. Vi försökte lugna honom. Slutligen lovade han att ej göra allvar av denna hotelse, om han fick ligga bakom min rygg under natten. Han trodde, att jag skull kunna skydda honom. Han lade sig i sängen med kläderna på. Även jag klädde måg. Jag var så rädd, att jag inte vågade sova. Men han sov lugnt till morgonen.

Sedan jag fått huset under vattentak var det min svägers far, som diktade och gjorde ~~xxxx~~ trossbottnarna i ordning. Sedan ackorderade jag bort inredningen och förstugukvisten åt en snickare. Då muraren var färdig med sitt arbete tog jag kakelugnsmakare. Pengar tog jag på växel tills huset blev taxerat så att jag kunde få låna på inteckning. En gång fattades 2400 kr. för mig till en växel. Ingen bank fanns i samhället och pengarna skulle sändas nästa dags kväll för att komma i tid. Jag visste inte hur jag skulle få dem. Jag gick uppe hela natten fram och tillbaka och funderade hur jag skulle göra. Före postdags följande dag gick jag till länsmannen och sade, att jag inte fått pengarna för inteckningen ännu och att jag inte visste hur jag skulle få medel. Han sade: "Jag och postmästaren skriver på." Posten hade redan stängts men jag gick en bakväg in och fick således skicka pengarna. Det var som en stor börda hade fallit från mina axlar. Men jag tänkte på samma gång: "Hur dumt att oroa sig så länge. Kommer tid, kommer råd." Inteckningspengarna kommo snart, och jag löste ut växeln.

Matkällare och förvaringshum behövdes. Jag började kärra ut jorden under huset. Många gånger var det så tungt att köra jordkärren uppför plankan upp ur källaren att jag ej kunde lasta stora stenar på den. Då började jag rulla de största stenarna framför mig. Och då jag ej orkade med armarna tog jag många gånger bröstet till hjälp. Från den tiden har jag en knöl på bröstbenet. Jag grävde om nätterna för att ingen skulle se mig. Mina kamrate och bekanta hade hört att jag grävde källare om nätterna. Då hade de kommit överens om att överraska mig. Också den unge länsmannen skulle vara med. Men jag hade skvallervägen blivit under rättad och inhiberade därför nätterbetet samt lade mig att sova i godan ro. Nästa dag frågade jag dem vad de sett. "Vem har varskott dig?" sade de.

Men jag var inte skapad att vara så allvarsam, och därför kom jag även i sällskap med en glad, musikalisk flicka. Hon var omtyckt av alla. En flicka hade jag svårare att bli bekant med. Hon föreförr att vara högdragen. Men sportintresserad var hon och det var även jag. Då jag 1905 besökte sommarkurser i Uppsala fick jag en dag brev från denna flicka. Hon ville träffa mig. Jag kunde inte förstå vad hon ville mig, ty vi hade egentligen inte umgåtts. Det första hon gjorde var att föreslå mig följa med på en resa till Skokloster. Det var jag med om, och på båten lade vi bort titlarna. Så överenskommo vi, att tillsammans göra ett besök i Stockholm, dit ingen av oss varit förut. Vi togo in på ett hotell och måste skriva våra namn i en bok. Så gingo vi till sängs. För var gång vi vände oss, knakade sängarna så förfärligt, och vi började oro oss, att vi kommit till ett dåligt hotell. Vi ångrade att vi skrivit in våra namn i boken. Innan vi lade oss hade vi köpt frukt och en flaska vin. Vinaffären fick min kamrat göra. Det skämde jag för. Nästa kväll besökte vi en teater. Jag såg fär damer, klädda i vitt och guld, somliga så gott som nakna. De gungade i höga gungor, pratade och sjöng. Jag minns ej så mycket av det, men jag var mycket generad och sade till min kamrat: "Hit går säkert inte anständigt folk." Jag tyckte att allas ögon voro riktade på mig.

I Uppsala bodde jag hos en doktorinna, som kunde undervisa i målning, läderplastik och träsnideri. Hon var änka och hade två döttrar. På samma ställe bodde två folkskollärarinnor, den ena

frågade henne vad det betydde till. Hon sade, att det betydde att hon ville att övertäcka skavanker. Men hon hade ju inga skavanker och jag undrade varför även hon använde sådant.

En dag voro vi ute tillsammans. Hon gjorde sina uppköp litet varstans: sidenband, spetsar och nya skor. Hon ville göra mig fin och vacker, men det gick ju inte. Hon fick mig till att köpa en hatt och några sidenband. Men då jag provade min nya hatt hemma, sade jag till henne, att var och en måste klä sig efter sin natur. Jag minns, att jag hemifrån hade en svart genombruten klädning med foder av röd satin, så jag tyckte mig vara nog fin. Dagen efter denna blevo vi bjudna på prästernas sexa i Grindstufan. Där var enkelt med högtidligt, och för mig var det som en ny värld att beskåda.

Jag har träffat denna lärarinna en gång efter många år, sedan hon blev gift. Numera finns hon inte till. Även hennes älskade Harald är borta. Medan hon låg som sjukast kände jag att hon på ett eller annat sätt kom ihåg mig från den första tiden och jag skulle ha velat sända henne en stor bukett nejlikor. Men jag hade ej råd just då. Kort tid därefter läste jag hennes dödsannons i en tidning.

Hela kursen steg jag upp kl. 6 varje morgon, ty min värdinna lärde mig snida i trä. Och hon tyckte att det var roligt lära mig, ty hon sade att jag hade goda anlag.

Den första sommarkurs jag deltog i var 1903 i Boden. Där fanns då en folkhögskola. Bland föreläsarna erinrar jag mig professor von Scheele, vilkens föreläsningar jag särskilt beundrade. Och överste Melanders föreläsning om sparsamhet minns jag väl. Den väckte missnöje hos många. Men allt vad han sade var sant. Det är nog så, att när ~~fxn~~ feilen påpekas, ha människorna svårt att tåla det.

Denne man har skärskilt intresserat sig för ungdomen. Han har bott bland arbetarna i skogskojor ~~såsom en av dem~~ för att pröva deras liv och han har arbetat för scoutrörelsen ända till det sista, för att vara en av dem, som söker leda ungdomen på rätta vägar.

En av kollegerna var förtjust i musik, men hon kunde inte tåla säckpipas blåsning. En vår voro sådana spelmän på farten i samhället. Då hon hade sin namnsdag lejde jag dem att hålla konsert utanför hennes fönster. Musikanterna sågo upp mot fönstret med milda blickar, glada över att deras musik var beundrad. Men hon satt däruppe, förtvivlad över att de aldrig slutade spela.

Vi hade en rolig överlärare. Någon respekt hade vi just inte för honom. Om det var hans namnsdag eller födelsedag hade vi hans löfte att ge barnen lov. Men vi voro i allmänhet plikttrogna.

En dag var en lärarinna borta från skolan. Hon bodde i gården intill. Överläraren tittade in för att se, varför hon ej infann sig i skolan. Han fann, att ett litet barn kommit till världen. Han hade inte förstätt att något sådant väntades. Efter ett par tre dagar var hon åter i skolan och det blev kaffebjudning, barndop m.m. Jag var också bjuden. Själv hade jag inga högtidskläder, men min syster hade en klädning. Jag tog den på mig och deltog i festen. Vi hade gemensamma kläder. Då den ena var ute, måste den andra stanna hemma. Mest var det min syster som fick stanna hemma.

En seminariekamrat, som gått ut ett år före mig, hade haft plats i en by. Då hon kom till Kiruna bodde hon hos oss. Min syster hade skaffat ett dussin fina strumpor och en omgång finare underkläder, som hon skulle använda, om hon reste och hållade på sin gamla matmor. Dessa kläder hade den ifrågavarande lärarinnan använt utan min systers vetskap, likaså alla hennes näsdukar. Jag tror ej hon ville stjäla, men hon tyckte sig vara så bekant, att hon som jag kunde använda hennes kläder utan att fråga. Men nog var min syster bra ledsen.

I samhällets början ~~xxxx~~ gingo tåg söderut och norrut var fjortonde dag. En dag skulle en av mina kamrater resa och hälsa på sin bror i Norge. Hon bad mig stanna hos henne över natten. Tåget gick kl. 4 på morgonen och jag skulle hjälpa henne bära ned kappsäcken. Vi stego upp före och kokade kaffe.

från Kiruna, den andra från Luleå. De enstaka kvällar som luleälölarinnan hade tid vara inne, hade vi härliga musikstunder. Hon spelade piano så vackert som få kunna det. Hon var mild och god. Hon hade ny toalett så gott som var dag och hade således en hel garderob med sig. Allt tog sig bra ut på henne, och vackert gick hon. Hon var som en älva. Jag kände mig stolt att någon gång få göra sällskap med henne till föreläsningarna. Hon var uppvaktad av studenter och det var ständigt och jämt påringningar och bjudningar. Hon var så mycket ute i sällskapslivet, att hon ej hade tid vara med om alla föreläsningarna. En kväll hade vi kommit överens om att bjuda husets folk på Flustret. Det var en ljum afton. När vi suttat där länge och hört på musik ~~skildes vi åt~~ skildes vi åt. Hon och jag gingo ut och promenerade. Hon berättade med mild röst om sin gudatro, om sin undervisning och behandling av skolbarnen. Vad jag kände mig bristfällig, då jag lyssnade på hennes tal. Jag tänkte för mig själv: "Vad det är underligt, att somliga få allt gott, utseende, mångsidig begåvning och god hälsa. Somliga få sakna nästan allt." Sedan berättade hon att hon hade en fästman. Men hon tyckte, att det var roligt göra andra herrars bekantskap ändå. Morgonen därpå gick jag in i hennes rum. På bordet hade hon en slidkniv, som hennes fästman rådde om. På den stod Harald. Hon mjölade sitt ansikte, och sådant hade jag aldrig sett förr. Jag frågade henne vad det tjänade till. Hon sade, att det kallades puder och användes att övertäcka skavanker. Men hon hade ju inga skavanker och jag undrade varför även hon använde sådant.

En dag voro vi ute tillsammans. Hon gjorde sina uppköp litet varstans: sidenband, spetsar och nya skor. Hon ville göra mig fin och vacker, men det gick ju inte. Hon fick mig till att köpa en hatt och några sidenband. Men då jag provade min nya hatt hemma, sade jag till henne, att var och en måste klä sig efter sin natur. Jag minns, att jag hemifrån hade en svart genombruten klädning med foder av röd satin, så jag tyckte mig vara nog fin. Dagen efter denna blevo vi bjudna på prästernas sexa i Grindstufan. Där var enkelt med högtidligt, och för mig var det som en ny värld att beskåda.

Jag har träffat denna lärarinna en gång efter många år, sedan hon blev gift. Numera finns hon inte till. Även hennes älskade Harald är borta. Medan hon låg som sjukast kände jag att hon på ett eller annat sätt kom ihåg mig från den första tiden och jag skulle ha velat sända henne en stor bukett nejlikor. Men jag hade ej råd just då. Kort tid därefter läste jag hennes dödsannons i en tidning.

Hela kursen steg jag upp kl. 6 varje morgon, ty min värdinna lärde mig snida i trä. Och hon tyckte att det var roligt lära mig, ty hon sade att jag hade goda anlag.

Den första sommarkurs jag deltog i var 1903 i Boden. Där fanns då en folkhögskola. Bland föreläsarna erinrar jag mig professor von Scheele, vilkens föreläsningar jag särskilt beundrade. Och överste Melanders föreläsning om sparsamhet minns jag väl. Den väckte missnöje hos många. Men allt vad han sade var sant. Det är nog så, att när ~~fx~~ felena påpekas, ha människorna svårt att tåla det.

Denne man har skärskilt intresserat sig för ungdomen. Han har bott bland arbetarna i skogskojoer ~~såsom en av dem~~ för att pröva deras liv och han har arbetat för scoutrörelsen ända till det sista, för att vara en av dem, som söker leda ungdomen på rätta vägar.

En av kollegerna var förtjust i musik, men hon kunde inte tåla säckpipas blåsning. En vår voro sådana spelmän på farten i samhället. Då hon hade sin namnsdag lejde jag dem att hålla konsert utanför hennes fönster. Musikanterna sågo upp mot fönstret med milda blickar, glada över att deras musik var beundrad. Men hon satt däruppe, förtvivlad över att de aldrig slutade spela.

Vi hade en rolig överlärare. Någon respekt hade vi just inte för honom. Om det var hans namnsdag eller födelsedag hade vi hans löfte att ge barnen lov. Men vi voro i allmänhet plikttrogna.

En dag var en lärarinna borta från skolan. Hon bodde i gården intill. Överläraren tittade in för att se, varför hon ej infann sig i skolan. Han fann, att ett litet barn kommit till världen. Han hade inte förstätt att något sådant väntades. Efter ett par tre dagar var hon åter i skolan och det blev kaffebjudning, barndop m.m. Jag var också bjuden. Själv hade jag inga högtidskläder, men min syster hade en klädning. Jag tog den på mig och deltog i festen. Vi hade gemene samma kläder. Då den ena var ute, måste den andra stanna hemma. Mest var det min syster som fick stanna hemma.

En seminariekamrat, som gått ut ett år före mig, hade haft plats i en by. Då hon kom till Kiruna bodde hon hos oss. Min syster hade skaffat ett dussin fina strumpor och en omgång finare underkläder, som hon skulle använda, om hon reste och hållade på sin gamla matmor. Dessa kläder hade den ifrågavarande lärarinna använt utan min systers vetskap, likaså alla hennes näsdukar. Jag tror ej hon ville stjäla, men hon tyckte sig vara så bekant, att hon som jag kunde använda hennes kläder utan att fråga. Men nog var min syster bra ledsen.

I samhällets början ~~xxxx~~ gingo tåg söderut och norrut var fjortonde dag. En dag skulle en av mina kamrater resa och hälsa på sin bror i Norge. Hon bad mig stanna hos henne över natten. Tåget gick kl. 4 på morgonen och jag skulle hjälpa henne bära ned kappsäcken. Vi stego upp före och kokade kaffe.

Sedan satte vi oss att prata och glömde bort tiden. Så upptäckte vi att vi försinkat oss. Min kamrat blev förargad. Jag nappade kappsäcken och sprang i förväg. Hon kom springande efter men ropade: "Det lönar sig inte! Tåget går." Just då vi kommit fram, blåste tåget avgångssignal och gick. Vi lommade snopna tillbaka. Nu måste hon vänta 14 dagar.

Vad det förvånade oss, att överläraren om somrarna hade flera stipendier. Han skröt över, att han hade pengar över också. Vi andra fingo nästan aldrig stipendier. Senare ha vi kommit underfund om, att han själv tillika med pastorn bestämde vem, som skulle ha dessa stipendier.

Han öppnade en liten boklåda som nästan alltid var fullproppad med kunder. Han tjänade grova pengar på småskräp och blev en rik man.

Utefter järnvägslinjen bodde en plåtslagargubbe ensam i en jordkoja. Han var skåning men trivdes mycket bra här. Han tvättade sig aldrig. Men flitig och duktig var han. Ofta såg man honom skutta för sig själv.

En xxx jul, då jag var inne i Boklådan och trängdes i högen av kunder, vände jag mig om för att se, om jag kunde komma ut, ty det var så hett därinne. Då såg jag ett svart, smutsigt ansikte bakom min axel. Jag skrek till för jag kom ej ihåg, att jag sett honom förr. Det blev sådan uppståndelse i folkmassan, men ut kom jag. Denne man anlidade jag alltid sedan för mina plåtslageriarbeten, ty han var billig och villig.

På hösten var jag i fullt rusch med min tomt. Jag hade låtit köra hästjöksel på gården och hackat mark till potatisland.

Kassörskan i en större affär reste till Amerika och istället för henne kom den glada musikaliska Axalina. Jag träffade henne då och då. Hennes mor beklagade sig en dag över att dottern var illa tåld av sin styvfar, emedan hon hade så mycket herrsällskap. Hon frågade, om dottern kunde få bo hos mig. Och det fick hon. Nog hade hon herrsällskap, men inte fingo de stanna längre än till xx-elvahalvtolv tiden. När de kommo så gott som var kväll blev jag trött. Då jag inte fick henne att säga till dem att gå, jag var kvällstrött, så skrev jag brev till dem.

Jag skickade renkött till min syster i Skåne på vårvintern. Men fiskarfolket voro inte pigga på att äta det. Min syster sände ägg i samma låda tillbaka, och på det festade vi Axalina och jag. Min granne hade affär och jag köpte där xx mat på kredit. En dag sade min kamrat: "Vad jag önskar att vi hade spenat." Jag gick till affären och frågade efter spenat och det fanns verkligen sådan i burkar. Och nu skulle det lagas spenatsoppa. Hon tyckte att hon så till den grad misslyckats med tillagningen att vi måste låsa dörren medan vi åto för att ej överraskas av någon granne. Hon flyttade från mig, då mitt hemfolk återvände från Skåne.

Tidigare hyrde jag på sommaren ut mina rum åt ungar. Från olika håll på landsbygden kommo unga män för att söka arbete. Första sommaren hade jag ungar mest från Över-Kalix. Jag lät göra en del möbler av lådor och målade dem själv. En gammal gubbe, en skåning, gjorde bord åt mig. Jag hade ett stort rum, där jag placerade 6 karlar. De voro arbetslösa, men jag skaffade dem arbete hos en ingenjör, som gjorde försvarsarbeten i Luossavaara. Jag skulle vänta med betalning 3 mån. Men en dag, då jag skulle gå dit för att städa, hade alla utom en död gubbe försvunnit. Min förvåning var stor över deras fräckhet. Först hade jag skaffat dem arbete, så hade jag tagit sängkläder, gardiner m.m. på kredit och låtit städa efter dem hela sommaren. Och det var inte bara dessa, som gjorde så. Jag hade Kalixbor även i andra huset, och de gjorde likadant. En av dessa xxx storskojare har varit i Norge. Under de goda tiderna uppehöll han sig här hos en broder, som antagligen försörjt honom tills han kunde bli skriven här. Han gifte sig, fick barn, har skaffat sig hund och kommunen försörjer dem alla. Han tillhör en förening som kallas Registret, och har gått till olika arbetsplatser samt kommenderat dem att gå från arbetet, om de ej tillhört registret.

Året efter Kalixborna kom ett lag pojkar från Västerbotten. Det var riktiga människor. De gjorde rätt för sig och betalade skatt. Jag minns särskilt en ung man. Jag hade en liten hörnhylla över hans säng. På den hade han lagt en liten bibel och en psalmbok. Jag frågade, vem, som rådde om dem. Då sade han: "Min mor skickade dem med mig." Sedan han flyttat från min gård, hörde jag inte något om honom på länge. Men efter några år fick jag höra att han var gift med en präktig människa. Strax därefter fick han själv barnförslamning. Då kände jag igen honom, då han drog sig fram med sin kärra. Hans fru försörjde dem båda. Nästa olycka blev att hustrun dog i kräfta. Nu var måttet rågat för den mannens del, och man står undrande: Varför skulle han få lida och ha det så svårt, och odågan, som aldrig betalt ett öres skatt, få kommendera över folk.

Jag började få det svårt med mina betalningar. Handlaren där jag köpt varorna björnade mig. Och jag kunde ej betala även om jag ville. Den del av lärfpacken, som var oanvänd, bad jag få lämna igen. Det övriga skulle jag betala så snart jag kunde. Men det gick han ej med på. Han lämnade räkningen till inkassering hos länsmanen. Jag gick då dit och talade om, hur allt hängde ihop och bad få anstånd tills jag kunde ordna mina affärer. Och eftersom ingen stämning hördes av, fick jag uppskov. Sedan betalade jag när jag så kunde.

Kaffemaja kom från Linjen

Kaffemaja kom från Linjen och slog sig ned hos oss. Hon började tvätta kläder och hjälpa min syster och mig med städning av rummen. Hon åt samma enkla mat som vi. Ibland doppade vi bröd i saltvatten. Hon hade samlat över 100 kr. i pengar och detta lånade hon åt mig. Hon bodde i min gård i aderton år. Och många gånger hjälptes vi åt med arbetet. Då hon flyttade in i uthuslängan hade en familj en vinter bott där förut. Dessa drogo in ohyra i rummet och jag visste ej detta, förrän de voro färdiga att flytta. Det blev svårt att få bort ohyran. Jag lät riva ned taklisten och lister kring ~~xxx~~ skåp och dörrar. Så tvättade jag och min syster taket med fotogen. Jag skrapade ren lister och målade den på baksidan. Sen gick jag på vinden, tog bort sågspånen som låg ovan på väggen och göt in fotogen i väggen, fyllde därovanpå med aska och sedan med spån. Sedan den tide n har aldrig ohyra funnits i det rummet.

Maja var en snäll och glad människa. Inte var hon troende, men ändå läste hon i bibeln med hög och ljudelig stämma. Hon menade då att hon sjöng ur bibeln. Hon hade inte sångöra. Hon njöt i alla fall av sin sång. En gång lekte grannens barn under hennes fönster, då hon sjöng som bäst. De sprungo upp till sin mor och sade: "Gamla tanten har visst blivit sjuk, hon klagar så." Barnens mor skyndade då ned för att se, hur det var med Maja. Hon sade: Här har varit så fridfull och trevligt, att jag har sjungit ur min bibel.

Maja hade en gökklocka. Jag minns särskilt en natt, hur roligt vi hade tillsammans. Jag hade tandvärk och kunde inte sova. Maja lade sig alltid sent. Jag kom dit. Jöken gol i skogen och det föll ett så milt duggregn att dörren kunde stå öppen. Jag hade nyligen tapetserat hennes rum med rödblommiga tapeter som hon tyckte om och målat. Hon hade rent och fint. Ibland sken solen in ibland duggregnade det. Då började hon berätta om sin barndom, om sina släktingar och deras levnadssätt. Allt blev så intressant, att jag nästan glömde tandvärken. Jag minns ej så mycket av vad hon berättade. Men det kommer jag ihåg att hon föddes i en bastu. Det var vanligt på landet, att så skedde särskilt med de fattiga. Även hon såldes på auktion. Hon berättade, att då hon blev större fick hon smittkoppor. Maja var förut en vacker människa, men nu fick hon smittkoppsärr i ansiktet. När hon var aderton år lämnade hon sitt hemland och kom över till Haparanda. Då fick hon först tjänst på en stor herrgård. Sedan tjänade hon i bättre familjer, så flyttade hon till Gällivare under banbyggnaden. Hon följde järnvägsrallarna uppöver, Bryggde dricka, kokade kaffe och bakade bröd. Hon blev för den skull kallad Kaffe-Maja. Tillsist stannade hon i Kiruna. Här kokade hon även kaffe åt Bola bolagsarbetarna. i en liten kur.

Reumatisk värk började antasta henne och en hinna växte över ena ögat, som värkte svårt. Då måste hon fara till Gällivare lasarett. Långt innan detta skedde frågade jag Maja, om hon var svensk undersåte. Då svarade hon att en doktor Englund som hon tjänat hos i flera år, sökt henne till svensk undersåte, redan då hon var hos dem. Men antingen hade han glömt detta eller eller hade man glömt anteckna det i kyrkböckerna. Då jag undersökte förhållandet befanns det, att hon var finsk undersåte. Då skrev jag i hennes namn en skrivelse till Kommunalstämman och bad, att Jukkasjärvi kommun skull ta hand om henne, ty hon hade tjänat stat och kommun från unga år. Alla gingo med på det t.o.m. Bolaget. Endast en järnvägsman från linjen stod utanför och svor över hur liberal Jukkasjärvi kommun var. Nu lär i alla fall Finland ha betalt för hennes uppehåll här.

Min syster hade först plats hos en gästgivarfru. Det var en respektabel fru. Sträng var hon både mot sina egna döttrar och sina tjänarinnor. Men sönerna blevo bortskämda, som mödrar i allmänhet göra. Hon hade en syster som var mild och snäll av sig. Jag hade byggt några små rum och vid särskilda förstugor till dem. Det var ont om rum på den tiden. En vår kom denna kvinna till mig och frågade, om jag inte kunde göra en av förstugorna till ett litet sommarrum. Hon hade en bekant, som ville ha ett eget litet rum, men som omöjligt kunde få tag i något. Ja, jag var villig försöka. Jag byggde en lång veranda i sället för förstuga, så att folk från boningsrummen kommo först till verandan och därifrån till trappan. På detta sätt fick jag två små sommarrum. Det ena fick Malmros hyra och det andra en gammal ungarl. Då hösten kom ville de inte flytta. Jag sade bestämt ifrån, att de ej fingo bo kvar över vintern, ty det var endast sommarrum. Men när de ej flyttade var jag tvungen att låta mura en murstock, som blev mycket dyr. Där bodde de under vintern. På våren kom en stenarbetare, en gammal ungarl även han och bad att själv få inreda år sig ett rum längst ned när det nu fanns rör. Jag gick med på det och han fick betalt för sitt arbete. På detta sätt fick jag tre små obekväma rum.

I de två nedre rummen bodde samma innehavare till deras döddagar. Men i översta rummet blev det ombyte. Först bodde där en man, som kallades generalen. Men då han ej betalade sin hyra fick han flytta. Efter honom kom en annan egendomlig gubbe, som kallades kapten. I alla övriga rum bodde unga karlar. Malmros var förargad över att de andra gingo förbi hans dörr om nätterna så att han inte kunde sova. En natt röt han åt dem att de kunde gå tyst och ej störa honom. Men de kommo överens om att reta honom. En tidig morgon lejde de den tokige kaptenen att sjunga dödspsalmer. Och han sjöng så gällt, att vi, som bodde i andra huset hörde det och måste gå ut och se vad som var på färde.

I små lägenheterna var det alltid liv och rörelse. Jag hade förbjudit mina hyresgäster att beställa öl och jag gick dagligen på verandan förbi deras fönster för att se, om de rättade sig därefter. Jag blev både ond och ledsen, då jag upptäckte att somliga av dem vero druckna. Jag kunde inte förstå hur defingo in öl, ty jag såg aldrig någon häst stanna utanför eller bära dit öl. Till sist kom jag underfund med, att de gingo bakvägen och hissade in flaskorna i en säck genom fönstret.

En barndomsbekant från ~~xxxx~~ min hemby, kom till Kiruna för att hälsa på oss. Jag hade visserligen hört, att han lärt sig festa vid militären, men jag trodde aldrig, att han ville dricka sig full då han kom och hälsade på oss. Han försvann en afton. Jag hade en rotting till käpp och gick och såg efter, om han möjligen smugit sig in till unkarlarna. När han såg mig komma på verandan, skulle han skynda sig ut, men fastnade med överrocksfickan i handtaget, så att jag hann upp honom. Då passade jag på att ge honom ett par tre rapp med rottingen. Han lommade iväg till tåget och sedan såg jag inte skynten av honom.

Sedan bestämde jag mig för att byta om hyresgäster i de mindre lägenheterna. Jag hyrde ut åt små familjer, mest finlandssfinnar, för de hade ej så stora anspråk på bekvämligheter. Men somliga vero smutsaktiga och andra betalade inte hyran. Därför fingo även de flytta och jag ändrade om rummen. Nu byggde jag till på andra sidan om de små enkelrummen två stora rum och tvättstuga. Det blev dålig lutning för vattenledning, och jag hade mycket knog att dra in vatten till alla dessa rum. Jag fick sålunda 4 ~~xxxx~~ små lägenheter om ett rum och kök, 3 små enkelrum och två stora rum. Jag byggde tillsammans det översta lilla enkelrummet med det nya stora rummet och fick tambur och praktigt med skrubbar. Jag skulle ha gjort likadant i våningen under, men Malmros ville inte höra talas om detta. Han fick en egen liten trappuppgång och två praktiga garderöber.

I båda storrummen skaffade jag kakelugnar, liksom i de fyra små kamrarna och så hyrde jag ut alla dessa rum åt lärarinnor. I uthuslängan hade jag två köksrum, av vilka det ena var särskilt stort och bekvämt.

Det är förvånansvärt hur olika människor sköta sina rum. En gång bodde där en ung familj, och de hade så fuktigt och kallt att vattnet rann från fönstren ned på golvet och dörren var jämt isig på vintern. En annan gång bodde där en familj, som inte hade lika fuktigt, men i alla fall otrevligt. Dessa människor vädrade aldrig och hade inte ångspjället uppe.

I samma rum flyttade sedan ett gammalt par, familjen Pulkkinen. Hon hade ångspjället uppe och vädrade dagligen. Hon hade i unga år tjänat i bättre familjer och lärt sig ett och annat. Hon eldade ordentligt i spisen och stängde spjället, då hon fått varmt inne. Rummet blev både torrt och varmt. Vad det känns roligt för en hyresvärd att reparera rummen åt en sådan familj. Mannen dog och hustrun bodde kvar. Hon fick önska vilken reparation hon ville ha. Då lät jag måla panel i björk, muren som marmor och tak och fönster vita. Det var fröjd å båda sidor. För att vara rättvis gjordes en stor reparation åt Kaffe-Maja, som bodde i det andra rummet. Dörr och fönster målades som åt den andra. Hon köpte själv en rödrosig korkmatta, som jag lät lägga in. Gummorna fernissade årligen sina dörrar och jag vill minnas, att de hade rummen snygga i åtta år. Dessa gummor bodde kvar även sedan jag sålt mitt hus.

I huvudgården flyttade vi själva in rätt tidigt. Jag hyrde sedan ut tre lägenheter. Och på somrarna brukade jag avbalka den stora torkvinden med skynken så att det blev två rum. För vardera rummet fick jag 10 kr. i månaden. Tidigt på våren flyttade jag själv upp i en liten vindskammare. Jag värmdes upp den med en fotogenkamin, vars lampglas var rödfärgat. Jag hade några mattor av oljat vävgarn. Sådana användes huvudsakligen av fotografen. Det skulle nämligen föreställa gräs. Jag hade sytt dem själv. Dessutom hade jag två pallar, som jag själv snidat, under det låga fönstret. I ena hörnet hade jag två långa näverlurar och på väggen ett alphorn. I andra hörnet ett fragspel, två ockarinor och olika sorters munspel, klockspel och bleckflöjt. På väggen hängde en hykla med romaner. Vid en vägg hade jag en trädgårdssoffa med hålig sits och några stolar. Det var hela möblemanget. I den ena mörka snedskrubben hade jag min bädd och en ~~x~~ vrå för kaffekokning.

En höstkväll bodde en kamrat hos mig och jag hade samlat ett stort ~~xx~~ sällskap ~~xxx~~ ungdom, som skulle uppvakta henne. Vi vero utklädda. Jag gick i tete n och spelade dragspel: "Haven I sett någon misstänkt figur," och de andra sjöngo med ljudlig stämma. Det blev oro bland sällskapet, för i halvmörkret sågo de karlhuvud sticka fram bakom skynkena på vinden. Det var dock så pass mörkt att de inte tydligt kunde urskilja ansiktsdragen. Vi gingo in i vindrummet, sjöngo och lekte som barn och hade roligt. Andra dagens förmiddag kom en av mina hyresgäster på vinden och sade: "Det här är ett rysligt hus. Man får inte nattro fast man skall kl. 4 i arbete. Jag har varit så arg i natt. Så litet klädd jag var tänkte jag gå till den larmande hopen och klä dem litet var. När man betalar sin hyra bör man få ha nattro. Jag tittade bakom skynket och tänkte se efter om jag kände igen någon, men det var ju så mörkt." "Du skulle ha kommit till mig och sagt det, så hade jag hållit räfst med dem." Det skulle han göra, om det hände en gång till, lovade han. Och därmed var hans häftighet avtrubbad.

Det var mycket vanligt på den tiden att det spelades dragspel eller munspel om någon skulle låta viga sig. Jag kommer särskilt

ihåg ett brudpar, som kom längre bort ifrån skogen och tågade förbi mitt hem. Det fanns just inga rediga stigar heller. En person gick före och spelade dragspel, sedan kom brudparet hand i hand och efter dem ett följe. Jag minns hur de klev över stubbar, men lyckliga sågo de ut.

Malmros, som flyttade in i ett av de små rummen, var gottlänning. Det sades, att han sett bättre dagar. Men han grävde in sig bland fjällen på en obekant plats, där varken släkt eller vänner hade reda på honom. I hans rum rymdes en säng, ett skrivbord, ett smalt träskåp med tre hyllor i, en vikingakamin, en kommod, och en rund skrivstol. I ett hörn stod ett pipställ, där slangpipor och andra slags pipor stodo. Han måste tränga sig fram för att komma till sängen. När han fick främmande, satt han själv i sängen. Kanske även någon av gästerna fick sitta bredvid honom på det rödaktiga täcket, en satt på skrivstolen och en annan på kommoden. När ölet var serverat i glas tändes pipan och då berättades den ena roliga historien efter den andra. Och det hördes ljungande skratt därifrån. Ölflaskorna gömdes i en av skrubbarna i farstun.

Någon vattenledning ville han inte ha, ehuru jag tänkt dra in sådan i farstun åt honom. Elektriskt ljus ville han inte heller ha. Men efter några år tillät han mig montera in även där. Han hade alltid röda tapeter och vitmålat för övrigt. Väggarna voro fullsatta med fotografier från hans ungdomstid. Där fanns porträtt av härads hövdingar, landsfogdar, större godsägare och så medlemmar av hans familj förstas. Jag hörde sägas, att han ägt ett större gods, men mist det. Första tiden han bodde i min gård ville han festa. Han beställde hem öl. Hans umgängeskrets var ganska stor och dit hörde länsmän, poliser och fjäringsmän. Den första sysselsättning han hade var fånggevaldiger. Men sedan han en gång somnat från sin fånge, så att denne rymt, fick han sluta med detta arbete. Sedan var han tillfällig fjäringsman, men genom att festa ådrog han sig länsmannens missnöje. Han var omtyckt som en trevlig och god kamrat.

Han lagade sin mat på kaminen. Men mest hade han till städerska och matlagerska den gumma, som bodde i uthuslängan. Hon städade hans rum, så att där alltid var rent och snyggt. Själv gick han ut och köpte vad han ville ha lagat till middag. Gumman lagade en smaklig rätt och bar den på en liten bricka till honom. När han vilat på maten gick han ut och promenerade. Han var duktig att föra böcker och anlätades därför gärna av affärsfolk. Det sades att han vunnit på lotteri så att han kunde leva sitt liv på detta enkla sätt utan bekymmer. Gummans arbete kostade inte många kronor i månaden och värmen gick ungefär till 3 kr. i månaden. Själva rumshyran per månad var 10 kr. Han kallade sin bostad "kajutan" och sade, att han nog komme att bo i den till döddagar. Det gjorde han också. Han sågade och klöv själv sin ved. Vedboden hade han under stora gårdens trapphus. Där stod han vid sin sågbock tidigt på morgonen och gnolade sina visor.

En enda gång blev jag ovän med honom på hela tiden. Han hade festat flera dagar och en dag ställde han till med en större bjudning. Då beställde han en stor låda öl. Jag sade till, att han inte fick köra hem så mycket öl. Då blev han så ond, att han slog med knytnäven på båda sidor om mig, men träffade mig int e. Min kamrat, som bodde med mig på andra sidan blev dödsrädd över oväsendet. och sprang efter en ung arbetare, för att denne skulle hjälpa mig. Arbetaren sade till Malmros: "Det är bäst du håller dig i skinnet." Men då svarade den andre: "Du har ingenting att säga, för du fester själv lika mycket." Så småningom blev det lugnt.

Sin maximi- och minimitermometer, som hängde utanför hans ingångsdörr, brukade han varje morgon sköta med sin stålpinne. Han hälsade alltid artig och ljudligt. Han såg också så belåten ut. Roligt hade han åt, att det i gården bodde ett tiotal ogifta lärarinnor, varför också huset fick heta "Nuckebo". Jag fick äran heta "Övernuckan".

Under Malmros bodde Hysing, som var dalmas. Han talade sparsamt och gick tyst fram. Första tiden gick han klädd i dalastrumpor med bollband till strumpband. Han hade förut följt en bergsingenjör och gjort stakningar, när nya mål utsattes i malmsbergen. En gång, då jag kom upp till en familj i en av små lägenheterna sade gumman att hon var riktigt spökrädd. "Jag tycker att jag ser en karl som är ganska lång. Han går ofta i grå filtstövlar och bär kaffepannan i hand. Det ser ut, som om han ville tömma ut kaffesumpen. Jag rusar ut på verandan och tittar efter, vart karln tar vägen, och så försvinner han som i luften."

För att polisen inte skulle få spaning på mitt olagliga rum, hade Hysing gemensam farstudörr med dem som hade de båda storrummen. Och den dörren, som förde in till hans rum liknade en större skrubbdörr. Och då det var så lågt nere, kunde ingen tänka sig att där låg ett bonongsrum. Jag sade ingenting åt gumman, ty jag var rädd att hon skulle anmäla det för polisen.

Sedan ett par lärarinnor flyttat in i storrummen dröjde det ~~inte~~ ett par år, innan de fingo reda på att han hade sin ingång i samma förstuga. En gång kommo de och sade: "Vi kan inte förstå hur det hänger ihop. Vi se en karl ibland i vår nedre farsru, men när vi titta efter honom har han alltid försvunnit."

Denne man festade också litet. Men han var mest ensam och mycket tyst. Någon gång brukade en skåning gå hos honom. Då talade de mest om bergborrning, om lotterier och lottsedlar.

Hans rum låg en halv meter under jordytan, och under hans golv gick vattenledningen till tvättstugan, för gårdsplanen lutade betydligt. När jag grävde denna grop till hans rum så fann jag ris och rester ~~xxxx~~ från en lappkåta, på vilken en halv meter jord ~~xxxxxxx~~ lagrats. Hans säng stod i en ålkov under ett av de mindre rummens golv, och det var så lågt emellan sängen och taket, att han endast kunde sitta böjd i sängen. Bredvid sängen stod en koffert. Ett fönster i vanlig storlek var placerat på södra väggen. Möblerna utgjordes av ett väggfast bord och skåp, två stolar, en låda och diskbank. En liten järnspis fanns. Utanför rummet låg en liten halvmörk förstuga med två skrubbar och med vedbod under storrummets trappa. Han behövde aldrig gå ut för att komma efter sin ved. Veden kastades in genom en glugg på baksidan. Rummet hade för övrigt normal höjd och var fuktfritt.

En mörk vinterkväll då han var onycter hade han ramlat omkull på gården. Jag drog honom in i hans rum och sade att nu var det han som fick flytta. Då svarade han: "Vad tuån säger du. Jag bor här lika länge som du." Och det gjorde han också. Han bodde där till sina döddagar. Det var en snäll gubbe i själ och hjärta. Varje söndagsmorgon brukade han koka potatis och kött. När jag var ute och såg efter att det var städlat på gården brukade han kalla in mig: "Vill du inte också komma och äta kött och potatis?" Gubben var renlig så det gjorde jag med största nöje. Jag minns en sommar, då jag hade mycket svårt att reda mina affärer. Då han skulle fara uppåt linjen på arbete, tittade han in genom mitt öppna fönster, hade med sig potatis i en påse och på en tallrik färsk fisk. När han satte det på fönsterbrådan sade han: "Jag vet att du har ont om pengar. Jag har varit och köpt det här, så att du kan få ett gott mål." Under senare år blev han så förändrad och jag kunde inte förstå mig på honom. Då jag inte sett honom på flera dagar, gick jag in med mina egna nycklar för att se, om han var vid liv. Och när jag öppnade dörren kom en ohygglig stank emot mig. Jag gick in och fann honom dödsjuk. Han var ovärdad. Jag drog upp honom från sängen, satte honom på en stol mot en vägg och tvättade honom. Jag gick till Kaffe-Maja, som nyss hade påskstädat och bad, att han skulle få ligga där tills jag hämtat doktorn. Han stretade emot och ville inte bli förd från sitt rum. Men jag fick hjälp och vi flyttade honom med våld till hennes bostad. Sedan hämtade jag en läkare, som ville att han skulle föras till ålderdomshemmet. Han s andedräkt hade en sådan stank, att lukten fastnade i väggarna. När jag dagen efter gick och hälsade på honom frågade jag hur det kom sig, att hans andedräkt luktade så illa. Han sade att han druckit sprit, ~~xxxxxxx~~ ~~xxxxxxx~~ ~~xxxxxxx~~. Han trodde, att det var riktig sprit, som han köpte, men det var visst träsprit. Jag underrättade genast sjuksköterskan därom. Men doktorn sade att det var för sent att få veta det nu. Efter några dagar dog mannen.

1906 eller 1907 kom till Kiruna en bekant bonddotter från en skogsby i min hemtrakt. De hade nyligen blivit fattiga, emedan fadern borgat bort, vad de ägde. De hade haft flera stora hemman. Hon var förlovad med en man, som bodde i Kiruna. Och då hon skulle bli mor övergav han henne. Hon fick bo hos oss i köket med sitt lilla barn, ty hon hade inte råd att hyra tum. Det var minsann ingen uppoffring från vår sida, ty det var en så snäll och villig människa. Efter någon tid dog hennes barn. Och så blev hon oberoende. Mitt hemfolk reste till Skåne och jag hade en lägenhet i stora huset. Jag hyrde ut köket åt ungar och hon sov på sofflocket i min kammare. En kväll hade vi glämt bort att låsa dörren och gången utanför var så smal, att man inte kunde tänka sig, att någon kunde komma ihåg att komma den vägen in till kammaren. Mitt på mörka höstnatten vaknade jag med, att det luktade sprit inärheten. Jag satte mig i närheten. Jag satte mig upp i soffan och ropade åt henne: "Tänd ljuset! Jag tror här är en karl! Hon hade en oknäppt kort kjol på sig och hårflåtan var som svansen på en hundvalp. Hon hoppade upp och tände ljuset. Mannen stod på knä vid min huvudkudde. Hon tog fast kjölen baktill med ena handen, lillflåtan var rörlig, och med den andra handen trodde jag att hon skulle ta brandstaken. Men nej!. Då kapplöpningen runt bordet började hade hon en dammvippa i handen. Och hon skrek med sin gälla röst, så fem karlar i köket började röra på sig. Karl, som sprang före skrek: "Slå mig inte, det kanske gör ont!" Till sist gick han ut samma väg som han kommit. och så blev det lugnt i lägret.

Hon hjälpte till att städa. En vinter hade vi även matservering, men de det gick inte alls. Vi måste sluta med det. Hon hyrde ett av rummen i uthuslängan och här hade hon själv matservering. Dessförinnan hade hon hyrt en liten lägenhet med två små rum. Ungkarlarna hade blivit uppsagda och jag hade lägenheten själv. Jag hade fått gäster. Maten togs på kredit hos min granne, ty jag ville inte för mina gäster visa att jag var så fattig. Men till sist sade handelsmannen: "Nu blir det slut med att ta på kredit. Du tycks inte kunna betala." Då blev jag tvungen att hyra ut min lägenhet åt två av dessa gäster. Min tredje gäst, Blenda, hennes syster och jag, blevo utan rum, ty snart jag hyrt bort rummen måste vi flytta vår väg. Utan att tala om detta för Blenda, flyttade jag våra saker upp till vindskammaren. Vår mat hade vi i små skåp på vinden, men märkte att maten försvann. Vi kommo så småningom underfund om, att gumman som bodde på nedre botten var tjuvaktig och stal allt hon kom över. Snart blev jag rädd för att bo på vinden. Det sades, att det var o~~o~~plagligt.

Jag skulle ej få brandskadeersättning om det skulle brinna. Därför tog jag en dag då det riktigt stormade, allt vårt pick och pack och flyttade ned till den nyss nämnda kvinnan i hennes lilla lägenhet. Ingen var hemma, varken mina gäster eller min hyresgäst. Blenda kom hem, gick upp på vinden som vanligt, men fann rummet tomt. Så frågade hon: "Vart ha vi nu flyttat?" "Jo vi ha flyttat till Hanna." Vi gå dit. Men då hon kommer hem från sitt arbete, hon hjälpte nämligen till i ett bageri om dagarna, så ska du vara borta, så att jag får göra upp med henne. Då sade Blenda: "Hör du, nog är det väl hemskt tråkigt, att vi ska vara så fattiga att vi varken ha husrum eller mat. Mina pengar gå åt till min brors studier och mina skulder och till kläder åt min syster. Och värst är att vi inte ha några rum När kvällen kom gingo Blenda och hennes syster ut ett tag. Och då Hanna kom hem sade hon till mig: "Jag hyr ju dessa rum. Vad har du nu gjort. Nu har du ju dragit ett helt följe att bränna min ved och mitt ljus." Så sade jag till henne: "Jag vet att du är en god själ. Snälla Hanna, låt oss bo ett tag här, så vi hinner ordna för oss. Minagäster ha inga pengar och du ser hur mycket växlar och räkningar jag har." Vi fingo då bo hos henne över en månad. Och hon var så snäll, att vi fingo både kaffe och bullar av henne om morgnarna. Det var en väl-signelse, att Malmros bodde i rummet bredvid, fast tre fyra trappsteg högre upp. Bagerskan, hos vilken Hanna var, hade blivit kär i Malmros och Hanna hade fått uppdrag, att se efter, om det gick andra fruntimmer till honom. För detta uppdrag fick hon en påse bullkanter varje dag. På grund av detta fingo även vi doppa oss mätta varje morgon.

Men till sist tröttnade Hanna på oss. Då gick Blenda till disponenten och bad, att han skulle skaffa henne rum. Hon fick flytta till Privathotellet ett tag genom hans förmedling och systemen fick komma till en bekant familj. Innan Blenda flyttade fick hon uppleva en händelse, som hon fann mycket intressant. Hustrun i lägenheten bredvid fick ett barn och Blenda fick vara barnmorska. Självt flyttade jag till just densamma familjen och bodde i deras inre lilla rum. Men jag kunde inte bo där länge. Dels var rummet osnyggt och dels hade jag så många björnar, som krävde mig på pengar. Jag satt uppe om nätterna och broderade för att få mat och kläder, men trivdes inte sitta där i orenligheten. För att jag skulle få sköta mitt skolarbete i lugn och ro och vara fri mina fordringsägare ett tag, tänkte jag, att jag skulle flytta till ett ställe, där jag fick vara i fred. Jag bad sjuksystemen att få bo på epidemisjukhuset, för ingen visste eller ville väl besöka mig där, och i skolan fick jag nog vara i fred. På så sätt blev jag fridlyst en längre tid. På min tillfälliga tillflyktsort hade jag bra och roligt. Men inte visste sjuksystemen huvudorsaken, varför jag ville bo där. En och annan gång gick jag fram och tillbaka till mitt eget hus och frågade, om någon hade sökt mig. Det svarades: "Det är många som söker dig. Var bor du egentligen? Vi kunna ju inte tala om var du finns, så att de kunna söka dig där." "Jag bor litet varstans på stan," svarade jag.

Sedan Sofia flyttat till uthuslängan, började hon med matservering. Där diskuterades politik och dagens händelser. Hon hade bra många karlar i maten och även flera som bodde där. I rummet intill bodde två unkarlar. De voro mycket omtäckta, ty de voro städade och fina pojkar. En av dem, Somero, reste först till Ryssland och sedan till Australien, där han nu är bosatt. Sofias bror hade rest till Brasilien. Men dessförinnan bettlade han här och bodde i lokomotivstallarna. Han var sträng gudsförnekare och höll politiska agitationer. Efter några år kom han tillbaka från Brasilien via Ryssland och han var fortfarande gudsförnekare. Men jag är inte lika säker på att han var så förtjust i Ryssland, som innan han besökte det. Han var mycket härdig, så att han lagade och målade sin systemer. Sedan flyttade han söderut. Efter någon tid då jag träffade Sofia, säger hon: "Kan Fröken tro, det jag nu säger? Min bror skriver, att han blivit västlaestadian." Några år därefter träffade jag honom på gatan här, och då frågade jag om det verkligen var sant att han blivit gudstillbedjare. "Ja, det är sant," sade han, "en människa kan vara så förblindad, som jag varit, men innerst inne i mitt hjärta har jag inte själv trott vad jag talat." För att vi på ett otätfärdigt sätt miste allt vad vi ägde, så blev jag så förbittrad och kunde inte tro, att det fanns någon godhet och rättvisa i världen." Efter finska revolutionen hörde jag talas om att Sofia ~~xxxxxx~~ hade gömt en rödgardist, som kunnat rymma från Finland. Han hade visst bott där över en månad. Denne rödgardist hade berättat, att sedan han tagit del av slaget vid Torneå, började han springa över älven på isen, för att fly till Sverige. Vitgardisterna upptäckte honom, då han var ungefär halvvägs. Till all lycka hade han skadat sig så att han var blodig i ansiktet. Men döds-skottet hade ej träffat honom. Han låtsades dock ramla omkull, och när vitgardisterna kommo och sparkade till honom och såg hans blodiga ansikte, trodde de att han var död och lämnade honom kvar på isen. Vid mörkrets inbrott smög han sig därifrån och kom så till Sverige. Sedan vandrade han över skogsbyar till Kiruna, där han fick vila sig en tid. Sedan fortsatte han till Norge.

Sofia gifte sig och flyttade till Bolaget. När hon varit gift ungefär sex år drunknade hennes man. Hon flyttade då tillbaka till min gård och hyrde ett av storrummen på andra sidan om Malmros rum. Malmros sade en dag: "Har den där skrikhalsen flyttat hit. Hon börjar som tuppens skrika klockan tre på morron, men hon slutar först klockan elva på natten."

Min granne åt väster hade en präktig get. En dag då jag kom hem, grät min mamma så bittert, för geten hade ätit alla knoppar på rönnen, som vi planterat för 4 år sedan. Här plantera vi rönnar på våren, då de äro halvväxta. En annan dag stod en karl ute och retade den andre, att han ätit getsoppa. Jag frågade Sofia, vad han menade. Hon sade viskande: "Herre Gud, så'n tråkig get dom har. Jag hade en stor skål soppa, som jag ställde på backen för att kallna och geten lapade i sig nästan halva skålen soppa, så det räckte inte till åt alla." En gång bodde i min gård en familj, som hette Björn. Frun gjorde rätt för sitt namn. Hon tvistade och bråkade och nästan slogs med de övriga. Hon gjorde rätt för namnet, ty hon jagade skräck i de övriga hyresgästerna. En gång såg Malmros min mamma stå på verandan, peka med fingret och säga, vad jag skulle göra. Då sade Malmros: "Nu står kaptenen på kommandobryggan." En höst då jag räfsade fint på gårdsplanen, för jag väntade några av mina hyresgäster, sade Malmros: "Nu syns det att de kungliga är i antågan."

En sommar, då jag bodde i min vindskammare, fick jag besök av min gamla barndomslärare. Och jag fann det mycket roligt, att från mitt vindsfönster få visa honom Kebnekajse och hela fjällvärlden. Han frågade om jag brukade sjunga. Men jag svarade: "Jag spelar bara munspel." Jah tyckte det var roligt visa honom, att jag hunnit ett tuppfjät längre än i barndomshemmet. Fast det såg nog bättre ut än det i verkligheten var.

Min kammare i andra våningen brukade jag just aldrig låsa, utan den stod öppen för alla mina bekanta. Jag hade nyligen skaffat ett piano och noter därtill. Flera av mina bekanta gick där och spelade. Då jag en gång varit till tandläkare i Norge köpte jag en tunna apelsiner för jag tänkte, att det blev billigare att bjuda på än kaffe, grädde och småbröd. Jag gömde tunnan i hörnet bakom pianot och kom aldrig att tänka på, att det blev apelsinluk i rummet. En kväll, då jag varit borta och kom sent hem var rummet fullständigt ommöblerat. På plattan framför kakelugnen låg en stot hög apelsinskal. Mitt på golvet var placerat ett mindre bord med stolar runt omkring och på bordet låg en lapp, där det stod: "Tack för apelsinerna." Det blev dyrare kalas än kaffebjudningar. Dels kände mina bekanta apelsinlukten och dels förstördes apelsinerna på kort tid i det varma rummet.

1905 bildades två sångköror. Den ena leddes av en verkligt musikintresserad människa, som också var glad och omtyckt av alla. Han var konstnär i ordets rätta bemärkelse. Han hade alltid sin fiol med sig och alla sjöngo av hjärtans lust. Där var inte fråga om hög och låg utan där var det allas store intresse som förenade. Vi sjöngo många fjällsånger. Inte hade vi så ofta stämövingar, som döda intresset, utan det var samsjungning på en gång. För att ledaren var en så musikaliskt bildad man hade man så pass respekt, att man någotsånär kunde sin stämma, när man kom till sångövningen. Under längre pauser brukade han spela fiol i korridoren och eldade på så sätt upp sångarnas intresse. Han flyttade dock snart härifrån. Kören leddes sedan av den nya överläraren, så av en präst, som var storsångare, sist av en skollärare. Men intresset minskade undan för undan. Detta berodde nog kanske mest på, att det blev så långa, tröttande stämövingar. Under den första ledarens tid hade sångkören mycket roligt. Han sparade inte på slanten. Efter så gott som varje sångövning bjöd han hela sällskapet på kaffe. Där berättade han sagor och spökhistorier. En gång sutto vi på ett kafé till kl. halv ett på natten. Då var jag så spökrädd, att de måste följa med mig ända till bron. Och jag sprang in, för i varje mörk vrå tyckte jag, att det fanns någon som ville ta i mig. När man är spökrädd förstår man inte att vara rädd för människor, fast det ibland kan vara större orsak till det. De sänger man lärt sig i ungdomlig entusiasm, dem njuter man särskilt av även på äldre dagar. Sången stämmer upp strängarna till ungdomlig glädje på ett alldeles särskilt sätt.

Den andra sångkören leddes av en musikälskande handlande, som var godtemplare. Han hade också en brinnande kärlek till sången och ungdomen. Varje vecka, ibland två gånger i veckan fingo de unga samlas i godtemplarsalongen och öva sig under hans ledning. Han hade ett sådant intresse och var en så ovanligt älsklig och förstående människa att han samlade både barn och fullväxta omkring sig. Jag skrev stämmorna till denna stora sångkör i flera år utan betalning. Dessa övningar fortsatte han med tills han blev så gammal, att han ej orkade mer. Han företog t.o.m. resor med barnköror till södra Sverge. Nu är han borta, men de, som stått under hans ledning i ungdomslogen, tala alltid om honom med beundran och kärlek. Han beundrade också musik fast han inte själv kunde spela annat än litet orgel. Han besökte alltid de bästa konserter hur trött han än var efter affärslivets tramp. Det sista jag minns av honom var, då han besökte en Copinafton i Frälningensarméns lokal. Pianot var det sämsta möjliga, men konstnären kunde ur detta bristfälliga instrument framlocka en sådan underbar musik, att alla, t.o.m. små barn sutto som förtrollade. Det blev en sådan andaktsfull gudstjänst, att man tyckte, att här satt en skara, som levde i en annan värld. Då vi kommo ut, sade denne gamle musikälskare; "Så underbart!" Jag vill minnas att konstnären hette Laurin. Han var här på tillfälligt besök.

Utom det egentliga arbetet i skolan, undervisade jag i orgel-spelning samt finska och svenska språken. Dessutom gjorde jag affärer med lott-sedlar särskilt norska statens premieobligationer. Det var flera personer, som spelade orgel. Jag tycks minnas, att jag ~~xxx~~ hade 25 öre i timmen av mina elever. Jag lärde bl. a. en bagerska spela samt ett butiksbiträde. Bagerskan verkade enfaldig men andra var kvick och humoristisk. En dag kommo båda samtidigt till lektion. Jag skulle lära bagerskan räkna $\frac{4}{8}$ takt, och jag räknade ~~xx~~ och hoppades, att hon skulle förstå mig. Hon satt ändå frågande. Till sist sade jag till henne: "Säg efter mig." Hon sade likadant: "Säg efter mig." Och den andra, som satt och hörde på, hade all möda, att hålla sig allvarsam. Även jag hade svårt fortsätta lektionen med en så oförstående elev. I finska hade jag flera olika lag. Ett lag bestod av 5 personer, ett annat av 12 och ett tredje av 24 personer. Av alla hade jag 10 öre i timmen. Jag läste hela somrar på eftermiddagarna. Somliga kunde inte betala allt utan skulle betala senare. Och i denna dag som är, har inte en kontorsskrivare, som blev blev skyldig 8-10 kr. betalt sin skuld. Det var i alla fall läsning under en hel sommar. Med de större grupperna läste jag i godtemplarhuset och med de mindre i gamle apotekarns sal. Så länge de kunde sina läxor bra läste jag med intresse. Men snart tröttnade de. Särskilt en järnhandlare var lat att sköta sina läxor. Då blev jag så förargad, att jag sade: "Jag har väl annat viktigare att göra än att truga finska språket på sådana som inte vill ha det." De övriga blevo både förvånade och missnöjda, men jag slutade läsningen. Åt detta hade apotekaren mycket roligt, ty järnhandlaren var hans gode vän. Från den dagen blev jag ofta bjuden till hans hem både på mat och kaffe.

Men finnar läste jag svenska. Det var också flera grupper. Men jag vill minnas att de voro mera plikttrogna med sin läsning än de svenska eleverna. Det var ju också nödvändigt för dem att lära svenska språket, då de hade kommit för att tjäna svenska arbetsgivare. Jag läste med en finne ensam. Han hade så lätt för att lära och läste så flitigt, att han på 1 1/2 månad nödtorftigt kunde reda sig med svenskan. Dessutom undervisade jag flera somrar i sträck dagligen kvarsittare, huvudsakligen i räkning. För dem hade jag också 10 öre i timmen, men med det löftet, att om de ej kommo upp i nästa klass, behövde de inte betala. Jag minns en familj, som hade 2 pojkar, som fått sitta kvar för räkning. Och jag räknade med dem så flitigt, att de kommo upp i nästa klass båda två. Men föräldrarna betalade ingenting. De tyckte, att jag hade nog av kommunen. Dessutom läste jag med sådana barn, som voro så begåvade, att de kunde hoppa över en klass. En flicka hade så lätt för att lära att hon fick hoppa över första klassen i folkskolan. Och den som tenterade henne sade, åt mig, att hon egentligen hade bort få hoppa över även nästa klass. Men det gick inte för ålderns skull. För denna läsning fick jag en matsked av gammalt silver som gåva. Men då jag reste i södra Sverge en sommar var det någon, som stal skeden. Av mina skolbarn fick jag 2 st. glasskålar med silverfot. En hjälpreda slog nästan genast sönder bägge två. Förutom dessa sysslor hade jag om somrarna vikariat för överläraren, som kantor. Vidare hade jag hand om Bolagets bibliotek, som var inrymt i Bolagsskolan.

Första gången jag skulle spela vid en gudstjänst, som hölls i Bolagsskolan, hade jag glömt bort den vanliga ordningen och spelade "Allena Gud i himmelrik" något för tidigt. Jag var mycket generad, ty fru Eva satt dör. Men så tänkte jag för mig själv: "Jag spelar väl samma psalm en gång till då den rätta tiden är inne. Det skadar ju inte att ännu en gång sjunga "Allena Gud i himmelrik." Allt gick därefter sin gilla gång.

Om somrarna blev det så långa arbetsdagar för mig, så att jag fick stiga upp mycket tidigt om morgnarna. Ändå hade jag knappt tid att äta. En gång skulle jag springa till Bolaget och hade mycket bråttom. Jag tappade en knapp från min nya kappa och det grämde mig så, att jag inte hade tid att ta upp den, för grinden skulle ha fördröjt mig och jag måste infinna mig på minuten på biblioteket.

Disponenten hade vid två olika tillfällen konstutställning i Bolagsskolan i stora salen och biblioteket. En konstnär, Eugen Jansson, följde med upp bägge gångerna. Han ordnade konstföremålen, både tavlor och bildhuggeriarbeten.

Då fick jag i uppdrag av disponenten att stå som dörrvakt och se efter, att ingen förstörde konstverken. Konstnären själv var där ibland. Det kom lite folk och disponenten undrade, varpå det berodde. Jag sade då, att när det ingenting kostar, tro de inte att det är något att se. Då bestämdes, att det skulle betalas en avgift av 25 öre för besöket. Då började folk komma. På första utställningen hade Eugen Jansson en tavla föreställande Stockholm i nattbelysning. Och för att det var så tjocka färgklickar på den tyckte folk, att de ville se den på nära håll. Jag talade med dem och sade, att de fingo en bättre uppfattning av tavlan, om de sågo den på avstånd. Detta hörde ej konstnären. Och när folket hade gått gruffade han på mig för att jag lät folket stå så nära tavlan. Så sade jag åt honom: "Folk är inte van att se sådana tavlor, och de fatta dem inte. En annan gång var han återigen missbelåten, för att jag lät en fotograf, som själv målade och ville se tavlorna på nära håll, göra detta. Jag blev emellertid förargad och sade till konstnären, att de fongo ta en annan att sköta utställningen, då jag inte kunde göra honom till lags.

Jag gick till hjortronskogen. Vid hemkomsten mötte jag honom i stationsbacken. Medan jag vilade åt han hjortron ur min hämtare och sade: "Vi kan väl bli vänner igen."

Då jag varma sommarkvarnar satt på konstutställningen blev tiden mig lång. Disponenten kom en dag med sin syster till skolan. Sedan kom hon en veckas tid varje förmiddag till mig. Första gången sade hon: "Jag förstår, att fröken har långsamt att sitta här vackra sommarkvarnar och det inte kommer folk. Jag kommer för att prata bort en stund."

Förutom tavlor av Eugen Jansson fanns vidare tavlor av prins Eugen, Vilhelmsson, Sjöberg samt teckningar av Albert Engström och av många andra, som jag nu inte minns. Särskilt kommer jag ihåg en skämtteckning av Albert Engström. Han hade varit i Jukkasjärvi, när nödhjälpen, bestående av mat och kläder, kom dit. Bland annat hade man skickat en lång aftonkappa. Gubbarna trodde att den var lämplig för dem. och höll just på att kliva över gårdesgården, när Albert Engström passade på att rita av dem.

Dessutom fanns bildhuggreiarbeten av Christian Eriksson, Eld och Hasselberg. Konstföremålen blevo på höstsidan återsända.

Jag minns att jag var klädd i en kjol av blågrått lumptyg och en tunn blus. Tiden blev lång om vardagarna, då det inte var så mycket folk. En handlandes fru tyckte visst, att jag var föt enkelt klädd. Hon kom i sällskap med disponenten, hans bror och en massa herrskapsfolk. Hon låtsades inte känna igen mig. Disponenten kom fram till mig, tog mig i hand och hälsade och presenterade mig för sitt höga följe. Senare kom också handlaren fru och hälsade på mig, men jag räckte henne inte handen. Jag märkte, att disponenten såg det. I regel brukade disponenten komma med sina vänner och gäster på söndagsförmiddagarna före kyrktid.

När jag var ensam på vardagarna brukade jag brodera. Ibland spelade jag orgel och så hade jag en bleckflöjt, som jag blåste på. Dessutom läste jag böcker, mest romaner, sådan som Rosen ~~XXXXTistalax~~ på Tistelön. o. d. Vidare skrev jag av verser, mest sådana som handlade om kärlek. Dessa jämte inträdesavgifterna brukade jag förvara i en låst bordslåda. Dessutom hade jag säkerhetslås i dörren. Jag kunde inte tänka mig att någon kunde komma i min låda. En dag då jag öppnade den, fann jag att pengarna voro borta. Mina ~~XXXXX~~ papper med verserna voro i ordning. och det syntes tydligt att någon bläddrat i dem. Mycket pengar var det inte i lådan, men jag tyckte det var förargligt, om någon läst i mina papper.

Någon dag därefter kom disponenten dit småskrattande. Han frågade om jag märkt att pengar kommit bort. "Ja, nog har jag märkt ~~det XXXXpengarXXXXX~~ det, men jag hade inte trott, att någon hade intresse av att gå i min låda," svarade jag. "Det var jag som gjorde det," sade han.

Första tiden brukade disponenten ha barnfester och anordna resor för skolungdom och lärare till vårt broderland. På första julfesten var också prins Eugen närvarande. Den firades i Bolagsskolan. Där förekom julgåvor, godsaker, där lektes lekar och sjöngs. Särskilt erinrar jag mig, att prins Eugen kastade boll med några barn. Jag blev presenterad för prinsen och han frågade vad folk tyckte om tavlorna. Prinsens, Sjöbergs, Vilhelmssons samt Liljefors tavlor voro särskilt omtänkta.

Sedan barnen fått sina julgåvor och lekt en stund blevo alla bjudna på åktur efter häst. Ett annat år bjöds också till julfest. Men folk voro inte så glada åt Disponentens s. k. nådesmulor åt deras barn. Då upphörde julfesterna.

Bolaget lät bygga upp skolor och inrättade kommunal mellanskola och yrkesskolor för både gossar och flickor.

En andra konstutställning anordnades. Vid detta tillfälle beslöt disponenten utställa möbler för enklare hem. Dessa möbler beställdes redan genom järnhandeln och det var tanke på att bygga ett särskilt hus för detta ändamål. Jag skulle få bo där och sköta om denna utställning med särskild lön. Jag vet ej av vilken anledning denna tanke aldrig slutfördes.

Bolaget bjöd all skolungdom och hela lärarkåren på resa till Narvik. Där blevo alla vänligt mottagna och lärarna inkvarterades i olika hem. Jag hamnade i den norska disponentfamiljen. Jag har många gånger undrat, varpå det berodde, att just jag placerades i denna familj, jag som aldrig suttit vid ett finare bord och inte var van vid finare maträtter. Dit voro flera svenska ingenjörer bjudna och det bjöds på släpärter. Jag hade aldrig ätit denna rätt och måste fråga värdinnan, hur man skulle äta denna ~~XXXXX~~ mat. Man kan förstå hur generad jag satt där, och ni som fått en god uppfostran och lärt er att äta olika slags mat och föra er ~~ix~~ i olika kretsar, kunna inte förstå hur stor min förödmjukelse var. Då jag på kvällen lade mig kunde jag inte somna. Jag var så upprörd över, att måste komma i en sådan situation i livet. När vi sedan reste tillbaka till Kiruna träffade jag disponenten i vagnen. Jag sade att jag var ledsen att jag blivit skickad till denna familj, jag som inte kunde skicka mig som jag skulle. Aldrig mer ville jag följa på sådana resor.

Disponenten önskade ändå göra välgärningar i det unga samhället. Bolaget bjöd en kyrka till skänks. Kommunen ville inte ta emot den, men fick den ändå. Bolaget erbjöd att för 25 kr. längdmeter dra vattenledning till alla hus och underhålla ledningen.

Det uppstod en väldig agitation inom samhället. De, som stodo i spetsen för agitationen, trodde sig förstå så mycket och samlade fullmakter. Bolagets erbjudande mottogs ej. Och nu få vi fastighetsägare i Kiruna betala minst 3 gånger så mycket för anläggningen. Detta inverkar inte så litet på hyresmarknaden och utgiftsstaten både för enskilda och kommunen. Inte har jag hört några förklaringar från agitatorernas sida, vad som var anledningen till deras fullmaktsinsamling. Skolungdomen hade fria bad i det stora badhuset. Men föräldrarna tyckte ej om detta, och då drogos baden in. En kväll kallade disponenten föräldrar och målsmän till ett möte i Bolagsskolan. Han visade dem, vad en fast Kommunala mellanskolan kostat Bolaget. Han önskade få en av bolagets folk till ordförande i styrelsen för huvudstyrelsen i Stockholm, för att därmed visa, att folket var tacksamt för att få ha denna skola utan all kostnad. Det var dock förut bestämt, att en annan man skulle sitta som ordförande i denna styrelse, kosta vad det kosta ville. Jag minns särskilt, att en redaktör på kyrkostämman stod upp och sade: "Kanske samhället går i bankrutt, om inte Bolaget får sin vilja fram." Och därmed kom realskolan på samhället i fråga om alla utgifter. Den redaktören har för länge sedan flyttat härifrån. Men vi kunna inte avskeda våra utgifter utan vi få dras med dem, och nu är det verkligen fråga om, hur länge samhället stoppar. Här kom högfärd i folket. Stora, ståtliga skolhus byggdes, bilar och motorcyklar jagade varandra på vägarna och förstklassiga nöjeslokaler byggdes. Hur skall det måntro gå med detta vårt samhälle, där politikens brottsjör haft fritt spelrum.

Ofta brukade jag gå till en av platsens fotografer. Så snart de hade tidåkte vi skidor. En dag följde även chefen med. Han skulle skjuta ripor. Vi kommo överens om, att vi flickor skulle gå högst upp på Luossavaara och där i "halsbandsriset" skrämra riporna. Vi beräknade att de skulle flyga bakom berget istället för åt samhället till. Så skedde också. Där nere bakom berget passade fotografen själv. Men det blev ingen ripfångst den gången. Där jag stod ~~xxxxxx~~ strax nedanför toppen på baksidan av berget tyckte jag, att det såg så slätt och fint ut. Jag åkte utför. Det blev fart. Jag formligen flög. Mina kjolar blev som vingar. Då jag åkt ungefär halvvägs kom jag till en björkunge, där snön blivit till hård skare. Skidorna kunde ej bryta genom skaren utan slog kors. Och jag gjorde en kullerbytta, så att jag trodde att jag skulle slå ihjäl mig. Jag tyckte att det kändes som om inälvorna rubbats ur sitt läge. Hårnålarna flögo flera meter åt sidorna och fotografen fick knog med att plocka reda på mina skidor. Efteråt tyckte jag att det var roligt att gå Luossavaara, men jag vågade aldrig mer stå på skidorna utför berget utan vi bundo hop dem till en pulka. Min kamrat fick sitta främst och jag styrde. Då vi kommo till ett mjukt snöigt ställe och hade hög fart sprutade snön upp som om det varit en snöslunga. Hon skrek och pustade och var nära att kvävas. Hon tyckte att farten var nog så stor ändå.

Vissa tider på året skrev jag protokoll åt en bergsingenjör. Dessa papper fick jag så sent före tingen att jag fick sitta uppe om nätterna för att skriva. Dessa protokoll voro besvärliga att skriva, ty de handlade om inmutningar med olika nummer, och lätt gick det att ta fel på raden. Flera gånger fick jag skriva om hela ark på nytt. Jag undrade för mig själv hur det kommer sig, att jag, som ville lägga mig tidigt på kvällen och stiga tidigt upp på morgonen, alltid skulle ha kvälls- och ofta nattarbete. För varje ark fick jag 1 kr. i lön. Jämfört med annat arbete tyckte jag att det var bra förtjänst.

Här i Kiruna arbetade både lappar, finnar och svenskar om varandra. Hos min granne bodde en lapp som arbetade i Tuolluvara. Han ansågs vara rik och snål. Nog var han snål, så det räckte till. Han nåndes inte äta nybakad limpa, utan han köpte en hel tunnsäck med gamla limpor på bageriet. Dels fick han brödet billigare och dels åt han ej så mycket av detta hårda bröd som om det varit färskt. Hans enda kost i flera år var sådant bröd, renkött, som han själv lufttorkat, amerikanskt fläsk, saltad sik och sill och ibland smör. Dessutom drack han en liter mjölk på dan och kaffe. Men nog arbetade han, han lastade värre, ty bra ville han tjäna. Då jag var i stort penningbehov frågade jag, om jag fick låna pengar av honom, när jag betalade 6% ränta. Han funderade först ett tag, men sedan svarade han ja. Jag lånade 100 kr. då och 100 kr. då och till sist blev jag skyldig över 1000 kr. Kv Kaffe-Maja hade jag lånat 175 kr. Människor unnade ~~xxx~~ inte att jag klarade mina affärer. Men så skrämde de både Maja och lappen, som hette Gunnari, att jag snart skulle göra konkurs. De skulle då förlora allt. Maja ville ha igen sina pengar. Jag frågade, vad hon skulle använda dem till. Då sade hon, att hon skulle låna dem till en, som skulle resa till Amerika. Jag sade då: "Till det får du inga pengar tillbaka." Men hon fick i småposter eftersom hon behövde. Jag förstod, att hon inte skulle ha fått igen sina pengar av Amerikafararen. Hon blev ond på mig, ty det var hennes goda vän. Men senare insåg hon, att det var bäst som det var. Hon flyttade in i en kur, sålde kaffe och tjänade bra. Men hon var så rädd, att jag skulle gå i konkurs att hon aldrig mer vågade låta mig förvara hennes pengar. Hon samlade dem under flera år oräknade i en kista. Kistan lämnade hon till förvaring hos en trädgårdsmästare. Denne söp. Maja lade dit mera eftersom hon tjänade. Men då det gick ett rykte att han snart skulle få sluta sin tjänst, sade jag till Maja: "Har ni sett efter, om pengarna äro kvar i kofferten?" "Det har jag inte gjort, men jag har ju lås," sade hon. Till sist gick hon emellertid

för att räkna sina pengar. Då fanns endast några kronor i kopparslantar kvar. Karlen hade tagit alla hennes pengar. Då gick jag till honom och sade, att det var bäst, att han i sin räkning gav Maja ved, annars lovade jag anmäla honom för polisen. Hon fick en halv famn ved. Mannen dog strax därpå. och hans familj kom på bar backe.

Maja hör till dem som har försakat och lidit hela sitt liv. Men då det någon gång tycktes gå väl för henne var hon så nöjd och glad. Men hon brukade alltid säga: "Man skall inte tänka så mycket på morgondagen utan lämna allt i Herrnens hand."

Hon har legat förlamad på Kiruna ålderdomshem och i dessa dagar har hon fått sluta sitt liv. Det kändes vemodigt att inte kunna räcka henne en hjälpande hand, henne, som hjälpt oss så många gånger. Jag önskade så innerligt att hon skulle ha återfått sin syn, som hon förlorade, och att hon åtminstone för en dag skulle ha fått lindring i sina reumatiska plågor.

En dag kom Gunnari till mig. Han plirade med ögonen. Han såg på mig med ett sjuttondels öga, som glänste och han ~~saxax~~ småskrattade. Jag tänkte: "Vad är det nu då?" "Jag har hört att du ska gå i konkurs." Låna pengar av mig så att du reder dig." Jag svarade: "Inte går jag i konkurs, men det är mina avundsmän, som sprider ut dessa rykten, för att jag inte skall få låna pengar av någon." Efteråt har jag tänkt, att gubben nog var klok affärsman. Om jag gått i konkurs, hade han naturligtvis förlorat sitt och därför ville han låna mig mer pengar för att förhindra detta. Jag hörde av en bonde att han själv inte hade så mycket pengar. Men han hade lånat av bonden för att hjälpa mig. Detta nämnde han aldrig själ v.

Ibland hände under de första åren, att två ungarlar slog sig ihop, hyrde en liten lägenhet och tog gemensam hushållerska. Men då dessa inte voro vana att sköta hushåll lagade de mycket dyrbar mat. Om de bakade ett bak kunde en stor del av baket bli förstört. Många av limporna kastades i slaskkläderna. Samma förhållande var det med smörgåsmat. När det torkade eller möglade kastades det bort. Kläder lagades just inte utan nöttes tills man ej kunde ha dem och kastades sedan åt sidan. Med renligheten var det så och så. Då männen voro i arbete, sutto deras hushållerskor och spelade mas. Mycket köptes på kredit och då skulderna hopades månader efter månad kunde inte karlarna betala dessa. Så nog har undervisningen i yrkesskolorna varit av stor betydelse för landet i sin helhet och särskilt här uppe. Det är skada bara, att flickorna måste tentera i svenska och räkning för att komma in i husmodersskolan.

En av dessa karlar hade förut grävt vattenledningsdike till mitt hus. Han sjöng med vacker tenor och slog med sin kraftiga hand på kilen. Berget måste vika för hans slag. Sedan han arbetat i Bolaget någon tid blev han illa skadad och måste sändas till Luleå. Efter denna händelse blev hans sinnesjämvt rubbad. Han började kläsig i blå lappkolt och fruntimmershatt. På bröstet hade han en rad av metallplåtar. Till sist måste han vårdas på sinnessjukhus. Där vistades han i 6-7 år. Han blev bättre och klokare. Han flyttade därifrån. Han samlade smörgåsrester o.d. i gruvstugorna och livnärde sig på det. Han bodde i en hölada. På vintern blev det för kallt, och han ville inte bo så ett år till. En dag kom han till mig och frågade, om jag inte hade rum för honom som förut. Jag hade just ett litet rum ledigt och det fick han. Sedan jag sålt min gamla gård och börjat bygga en ny har han arbetat åt mig med grundgrävning och med grävning av vattenledningsdike. Och när han inte blir retad utan behandlas som en vanlig människa är han vänlig och hjälpsam. Han piskar mattor och sängkläder åt folk i huset och får en slant till tobak. Kläder och mat har han vad han behöver. Kommunen betalar en mindre summa för honom. Han är mycket nöjd att få ha sin frihet.

Jag hade beslutat att inte mer ha ungarlar i mitt hus. Men en sommar kommo en massa sådana farande och det fanns inte rum för dem någonstades. De frågade mig och jag sade att jag endast hade en stor vind. Men då det var mycket besvär med städning, ville jag ha 10 kr. pr man och månad. Det var åtta karlar, som flyttade upp på vinden. Några lärarinnor bodde en trappa upp. Självt bodde jag på nedre botten. En lappkateket kom och skulle få bo hos dessa lärarinnor, tills hon kunde fara till fjälls. Men de hade inte sängkläder, och de bådo, att hon skulle få ligga hos mig. Jag kände henne inte förut. Hon stannade där upp hos flickorna tills sena kvällen, bar klädningen på armen när hon gick nedför trappan. Jag hade redan gått och lagt mig, då hon kom ner. På morgonen steg jag upp tidigt för att sopa utanför vedbodarna, ty det var vår. Då ropade en av flickorna och frågade, om jag skojar och gömt lapplärlarinnans börs. Jag svarade: "Sådant skojar man inte med, och för övrigt är hon ju främmande för mig." Det blev en sådan uppståndelse, ty i börsen hade lärarinnan 100 kr. hela sin reskassa. Det blev polisförhör. Vi hade då i Kiruna en egendomlig polis, som hade en stor hund. Jag stod i trappan, ty jag kom från vinden. Han började först prata med mig och sade, att det var så konstigt att portmonnäen kommit bort inne. Och dörren var låst. Han gjorde nästan småx antydningar att jag möjligen haft en kompanjon åt vilken jag i smyg givit börsen genom fönstret. Jag svarade, att kanske någon av oss gått i sömnen och gömt den när dörren var låst och nyckeln satt i. Då lär han mig förstå, att det naturligtvis var jag, som tillägnat mig den. Då blev jag ond.

Skulle min välgärning att taga emot en främling i mitt hem och lägga henne i mina

sängkläder betalas på detta sätt. Ynglingarna på vinden hörde polisens och mitt samtal. De kommo ned och jag sade till dem: "Kanske det är lämpligt, att denne man avlägsnas från mitt hus." Polisen blev rädd, då han fick se så många karlar, och han ursäktade sig och lommade iväg ~~ganska~~ ganska fort. Vad skulle jag nu ta mig till, när jag blev beskyllt att vara tjuv i mitt eget hus. Ryktet gick genom hela poliskåren. En fjärdingsman hade en fosterson och denne reste med morgontåget till Stallarna. På samma tåg reste även en ung man, som bodde i lägenheten bredvid mig. Han ropade åt sin kamrat, så att denne fosterson hörde det: "Hör du, i kväll ska vi gå och festa, jag har hittat en portmonnä." När ~~jag~~ han kom tillbaka gick han till polisstationen och berättade vad han hört. Denne järnvägsarbetare blev tagen i förhör. Han svarade då: "Nog sade jag så, men jag bara skojade." Jag tycker att den gången visade sig poliskåren ~~ganska~~ ganska oduglig. Pojken behöll pengarna. Någon tid senare kom ett cirkussällskap till staden. En av de uppträdande hade trätt en guldring på en käpp och promenerade så till ett kafé. Han lämnade käppen i ett hörn. Samma yngling såg detta och tog ringen från käppen. Även denna gång lyckades han klara sig undan polisen. En annan gång låtsades han fria till apotekarens jungfru. Han gick i dennes källare och stal spritdrycker i massor. Men inte heller för detta fick han något straff.

Sedan flyttade han från Kiruna och jag tänker att han träffat klyftigare poliser på annat håll, eftersom ån inte syntes till vidare. Hur hade nu pojken fått tag i börsen. Lapplärlarinnan hade burit sin klädning på armen, då hon gick ned för trappan och den hade åkt ur fickan strax utanför dörren. Detta visste inte jag att hon ~~klätt~~ klätt av sig däruppe och burit ~~sin~~ klädningen på armen, och därför hade jag svårt att förstå, hur börsen kunnat komma bort. Sedan jag begivit mig på resa under sommaren, hade gossens mor sagt: "Det syns vem som har råd att resa, och vem som således tagit pengarna." Självt hade hon köpt nya skor åt sina barn, fast det ej varit avlöning, och jag har efteråt hört, att gossens mor stäl ved från andras vedbodar. För att jag sade, att jag bestämt trodde, att pojken stulit pengarna, hämnades gumman genom att bära vatten från pumpen och fylla rent vatten i släsktunnorna, så att de runno över, sådant gjorde hon när jag var borta. Sedan anmälde hon detta för sundhetspolisen så att jag blev stämd. Jag måste erkänna att de runnit över, för att slippa ännu större kostnader. Plikten var 15 kr. Min vicevärd hade haft svårt, att få familjen ur huset. I dessa dagar har gubben varit här och tiggat pengar, ty de ha det fattigt på den plats där de nu bo.

Efteråt hörde jag, att denna lapplärlarinna vid ett middagsbord i stort sällskap yttrat, att jag nog varit den, som tagit hennes pengar, Men eftersom en av mina vänner givit henne svar på tal, brydde jag mig inte om att näpsa henne.

Hos lärarinnansom bodde en trappa upp brukade jag varje dag sammanträffa med två lärare. Den ene lärde sig spela piano på mitt instrument, som stod uppe hos dem. Båda sjöngo. En kväll kommo vi överens om att vi skulle gå tillfots från Kiruna till Haparanda. De första fem milen fanns endast gångstig. När våren kom sade lärarna: "Du har naturligtvis inte tid att följa med på någon fotvandring du som har så många karlar att passa." Men det blev färd utav. Dagen innan vi skulle ge oss iväg rustade jag i ordning mina kläder och mina vandringskor, skurade vinden och ställde på kvällen till bal där uppe. Jag bjöd mina flickbekanta, mest lärarinnor, och själv spelade jag dragspel. Jag hade ju kavaljerer på vinden, så det förorsakade inga bekymmer. Det dansades med liv och lust tills morgonsolen började skina in. Jag bjöd endast på kaffe med kakor. Men roligare kan man knappast ha, än vi hade då. Sedan jag städat efter dansen, begåvo vi oss iväg på vår 40-mila vandring. Vi voro tre flickor, alla lärarinnor, och två lärare. Vårt första nattställe var Jukkasjärvi. Sedan fortsatte vi att gå efter stigen till Svappavaara. En bergsingenjör följde oss. Han hade lagboken bunden med ett snöre. Han skulle bära min ryggsäck och jag hans lagbok. Om jag hade kunnat för artighet skull skulle jag helst ha burit min ryggsäck själv, ty snöret var så smalt och boken så tung, att mina fingrar kländes och tröttnade.

I Svappavaara blevo vi väl mottagna av skollärlaren. Samma var förhållandet i Vittangi. Under fotvandringen brukade vi ibland göra upp eld och koka kaffe. Och vi voro så upprymda, att vi spelade munspel och dansade på landsvägen. På ett ställe sågo vi en ko vid vägen. Vi bådo en gumma mjölka den och ge oss färsk mjölk och det gjorde hon. Nedför Kengisforsarna åkte vi på en flotte. Det tog flera timmar. På flottan kokade vi te, spelade ockarina och roade oss. En av lärarna sjöng så vackert "Sten Sture" så att det ekade i bergen på bägge sidor om älven. På sina ställen måste vi alla ligga i samma rum. Första gången voro de alla mycket blyga, men snart blevo de vana. En gång lågo vi i syskonbädd med kläderna på oss. På morgonen steg jag upp och bjöd dem kaffe på säng. Det såg mycket lustigt ut, då de sovo i sina kragar med kapuschong på huvudet, som munkar och nunnor. Vi hade kommit överens om att färdas billigt, ty litet pengar hade vi. Jag skulle göra matuppköpen, ty jag kunde finska och jag höll även reda på, att de ej fingo äta för mycket. Dagen före midsommar kommo vi till en by som låg norr om ~~xxxxxxx~~ Aavasaksa.

Jag hade köpt min ryggsäck full med färskt ~~mat~~ bröd på ett bageri. Jag tänkte att vi skulle äta detta tillsammans med fil, då vi kommo in i någon gård. Mitt sällskap stannade vid ~~riksvägs~~ landsvägskanten, och jag lämnade min ryggsäck, medan jag gick in i en gård för att höra, om vi fingo ta in där. De ville just inte ta in främmande folk till midsommar och dra ner lakan och örngott. Jag tyckte emellertid att värdinnan såg snäll ut, fast hon föreföll trött. Jag nämnde ingenting om mitt sällskap, utan vi pratade om vardagliga saker. Jag sade, att jag tyckte att hon såg så trött ut. Hon svarade: "Nog är jag trött, men jag kan inte få vara det. Ni ser, att här är osopat och jag måste hämta in ved och göra en brasa sa i spisen." Då sade jag till henne: "Sitt nu stilla här, så skall jag hämta ved, göra en brasa och sopa." Jag tog kvasten och började sopa. Och hon blev så glad och snäll och fann det underligt att en främmande människa ville göra detta. Hon ville koka kaffe och bjuda mig, men jag tackade nej och sade, att jag hade fyra till i sällskap och var på väg att söka nattlogi. Då sade hon: "Ni är då inte några tråkiga främmande som vill låta passa er. Ni får sova här och ni får själva ta lakan från byrålådan och göra bäddar." Det voro vi tacksamma för. På detta sätt hade jag varit inne länge och när jag kom till mina kamrater, möttes jag av en väldig sktattsalva. En av flickorna började tala bondmål och undra var jag varit så länge. Jag berättade mina upplevelser, skulle ta min ryggsäck och upptäckte, att de ätit så mycket bröd. Men det blev också sista gången jag anförtrodde min säck i deras vård. Vi brukade var dag tvätta våra fötter med kallt vatten, för den långa marschens skull. Sedan vi vid älvstranden tvättat oss rena, åto vi, drucko kaffe och bäddade de härligaste bäddar, med värdinnans rena lakan. Vi sovo och njöto, njöto och sovo. På förmiddagen nästa dag gingo vi ut på bron och spelade dragspel och ockarina. En av lärarna hade en bergskamera med sig. Vi skulle packa våra kappsäckar för att lämna byn. Men folk kom i skaror och frågade om vi voro fotografer. Jag tror, att vi kunnat tjäna mycket pengar under vägen, om vi hade haft blyxtfilm. Men det hade vi inte tänkt på, dumt nog.

Nästa kväll midsommaraftonen, voro vi framme vid Aavasaksa. Min sko hade skافت, så att den ena hälen var som en vattenblåsa. Men jag försökte hålla god min. Vi dansade och roade oss där uppe på berget. Jag träffade nämligen många bekanta. På natten fortsatte vi utför berget, men då kunde jag ej gå längre. En av gossarna, som hade förbandsartiklar med, skar upp blåsan under hälen och lade ett förband. På den foten tog jag tre stumpor, ty sko tålde den ej. På detta sätt gick jag ung. I 1/2 mil. Då voro vi i min gamla hemby. Där gjorde vi en två dagars rast, fingo våra kläder tvättade och vilade ut. Sedan fortsatte vi till Haparanda. Där skildes våra vägar. Flickorna reste till sina hem och de båda lärarna och jag fortsatte gonom Finland. Då vi kommo till en station mellan Tammerfors och Tavastehus såg jag en av lärarna att den andre smög in i serveringen för att äta eller dricka kaffe. Då kommo vi överens om att smyga in från andra hållet. Vad han blev förbluffad, då han såg oss på andra sidan av salen festa på samma sätt. Vi hade ont om pengar och hade kommit överens om att inte köpa mer än det allra nödvändigaste. Nog kunde man bli trött av att se alla museer och fästningar, springa trappa upp och trappa ned efter den långa vandringen, men intressant var det. Från Tavastehus har jag ännu kvar ett par tråkiga minnen. Vid ett fönster högst upp i fängelset i Tavastehus såg jag en vithårig 80-årig kvinna sitta i glascögon och riva hampa. Jag frågade vad en så gammal kvinna kunde ha gjort. De svarade, att hon dödat många små barn. Jag gick förbi en vacker flicka med krusigt hår. Hon höll på att stryka. Hon hade också sitt barns liv på sitt samvete. Hennes förtvivlan hade delvis rubbat hennes förstånd. I ett rum funnos ~~många~~ flera kvinnor, som hade små nyfödda barn. Det luktade bageri, vävstolarna smällde och det var liv och rörelse i hela slottet. Kyrkan var vacker. Det var höga stolar i gångarna, där fångvaktaran skulle sitta, och rysk militär patrulerade runt om slottet.

Därifrån fortsatte vi vår färd till, Helsingfors, besågo staden och kommo även till Sveaborg, fast vi inte fingo se fästningen. Vi vände åter till Toijala för att därifrån bege oss till Åbo. Dit kommo vi en sen natt. Vi togo första rum som bjöds, ty vi voro trötta. En av lärarna hade i Luppio köpt en alkäpp med granna utväxter. Och så hade vi var sin ryggsäck. Då vi kommo in i första rummet, var det avbalkat med ett skynke. Det var hemsk luft därinne, och när jag tittade bakom skynket, såg jag en bred lave, där flera karlar sovo bredvid varandra. Värdinnan förde oss till nästa rum, där det funnos tre sängar. Vi sutto och väntade att hon skulle gå ut. Sedan hon bäddat sängarna tittade jag på lakanen och fann, att de voro använda förut. Då sade en av lärarna: "Låtsas ni rusta er i säng, så går jag ut och söker rum." Under tiden kom värdinnan in och undrade, varför vi inte gick och lade oss. Vi sade, att vi vilade ett tag. Strax kom den andre in. Han hade funnit ett hotell i närheten. Vi togo vårt pick och oack och sprungo därifrån.

Vi kommo till ett litet rent, trevligt hotell och vilade oss grundligt. Sen sågo vi Åbo slott och annat sevärt. Innan vi skulle fara kommo en av lärarna och jag överens om, att vi för de sista pengarna skulle köpa ett minne. Jag köpte för ro skull ett krepérjärn. Han köpte en bibel. Han frågade mig, vad jag köpt och blev mycket förvånad, då han fick höra vad jag köpt för våra sista slantar.

Sedan foro vi över till Stockholm.

Därifrån fortsatte jag sedan till Skelderviken. Det hade regnat i Stockholm⁴⁷. så att jag blev blöt och mina tenniskläder blev ytterligare nedsmutsad på tåget. Då jag kom till de mina med ryggsäcken på ryggen, låg Ingeborg på ett brett bord ned på armbågarna. Då hon fick se mig ropade hon: "Men så smutsig moster är! Hon visste nu själv att hon var oöfelig och jag hade lovat henne fara hem och dö. Sedan jag besökt sommarkurser i Stockholm reste jag hem, men flickan längtade och tyckte ha så brått. Jag fick t.o.m. brev om detta i Stockholm. Då jag kom hem fick jag litet hyror och tiggde 30 kr. av disp. Lundsbohm, ty dessa pengar fattades mig. Så skickade jag respengar till Skåne. Ingeborg blev sämre och sämre och när hon varit hemma ungefär en månad dog hon. Innan hon dog beskrev hon, hur hon skulle ligga i sin kista och att hon skulle ha blombukett i sin hand. Då hon var som sjukast ville vi på alla sätt få henne att försöka glömma sjukdomen. Jag gick på en affär och tog två dockor och en dockvagn på kredit. Den större dockan var vacker och kostade 10 kronor. Den mindre kostade 4 kr. Jag tog båda med mig hem för att hon skulle få välja, vilken hon ville ha. Då ville hon veta prisat på dem. "Den stora är ju så dyr," sade hon. "Det skall inte du tänka på," sade jag. "Ta du den du vill ha." Hon valde ändå den mindre och sade: "Moster har ju så litet pengar, och den andra är kanske så stor, att jag inte orkar leka med den." Jag gick tillbaka med den större dockan, men så skickade affärsinnehavaren en docka som present utom den jag köpte. Ingeborg vek så ordentligt ihop kläderna och la de dem i den lilla byrån, som hon fått då jag kom från Norge. På aftonen hade min syster lagt sig, ty hon hade vakat flera nätter. Doktorn hade varit in och lämnat lugnande medicin. Hon ville inte ta denna medicin, men jag värdjade till henne, ty det var så svårt att se hennes plågor. Då tog hon den och blev strax som lugnade. Jag satt och drack kaffe tillsammans med en arbetare, då jag hörde egendomliga ljud från Ingeborg. Jag gick fram till henne och såg, att hon höll på att dö. Jag väckte hennes mor, men flickan hade redan förlorat medvetandet och utandades sin sista suck.

När gossen skulle komma till världen tyckte jag, att det var tråkigt höra min systers klagan. Därför gick jag till en kamrat, en gift lärarinna, för att hälsa på. Så snart jag stigit in hos henne, upptäckte jag, att hon var sjuk på samma vis. Där kunde jag inte stanna, och jag fick betänka mig, innan jag visste, vem jag nu skulle gå till. Gossen grät ett helt år, och vi trodde, att han skulle bli lika sjuklig som systern. Men när han blev större började han leka och var i mitt tycke ett livligt barn. Samma ringlekar som jag lärt Ingeborg lärde jag också honom. Många gånger tyckte jag det var bevärligt med ett så rörigt barn och avundades, som som hade lugna, stillsamma barn. Då han var ungefär fem år gammal, lekte han utanför gården i en vattendal. Så blev han på en gång så konstigt trött och sömnde. Vi boro in honom, och han sov den dagen, natten och nästa dag. Och då han aldrig vaknade måste vi kalla på läkare. Han sov så tungt och vattendroppar sipprade ut på näsan. Till sist vaknade han. Men från den dagen blev han sig aldrig lik. Och jag var nästan glad åt det, att han blivit så lugn. Men efteråt har jag tänkt, att den sömnen var nog inte så lycklig.

Efter flickans död fick min syster plats som biträde på apoteket. Så länge gamle apotekaren levde var det bra. Han betalade henne ordentligt. Men de andra två, som tjänstgjorde i hans ställe voro mycket elaka. Det var inte nog med att de ville göra livet svårt för henne, utan de ordnade också med arbetena, så att hon höll på att mista sin hälsa. De passade på att på vintrarna beställa tomflaskor. Och då det var den kallaste dagen på vintern skickade de henne ut att plocka upp flaskorna ur halmen och rida upp dem i ett kallt uthus. Hon hade också ideligen ont i huvudet. Hon började få varbländning i örat. Dessutom hade hon öfuren att falla på trottoaren utanför postkontoret vid halka och bröt av båda benpiporna i ena armen. Vi förstod inte att söka skadeersättning, för denna händelse var mycket förlustbringande. Sedan ~~xxxxxx~~ den gamle ~~xxxxxx~~ apotekaren dött drogs min systers frifag in. Hennes lön sänktes, arbetstiden förlängdes. På henne lades så mycket arbete att hon även hade med sig hem om aftnarna. Ibland voro de så lea, att de nöpo henne i armarna. Hon var ju värnlös, ty hon måste försörja sig och sitt barn. Då min syster var 45 år gammal fick hon sluta på apoteket.

Kurserna hade redan börjat vid Handarbetets vännerns slöjdskola. Efter som det var kristid och allt var så dyrt, tänkte jag, att hon då lättare skulle kunna komma in vid lärarinnekursen, om jag kunde anskaffa medel. Jag telegraferade till Stockholm: Finns plats för 45-åring, kunnig i sömnad. Endast folkskolebetyg. Svaret blev: Plats finns. I en hast rustade hon sig i väg. Andra dagen reste hon till Stockholm. Något utskrivet folkskolebetyg hade hon troligaast aldrig fått från barndomsskolan, där hon lärt vad hon kunde på finska. Då telefonerade jag till läraren i denna by och bad, att han i gamla böcker skulle söka hennes betyg, skriva av det och skicka det under uppgiven adress. Betyget kom dagen efter hennes ankomst till Stockholm. Hon skrev och var så glad, att betyget var så fint. Det hade hon inte vetat av. Det var en dyr kurs, men hon föredrog sig mycket själv genom att en tid bo hos en slöjdspektis och vid sidan av sitt arbete hjälpa till med att städa rummen och delvis sköta hushållet. Det var nog så knogigt för henne, att göra bådadelarna. För att skaffa sig större meriter

genomgick hon Handarbetets vinnars vävseminarium, Tillskärarakademiens 2 kurser med A i betyg, gick sedan genom vävkurs i Karlstad och dessutom tog hon extra lektioner i knyppling och finare handarbeten. Hon gick i skolor till hon var 48 år vinter och sommar.

När hon kom hit tillbaka, fick hon först ta hand om arbetestugan en vinter. Sedan fick hon vikariat som slöjdlärarinna vid folkskolan och enl. uppgift skulle hon fått ordinarie anställning från nyåret 1925. Redan 1924 fanns en plats ledig. Valet stod mellan en, som utom slöjdläraryrket tagit realskoleexamen, och min syster, som hade folkskola men alla de nämnda kurserna. Lärarkåren hade vid detta tillfälle till representant en lärare, som var från samma trakt som vi. Han hade utom sitt lärarkall en bisyssla, där han borde ha fått lära sig inse, att realskolekunskaper inte alltid äro av så stor betydelse, när det gäller att hålla ihop hemmet. Han visste att min syster strävat och arbetat och haft svårt hela livet och att hon gjort rätt för sig, då hon haft så tjänt. Det sade, att det var han, som fick sitt parti att rösta emot henne.

Strax efter jul 1924 frågade jag min mor, om min syster möjligen var sjuk. Hon sade då, att hon trodde att något felade henne. Vi började misstänka att hon hade en växt i magen. Jag talade med henne, att hon skulle passa på att fara till Stockholm och undersöka sig, ty jag var rädd för kräfta. Jag sade, att hon skulle besöka den skickligaste professor, kosta vad det ville. Hon var ej hågad att resa, men till sist lät hon övertala sig. Hon blev undersökt av en professor och hon fick veta, att hon hade en stor växt, som så småningom blivit större och större allt ifrån gossens födelse. Hon skulle opereras. Allt gick väl och det troddes, att hon skulle bli frisk. Julaften var hon riktigt duktig. Av någon orsak fick hon julnatten urinförgiftning och måste opereras omigen. Efter denna operation blev hon mycket sjuk. Mina vänner berättade, att hon hade 42° feber annandagjul. Febern började ge ned sig, men hon kunde inte äta. Jag blev skyndsamt påkallad. Söndag morgon när jag kom till hennes rum var hon blek. Hon tog min hand men hennes var alldeles kall. Innan jag kom in i hennes rum mötte jag operationssköterskan. Hon sade: "Jag måste säga, att det finns inget hopp." Men jag tänkte, att kanske hennes och min vilja voro så starka, att hon kunde leva. Mot slutet av veckan började hon tackla av när kyrkklockorna ringde på lördagsaftonen voro vi ensamma i rummet. Jag tyckte som aldrig förr att Guds ande stod oss nära. Vi båda knäp te våra händer och sände en innerlig bön till Gud om försoning för alla brister och om nåd att ta herne till sig en vila, som hon ej här på jorden fått smaka. Då jag kom hem till min bortad kände jag mig mycket orolig. Jag ville ej vara inne. Men jag vågade inte vara ute heller, om telefonbud skulle komma. När klockan var ungefär halv tolv satt jag inne i rummet och fick en så egendomlig känsla att nu strax för min syster. Jag ville ha bil och fara till sjukhuset genast, vilket jag också fick. Vakten ville inte släppa in oss. Jag kastade en krans till honom och sprang förbi honom. I korridoren mötte jag en sjuksköterska. Hon förundrade sig över att vi redan kommit. Hon sade sig alldeles nyss ha ringt efter oss, ty slutet var nära. Och precis kl. 12 dog min syster. Jag kunde inte se henne dö, men hennes son och vår goda vän stod inne hos henne. Den vakande sjuksystern hade två nätter läst bibeln efter hennes önskan.

En gång då jag gick skogsstigen från Bolagsskolan kom jag i sällskap med en doktorinna Lind. Hon började tala om kvinnornas ställning i samhället. Hon sade att vi kvinnor inte hade samma rätt att bestämma som männen, ehuru vi betalade skatt som de. Detta kunde jag inte fatta. Ingen hade sagt mig det och inte kunde jag tänka något sådant. I mina ögon voro både kvinnor och män människor, som hade tanke, förstånd och vilja. Jag fann det därför vara gränslöst orättvist. Hon sade att det var meningen att Sveriges kvinnor skulle gå in till Riksdagen och begära rättelse i denna sak. "Vi ska börja samla namn på listor i hela landet, så att gubbarna i ~~xxxx~~ riksdagen verkligen se, att det finns vilja till lika rätt," sade hon. Hon fick inte för sin man arbeta öppet i denna sak, ej heller hennes syster, som var på längre besök här, varför hon ville att jag skulle ta hand om namnsamlingen. Jag hade aldrig deltagit i några sammanträden, aldrig hade jag sett, hur det gick till att vara ordförande eller sekreterare i en förening. Jag svarade henne att jag inte kunde. Men samla namn på listor ville jag gärna hjälpa till med. Snart fick jag mig tillsända listor till macepetition, kvinnosakstidningar och broschyrer. Jag gick från gård till gård med dessa listor och samlade kvinnonamn. Ibland fick jag 10-15 öre på listan utan att jag begärde det. Ibland då jag kom hem om aftnarna voro mina kjolar blöta och frusna nästan som i barndomstiden i Tornedalen. Inte en enda stuga blev överhoppad. På detta sätt samlades namn till en första framstöt med begäran om politisk rösträtt för kvinnor. Med tiden bildades en rösträttsförening och doktorinnan Lind försökte i snyg hjälpa mig. Men då jag inte var så kunnig i att leda föreningen blev den inte så livaktig. Efter några år tynade den av. Därefter blev en ny upprykning bland Sveriges kvinnor. Och det gjordes ny påstötning om insamling av namn på petitionslistor. Så bildades föreningen på nytt och kom i händerna på sådana, som kunde sköta både ordförande- och sekreteraresysslan.

Det blev livskraft. Norrbottens läns socknar indelades i distrikt och listor sändes till alla byar. Från ett postkontor (dit vi sände listor) kommo listorna tillbaka med påskrift att byn änte varit bebodd på 10-tals år. De visade att ingen by blev bortglömd. Listorna kommo också tillbaka med många många kvinnonamn. Här i samhället hade det kommit på min lott att i likhet med föregående gång samla namn. Jag minns en rolig händelse från den tiden. Då jag, ordföranden som var lärarinna och en lärarinna som var halt, skulle fara till den byn, där jag hållit skola, för att samla namn åkte vi efter häst. Det hade snöyrat på vägen. Hur kusken körde kom jag inte att tänka på, ty jag trodde att han hittade vägen. Här han så kört länge, och det redan hunnit bli mörkt, tog vagnen slut. Det blev att vänta om, men det var svårt mitt i de höga drivorna. Vi måste kliva ur släfen och jag glömmor aldrig den halta lärarinnan i sin vargskinns-påls, hur hon pulssade och pratade i snödrivorna. När vi så kommit närmare Kiruna hade vi ej lust att i mörkret köra till den avlagna byn, utan det fick bli en annan gång. När vi sedan fingo räkning från kusken stod där: "An ett stycke vildmarksresa 9 kr."

Möten hölls ofta och livliga diskussioner. Än var det den ena, än den andra frågan som togs upp till behandling. Men oftast gällde det att välja in kvinnor i de kommunala institutionerna. Ordföranden, som bodde i min gård, brukade då bjuda sällskapet till sig och alla tyckte, att det var trevliga aftnar. Där han arbetades och diskuterades. Ofta talade man ox med förnöjelse om lustiga episoder från namnsamlingen. Det kunde ju hända, att man kom in i en gård där kvinnorna voro radikala socialister. De ville blanda in politik i frågan. Det skulle stå lika rösträtt för män och kvinnor utan streck, ville de. Räk om kvinnorna finge rösträtt med de villkor F.K.F.R. arbetade för skulle arbetarna förlora och därför ville de ej skriva på dessa listor även om de betraktades som mindervärdiga av sina män. Det dröjde dock intelänge förrän arbetarkvinnorna kommo till den uppfattningen, att högerkvinnorna kände sig förnäma att gå till valurnan. Och om arbetarkvinnorna voro pliktrogna mot sitt parti så skulle det bli dubbel seger. De började arbeta med liv och lust för samma sak. Den talarinna från Stockholm som förrät talat emot kvinnans rösträtt på grund av politiska skäl talade nu entusiastiskt för samma sak. Talarinnor kommo ofta söderifrån. Bland dessa så nämna: Lydia Wahlström, ~~Wahlström~~ Elisabeth Waern-Bugge, Gull Hertzman, Gull Petrini, Frigga Carlberg, mest värderad för sina rösträttspjäser, som också här i Kiruna utfördes med mycken berömelse samt Ruth Gustavson m.fl. Vid ett tillfälle hade vi bestämt oss för att gå med egen kvinnolista, men hade aldrig beräknat kostnaderna. Denna anordning blev mycket dyrbar och vi vunno just ingenting på det, för politiskt intresserade gifta kvinnor vågade inte för sina män rösta med oss, utan listan kallades spränglista.

Efter ett långt tåligt arbete fingo kvinnorna sin rösträtt och då hade föreningen ingen uppgift att fylla. Det kom visserligen förslag i en och annan riktning om föreningens övergång till opolitisk kvinnoförening, men det blev aldrig någon anslutning. De, som voro politiskt intresserade, gingo till var sitt parti. De övriga blevo "vildar". Det kom flera talare genom föreläsningföreningen, gottemplar- och arbetarföreningar samt Vita Bandet, så nu blev det ingen brist på föreläsningshållare. Sista tiden hax Röda Korset, K.F.U.K. och Frelsförening bildats.

Jag erinrar mig mitt första deltagande i en kommunalstämma för röstning av riksdagsmän. Några bord voro placerade på chenen i Folkets hus där det röstades. Man fick ett kuvert. Då undrade jag vad man skulle göra bakom skärmen vid bordet. En av de röstande kvinnorna kastade det nya erhållna kuvertet bakom bordet och gick sedan fram med röstsedeln. När gubbarna frågade var hon lagt kuvertet stod hon litet blyg och sade: "Ja visst, jag lämnade ju kuvertet därborta." Då vi kommo fram pratade vi tyst med varandra och undrade hur vi skulle bära oss åt. Så kom en herremän, som röt: "Här får man inte prata." Vi kände det så obehagligt, vi tyckte inte vi gjort något ont. Och jag tycks minnas vi lomma iväg utan att ha röstat.

Samtidigt som jag gick i den Norrbotska sångkören, gick jag även i en frikyrkokör, där min gode vän var själen. Där fanns en pastor, som var mycket omtyckt. Han var en stortalare, som samlade mycket folk. En morgon skulle vi uppvakta honom med sång på hans födelsedag. När denne man efter någon tid flyttade härifrån blev det stor saknad. Efter några år hörde jag berättas, att han blivit stadskyrkopräst i Göteborgs närhet. Oj ett år, då jag var i Borgholm, var han badortspredikant där. Jag gick ofta och hörde hans predikningar. Han hade till ständigt åhöraren äldre herre, som varje gång hade sin bestämda plats invid predikanten. Sedan den tiden har jag någon gång hört honom tala i radio, jag passar gärna hans tid, för han utlägger texten, som om det vore pärlor i rinnande vatten.

Efter uppsalarasan träffades Maja och jag i Kiruna och blevo gode vänner. Hon stod i en herrekiperingsaffär. Flera år i sträck brukade hon, sedan hon stit kvällsmat, komma till mig. Vi sutto uppe om vinterkvällarna och när kl. slagit elva gick hon hem. Vi berättade roliga historier och sjöngo sånger.

Ofta voro vi även tillsammans med ett par andra flickor.

Hon var mycket intresserad av att laga ett gott mål mat. Så länge hon hade plats i denna affär sportade vi de stunder hon var ledig. Om hon kom hem till mig och jag inte var hemma, tog hon sig för att möblera om i mitt rum. Och då jag kom hem kände jag nästan inte igen mig. Jag var inte alltid så vänlig mot henne som hon mot mig och det förundrade mig, att vänskapen varade tjugo år. Jag minns sären skilt en vinter, då jag bodde ensam och hade mycket att göra. Hon förestod nu hushållet åt en apotekare. Hon kom regelbundet en gång om dagen, lagade ett mål mat och ställde allt i ordning. Då jag hade min födelsedag den vintern kom hon till mig med kaffe. Hon var alltid så noga med, att duken var nymanglad och blommor finnas i vasen. Såg hon dammkorn på en hylla eller på dörrlisten, så strök hon med ringfinger och sade: "Här har du glömt bort att torka." På Maria-dagen hade hon alltid dukat ett kaffebord och när jag gick till skolan såg jag henne stå vid fönstret och vinka mig upp. Valborgsmässoaftonen voro vi i regel tillsammans och sågo eldarna. En gång hade vi klätt oss särskilt snygga ty vi voro borta bjudna på supé. Då vi åt skulle vi ut och se på eldarna. Men när klockan närmade sig 10 blev jag sömnig och gick och lade mig på en soffa. När de skulle gå nämdes de inte väcka mig, ty jag sov så tungt. Då de vid tolvtiden återvände, väckte de mig, skrattade och sade: "Det var ett roligt valborgsmässofirande."

Jag var även bekant med en ingenjörsfru, som hette Maria. De hade egen gård, i vilken herrekiperingsaffären var inrymd. Några flickor skulle fira Maria i affärskokalen på natten. Rummen voro kalla och vi växs sutto klädda i herrpälsar och mössor. I kontoret dukade vi vid bordet. Bärvin hade vi köpt och nu skulle det hållas kalas. I denna kalla vrå. Jag arbetade just den tiden med största intresse i rösträttsföreningen. De andra flickorna växs som voro mer intresserade av att herrarna hade den största talan, började disputeras mot mig, och det blev en så väldig diskussion, att vi nästan blevo ovänner Maria-natten.

Jag brukade ofta ha små bjudningar. Det var bara kaffe och bröd som bestods. Samma gång voro tillsammans. En gång sade mina kamrater i skolan, att jag borde ställa till med bal. Jag bestämde mig för att överraska dem. Till samhället hade jag kommit unga ståtliga stockholmspoliser. Jag tömde mitt rum och bjöd mina väninner på bal. De frågade, vad det var för herrar. Jag svarade, att de skulle de få se i sinom tid. De trodde förstas, att jag inte kunde åstadkomma några kavaljerer. Och när flickorna kommo presenterade jag dessa unga poliser för dem. Det var ett nöje att se deras förvånade ögon. Jag spelade dragspel och det dansades tills morgonsolen steg upp. De tyckte ha haft mycket roligt. Samma dag ett år därefter fick jag blommor från en av dessa herrar.

Sedan apotekaren dött flyttade Maja till Stockholm. Där satte hon upp ett hem med de möbler hon inropat på auktion efter honom. Jag gjorde visserligen tecken åt henne att inte köpa dem så dyrt, men hon fäste sig inte vid det. Hon hade fått arva 10000 kronor efter sin husbände. När hon gått några år i tjänsten tyckte jag, att det var så dumt, att hon inte hade någon säkerhet för sin ålderdom. Jag föreslog, att hon skulle söka in i skolkökslärarinneseminarium. När apotekaren hörde att jag försökte fömna henne till detta, blev han missbelåten med mig. Han skulle ju i så fall mista sin hufvudreståndarinna. Jag sade honom att det var för att hon inte hade någon säkerhet för sin ålderdom. Han sade då: "Jag skall sörja för att hon får en tryggad ålderdom." Då gjorde han detta testamente på 10000 kr. Men hon fick inte veta summan och slog lärarinnekursen ur hägen.

I Stockholm förstörde hon bra mycket av sina pengar med att hyra en dyrbar lägenhet utan att få någon inkomst som hon tänkt sig. Och så måste hon sluta efter ett par år. Hon flyttade tillsammans med en syster till en landsortsstad. Där gick det baklänges för dem. Hon blev sjuk och sökte läkare. Så snart läkaren undersökt henne sade han: "Ni har kräfta." När Maja kom hem till sin syster var hon så förändrad på en gång. Ansiktet hade sjunkit ihop och hela hennes person var som en annans. Och detta endast under fyra timmar. Systemen med vilken hon delade hem blev så förskräckt och hon frågade: "Men vad är det? Du är ju så förändrad." "Doktorn har sagt att jag har kräfta." Hon kunde ej opereras. Hon hade hemiska plågor, klagade natt och dag. Då måste en sjukeyster lejas att vaka med henne. Tre månader dessförinnan hade jag hört att en bekant fru haft kräfta. Hon hade rest till en naturläkare, dr. Zeileis i Österrike och där blivit botad. Då jag fick höra detta skrev jag till dr. Zeileis och frågade om min väninna hade utsikter att bli frisk om hon reste dit ut. Men hon orkade ej resa ensam. Han svarade att om sjukdomen gått så långt att hon ej orkade resa ensam, lönade det sig inte. Efter någon tid bad hon sin syster skriva till mig att hon ville träffa mig innan hon dog. Men jag hade min skola och jag kunde inte resa förrän den var slut på våren. Det var endast 14 dagar dit. Hon hade räknat dagar och timmar, till jag skulle komma. Men så sade hon en dag: "Hon hann inte komma, för nu måste jag dö. Hälsa henne, att hon väljer ett av mina smycken, vilket hon vill." När jag kom dit hade hon dött på natten. Hon hade blivit så förändrad, att jag inte skulle ha känt igen henne om jag ej vetat att det var hon. Då min syster året förut dog i Stockholm var Maja fullt frisk. Hon hade gått in till några vänner en lördagskväll. Men hon gick från bjudningen, ty hon hade en bestämd förnimmelse av att min syster dog just då. De hade tjänat samme apotekare ungeför lika lång tid. Min förtvivlan var så stor, att jag inte kan beskriva det. När en hjärtegod människa i Uppsala skrev för att trösta mig värmdet mitt hjärta.

Hon önskade att jag skulle stanna över hos henne och vila, ty hon sade att likvagnen inte gick lika fort som personvagnen. Innan vi föro från Stockholm hade vi som en liten begravning med hennes och hennes sons bekanta där. Det var hos Majas syster. De kirunagossar, som funnos där hjälpte till att bära henne och ett litet begravningsfölje följde kistan till Kirunavagnen. Jag har också särskilt fäst mig vid en av Majas brorsöner. Han var så snäll och visste inte hur han skulle kunna hjälpa mig den natten, då jag var så förtvivlad. En studerande kirunaflicka hade också nyligen mist sin far, som var präst. Hon bodde hos sin moster. När jag kom in där föll jag alldeles tillintetgjord ned på knä framför en stol. Hon gjorde på samma sätt bredvid mig och vi gråto båda som barn. Det kändes att det var andakt. Hennes moster satt på en stol med knäppta händer och den studerande sonen satt alldeles tyst för arr ej störs.

Maja ringde från Umeå och ville att jag skulle stanna hos henne över en dag, men jag ville inte stanna där heller. Då reste hon till Vännäs och när tåget stannade där stod hon på perrongen följde oss in i matsalen och där var ett litet bord dukat fint med blommor och rykande grädchoklad. Hon var fet och rödblommig sedan jag sist såg henne. Förut hade vi träffats i glädje och gamman. Nu möttes vi i en sorgestund. Det var sista gången jag såg henne i livet. Jag tycker mig ännu höra hennes röst, då hon sade adjö till mig. Nu hade alla hennes och hennes systers pengar strukit ned. Min systerson bodde hos hennes syster medan han studerade musik i Stockholm. Hon har i alla tider tagit sig an ungdom och byr ännu ut rum. Men nu har depressionens spöke kommit även över henne. Hur hon än arbetar hjälper det inte, och, fast mycket motvilligt tror jag, att hon måste vända sig till den allmänna barmhärtigheten. Det är sorgligt att ha arbetat hela sitt liv och så helt oförskyllt sluta på detta vis.

Och så spelade hon och sjöng Sions toner. Ibland var hon som eld och lågor och läste ofta upp dikter, som hon nyss skrivit. Jag var en intresserad åhörare, ty jag tyckte att hennes dikter voro vackra. Jag har lust att här referera ett par som jag skrivit av: Kirunavaara och Kirunabarnens sång m.fl.

Hon bodde flera år i ett rum vid torget. Hennes bror studerade och hon skickade pengar till honom. Självt hämtade hon vat från en matservering för att leva så billigt som möjligt. Jag minns, att hon en vinter gav sin bror en ny överrock. Åt sig själv sydde hon en kappa av broderns gamla rock.

Hon beundrade Ellen Key och hade föresatt sig att träffa henne. När det på programmet stod, att Ellen Key skulle föreläsa på Nordiska skolmötet 1910 bestämde hon sig för att resa dit. Jag skulle också på återvägen från Skåne deltaga i detta möte. Jag hade lovat möta henne vid stationen, ty det var första gången hon besökte huvudstaden. För att hon skulle få resan billigare passade hon på att resa med en sjuk fru till Södra Barnbördehuset. Jag beställde häst och vagn vid stationen. Så skulle vi åka. Hon ville då ta med både den sjuka fruns koffert och sin egen. När vi lämnat den sjuka frun på sjukhuset vände vi tillbaka till Kornhamnstorg. Där måste vi stanna, ty där fanns så mycket frukt av alla slag, det ens bordet grannare än det andra. Hon blev överförtjust åt en sådan färgprakt. och sade: "Här måste vi stanna." Hon köpte frukt av olika slag i stora påsar och sedan skulle vi fortsätta till hennes bostad. Vi stego på spårvagnen och jag trodde, att hon visste, vart hon skull. Vi åkte och åkte. Hon var så livlig och hade så mycket att se, att hon visst inte tänkte på att stiga av. När vi så åkt ända bort till Hagalund, sade konduktören: "Nu måste ni stiga av, för vagnen skall vända." Den besvärliga kofferten stod på plattformen. Blenda visade då sin adress för konduktören och denne sade: "Den gatan ligger på Söder nära Kornhamnstorg, där ni stego på." Jag blev nästan generad. Jag minns mycket väl att vi sutto i en öppen vagn på tillbakavägen. Mycket folk steg på. Blenda började prata med passagerarna och hon talade om att hon var så lycklig över att få se Stockholm. Hon sade till dem, att hon var från landet och att hon nu för första gången besökte Stockholm. Hon slog upp sina bärpåsar och bjöd över lag. Det väckte stor munterhet, men alla åto av hennes bär.

Jag flyttade mig till en bakre bänk och var åskådare till kalaset. Vi stego av vid Kornhamnstorg och togo hästskjuts till hennes kamrat. Sedan såg jag Blenda i livligt samtal med Ellen Key på kureerna.

Hon längtade att få ett eget litet barn och gifte sig med en arbetare. Hon fortfor att hälsa på mig under sommaren. Hon var så lycklig över att ha fått en snäll man, egen gård och så väntade ett barn. När flickan föddes var hon så mån om att vi skulle få se hennes barn. Hon började stöka för tidigt och lyfta tunga sängkläder. Hon blev sjuk och efter några månader dog hon, till stor saknad för oss alla kamrater. När den tiden på dagen var inne att Blenda brukade komma till oss riktades mina blickar helt omedvetet åt det håll, varifrån hon brukade komma haltande med sin väcka på armen. Och jag minnes henne så väl, att jag tyckte mig se henne i verkligheten.

En ung fru var både en älsklig och fin människa och därtill mycket musikalisk. När man såg henne tillsammans med hennes man, som var högröstad och robust, blev man mycket förvånad att dessa två kunde vara lyckliga i sitt äktenskap. Hon uppträdde många gånger tillsammans med musikällskapets första ledare. Hon spelade så känsligt och när dessa två spelade tillsammans tyckte man att musiken överväldigade en, så att man nästan frös. Hon brukade ge pianolektioner och även jag blev hennes elev. Det gick inte så bra, när jag bara hade orgel att öva på. Hon var dock ganska nöjd med mitt arbete. Något vidare umgänge hade jag ej med henne och hennes man.

En gång kom jag till en missionskyrkan på en basar. Där spelade denna fru för välgörande ändamål. Hon ville då, att jag skulle följa henne hem. Trött och nedstämd såg hon ut. Så började hon prata med mig. Hon sade: "Jag har bra träkigt ibland. Min man är så snål. Jag hade angång tänkt bjuda ett sällskap på mörghen, men han tyckte, att vi inte hade råd. Jag trivs inte alltid så bra med min man." Jag sade just ingenting men var förvånad och fick en viss ovilja mot henne, över att hon talade så om sin man med en vilt främmande människa. En dag då jag gick dit för att spela upp min läxa, kom en ingenjörsfru mig tillmötes i tamburen. Hon var en daglig gäst i hemmet. Hon spelade piano där, emedan hon ej själv hade något instrument. Hon sade att fru E. var sjuk. Tredje dagen gick jag dit igen och det sades, att hon var ännu mer sjuk. Jag frågade vad det var för fel med henne, och det sades att hon fått kallbrand i en tå. Där gick läkare varje dag och även ingenjörsfrun. Efter ett par dar fick jag höra, att hon blivit så dålig, att man kallat hit hennes släktingar. "Det var då hemskt," tänkte jag, "att människan skall plågas så ohyggligt." Jag gick en kväll helt resolut dit. Där kom hennes syster, som var gift med en läkare, emot mig. Hennes bror var även där. Jag presenterade mig och frågade, hur det var med den sjuka. De svarade att de voro så förtvivlade över att hon var så dålig. Jag sade: "Jag har kommit för att fråga om ni anlitat någon annan läkare än platsläkaren." "Nej vi ha inte gjort det, men jag har frågat min man pr telefon. Han säger att det är ingenting att göra." Jag blev så upprörd. För konvensansens och snålhetens skull kunde man ej rådfråga en annan läkare och det gällde dock ett människoliv. Jag minns ej, hur många som vid detta tillfälle var närvarande och fast de voro helt främmande för mig sade jag: "Vad ni säga om att ni stiga och vänta på att hon skall dö. Nu har jag här stå ni släkt och vänner och vänta på att hon skall dö. Nu ber jag er att ni omedelbart sätter i förbindelse med lasarettsläkaren i Luleå, be honom

komma upp och hämta henne, så ska jag betala allt, om inte ni vill göra det." Det uppstod en allmän häpnad. Men systemen sprang fram, tog mig i famn och började gråta. Det telefonerades genast, lasarettsläkaren hade ej själv tid att komma, utan stadsläkaren kom i stället. Hon fördes nästa dag med tåg till Luulå. Jag lånade för säkerhets skull pengar av mina kamrater, och satte min lön i pant, om det skulle komma i fråga, att jag skulle betala omkostnaderna. Jag tog tjänstledigt ett par timmar och jag gick till tåget. Vid stationen kallade den sjuka mig in till sig, tog min hand och sade: "Vad gott har jag gjort Fröken, som vill hjälpa mig på detta sätt." Sedan hörde jag att lasarettsläkaren sagt: "Om hon kommit några dagar tidigare, hade hon kunnat räddas till livet."

Jag tänkte på henne med stort intresse och önskade så, att hon skulle få leva, om ej för annat så för sin fosterdotters skull. En natt vaknade min syster och min mor av att de tyckte någon slår hårt mot fönsterrutan. De började prata och även jag vaknade. Vi sågo på klockan. "Ni ska få se att fru E. dog just nu," sade jag. På morgonen skulle jag börja skolan klockan 9. Då gick jag in förbi en skrädderi- och manufakturaffär och gick in där. Ingenjörnsfrun kom in för att handla. Hon började: "Vet Fröken, att fru E. dog i natt." Jag svarade: "Jag har inte hört det, men jag vet det ändå att hon dog i natt kl. 3." "Men hur kan ni veta, att hon dog vid detta klockslag?" Jag berättade då den egendomliga förnimmel- sen. Inga krav kom från mannens sida och jag tror, att han förstod att jag menat väl, ehuru det väl var kränkande för honom. Efter någon tid skrev han till mig att han var i behov av pengar och frågade, om jag ville köpa hans hustrus pianin o och hennes noter. Han trodde visst att jag var rik. Han erbjöd bådadera för det låga priset av 500 kr. Han hade bjudit det åt ingenjören för detta pris, men de nändes ej köpa det. Hon hade dock skickat häst och bett att få låna pianinot och det hade hon fått. Men han ville hellre sälja det åt mig. Jag tog en växel, köpte pianinot och lät hämta det. Alla hennes noter fick jag inte. Dels voro de utlånade och dels önskade släkten få en bunt noter som minne. Det fingo de.

Efteråt hade brodern velat klandra sin sväger och ställt till en otrevlig historia om hur en stackars ~~xxxxxxx~~ fattig småskollärlarinna hade måst hjälpa hans hustru till lasarettet. Han tänkte intepå att detta klander föll tillbaka på släkten också.

Första tiden, då vi endast voro några få lärare här höllo vi mycket ihop, åkte skidor för ett sedan stanna på ett kafé och spela och sjunga. Då fanns inga andra nöjen i stan.

En gång hade vi åkt bra långt åt Luossavaaranhallet och hade även andra bekanta i sällskap. Vi voro en lång rad, som slingrade fram mellan knotiga fjällbjörkar. Somliga av björkarna voro nedböjda av snön som låg tjockt övanpå dem. Det såg ut som stora björnar i skymningen. En av lärarinnorna, som inte åkte vidare bra, blev sist. Hon började gråta och blev alldeles förskräckt, för hon trodde, att hon såg en björn. Det ropades och hojtades efter hela ledet, att en av sällskapet sett en björn, men då vi kommo fram till kafé Ripan blev det en sådan munterhet och det berättades roliga historier så skrattsalvorna skallade.

Två familjer föro till Brasilien, en finsk och en svensk familj. De skrevo om hur bra de hade det därute. Det blev allmän resning. Så många som möjligt skulle fara dit och lämna detta "tjuvsamhälle". Hela bohag såldes på auktion. En fastighetsägare var duktig att auktionera. Han skämtade alltid så mycket och folk tyckte, att det var roligt bara för den skull att gå på auktion. När de började bjuda på varorna i kapp hade gubben mycket roligt att säga och ständigt stack han emellan: "Roehla på!" De spelade också bort sina saker på kortspel. Jag fick den äran att köpa ett par saker, som voro bortspelade på kort. Jag hade en finne i arbete, som murade isolerings~~xxxxxxx~~-muren i källaren. Han kom en dag o och bar en gungstol. Han sade att en jukkasjärvibo ville köpa den och så fortsatte han: "Men jag sa åt honom, att en bonde behöver inte vicka." Han frågade om jag ville köpa den. Och det gjorde jag, fast inte kände jag, att jag var något herrskap för det. Jag köpte också en väggeklocka som fortfarande går utmärkt utan några reparationer.

Så reste folk i massor till Brasilien men funno snart, att där inte var något hämmelrike. De tåls inte klimatet och många dogo av febrar. De började snart ropa på hjälp från gamla Sverige. Och gamla Sverige hjälpte. Alla svenskar, som så önskade, fingo återvända. Deras biljetter betalades av staten. De berättade när de kommo tillbaka, att där funnos så mycket otrevliga små kryp, som plågade människor och djur. Giftiga ormar fanns det gott om, som togo deras höns. Dricksvattenet var dåligt. Ibland var det väldiga vattenfloder, så att människorna måste bo i träden. En fru berättade, att de måste göra ett riktigt tält i trädet. Där bodde de i tre dagar.

En man, som bott i min gård, hade också rest. Han var från Karesuando. och hade finskt namn. När svenskarna återvände fick han ej följa med, ty det troddes att han var finlandssinne. Han skrev då till mig och bad mig försöka hjälpa honom därifrån. Jag gick till disponent L. När jag kom dit var där mycket främmande, bl.a. prins Eugen. Jag talade med disponenten om mannen i fråga och bad honom råda mig hur han bäst skulle kunna komma tillbaka hem. Han sade: "Fröken ska skriva till Utrikesdepartementet och be dem hjälpa honom hem." "Vad spelar det för roll att jag skriver,"

svarade jag, "de känner ju inte mitt namn och jag kan inte vara till någon nytta för den familjen om den kommer hit, så det är väl inte länt att jag skriver." "Skriv under, att disp. Lundbohm sagt att hi skulle skriva så." Jag gjorde så. Inte lång tid därefter hade det blivit förfrågningar efter just denna familj, och så fingo de resa hem. En finsk familj kom samtidigt. De hade ingen som hjälpte sig men lyckades få plats på båten som tjänstepersonal och togo sig på detta sätt hem. De två första familjerna ha aldrig återvänt. De voro hatade av folket, som de narrat dit.

Då jag varit söderut första gången och besökt en utställning i Stockholm såg jag dessa vackra parker med rosor och andra blommor. Vi reste söderut allesammans på vår till Barkåkra. Ingeborg var med. Jag ville visa henne allt. Vi gingo genom kungliga slottet, Nordiska museet och Riddarholmskyrkan och jag bar henne i famnen hela tiden. Vi sågo blomsterbänkar av bara rosor och vi fingo gå mellan gångarna. Vattenfontäner kastade sina strålar högt upp. Det är ju klart, att då man ser så mycket vackert, vill man förflytta alltsammans dit, där man bor. Då jag kom hem gick jag upp till disp. L. och funderade om jag inte fick bygga upp ett ståtligare turisthotell på Luossavaara. Där fanns en källa ganska högt upp. Där tänkte jag kunna anlägga en fontän, som kastade sina vattenstrålar bland rosor och blommor av olika slag. Dessa vattenstänk skulle vara som olikfärgade ädelstenar då de återspeglade alla naturens färger. Jag tror att han tyckte att det var ganska barnsligt tänkt, men han sade inte bestämt nej heller utan svarade något undvikande. Senare har jag mycket funderat på varifrån man skulle få en sådan värme, som betingade dylika planer. När jag reste till Norge, och vagnarna rullade på de brantaste ställena på norska sidan kom jag att tänka på att detta är ju en vik av havet. En stor fördjupning går genom hela fjällvärlden, där säkerligen under istiden vatten funnits. Tänk om vi kunde få en amerikansk expert, som skulle dra Golfströmmen till oss. Vi skulle bara fördjupa denna långa åalgång och leda Golfströmmen till Torneälven. Men allt detta är ju bara luftslott.

Då jag första gången besökte Skelderviken tyckte jag att det var så vackert på våren, och sommaren var så varm och ljum. En sådan smekande vind kan jag inte erinra mig ha känt här i Kiruna mer än ett par gånger. Där fanns mycket sjuka barn från olika städer och jag tyckte att de mådde så gott där. Även i Kiruna fanns tuberkulösa barn, som fingo lida, så jag tyckte, att man borde göra något för dem som bo häruppe. Just då såldes i Magnarp ett hemman mycket billigt och då jag kom hem, gick jag direkt till disp. L. och talade om detta. Han ville då att jag skulle ordna ett möte och stöta på några, som jag tyckte vore lämpliga att arbeta i en sådan kommité. Jag kallade bergsingenjören, disponenten hade lovat komma, läkarens fru, den nye överläroaren. Då ritade jag på tavlan i skolan där sammanträdet hölls, viken, byns läge och beskrev hur långt det var till läkare o.d. Detta hemman med stugan skulle kosta 500 kr. De tyckte att det lät trevligt och billigt. Men disponenten tyckte, att det blev för lång resa och för dyr, om vi skulle skicka dit våra barn. Han föreslog att vi skulle undersöka möjligheterna i Norge, dit var det så mycket närmare till saltvatten. En kommité blev emellertid utsedd och jag föreslog att bergsingenjören skulle utses till ordförande ty jag hade lättare att samarbeta med honom. Sedan blev det uttagning av alla klens barn i skolorna och läkarundersöktes. Jag kom er särskilt ihåg en gosse, som hade tuberkler i ett ben. Han såg smutsig och eländig ut. Modern ville inte skicka gossen till läkaren, fast jag sagt till flera gånger. Då tog jag honom med till läkaren direkt från skolan. Det visade sig att gossen snarast behövde behandling av läkare. Jag gick till modern och sade att hon måste skaffa hjälp åt gossen annars mister han sitt ben. Men hon nämde inte gå med honom för att möjligen bespara honom lidande. Och så fick gossen gå med sitt onda ben utan hjälp. Efter någon tid måste det amputeras ovanför knäet och nu går han här som krympling och måste försörjas av kommunen.

Arbetet för denna sak avstannade ett tag. Men tanken mognade. Nästa gång kom förslaget genom fru Eva och då kom det till utförande, fast det blev endast att skicka de klens barnen till en by i Luleå-trakten. Vita Bandet inrättade ungefär samtidigt en liknande koloni. Jag trodde, att tuberkulösa barn, som ovillkorligen behövde vård, skulle få dessa resor så gott som fritt, för det låg ju i statens intresse att människorna skulle bli friska. Då skulle man slippa bygga så många dyrbara sjukhus och sanatorier. Men så var ju inte fallet.

På återvägen från Skelderviken stannade jag på sommarkursen i Stockholm, som redan nämnts. Vi hade kommit överens att jag skulle möta ett par kamrater från Kiruna. En kommité i Stockholm hade skaffat dem rum och jag hade skaffat mig och även dem bostad hos en f.d. kirunabo, som köpt en lägenhet på 2 rum och kök på Kungsholmen. Tåget norrifrån kom mycket sent till Stockholm och jag gick och mötte dem. Först vid elvatiden skiljdes vi. De foro till sitt hotell och jag skulle gå till Kungsholmen. Under vägen kom en massa folk från K.F.U.M. och bland dem var en ung flicka, som var mycket rädd. Hon gick ensam, och då hon fick se kursmärket på min kappa, tilltalade hon mig. Hon frågade om även jag skulle till Kungsholmen. och hoppades att hon skulle kunna få sällskap en bit. Vi följdes åt och talade med stort intresse om K.F.U.M:s verksamhet. Hon hade sitt hem utanför Kungsholmen. Vi gick och gick. Klockan blev tolv och mer än det. Så sade jag: Nu har jag gått så långt att jag inte vet var jag är." Hon var tacksam att jag följt henne så långt, när jag vände om. Jag frågade en nolis var den enda lägenheten jag bodde, med eftersom det var så långt pekade han åt ett visst håll, Då jag gått

länge hörde jag en herre, som visslade i närheten. Jag gick direkt till honom och bad honom vara vänlig visa mig vägen. Han såg på märket att jag var kursdeltagare och följde mig en bit. Sedan trodde jag mig kunna hitta till min bostad, men det gjorde jag inte. Jag hörde åter någon vissla och gick fram till mannen och bad att han skulle visa mig vägen. Han följde mig till min port och hjälpte mig låsa upp porten. Klockan var då två. På morgonen, då jag gick till kursen, sade de två kirunalärarinnorna, att de så ångrat, att de ej följt mig, ty deras rum var utlyrt åt en annan, och hade fått ligga i köket.

På mötet träffade jag en annan kamrat, som var gift. Hon såg på min kjol och undrade om jag inte hade snyggare kläder med mig. Jag hade en snusbrun kjol av grov cheviot dekorerad med två bandrader i samma färg. Både blus och kjol trivdes jag bra i. Jag svarade, att jag endast hade dessa kläder med mig och behövde inget annat. Hon började berätta om hur mycket fina kläder hon hade lagat sig. Men hon hade inte alltid tid tänka på sina fina kläder ty hon var dödligt förskräckt att gå över gatorna. Och aldrig såg jag henne i de fina kläderna. När vi kommo hem till Kiruna sade hon: "Kan du tänka. Jag skaffade så mycket fina kläder och jag fick aldrig tillfälle att använda dem."

De två andra flickorna flyttade till en familj. En gång, då vi kommo från en konsert, vrickade den ena sin fot så att hon måste ligga till sängs väl en vecka. Hon beklagade, att hon skaffat så dumma skor, hon skulle ju vara fin, så att hon hade svårt att gå. Jag bytte skor med henne och jag gick inte så illa i hennes och hon bättre i mina. Då hon grät och var förtvivlad över att måste ligga så länge och jagligen anlita en fältskär, gick jag då från mötet till henne och berättade historier därifrån, för att muntra upp henne. Under kursen bildades en småskolläraryrkesförening och jag var då medlem i den. Karola Pålsson var den ledande. Det dröjde länge innan någon förening bildades i Kiruna.

När det andra huset på min tomt byggdes och snickarna kommit ända till yttertak, stod jag på ställningar och målade huset med ren oljefärg eftersom det byggdes. Bräderna voro mycket torra, ty ännu håller samma färg och det är fortfarande jämt och fint. Huset var i tre våningars höjd åt väster och och därför ansåg jag det lämpligast måla från snickarnas ställning. Högst uppe målade jag mest om nätterna, dels för att folk inte skulle se mig måla och förlöjliga mig, dels blåste det inte så mycket och så var jag inte i vägen för någon. En natt då jag stod i högsta hörnet kom en kraftig vindpust och det var på ett när när, att jag ramlat ned. Mot gatsidan måste jag i alla fall en dag måla mitt på dagen. Jag hade nämligen ingen hög stege och där fanns inga ställningar och jag skulle måla strax under nocken. Då stack jag ut en plankan genom vindfönstret. Min syster satt på plankändan inne och jag måste stå på tå på ena benet på andra plankändan för att nå. Just då gick en av samhällets läkare förbi. Solen stekte hett. Han ropade till mig och sade: "Det behövs ibland huvud för att stå på ett ben. Sedan målade jag uthuset och rödfärgade skomakareverkstaden. Då jag en vakker sommarmorgon höll på att måla uthuset kom Maja i sällskap med sin goda vän Emma och en ung stationsskrivare till mig. De hade ryggsäckarna fulla med god mat, ty de skulle gå till Kuravara. De ville att jag skulle följa med och visa vägen. Nog var det frestande, då jag hörde vad de hade i sina säckar. Jag följde dem upp på Luossavaara, men längre hade jag inte tid att gå. Jag måste passa på att måla medan det var vackert väder. Då de kommo nedanför berget fanns det två vägar och de togo fel väg. De kommo i en myr. Flickorna började gråta. De gjorde upp en brasa och började hojta. Deras kevaljer gick för att söka vägen. Han tappade sina glädögon och hade sedan svårt att se. Efter många om och men hittade han till järnvägslinjen. Då de dröjde borta så länge som till andra dagen började jag misstänka att de gått vilse och skickade Arjoki att söka dem. Han var mycket bekant med förhållandena. Han mötte dem på Luossavaara. Stationsskrivaren hade från kirunahället hittat vägen till den plats där flickorna stannat. Medan han var borta försökte de också hitta vägen, och Emma tappade sin klocka, som hon fått som konfirmationsminne av sina föräldrar. De hade varit så ångsliga, att de inte kunnat äta, och när de öppnade min dörr fann jag det så löjligt alltsammans. De voro blöta, sotiga och smutsiga. Emma började gråta högt. Men jag försökte lugna dem och sade, att det var meningen att jag också skulle få vara med på kalaset, började de skratta. De tvättade sig, ordnade sina kläder och togo löfte av mig att inte nämna något om äventyret. Ingen skulle få veta att de gått vilse. Vi festade och hade roligt hela dagen.

Bolaget byggde både klockstapel och kyrka. Klockstapeln uppfördes först. Och vi fingo så vackra klockor. I klart väder kunna de höras två mil.

De vackra verserna på klockorna kaxa både också utom klangen sin predikan.

När klockstapeln invigdes sjöng Kiruna musiksällskap ledd av den förste konstnären-dirigenten psalmen: "När min sista stund månad komma." Därefter höll biskopen invigningstalet. Så sjöngs: "På berget klockan klingar, i dalen hörs dess ljud, och uppå bönen vingar lyfts själen upp till Gud." Det var en minnesrik stund.

Fem år därefter

Fem år därefter invigdes kyrkan. Efter invigningen bjöds alla som ville på kaffe i Stora Godtemplarhuset av disponenten. Och när de druckit sitt kaffe, fingo de ta med sig sina koppar, på vilka Kiruna kyrka och klockstapel voro avbildade. Många voro så närliga, att hela familjen gingo att dricka kaffe och få koppar. Och om det ej märktes drucko de en gång till och fingo en ny kopp. På detta sätt samlade somliga familjer ända till dussinet fullt. Samma dag hölls middag för många inbjudna, och lärarkåren inbjöds dagen därpå till stor supé i Bollagsskolan.

Då jag och Lena bodde tillsammans kommo vi öfverens om att resa till Narvik under påsklovet och låta laga våra tänder. I Kiruna fanns nämligen ingen tandläkare. Då vi kommo till Narvik besökte vi en lärarinna, som varit här på skolmöte och bjudit oss dit. Vi blevo bjudna på kaffe med marmelad till brödet. Det hade jag aldrig ätit. Jag hade tänkt fara till Björkö och träffa min sväger. Jag hade hört, att han tjänade bra med pengar och jag ville ha hjälp av honom till Ingeborgs vård. Självt hade jag med mig närmare 200 kr. ty jag skulle göra en stor lagning av tänderna. Medan vi sutto hos denna lärarinna berättade hon hur vackert det var i Svolveer. Där hade en konstnär bott och levat. Hans atelje befanns i samma skick, som när han dog och hans systrar bodde kvar där. Vi gingo ned till kajen för att resa till Björkö. Men jag köpte istället två biljetter till Lödingen. Lena var under resan tillsammans med två unge norrmän. Den ene kunde sjunga. De voro på väg till Kristiania för att lära dekorationsmålning. Vi kommo öfverens att fortsätta med båten till Svolveer, varför vi måste lösa nya biljetter. Medan Lena satt och pratade med en av heftarna gav hon min portmonnä åt honom för att han skulle köpa dessa biljetter. Hon kom till mig med den och sade: "Nu har jag köpt biljetter." På båten hade vi mycket trevligt. Helen spelade vackert och vi voro alla glada. En norsk konsul bjöd oss på middag, ty han tyckte om Lenas musik. Dagen gick fort. Tidigt på morgonen kommo vi till Svolveer. Där togo vi in på ett hotell och båten fortsatte söderut. Det var så kallt och kusligt på hotellet, vi voro trötta och ville därför lägga oss genast. Dessförinnan hade en ung man kommit in, gjort en brasa och bjudit oss på frukost till nästa dag. Jag vaknade tidigt nästa dag morgon, ty jag frös. Jag steg upp och såg en liten stuga på en backe. Röken steg upp ur skorstenen och jag förstod, att de voro uppstigna. Jag gick dit. Bets tyckte jag det var roligt se, hur en fattig familj i Norge hade det, och dels ville jag köpa kaffe. När jag öppnade min portmonnä för att betala kaffet upptäckte jag, att där endast fanns så mycket kvar, att jag kunde betala vår hotellvistelse och köpa biljetter till Lödingen. Den som köpt biljetterna hade troligen stulit pengarna. Sedan vi ätit frukost hos den unge mannen, återvände vi till hotellet. Där åto vi senare middag ty vi skulle på kvällen resa med båt tillbaka till Lödingen. Vi sammanträffade då med en lärarinna vid kommunala mellanskolan och en äldre herre, som var geolog. Det sådes, att han var miljonär. och reste för att se sina inmutningar. Vi behövde inte själva betala vår middag, ty även han beundrade Lenas musik och ville förtänskull bjuda oss. Efter middagen besökte vi den omtalade konstnärens systrar och fingo se broderns tavlor och arbetsrum. På aftonen samlades alla gäster på hotellet och det blev en musikstund, som alla glädde sig öfver. Innan jag reste telegraferade jag hem efter pengar, som skulle sändas till Harstad. I denna stad bodde, visste jag, en svensk ingenjör. Jag skrev till honom och bad honom ta ut de väntade pengarna, ty posten var stängd vid båtens ankomst. Då vi kommo till Harstad hade emellertid inga pengar kommit. Den svenske ingenjören, som jag i nödfall tänkt låna pengar av fanns ej heller. Jag hade bara 35 öre och min kamrat ingenting. Jag sade till Lena; "Där står båten, som går till Björkö och vi ska dit." Jag tog min kappsäck och gick ombord. Kaptenen tog emot min kappsäck. Jag sade till honom: "Jag har inga pengar, men jag har en trevlig kamrat med mig." Det föll mig in att säga så, och jag förstod inte hur olämpligt det var. När han sedan hjälpte Lena upp, kramade han hennes hand. Då hon kom ned i hytten frågade hon vad jag sagt åt kaptenen för han hade tittat så konstigt på henne. Jag talade om vad jag sagt. Hon blev förargad. Han kunde ju tro att hon var en dålig människa. Det var kallt på båten och vi frös. Jag beställde då en kopp kaffe, som kostade 25 öre och en cigarett för 10 öre för att få lite varmare luft. Lena började bli tröttsam och småträtte. Jag gick upp på däck för jag ville inte höra på henne. Hon kom efter mig, gripade och sa: "Vad ska vi göra när vi inga pengar har och bara far längre och längre bort." Jag hade tänkt, att vi skulle följa båten fram och åter till Harstad, så kunde vi lösa ut oss vid frankosten. Till dess hade nog pengarna kommit. Jag sade emellertid inte detta, ty jag var förargad för att hon låtit dem stjåla mina pengar. Medan hon grät som värat kom en äldre svensk herre fram till oss och sade; "Jag ser att damerna äro ledsna. Kan jag stå till tjänst?" Vi talade om att vi blivit bestulna på våra pengar. "Min kamrat är ängelig," sade jag. "Kanske damerna vill låna pengar av mig?" Lenas ansikte ljusnade. "Tack, kan jag få låna 14 kr. är jag tacksam." Han sade att vi kunde få låna mer om vi ville. Nej tack det ville vi inte. Vi betalade våra biljetter på båten och stego i land på Björkö. Vi kommo in i en större affär. Där frågade jag efter min sväger, som skulle arbeta där i berget. De svarade, att han varit där men rest förra året. Då började Lena åter öra sig att jag lånat så lite pengar. Jag sade att hon skulle sluta lipa.

På en backe låg ett stort hus, Jag frågade vem som ägde det. "Det är jag och min hustru, som ha en hushållsskola," svarades. "Och vi ta emot ingenjörer, som reser här i fjällen. Här stanna inte alltid båtarna. Det är endast om dessa ingenjörer givit order telefonledes, som båten lägger till." Vi gingo till hushållsskolan och jag sade till Lena: "Vi ska ha få bo här." Vi gingo in och trodde att vi kommit in i företugan varför vi inte togo av oss våra galoscher. Man kom direkt in i boningerummen. Jungfrun viftade med händerna och sade: "Skynda och ta av galoscherna." Sedan fingo vi sitta länge och vänta på den förnåma frun. Jag trodde, att vi kommit in i samlingsalen för resande och att det var något slags hotell. Jag såg ett pianino i ett hörn och på notstället stod handskrivna noter. Jag sade då till Lena: "Det syns att de äro musikintresserade, Nu skall du spela oss in i hennes hjärta." Och hon spelade norska folksången och "Den store vite flock." Då steg en förnäm fru in och sade: "Jag hörde Ni spelte så dejligt. Ni äro välkomna i mitt hem." Vi fingo middag, som vi önskat, och fingo oss anvisade en kammare på övre botten, där vi skulle få sova. Jag sade till Lena: "Kanske de tycka att vi är simpelt folk, eftersom sängkläderna ligger uppkastade så där." När jag gick närmare och tittade på sängen var det ett ejderduns täcke, som säkerligen var uppbrett för att bädden skulle bli uppvärmd. Nästa dag frågade jag efter en svensk ingenjör som jag hört skulle bo här och som jag gärna ville träffa. Hon sade då att denne ingenjör brukade ta in där, men att han för tillfället var bortrest. En övergruvfogde som var svensk fanns där. Vi kommo överens om att hälsapa denne gruvfogde. Där blev vi bjudna på middag. Så ville vi se hur ett norskt prästboställe såg ut. Då vi kommo dit var prästen ämbetsklädd. Han bad oss sitta ned och bjöd oss på kaffe och var mycket trevlig. Han berättade allt han kände vår pastor. Sedan gingo vi tillbaka till hushållsskolan. Vi skulle följa en båt nästa morgon. Jag steg upp och var färdig i god tid. Jag hade på kvällen talat med husfrun och bett att få sända pengar från Harstad. Jag satte mig på en sten på gården och väntade, att Lena skulle komma. Hon sölade och innan hon hunnit bli färdig gick båten. Jag var mer än förargad, ty mitt påsklov var snart slut. Nästa dag fingo vi följa en stor ångare och gruvfogden med fru följde oss ända till Harstad. Innan vi reste från Björkö sade vår värdinna till oss: "Det kostar ingenting, för fröken har spelat så vackert." Och så fick Lena noterna till "Den store vite flock!" i present. I Harstad sammanträffade vi med den svenske ingenjören och jag fick äntligen mina pengar.

Pengarna togo åter slut så att jag, när jag kom till Narvik, hade endast så mycket kvar att det räckte till att betala tandlagning och biljett med godståg till Riksgränsen. "Vi ha ej råd att stanna här på hotell," sade jag till tandläkaren. Han sade att vi kunde betala tandlagningen då vi kommo hem, men det ville inte jag. Han ordnade om att vi voro färdiga vid tågtiden. Jag sade åt Lena: "I Riksgränsen bor en lärarinna, som jag en gång haft som gäst. Hon sade då: "Det är så dumt att det finns så liten sammanhållning inom lärarkåren, att om man kom till en främmande plats kunde man inte få bo hos sina kolleger." Jag tyckte också att det var dumt och sade till henne, att om hon en annan gång skulle komma till Kiruna skulle hon få bo hos mig. Det var två lärarinnor som bodde i skolan och vi gingo dit och frågade, om vi fingo bo där över natten, ty taget gick ej längre. De svarade båda två: "Vi ha varken sängar eller sängkläder eller annars möjlighet att ta emot främmande." Men den ens lovade låna oss pengar, så vi kunde bo på hotellet. Och där bodde vi och fortsatte på morgonen. Samma dag jag kom hem skickade jag pengar till den vänlige sjökaptenen, som lånat oss de 14 kronorna.

Efter ett par veckor voro vi nere vid stationen och sågo samme man. Då började Lena stamma: "Vi-vi-ha-skickat pengarna till Göteborg meddetsamma." Han strattade. Efter någon tid kom ett brevkort till mig från denne sjökaptenen. Han skrev att han mottagit pengarna. Vidare sade han: "Om någon gång er väg går förbi mitt hem, så äro ni mycket välkomna." Sen har jag inte sett den vänlige mannen. Och det är också den enda gång i mitt liv som jag slösat så med pengar.

På våren reste jag i sällskap med en av kauraterna till kurser i Skellefteå. En modist hade sålt mig en grön hatt med stort brätte och full av granna blommor. En av mina seminariekamrater, densamme som hjälpt mig pressa blommor, hade i Luleå hört talas om att jag var i Skellefteå, och att jag hade en grön hatt. Jag skulle sedan resa till Tornedalen. Jag stannade i Haparanda hos gumman, som jag bott hos under seminarietiden. Men mina bättre kläder och min granna hatt lämnade jag där. Då jag rest hade samme yngling kommit och frågat efter mig. Han hade fått lov att bo i samma kammare som jag så han väntade på skjuts till Tornedalen. Denne yngling var tokrolig. Gumman följde honom upp i vindskammaren, berättade hon själv, och innan hon hunnit till tröskeln stod han där framför spegeln. "Du må tro jag blev häpen," sade gumman. "Han provade den stora hatten, speglade sig både bak och fram." Gumman stod på tröskeln förstendad av förvåning. Denna provning företog han för att se gummans min. Sedan kom han till min hemort, uppsökte mig och fortsatte vandrande till sitt hem några mil därifrån. Jag följde honom en bit på vägen.

Första tiden, så det var många nya lärare och ont om rum upplåt Bolaget två villor som voro fullständigt möblerade och försedda med husgeråd. Den

ena hette St. framtiden och den ...

Den ena villan kallades Framtiden och den andra Fjällstugan. Framtiden beboddes av en lärare och fyra lärarinnor. Lärarinnorna växlade under årens lopp, i Fjällstugan likaså. Den förra bestånd i 18 år. Den senare endast tre år. Lärarkårens tacksamhet mot doktor L. var stor och därtill hade de anledning, ty han tog emot emot dessa unga arbetskrafter med givarens goda vilja. De visade honom sin vördnad och tacksamhet genom att med hela barnskaran uppvakta honom med tal, sång och blommor på hans 50- och 60-årsdagar. En av lärarinnorna, som förut nämnts, skrev en hyllningsdikt till hans ära. En annan lärarinna, som var intresserad rosenodlare uppvaktade d:r L. med en underbar bukett bestående av 40 rosor i olika färger.

Disp.L. var en verksam människa och han lyssnade med intresse till den hjälpsökande. Just aldrig behövde någon gå från honom utan att ha fått värdefulla råd, beskyddande omsorg eller pengar, var och en efter sitt behov. Han brukade ställa till fester för lärarkåren i sitt hem eller på Bolagshotellet. Själv gick han omkring, mysande av tillfredsställelse, med tummarna i byxfickorna och talade med litet var.

När han var hemma hade han ofta storfrämmande och många länders flaggor svaltade från hans flaggstänger. Han hade de kungliga, författare och konstnärer till sina gäster. En gång stannade målarpriinsen ganska länge. Men mest var disponenten på resande fot och det förundrade mig mycket, att en så pass gammal man orkade sitta på tåg så mycket.

Så snart han slutat sin verksamhet var det också slut med hans krafter.

När han reste härifrån för sista gången skrev en den tiden särskilt verksam man från yttersta vänstern, dagen för hans avresa en obehaglig artikel i en tidning. De allra flesta voro i likhet med mig illa berörda av denna smutskastning, då han rste från ett samhälle, som han byggt upp, ordnat och där han med glädje tagit sig an både barn och ungdom under skoltid och ferier. Många ha nog ångrat, att de ej då togo avstånd och visade hur högt uppskattad han i grund och botten var.

Vad som skar en i hjärtat var att efter hans död alla hans tillhörigheter, t.o.m. hans gångkläder bortauktionerades och hans hem, som han tänkt skulle bli ett museum, skingrades åt alla håll.

Det var många önskan, och man ansåg det värdigt, att han staty blivit rest här. De flesta skulle med kärlek deltagit i insamlingen för detta ändamål. Det blev en insamling men i mitt tycke en obehaglig sådan. På en sådan mans grav skulle väl en sten rests av hans arbetsgivare. Vi ville inte minnas honom som död, vi ville minnas honom levande i storhet och enkelhet.

Han blev kallad Lapplands okronade konung och det var han i ordets rätta bemärkelse. Hans namn är känt och ärat över hela världen. Därför är också hans grav en vallfartsort för turister från när och fjärran.

Första året vid Linaälven var jag mycket förvånad över att det kunde växa hjortron här. Om man for med tralla någon bit uppåt och stod vid järnvägen och såg utåt ~~järn~~ myrmarkerna, voro de som täckta av gulröda bär. Vissa tuvor voro så fulla av bär, att man ej ville stiga på dem. Man ville ta och ta. Kärlen blevo fort fulla. Vad det kändes svårt lämna myrmarkernas guld. Sedan jag flyttade till Kiruna brukade vi plocka bär i såar på marker ej långt från hemmet. Nu har folk-mängden blivit så stor, att man måste fara med bil eller tåg för att plocka hjortron. Vissa år finns det inga bär, men somliga år är det oerhört mycket, och då äro tåg och bussar fullproppade med folk, som ha hinkar och kontar med sig. Kommer man till ett gott bärställe kan man plocka 40 liter pr person på några timmar. Mer orkade man inte just bära. Jag brukade i regel gå tillsammans med min syster och hennes mans bror till hjortronskogen. Alla tre voro vi förtjusta i att plocka bär. Min syster och jag hade ryggsäckar klädda med vaxduk inuti. Och eftersom vi plockade bär fyllde vi ~~ix~~ i säckarna. Nog var man bra trött, när man sprungit på myrmarkerna en hel dag.

En sommar for jag tillsammans med ett par fiskare för att meta. Jag frös litet medan jag väntade på tåget. Och när jag kom hem blev jag sjuk. Det hade skrivits om spanskansjukan. Den sjukdomen var främmande för oss och vi hade ej hört den omtalas. Febern gick upp till 40 grader och jag tyckte att huset gungade. En sjuksyster kom på anmodan till mig, gav mig pulver och konjak blandat med kokt mjölk. Därmed pressade s febern ned. Efter ett par dagar steg jag upp och bestämde mig att följa min systerson och en annan person ~~ti~~ att plocka hjortron. Jag blev varnad av Malmros då jag inte var riktigt frisk och en annan sade att bären frusit. Jag rustade mig med en panna för att koka vatten och dricka om jag frös. Vi kommo till en myr i närheten av järnvägen. Då man såg den på avstånd tyckte man att bären voro gråaktiga. Då vi kommo närmare märkte vi, att frosten endast obetydligt nupit dem överst. Jag och min systerson plockade 40 liter på samma ställe. Då jag började frysa kokade jag vatten. Den tredje deltagaren satt i väntsalen och väntade på oss och tåget. Han plockade inga bär utan återvände med tomma kärl. Våra bär voro fullmogna och fina. Jag fick inget med av min färd, utan var snart fullt återställd.

Snart insjuknade människor i massor. Skolor, nöjeslokaler och en del butiker måste stängas ett tag. Och till slut blev spanska sjukan så farlig att den övergick till lungrotta. Jag minns särskilt en av de lärarinnor, som bott i min gård men som nyligen gift sig och flyttat på annat håll.

fingo resa. De voro snälla och behändiga. Barnen voro mycket belåtna med sin resa. De tycktes ha haft mycket trevligt. När de återkommo ville de stanna hos tant och det fingo de. De fingo lov att varje kväll tvätta sig med kylslaget vatten och blevo skötta efter alla konstens regler. Karameller och kakor, som förut kanske varit deras förnämsta föda, bannlystes i det närmaste. Den minsta flickan, som fyllt ett år i februari, gick upp till oss och brukade få mjölk att dricka. Hon hade under vintern fått ett par tänder, men sög ännu på napp. En gång gav hennes mor henne halvaur mjölk i flaskan. Hon hade inte råd köpa färsk mjölk. Flickan hade ruter i sig och bet sönder nappen med sina två små tänder. Hon fick en sådan skräck för fil och ville på inga villkor äta det. Medan de andra barnen voro bortresta gick jag ofta till henne och lekte med henne. Jag brukade sjunga för henne om en tomtgubbe som fick snuva och döa om min förväning då hon snart kunde sjunga sången. Hon kunde väl orden men inte melodien. När hösten kom började hon så småningom krypa uppför trapporna på knäna. Och när de andra satte sig till bords att äta middag skulle också hon ha sin lilla stol bredvid tant. Till julen blev hon döpt i Annettes sal, och när prästen skulle slå vatten på hennes huvud sade hon: "Nu räcker det." Hon hade kommit underfund med att de andra barnen blevo tvättade i kallt vatten. Hon ville också bli tvättad. Sedan somnade hon i tantens säng och bars i filt ned till sin egen. Så gick den vintern. Nästa vår reste de andra barnen återigen öderut. Nu kunde hon gå. I min gård bodde en järnvägsfamilj, som hade en son, jämnårig med den lilla flickan. Hon brukade gå där och leka med gossen och de voro mycket snälla med henne. De bjöde henne också på mat. Flickan var så finurlig, att hon vid middagstid besökte båda hemmen, och där den maten lagades, som hon tyckte bäst om, där stannade hon. Mormor hade fått arbete och nu kunde de dagligen köpa färsk mjölk. Den fick hon dricka. Hon började bli frisk och duktig. Den vintern läste vi högt boken om Tarzan, apornas son. Lilla lösen lekte på salsgolvet. Vi kunde aldrig tro, att flickan hörde eller ens förstod vad vi läste. Men så vi läste om hur Tarzan kastade frukten på lejonen, klev flickan upp på en burk, som hon under leken ställt på en pall och började kasta äpplen, som hon tog från skålen på bordet. Då kunde vi förstå att hon med intresse följde vår läsning, fast hon själv samtidigt var upptagen av sin lek. Ett par år därefter tog mormoren igen barnen. Men för att de båda mödrarna skulle kunna gifta sig tog Annette åter gossen och den lilla flickan, som voro syskon.

Första tiden togo ofta främmande lärarinnor in hos mig. Jag minns särskilt en natt, då jag hörde knackningar på min dörr. Jag gick upp och undrade vem det var. Det var två leppslararinnor, som båda att få komma in. De voro blöta, frusna och hungriga. De hade farit med båt över Torneträsk. Svår storm uppstod, och märkt som det var kunde de inte skydda sig för det uppståndna vattnet. De hunno tåget. När de kommo hit upptäckte de föret en bekant, men hon visade dem till mig, fast de inte kände mig. Jag steg upp, gjorde en brass i kakelugnen och de fingo byta på sig torra underkläder och dricka varm mjölk samt äta sig mätta. De voro så lyckliga och belåtna efter den utstånna livsfaran. Men tiden kom jag att se så, att jag inte mer kunde ta emot dessa resande bappkateter. Men i min gård bodde en lärarinna, som gärna tog emot dem. Till henne gingo de, så länge hon fanns i Kiruna. Men det var inte så många år. Denna lärarinna fortsatte att studera. Hon tog ganska fort studenten och för ett par år sedan besökte hon mig på sin bröllopsresa och fann mig tillsammans med ett pojklag kastande sten på min nya grund.

Det blev med tiden svårare och svårare att få rum och lärarkrafternas skades. En gång fick jag brev från Tornedalen, att jag skulle möta en haltande lärarinna, som skulle komma med tåg en uppgiven dag. Jag gick ned till stationen. Där såg jag flera främmande lärare och lärarinnor och även en som jag skulle ta emot. Hon fick hyra sig in i min kammar. En annan lärarinna, som också var utan bostad, fick hyra köket under det att jag själv flyttade en trappa upp. En värvkväll sutto vi uppe några kamrater och spelade och sjöngo gamla visor, som vi för övrigt ofta gjorde. Då förlovade sig en av lärarinnorna i nedre våningen. Hon hade en gång skämtat med mig och undrat om jag inte ville ge henne min systers vackra hortensia som förlovningspresent. Och då jag inte hade någon aning om att hon hade någon fästman sade jag: "Nog är det troligt, att du kan få den." På morgonen då jag kom ned påminde hon mig om löftet och visade sin ring. Jag kunde ju inte ge bort en blomma, som inte var min, men häpen blev jag. En gång då hon kom hem från skolan sutto nio katter på parad på verandabron. Hon sade till mig: "Kan du tänka, att nio katter sutto på bron då jag kom. Det betyder kanske något. Vi ska inte tala om det för någon, för då börjar folk skämta om nuckor och katter." Jag försökte kussa iväg kattorna, ty somliga av mina hyresgäster voro mycket förräddade över kattlivet. Men bad mig döda dem, men det kunde jag inte. En dag sutto de på staketet. Det såg ut som pärlor på ett halsnåd. Inte tror jag att kattorna kunde spå olycka, men när denna lärarinna varit gift något år, förolyckades hennes man i berget.

En lärarinna hade konstnärsnatur. Hon sjöng, spelade teater utmärkt och var förövrigt mycket begåvad. Hon hade en ovanlig förmåga att härma människor och djur.

Två lärarinnor bodde tillsammans

i ett rum och kök. De voro begåfvade, kyrkligt intresserade och intresserade röst-rättskvinnor. Den ena gifte sig med en lärare i främmande land och den andra är fortfarande här och diktar vers till våra sammankomster. En ung lärarinna, som bodde i en av smålägenheterna vägg med den var inackorderad i maten hos dem. När hon kom på verandan ville hon ej gå den långa kroken utför sin trappa och uppför deras utan hon klev upp på en låda och kröp in genom deras tamburfönster då det var matdags. Det var nog ingen annan än vi, som hade vårt fönster mitt emot, som såg det.

En mycket stälad ordentlig äldre lärarinna bodde även i min gård. Hon var litet butter ty hon hade svårt att sova och ville inte bli störd om morgnarna. Malmros hade som redan nämnts, sin veckobod under bron och han brukade om morgnarna säga ved till sin kamin. Då sjöng han med något falsk stämma: "Kom fleckalella valsa med mej." Då hon på förmiddagen en sådan träffade mig sade hon: "Den där dromedaren stör mig varje morgon." Under krigsåren, då det var ont om mat hade hon fått en renstek från sitt hem. Hon skulle steka den i ugnen. Medan hon höll på med det kom hon upp till mig och dröjde några minuter. Dörren hade hon lämnat olåst. Och när hon kom ned var steken det förste hon tänkte på. Hon öppnade luckan och tittade in. Ingen stek fanns. Hon stod fundersam en stund och måste titta om igen, för hon trodde inte sina ögon. Men den halvfärdiga steken var och förblev borta. Hon måste komma upp för att tala om denna underliga händelse. Det kunde inte ha gått till på annat sätt än att en telegrampojke, som lämnat ett telegram på hennes kaxx diskbänk, hade känt den aptitretande lukten och nappat steken i en hast. Hur gossen kunnat bära den heta steken är svårt att förstå.

En gång frös vattenledningen i en sågspånströmma. Jag hade haft en snickare som med en blåslampa försökt tina upp ledningen. Men det gick inte bättre än att sågspånen i trumman började brinna. Jag var då ute på stam. Jag träffade en av lärarinnorna i en blomsterbutik. Hon sade: "Det har börjat brinna hos dig." Vi ha haft ett sådant sjå att släcka. Vi ha alla sprungit med vattenhinkar och haft handesprutor och så ha vi skickat efter snickaren som tänt el. Till sist lyckades vi med gemensamma krafter släcka utan att kalla på brandkåren." Jag sade helt lugnt: "Jaså." Då blev hon rykande arg och sade: "Säger du ja och springer ute och roar dig, och vi ha fått knoge för att få elden släckt." Då jag kom hem blev det ett sådant pratande om elsläckningen och hur duktiga snickarna hade varit.

Min gamla plåtslagare lagade en dag tak och plåtrännor. Han steg på en stega på taket och stegen började glida ned. Plåtslagaren hade inte bundit sig fast vid något och fick inte något handtag. Han började ropa på hjälp och ut från alla darrar kommo nuckor, gamle och unga. De stode förekrockta med uppsträckta händer, för att ta emot honom. Jag sprang runt till stegen, tog brandhaken och skyndade att försöka haka fast honom. Men han hade på ett öbler annat sätt klamrat sig fast, och kunde hala sig upp. Det skämtades sedan tag ert om nuckorna, som stått väntande med utbredda armar för att ta emot denne man, som kom nedfallande liksom från höjden. Men han tyckte nog att det var för många.

En vinterkväll sedan jag lagt mig blev jag väckt. Det saies att någon ville träffa mig. Och mycket viktigt var det. Jag klädde mig i en hast och tog en regnrock från lilla korridoren. För att inte ha håret hängande i ansiktet och för att få det litet krusigt brukade jag till natten blöta småbådet och rulla det på hårnålar. För att skylla dessa fädängans försök tog jag i förbifarten första bästa huvudbonad jag fann. Det var en blå genombruten sommarhatt med stora brätten och prydd med färgrika blommor. Då skruvad gick jag ut i förstugan, för att träffa den besökande. Det var bankdirektören som ville ha mitt namn på inteckningarna som skulle lämnas in på tinget. Jag tror, att han blev ganska förvånad av min åsyn och började ursäkta sig, att han kom så sent. Jag svarade: "Jag brukar lägga mig klockan åtta och stiger upp klockan sex. Jag följer naturens ordning." Han sade, att han brukade lägga sig först klockan tolv och kom ej att tänka på, att det var så sent. Jag tog papperet och gick in och skrev mitt namn, medan han väntade i förstugan. Det var nog skönt för honom att få några minuters andrum för att kunna behärka sin skrattlust.

Under krigsåren för xxx jag tillammans med en god vän till min hemort. Vi fingo rum hos en lärarinna, som var bortrest under sommaren och bodde i en gård, där laestadianerna under min barndom brukade ha sina stora veckosammankomster, och där hustrunden och hans hustru strängt hyllade denna tankeriktning.

Det brändes tjära i skogsbyarna högt upp efter Torneälven och fraktades utför älven på flottor. För tjäran betalades ända upp till 140 kr. pr tunna. När sådana karlar kommo ned ville de byta tjära mot några tiotals kilo mjöl och de fingo betala ända till en krona litern för mjöl, saies det. I den gården, där vi bodde, fingo vi köpa mat, men den var mycket dyr. Jag förstod att flottningskarlarna fingo betala ända mer. Torparna, som förut fått köpa mjöl hos bönderna, kunde ej betala det höga priset. Då hörde jag en gång en sådan torpare säga till en värdinna: "Om inte du ger mig mjöl till humant pris går jag till skogen och mjölkar dina kor." Då blev värdinnan så rädd, att hon sålde en halv liter åt henne. Men det fanns i byn en värdinna, som intekunde ta så mycket betalt. Hon sålde jordbruksprodukter för ungefär halva priset mot de andra. De xxx hade en gammal förfallen gård. I en kammare fick en gammal, fattig man bo. Denne stackare hade blivit sjuk.

Han hade kräfta. Ingen hade lust att sköta honom i hans paltor. Denna vär-
 dinnan gick dagligen och skötte honom med godhet. Mannen dog. Några år efteråt kom jag
 åter till denna by. Då låg den stackars värdinnan själv i kräfta. Hon dog strax
 vi rest därifrån. Kanske det var smittat. Jag kände en gubbe, som på auktion
 köpte in kläder efter en tulltjänsteman, som dött i kräfta. Efter någon tid
 dog denne man också i samma sjukdom. Då läkarna inte ännu veta vad kräfta är
 kommer man i sådana fall att tänka; "Kanske kräfta smittar." Då det nu igen varit
 insamling i svensktalande bygder för Norrbotten, har det också samlats kläder.
 Mig förefaller det vara lycklipare, om inga gamla kläder komme. Ty före den före-
 ta insamlingen hörde man sällan talas om tuberkulos och kräfta. Men efter den
 dagen tycker jag att i Norrbotten dessa sjukdomar spritt sig. Om inte så myc-
 ker arbete nedläses på hem- och sanatorievård undrar jag just hur det skulle se
 ut.

När Töyre kom från Brasilien fick han rum hos mig. Han gick på
 hösten och bröt tjärstubbbar i skogen tillsammans med en torpare från Karesu-
 ando. Då sade han en dag till mig. "Om vi fick hjälp till mat åt våra familjer
 skulle vi fara till skogen och klyva dessa stubbar färdiga och bränna tjära
 på våren. För tjära betalas nu 25 kr tunnans mot 14 kr. förut. Jag har frågat
 en släkting, som har fastighet och derutom tjur om han vill borga till en
 häst och mat hos ett trävarubolag, som sedan köper tjäran till 25 kr. tunnans."
 Han frågade om jag också ville skriva på detta papper. Jag tyckte inte det
 kunde vara så farligt och skrev på. Den andre mannen gav mig i pant ett litet
 hemman, som han ägde i Karesuando. Men denne man var lat och låg med sin sto-
 ra familj i Juktasjärvi. Han lades inte arbeta. När de då på våren skulle brän-
 na sina tjärstubbbar, brann tjärstubbarna upp för dem. Jag började då undersöka
 hur pass säkert namn den andre borgesmannen hade. Jag fann att jag ensam stod
 som borgen på pappret. Då tröstade mig Töyre att han kanske kunde skaffa det
 bestämda antalet tjärtunnor, ty han hade mer stubbar i skogen. Han brände tjä-
 ra, men tjärstubbarna läkte, så att han inte fick så mycket, som han beräknat.
 Under tiden gick tjäran upp i pris. Jag var då rädd, att trävarubolaget sålt
 tjäran i sin tur och gjort kontrakt på den. Men till all lycka var det så inte
 fallet. Chefen för detta bolag var en norsk jägmästare. Genom den frägnande
 tjänstemannen i detta bolag bad jag få det så ordnat att hästen fick lämnas igen
 och skulden på maten betalades. Den nye chefen var en hyggelig man lika. Han gick
 med på mitt förslag hästen lämnades igen och jag gjorde up med karlarna att
 utöver den tjära som de bränt, skulle de betala skulden som då var ung. 700 kr.
 Töyre sade att han ville betala sin del, men den late mannen sade: "Du kan
 gärna själv få betala det." Då sade jag, att jag fått hans hemman i pant och
 att jag hört, att han strax efteråt sålt det. "Nu får ni inom en vecka betala er
 del, annars anmäler jag er för förfalskning, och då blir det häkte av." Inte
 vet jag hur han ordnade med Töyre, men han betalade alltsammans.

Sedan banbyggnadens tid hade jag längtat att få komma till Keb-
 nekajse, men det blev verklighet först trettio år senare. En lärarinna söder-
 från kom förstått hälsa på sin släkting här. Vi beslöt oss, flera äldre damer,
 att en vacker julidag resa uppöver Kalix älvdal. Den resande lärarinnan hade
 inte rustat sig för att gå, så hon hade inte lämpliga skor. Hon började bli
 trött redan efter att ha gått tre kilometer från Kalixförestationen. Jag hade
 en liten konjaksflaska med och gav henne en liten tår samt vi talade några
 bybor, som just passerade oss, att bära hennes ryggsäck fram till byn, som
 låg ung. 5 km. längre bort. När vi kommo fram stodo vi där på stranden otä-
 ligt väntande ett par herrar, turister, för vi skulle följa samma båt, som de.
 Båten satte i gång och så började den sex timmars långa färden. Vädret var
 det vackraste man kunde tänka sig. Det var alldeles lugnt på den blågröna sjön.
 Det påstods att fjällen avseändra ett ämne, som gör att det blå vattnet får denna
 grönaktiga färg. När vi kommo upp till Nikkoluokta sovo vi över natten i turist-
 kåtan och på morgonen fortsatte vi upp till Kebnekajsestugan. Vi tänkte stanna
 där några dagar, men vi blevo så störda företa natten att två av oss återvän-
 detill Nikkoluokta. Där stannade vi en hel vecka. Vi väntade på våra kamrater
 som blevo kvar i Kebnekajsestugan. När de fröjde längre än vanligt under vägen
 förstod vi att de gått vilse och jag badade upp folk, som skulle söka dem.
 Men karlarna hade inte hunnit gå längre än bakom gårdegården förrän de stötte
 dem. Efter långt sökande hade de äntligen funnit hängbron över jokken. Samma
 dag kom ett stort sällskap turister till samma kåta och det blev ganska trångt.
 Vi fyra lågo på ena sidan av kåtan och sex ungdomar på andra sidan varannan
 herre och varannan dam. Jag, som var som mera hemma där, höll reda på brasan
 och satte luckan över rökhålet så att ej så mycket rök skulle komma in. Jag
 hörde ungdomarnas fnissa och småprata mellan sig. Oj en konjaksflaska
 vandrade från den ena munnen till den andra. När jag tittigt på morgonen vaknade
 och såg upp såg jag en massa tår sticka ut. På varje tår satt en hop flugor
 och myg. Min kamrat hade lånat ett väckarur, som spelade Ur svepels hjärtans
 djup långsammare och långsammare till dess tonerna kommo med mycket långa
 mellanrum. Det var svårare att höra den. Hon vaknade och kunde inte komma
 vidare, varför hon drog upp klacken och lade den under huvudkudden för att inte

störa de andra. Men klockan väckte stor munterhet bland ungdomarna, och med sängen blev det sedan klent beställt.

På morgonen frågade de om vi varit uppe på Fabnekajsa topp. Den, som blivit trött efter de tre kilometrerna och hade mist följande ryggsäcken svarade så allvarligt: "Vad ska man när och göra om man inte bestiger topparna?" Självt hade han legat i Fabnekajstugan hela tiden.

Min kamrat brukade stå på bryggan och sjunga. Det skades vackert utöver vattnet. Lapp flickor kommo och lysnade med stort intresse. Många dar A rad kommo de till mig och bade att han skulle sjunga.

Då vi skulle resa hem köpte jag av en lapp tolv kg. färsk fisk efter sextio öre kg. Jag tyckte att jag på detta sätt skulle tjäna igen en del av resan, för siken kostade här 1,50 kg. Sedan foro vi med båten ända till Salixfors station. Det var en härlig färd utför forsarna.

Under vägen sågo vi mycket hjortronblommor och föresatte oss att nästa år fara till byarna och plocka hjortron, men det har ännu inte blivit av.

Det har varit på tal, att det skulle byggas en landsväg till Nickulokta. Men man har alltid skakket på huvudet, och sagt att det skulle bli för dyrt. Och på senare år ha arbetarna preciserat timpenning och ackerplöj, så det har ansetts omöjligt att få den till stånd.

En gång utlystes ett möte här i Kiruna, för till vilket alla för ungdom intresserade annorlunda kommo för att möjligen framföra något förslag att avhjälpa ungdomens arbetslöshet. Som jag redan år 1927 skrivit om ungdomens arbetslöshet kom jag vid ifrågavarnades möte fram med ett förslag, som kunde bereda möjligheter till arbete. Ordföranden tyckte ha mycket svårt hålla sig allvarsam. Mine tankar voro dock allvarligt menade. Jag träffade en vägmästare och en riksdagsman från Luleå och resonerade med dem om vägbygget. Jag föreslog då, att pojkar i likhet med Bolagets pojklag samt scouter skulle börja denna dikning för att lära sig arbete. Jag hade tänkt mig, att de skulle ha 1,50 - 1,80 och 2 kr. pr dag beroende på åldern. Somliga skulle bo i tält ochliga i bondegårdar längre bort. Kommunen skulle betala deras underhåll. Man kan förstå, att det inte skulle ha blivit tråkigt för pojkarne, ty lägerlivet lockar dem alltid. Och de mer stadgade pojkarne skulle säkerligen känt sig glada över att få utföra en kulturgärning i obygden. Varifrån skulle pengarna till detta tagas? Kommunen skulle betala en del, dels därför att de kanske få någon skatt av byfolket, och dels därför att i många fall måste kommunen ändå försörja dessa unga. Dessutom skulle turistföreningen betala sin tribut och staten sin. Då skulle staten slippa bekosta järnvägsstationen i Salixfors. Handlanden och enskilda skulle bidraga med sin del för att vägen drar även äldre turister till samhället och de kunna få tjäna på dem. Chaufförerna skulle bidraga genom att köra grus med sina lastbilar. För dem skulle det kunna bli stora förtjänster, när vägen väl var färdig. Om inte vägen kunde dras på norra sidan om Peiterjärvi hela vägen skulle en bro byggas över det smalaste stället vid Kellokta. Då kom man på Gällivaresidan, där också små byar finns. Då skulle möjligen Gällivare socken bidraga något. Dessutom skulle bönderna själva hjälpa till att skaffa timmer till broar och bygga dem. På detta sätt hade jag tänkt mig, att om arbete gjordes och bekostades skulle kommunen få vägen billig.

Nu blev det ingenting av. Det restes motstånd som ett berg, dels från ensa hållet att så billigt kan man ej bygga och dels från andra att det måste vara avtalsenliga löner. Och därmed måste församlingen sin blivande mjölkko, som inte endast kommit med pengar från eget land utan även från utlandet. Just i dessa dagar har jag hört att A.K. haf börjat bygga denna väg.

Redan 1927 började man märka att ungdomen i Kiruna gick arbetslösa. Och på samma gång tog Bolaget folk från landet. Sjöfolk kom och bodde hos de välbärgade arbetarna så länge, att de kunde få hemortarätt i samhället. Detta gjorde att jag i en tidningsartikel sökte väcka intresset för ungdomen. Ifrån affärssynpunkt kunde Bolaget tillfälligt räkna sig en förtjänst i att ta arbetsamma luktiga bönder hit. Sådana som inte högre önska än att få arbete och få en god förtjänst. De ha själva föredratt vara arbetagivare. Men vad jag inte kunde förstå var att arbetarna samlade hit massor av löst folk, särskilt sjöman, vilka sedan skulle ta arbetet från deras barn. De ha själva ha här kommanderat över samhället. "Den lönen skall ni ge eller också få ni följa oss." Det i sin tur gjorde, att dyrbara arbeten sattes i gång. Skatteanska skades, för familjeförsörjare. Deras söner måste fara som A.K.-Arbetare för minsta möjliga löner. En del av dessa lösa män ha redan slutat med pension och ha betingat sig 225 kr. i månaden. Och arbetarna som ständigt gå i livsfara i Bergat och hela sin arbetstid ha betalat skatt på en pension av 75 kr. i månaden. I unga år önskade jag inte högre, än att jag skulle få ha en jobbit med eget hem, varför jag också föreslog, att dessa unga, som inget arbete ha skulle få på samma sätt. Jag kom då fram med ett förslag till kommunen i denna sak. Denna tanke vill jag även här framföra. Staten eller kommunen stycker jordbruksråden på sådana ställen, där jorden är särdeles lämplig. Helst nära fiskavstetten. Avsnörningarna skulle vara så pass stora, att om jorden blivit till en del odlad man vinterföder fyra kor. Dessutom skulle det finnas skog till husbehov och betesmark. Byarna skulle vara så pass stora, att man voro xx

berättigade att ha en skola. För att ungdomen skall lära sig arbeta skulle de strax efter skolans avslutning sändas till ett arbete i dessa blivande byar. Föret skulle ett stort hus byggas mitt i samhället. Detsamma skulle innehålla tre större lokaler med alla bekvämligheter och dessutom i närheten smedja och bastu. Ett par av dessa lokaler skulle tjäna till bostad åt de arbetande och i tredje lokalen skulle maten serveras. De, som ha betyg från yrkeskolor som duktiga snickare skulle få få timra upp hus till dessa hemman, hus med ett större och ett mindre rum och en lagård för ungt fyra kor. Somliga skulle frakta virket, somliga skulle såga och bruka jorden fullkomligt färdig. Arbetslöshetsföreningarna skulle underhålla dem under deras arbetstid. Vagnar skulle drivas fram. När så den byn vore färdig skulle dessa hemman skänkas till större familjeförsörjare, som ändå måste ha understöd av kommunen och staten. Somliga hemman skulle säljas till någon av de arbetande mot en billig penning. Därmed minskas de arbetslösas skara ty ju större bebyggelsen blev desto större blev behovet av hantverkare. Och på detta sätt skulle den ensa byn efter den andra uppkomma. Med tiden kunde staten beräkna att förlusten återfås en del av vad den påkostat i form av skatter. Och man nickar skulle få lyckan att få bo under sitt eget tak. Grovarbete i stat och kommun skulle ransoneras så att de kunde få bidrag att köpa sådana varor, som de inte kunde skaffa på sina egna hemman, såsom socker, kaffe, salt och textilvaror.

Detta väckte dock betänkligheter. Det är kanske inte så bra, att det blir så många jordbrukare fast för sig är detta en gåta.

Dessutom har jag väckt förslag att staten, skänk som likväl måste försörja de arbetslösa låter dem arbeta på byggnade av kraftstationer och elektrifierade landsbygden. Därmed skulle vi bli mindre beroende av utländets kol. Och så skulle staten sälja elektrisk energi även om det skulle bli någon förlust, för att få industrier i gång. Jag hade så särskilt tänkt på järnindustrin. Då kunde man beräkna, att staten fick igen dessa utlagda pengar i skatten och mindre kostnader för arbetslöshet.

Vad har nu det allmänna lätit de arbetslösa göra. Allt annat utom det som innebär ekonomisk välbärgning. Nog kan det vara väckert med en storstad i rottolan, där de unga män, som i rotta och äro intresserade av saken börja själva visa, att de lugnt till att göra sin plan i ordning. Mig förefaller det mycket egenodligt att människorna förstöra sin kropp genom allehanda tävlingar, så att de till sist bli oegliga till allt. Sanatorier och lasarett befolkas med sådana tävlande idrottsmän. Staten hjälper till att bekosta tävlingar och staten måste betala sjukhus. Det är som om världen vore upp- och nedvänd. Det skrevs mycket skärpt i tidningarna, att sådana unga pojkar inte äga till arbete. När jag så började bygga mitt nya hus, tog jag en av mina gamla arbetare att hjälpa till att leda grundgrävning och gjutning.

Då mitt hus började bli besvärligt att hyra ut eftersom det var gammaldags rum utan egenliga bekvämligheter och de dessutom tarvade reparationer ideligen eftersom folk flyttade ofta då rummen voro små, beslutade jag mig för att sälja huset. Apotekaren rådde om en tomt mitt i samhället och jag bad i spekulationssyfte att få köpa den, så skulle han få hyra apotek och bostad av mig i stället. Viderna voro i uppåtstående i samhället. Men min goda vän Maja avstyrde det samma. Hon ville inte, att hennes husbonde skulle göra sig av med denna tomt. Efteråt fick han betala lösensumma ännu en gång för att han inte hade bebyggt den. Och sista gången glömde han lösa ut den så att samhället tog den. Jag bad att få köpa den, men jag fick avslag, emedan man inte trodde, att jag kunde bebygga den. De utlyste anbud och en annan person köpte den till högt pris. Det gick dock så, att inte heller han kunde bebygga den. Han annonserade ut den och jag köpte den för 500 kr. mer än han själv betalt. Då hade han legat på den flera år, så jag hade endast 1 1/2 år kvar av tiden innan samhället skulle återta den. Jag begärde då uppskov, emedan det var kristid och all materiell mycket dyr. Men detta beviljades ej. Jag hade inte lust att görlora 4500 kr. Men skolläraren, som tjänstgjorde som stadsingenjör på grund av att han var vänstersocialist hade beslutat att han skulle ta igen tomten åt samhället. Han motarbetade mig med stort intresse. Dessutom var han god vän med den nya apotekaren. Jag förstod att tomten var ämnad för denne, ty jag såg dem stå här och planeras hur tomten skulle bebyggas.

Från företa början voro inte människorna så pigga på att köpa denna tomt dels därför att grundgrävningen visade sig bli dyrbar då tomten bestod av trasigt berg. Att bryta sten gick inte och vid skjutning lossades endast små bitar. Dessutom var det höga stenrös. Jag tänkte då att även småpojkar kunde kasta små sten och jämna ut gårdsplanen. Jag fick ett lag barnhemspojkar att arbeta med detta mot samma dagspenning som Bolagets småpojkslag fick. Pojkarna voro mycket duktiga. Jag satt och såg efter, att de inte vid sina kraftprovstävlingar skulle lyfta större stenar än de orkade. Allt gick bra. Efter varje arbetsdag städade de ordentligt undan verktygen. Det syntes att de voro vana vid god ordning hemma. Samma höst lät jag gjuta grunden.

Tomten hade jag köpt i den tron att stadsplanekartan utvisande tomtgränserna. Men så var ej fallet. På köpebrevet var utsatt helt andra siffror, som utvisade

mindre kvadratytta. En annan tomt hade fått större kvadratytta än den enligt kartan skulle ha och nu är det så, att på den minsta tomt, som ligger i samhällets centrum står det största huset.

Jag började då grundgrävningen och hade min arbetare från gamla gården och min systerson samt hans gode vän. De grävde och kärrade sten så gott som hela sommaren. Och mot höstsidan då kvällarna blevo mörkare hjälpte min syster och jag till att kasta sten. En kväll, då vi höllo på till kl. 12 blevo vi bortkörda av polisen, ty han ansåg, att vi störde grannarna. Jag hade till att börja med endast tänkt bygga för egen del och slippa ordna med hyresgäster, men jag fick inte lov därtill. Tomten låg för mitt i samhället. Bostadstomt ville jag inte ha i samhällets utkant, för den tiden ansågs det inte möjligt att få vattenledning dit. Här förstod jag, att det till sist skulle bli vattenledning, fast det inte utlovades. Jag tog då en schaktmästare som skulle avväga om det var möjligt få lutning till närmaste vattenledningsnät. Det befanns, att det skulle bli mycket dyrt att dra vattenledning ifrån det hållet. Därför spekulerade jag xxx på att få köpa en fastighet, som stod framför. Och så ville jag även kunna bestämma att mitt tilltänkta hus ej skulle bli förbyggt.

Jag hade av en bekant i Tornedalen, som behövde pengar och som utbjudit ett gammalt timmerhus på växel köpt detta hus, där jag som barn lekt, för det hade aldrig byggts färdigt. Jag flyttade det hit på vintern. När dessa stockar hade varit blöta hade de frusit, så att de verkade hårda och friska. Men då jag på vårsidan tog timmermän och skulle låta tälja dem till nya väggar, så var nästan hälften ruttna. Det hade inte funnits fönster och inte ordentligt tak, så att vattnet runnit mellan stockarna. Nu byggdes huset under vattentak och jag begärde åter uppskov med vidare bebyggande tills det blev andra tifer. Då kostade t.ex. en cementtunna 25 kr. en tegelsten 50 öre, och alla andra varor i motsvarande prisläge. Murarlönerna voro naturligtvis uppskruvade. Jag fick ändå inte uppskov. Jag skrev då till ortens riksdagsman, att han på riksdagen skulle utverka uppskov, men han ansåg denna fråga vara för obetydlig. Så måste huset inredas fullt färdigt. Jag må dock i förbifarten säga, att jag fick sådana arbetare till grundgjutningen som inte kunde bygga formarna riktigt, utan fönster- och dörröppningar blevo sneda och för smala. De togo frosten till hjälp att pressa upp ackordlönen. De sluppo därmed undan att ghuta vissa mellanväggar och fingo ändå den överenskomna summan. Däremot mina åtta timmermän särskilt de fyra, som kommo från Svappavara voro så präktiga och rättvisa, att jag inte tror att det finns deras make. När de timrat huset färdigt och utfört inredningen till hälften, fanns det för mig inga möjligheter att fortsätta. Jag frågade då en av dem, som jag visste hade god råd, om jag fick låna pengar av honom på revers mor 6 % ränta. Han svarade då: "Jag skall arbeta huset färdigt och betala min kamrat också." Då jag skulle skriva reversen frågade jag honom, hur stor ränta han skulle ha. Han svarade: "Jag skall inte ha större ränta än jag får på banken." Så blev det också.

Jag hade inte pengar men ganska bra namn, varför jag skrev till min goda vän i Stockholm, som fått ärva 10000 kr. att vi skulle köpa fastigheten nedanför tillsammans. Vi kommo då överens och jag skulle bjuda 25000 kr. för denna fastighet. En annan spekulant bjöd något mer och på detta sätt började ägaren auktionera bort sin fastighet mellan mig och den andre spekulanten. Då tog jag reda på vem den andre var och så befanns det, att det var en gammal god vän till mig. Jag frågade då, vartill han skulle använda tomt. Han skulle bygga privat-hus. "Ja, då skall jag sluta vara med om auktionen;" svarade jag. Och han fick köpa fastigheten. Jag hade dock gjort honom uppmärksam på, att om han skulle bygga biograf där skulle jag säkert gå högre än han. Han svarade att det skulle han inte göra. När jag kom till municipalkontoret fick jag den upplysningen, att ritning till biograf redan förelagsvis var gjord, då köpet stod i sin linda. Då började min tro på alla vänner vackla. En vacker dag på våren kom stadsingenjören och den som köpt tomt och satte ut huset precis så, att det skulle skymma mina fönster och dessutom togo de upp och flyttade de gamla gränspälarna in på min halva brandgata för att återfå kvadratytan på den kil, som uppstod på trottoaren. Eftersom den gamla huset, som redan stod på tomt ej var så stort och dessutom såg ruckligt ut föreslog jag, att de skulle riva det och bygga biografen där för att få bättre utseende på kvarteret. Det gick inte.

Jag hade inte tänkt att ännu börja gräva någon grund, men på vintern kom en av mina gamla stenarbetare till mig och bad att få xxxxx arbete, för han hade ingenting att leva av. Jag tog då en arbetare till och dessa fingo sätta igång med grävning. Då tänkte jag endast gräva en liten bit, men det blev att fortsätta hela vintern. och sommaren. För att visa att pojkar inte voro så odugliga tog jag ett lag med pojkar i olika åldrar från 13-18 år. De fingo kasta upp sten och kärra. Och på hösten, sedan formarna voro slagna så bildades två pojklag den ena gruppen mindre pojkar, den andra pojkar upp till 20 år. Sedan jag fått låna samhällets blandare började grundgjutningen i två skift, ty jag var rädd att cementbruket skulle frysa, ty det var i oktober. Själv deltog jag också i stenkastningen och då min arbetsplats var så mitt i samhället lät jag kasta upp en väldig stenmur mot gatan så att inte folk skulle se oss. De voro dock nyfikna. Somliga kastade glåpord, andra sågo vänligt stämde ut och sade: "Är det inte bra tungt för fröken?" Somliga ömkade mig. Jag minns särskilt en bonde, som kom från

Muonionalusta. Han hade stått och sett på mig när jag arbetade och han kände ej igen mig. När han kom till en av sina bekanta hade han sagt: "Det är inte alla, som ha det så lätt i Kiruna. Jag stod på ett ställe och såg ett stackars fruntimmer kasta sten. Vad jag tyckte att det var synd om henne."

När folkhopen kom från biograferna på kvällen och jag höll på att ta fram bruk under blandaren och ibland öste sand, skrattade folk åt mig. Ja, det gick så långt, att somliga av mina kamrater hade svårt att känna igen mig. Men det var en gammal god vän till mig, som annars är bosatt i Stockholm. Han var här och hälsade på sina bekanta. Han viskade till mig i förbifarten: "Skrattar bäst som skrattar sist." Ett par gånger hände det, att arbetet med grundgrävning och gjutning skulle blockeras, men jag lyckades i alla fall ordna det till det bästa. Sedan grunden och valvet voro färdiggjorda, skulle formarna tas lös. Innan jag började grundgjutningen hade stadens ingenjör sagt till en av mina arbetare: "Det där kan då ingenting bli av med ovana pojkar," Medan jag var i skolan togs formarna lös. Just då passerade ingenjören förbi. Han undersökte grunden, svor och sa till en av mina arbetare: "Den här grunden är bättre gjuten än skolans." Det arbetet utfördes av organiserade arbetare.

Jag minns en rolig händelse från denna grundgrävning, som också kunde ha gått illa. När Präst-Erik hade laddat borrhålet, täckte han mycket väl med säckar och stockar, som bundos fast med en järnkätting. Sedan tänkte han på träden. Arijoki brukade alltid gå med sin röda flagga till gathörnet och ropa: "Kå undan, mällan gommer snart." Denna gång flögo stockarna opp och stenar och träbitar kastades ända till hörnet, där Arijoki stod. Då fick han bråttom. Flaggan slängdes åt sidan och Arijoki fick väldigt kvicka ben. Till all lycka funnos inga människor i närheten. Men antagligen hade ~~xxxxxx~~ skottet hörts ganska långt eftersom den snabbfotade ingenjören efter några minuter infann sig på grunden för att se efter om någon olycka hade inträffat.

Innan denna stora gjutningskulle börja, skulle ~~xx~~ jag låta gjuta en liten bit först. Då tog jag en arbetare, som gjorde form på samma gång han göt. Men så fick jag inte göra. Snickaren skulle slå en bräda och stå och vänta tills den andre hade satt dit stenarna och bruket, annars skulle mitt bygge bli blockerat. En annan gång blev jag förbjuden att låta dessa män gräva grunden, fast de voro mina gamla arbetare. Den ene hade arbetat åt mig sedan 1908. Då skrev jag ~~xxxx~~ in dem i registret för att få behålla dessa av mig kända arbetare. Och det lyckades bra.

Vid denna grundbrytning gav jag särskilt akt på ~~xxxxxx~~ två pojkar, en som var 13 år och en som var 18 år. Så snart jag inte var närvarande arbetade 13-åringen som om jag varit med. 18-åringen däremot gick in i pannrummet, läste veckotidningar, rökte sin pipa och talade mycket om ~~xxxxxx~~ film. Härmed kom jag till klarhet om att människorna måste börja arbeta strax skolan är slut. Om de gått några år på alla möjliga nöjeställningar och smakat den lätta, som samhället bjuder, både till arbete och sparsamhet.

För att hjälpa upp samhällets finanser måste de ledande männen räkna med ockerpriser. Jag lånade jordkärra av samhället och fick betala 25 öre i hyra om dagen. Blandaren var trasig, då jag fick låna den, men jag fick betala halva reparationskostnaden. Den, som drog ljuset till blandaren och avkopplade det stod där nästan halva dagen och jag fick betala honom registerpriser. Grunden och diket var förut grävt så, att större tomrum fanns på sidan om grunden. Detta tomrum hade jag fyllt med aska. När så kabeln skulle dras fram där bad jag att själv få gräva för den, det var ju lätt att ösa upp askan. Det fick jag inte. Kablarna debiterade grävning för en del obruten och för en del stenbruten mark. När diket gick lätt att gräva, så att arbetet gick fort att utföra, gingo de in i grunden och lade sig på sågspåren i flera timmar.

Då jag köpte tomten, såg jag på stadsplanekartan på märken efter gamla pinnar och på staketens riktning hur stor min tomt skulle vara. Men då jag skulle ta tomten i bruk minskades den från alla håll. De föregående stadsingenjörerna hade dels satt ut ~~xxxx~~ på tomten fel, dels utsatt husen fel. När biografen blev utsatt framför min tomt, såg jag att de utsatte huset galet. Då gick jag dit och bad honom sätta det efter gatan, för jag skulle komma att begära rättelse i enlighet med stadsplanekartan. Detta gjorde han ej. På så sätt blev min grannes tomt mindre än han hade rätt att ha. En olämplig kil uppstod efter trottoaren och huset blev snett. Någonstans skulle denna bit tas igen. Jag hade begärt rättelse hos byggnadsnämnden, men min skrivelse drunknade troligen i papperskorgen. När den nye ingenjören kom, begärde jag åter rättelse. Jag skulle få tomten något rättad, men inte efter stadsplanekartan. Det blev då så, att jag skulle bekosta flyttning av gatystemar på båda sidorna och fyllning av gatan. Det var inte endast utanför min egen tomt jag fick bekosta detta arbete utan även utanför min grannes. Sedan blev det tomtindelning av kvarteret. Enligt detta förslag skulle tomterna inte alls rättas efter stadsplanekartan. Min granne skulle få halva brandgatan från min tomt som ersättning för den kil, som uppstått på gatan. En av fastighetsägarna inom kvarteret fick mer än han enl stadsplanekartan ~~xxxxxx~~ hade rätt att få. På grund härav kunde han sälja halva tomten. Denna bit skulle tas av min andre granne. Och denna granne skulle i sin tur få av min andra brandgata. Jag hade ju inte rätta kvadraten på min tomt.

Min tomt är hörntomt i bästa läge. På denna tomt har jag nu uppfört ett hus. Då jag skulle bygga var samhället utan stadgar en månad och jag fick vänta på dessa. Jag hade begärt att få uppföra ett stenhus på tre fulla våningar och gjorde därför en kraftig grund. Jag fick inte göra detta, för att min tomt låg på högsta punkten i det kvarteret. Men om min granne som bodde på andra sidan gatan och vars tomt låg i nedersta hörnet av detta kvarter fast i samma nivå som min tomt skulle han fått bygga så. I enlighet med gamla stadgar hade man inte kunnat neka mig detta, men efter den nya kunde man det. Jag fick finna mig i att göra 3-dje våningen som vindsvåning och detta blev så dyrt i uppförande att det endast hade kostat 10000 kr. mer enligt anbud att bygga stenhuset. Och då hade jag fått tio rum mer och en stor vind. Då jag byggde mitt hus beräknades det att varje rum i uppförande kostade 5000 kr. Men genom så många mothugg skrivades priset upp. Tomten blev så liten att det är nästan omöjligt att torka tvätten på bakgårdsplanen.

Jag hade tänkt mig, att mina gamla timmermän också skulle bygga den senast tillkomna delen av huset, men jag vågade inte börja bygga förrän jag tillfrågat arbetarorganisationerna, om jag fick anlita dem, som dock hela sitt liv tillhört denna socken. Jag fick det svaret, att de inte fingo anlitas, utan jag måste ta arbetare genom registret. I förstnämnda fallet hade jag inte tänkt anlita en byggmästare eller arkitekt. Jag blev dock upplyst om att en kvinna inte fick vara byggmästare. Att bli blockerad ville jag inte utsätta mig för, risken var för stor. Att vända mig till arkitekten på platsen var jag först rädd för, eftersom han umgicks med denna byggnadsnämnd och deras ledare, genom vilka jag haft så mycket svårigheter. Det hade utspritt rykten, att jag skulle få besök av en ledamot i byggnadsnämnden, för att övertala mig sätta tilltro till deras goda vilja, sedan de fått del av mitt ovänliga brev till byggnadsnämndens ordförande. Ingenting hördes av på ett tag. Men sedan kom han. Min ilka hade tydligen lagt sig efteråt varför jag tog emot honom tämligen hovligt. Sedan han varit här och särskilt framhållit, hur skicklig samhällets arkitekt var började jag tänka på saken. De kanske inte menat så illa fast de handlat illa mot mig. Jag bestämde mig för att uppsöka den omtalade arkitekten, gick med min ritning och bad honom göra anmärkning på planerna. Han uppgjorde en ny plan och behandlade mig hänsynsfullt och med ett visst förtroende. Sedan undrade jag vad han ville ha för ritningen. Vi överenskommo om en viss summa och sedan infirade vi anbud. Själv hade jag också räknat och vi kommo, tre byggmästare och jag, till ung. samma summa, Det skilde inte på mer än 600 kr. på ett par anbud. Sedan hjälpte mig arkitekten att skriva arbetsbeskrivning och kontrakt samt mycket annat som hörde till. Jag hade haft ett gott stöd av honom, funnit honom vara en ärlig och sansad människa. Han tyckte sig inte vara så kunnig att han var för stolt att ta emot förslag även av den, som bekostade byggnaden. I denna stund haf jag det största förtroende till hans skicklighet och uträkningar. Min tro är att han blir en framtidsman.

Sedan huset var färdigt kom byggmästaren till mig och ville göra räkning. Själv hade jag velat ha uppgörelse redan på hösten, men han ville spara tills på våren. Jag hänvisade honom till arkitekten, som haft hand om anbudet och kontrollen. Han ville dock inte göra räkning med honom och påstod att han förlorade på bygget. Eftersom han var frireligiös trodde jag att så var och lovade betala extra för ~~kväxxkxxx~~ källrarna som hörde till lägenheterna. Det verkligen en dryg räkning. Han sade sig förlora 26000 kr. men han ville ha extra mellan 8 och 9000. Inte tror jag att han själv förtjänade på bygget annat än på så sätt, att hans många pojkar fingo god förtjänst. 3-4 år vid bygget. Det säges, att han fick betala alla över lag 3 kr. i timmen. En kirunaman dugde ej att mäta arbetena utan det togs en från Stockholm. Murarhantlangarna påstodo, att muraren tjänade 80 kr. om dagen, fast hans dag var kortare än smickarens. Om så var fallet undrar jag inte på, att byggmästaren inte tjänade på bygget. Han stämde mig till skiljenämnd och det befanns, att han fått nära 2000 kr. för mycket. Han fick själv betala skiljenämnden.

Innan jag började arbetet fick jag förbindelse av tre affärsmän att de skulle betala en viss bestämd hyra under 5 år, om jag skulle bygga. I annat fall skulle jag inte ha brytt mig om det hela. Dessutom skulle jag ha 20000 kr. mot 6% ränta i förskott för ~~xxx xxxxx~~ av en handlande för att slippa anlita borgensmän. Jag kände inte till lagen så mycket att jag visste att kontrakten bli värdelösa om affären går i konkurs. Ej heller hade jag någon tanke på konkurs, ty det var ju guldtider i Kiruna. Men det gick ej som jag beräknat. Två affärsmän ha redan gjort konkurs, på vilka jag förlorat och den tredje är i skrivandets stund i konkurs. Hyrorna ha gått ned och om inte tiderna ändra sig, har jag kastat på backen mitt 40-åriga arbete och min försakelse både av mat, kläder och nöjen. Jag står där så åter med ~~xxx~~ två tomma händer. Småskollärarynnans pension är liten och dessutom har jag på samvetet att ha bedragit mina välvilliga vänner och kamrater, som ha lånat mig pengar, mer eller mindre, för att stödja mig.

Samma år, som jag började bryta grund till nybygget kom en förskräckt kvinna springande till mig från bolagsområdet utan hatt och kappa. Klockan var 10 på kvällen.

Hon såg alldeles vettskrämd ut. Hon var yngsta dottern till en av mina närmaste grannar i min hemby. Hon hörde också till dem som kallades "jalkatanteri". Hon var mycket snäll. I sina unga år for hon på finska sidan för att tjäna. Där blev hon bekant med en skomakare. Och med denne fick hon en son. Men det blev inget giftermål. Denne gosse fick namn efter ryske kejsaren. Hon reste sedan hit för att tjäna men sonen tog hennes mor hand om. Hennes mor hade gift sig på gamla dagar med en bonde, som var änklings. Till henne kom ungefär samtidigt den äldre dottern också med en son. Gummans ende son hade under barndomstiden tjänat hos en bonde och han blev piskad med käppar på ryggen så hårt, att ryggkotorna skadades. Han fick en stor puckel och kallades Puckelryggiga Johan. Sedan lärde han sig till skomakare. Men han gog efter några år. Den yngre systemen följde de brödernas exempel, han hade nämligen rest till Gällivare och skaffat sig arbete där, hon reste dock till Kiruna. Hon tog tjänst hos en gästgivare, som också hade drängar. Det blev parti mellan henne och en av drängarna och hon kom återigen i omständigheter. För att för allmänheten dölja sin olycka och komma undan folks förakt gifte hon sig med en äldre man, som nyligen kommit från Amerika. Han var mycket punktlig och prätentlig på alla sätt och ville visa att han kunde försörja en familj. Men egendomlig är han. Barnet föddes några månader efter giftermålet och på det sättet kom pojken i sin styvfars namn och människorna trodde att det var hans son. Sedan fick hon tre pojkar med denne man, men en av dem dog vid unga år. När hennes äldste son var i den åldern, att han skulle börja i skolan togs han hit upp till Kiruna. Här lärde han sig snart svenska och redde sig bra i skolan. I sitt hem var han mycket snäll. Han ville inte alls springa ute på gatorna som andra pojkar. Han gick ut och handlade åt mor, hjälpte till att laga mat, sydde och lappade kläder på maskin och lagade alla skor. Redan tidigt började han att i vedboden laga skor även åt främmande. Vid den tiden, då modern kom till mig, gick gossen i fortsättningskolan och hade just gått i skriftskolan. Styvfadern hade en längre tid tyckt att gossen var så mycket i moderns närhet och var förargad över att han ej umgicks med andra pojkar och var ute om kvällarna. Han började misstänka att det var otillbörligt förhållande mellan mor och son. Han började hata styvsonen. Pojken vågade nästan inte vara inne, utan satt i vedboden. Modern blev bekymrad, rädd och mycket nervös. Då mannen hade nattskift och kom hem klockan 4 på morgonen vågade hon nästan inte sova om nätterna, ty hon var rädd att han kunde göra vad som helst med den sovande gossen. En kväll var han särskilt uppretad. Pojken sprang till skogs och hon sprang med de andra gossarna hit till mig. Hon grät och darrade som ett asplöv. och bad att jag skulle ta hand om henne och hennes barn. Dessutom berättade hon om mannens hat mot gossen. Jag svarade henne: "Alla fyra pojkarna kan jag ju inte ta, men den äldsta tar jag hand om." Jag hade ej sett gossen mer än en gång, det var då han vid 7 års ålder kom till Kiruna och visste således inte hur han var. Sedan hon lugnat sig gick jag tillsammans med min kamrat för att söka gossen. På vägen mellan Solagets Sibirien finns en ~~mycket~~ stor park. På högsta punkten är kyrkan byggd. Här går en gångstig över kyrkbacken. Då vi kommo denna stig fram och ~~kommo~~ gått förbi kyrkan så kom mannen oss till mötes. Ingen människa fanns i närheten utom min kamrat. Jag såg att han bar någonting inlöpdat i papper. Jag blev litet rädd och tänkte, att om mannen blivit sinnessjuk så kunde han ha en yxa under armen och var på väg att strffa oss alla. Ty då han ett par dagar dessförinnan varit till doktorn med gossen hade doktorn sagt enligt sjuksystemens utsago: "Det syns att ni själv behö-
 veft läkare i stället för gossen." Jag följde med honom tillbaka till oss. Under vägen berättade han för mig om sina misstankar. Han sade att han skulle betala "fast 100 kr." i månaden bara han blev fri styvsonen. Men denne skulle inte få gå och träffa sin mor medan han var borta. Och så kommo vi hem. Hustrun grät och små barnen sågo vettskrämda ut. Då sade mannen: "Jag måste gå hit med kapp och hatt ~~är~~ du är så tokig och springer iväg utan bådadera." Hon sade: "Jag törs inte följa med." Och jag sade då: "Nu kommer vi överens att hon med sina tre pojkar följer med er hem och jag tar hand om äldsta gossen, som ni inte vill se. Ni får betala 30 kr i månaden för honom, så länge han önte kan hjälpa mig. Men ni ska komma ihåg vad jag nu säger: Om ni är elka mot er hustru och barnen och skrämer dem på detta sätt, ska jag ordna om, att edra barn kommer till barnhemmet och ni blir fri er hustru." Han lovade vara snäll om bara inte styvsonen visade sig. Vi följde dem hem på natten och gossen kom till oss. Och hos mig han var i över fyra år. Under denna tid har han varit till sitt hem två gånger.

Som gossen är mycket härdig, har han varit till nytta och välsignelse för mig hela tiden. Första året gick han och lärde sig till tapetsereare. Sedan fick han göra källarvåningen i ordning, tapetsera och limfärga väggarna, måla tak, dörrar och fönster. Hela tiden har han deltagit i reparationer i hemmet utom att han hjälpte till med grundgrävning. En gång medan karlarna voro inne och åto gick han ut för att försöka borra för sig själv. Han provade att slå vatten i borrhålet. Men som det var på vintern frös borren fast i hålet. Karlarna blevo mycket onda, och pojken lommade iväg fort nog. En av dem kom och berättade det för mig. Deras halva dagsverk var förstört. Som jag är häftig men det går fort över, förstod gossen att nyttja denna tid. Han visade sig inte på en stund. Han tyckte illa om att karlen gick och skvallrade. Men fåordig som han är kunde man inte veta vad han tänkte. Andra dagen medan karlarna voro borta och åto, hängde han ett

spett fast i en järntråd i taket, just där skvallerbyttan skulle sitta och hålla i borsten. När denne sedan berättade det, blev det anledning till stor munterhet, ty gossen är allversam men skämtsam. Med min gamla mor har han alltid varit snäll. Ofta gör han i tysthet småskämtstycken, så att hon måste skratta. Jag har givit honom en cykel och själv har han köpt en motorcykel. Dessa plockar han sönder, lagar, ordnar med och sätter ihop. Han har ett brinnande intresse att mixtra med allt han kan komma över. Ute är han just aldrig. Men alla lediga stunder t.o.m. nätterna ordnar han med sina cyklar. Numera lagar han och gör nya fönster, snickrar ~~xxx~~ möbler, målar dem, lagar vattenledningsrör och kranar, lägger parkettgolv av masonit, vässer borrar som bli mycket mycket lyckade, smider järn, gjuter cementgolv, rappar, sköter värmeapparna och gör alla sysslor, som höra till ett stort hus och ett hem. Alla arbeten utför han mycket ordentligt men på den grunden inte så fort. Han borde få komma till en sådan anställning och få en sådan förtjänst, som hans mångsidiga begåvning berättigar honom till. Gossen är nu i tjuguaråldern och mitt största bekymmer är att kunna placera denna gosse på sin rätta plats. Det är bara synd att han inte kan komma in på en verkstad med sådan begåvning.

Då målaren målade mitt trapphus tyckte jag, att muren i en trappgång blev för mörk i färgen. Jag uttalade min önskan till målaren, att han skulle göra om det och måla den ljusare. Han ville dock inte göra detta, ty han tyckte, att han hade ett dåligt ackord med byggmästaren. Då funderade jag på ~~xxx~~ hur jag skulle få en lämpligare färg. En ung flicka som besökte oss tillsammans med sin mor så gott som varje dag brukade sitta och rita människoansikten på pappersbitar. Jag anmodade henne då att måla en hjort i tallskog på denna mur. Ställningarna gjordes i ordning. Hon ritade då först med färgkrita upp konturen. Jag hade mycket gamla färger kvar sedan 20 år tillbaka, då jag själv målade mitt gamla hus. Dessa målarburkar plockades fram. Och nu skulle hon försöka måla på muren. Hon lyckades över all förväntan, så att både hon och jag voro nöjda. Jag ställde så i ordning ett av mina rum till ateljé, tog fram alla ~~xxxx~~ gamla fanér-, korkmatts-, och masonit-bitar samt rester av gamla markiser. Och nu fick hon med dessa gamla färger måla tavlor, med vilka jag skulle pryda alla trapphus. Där det behövdes större skivor köpte jag nya. På detta sätt målade hon under några vårmånader ca: 200 tavlor större och mindre. De största tavlorna voro 2 ggr. i m. och 1 1/2 ggr. i 1/2 m. Vissa dagar målades två tavlor, andra väl tre. Då de torkat över en natt fick Ivan göra ram av överblivet listverk, betsa dem och hänga upp dem på en för dem förut bestämd plats. Det målades kopior ur "Lappländ" och "Europas museer." De tider jag var ledig från skolan följde jag med intresse hennes målning. Om några detaljer hos originalet inte tilltalade mig bad jag henne göra små ändringar. Här några exempel: ~~xxxxxxx~~ Tizians dotter Lavinia tilltalade mig inte så mycket. Jag bad henne då ge flickan ett mera svenskt utseende. Denna tavla målades i två exemplar. Den ena blev "Den stolta Lavinia i brun dräkt den andra en mild och glad Lavinia i grön dräkt. Maria med Jesusbarnet i famnen förvandlades till en mor med barn i olika åldrar.

På den stora murstocken målades huvudsakligen tavlor med religiösa motiv.

Den 1 juni voro alla tavlor färdiga och uppsatta. Både hon och jag kunde med tillfredsställelsens glädje se på vårvinterns arbete. Hon hade nämligen aldrig förr målat med oljefärg.

Jag fann att flickan borde få lära mera i denna konst och tänkte flera gånger besöka en konstintresserad person i samhället. Jag kom mig dock inte ~~xxx~~ genast för att göra det, emedan jag först ville höra mina vänners utlåtande.

Det är dock underligt, hur rädda människor äro att ge ett gillande omdöme även om ett sådant skulle glädja och uppmuntra. De måste alltid invänta ~~xxx~~ mer ansedda personers utlåtande, innan de våga säga sin mening. Så också härvidlag. Just då vi nyligen fått färdigt gick brandsyn. Jag var inte rädd att tala om att flickan målat en å två tavlor om dagen, ty jag tänkte, att det var bevis på begåvning att kunna få ihop en tavla så i en hast. Det väckte uppståndelse och förargelse. Någon av gubbarna gick till henne och förebrådde henne att hon målat så mycket på en dag.

Oförståndiga människor som kommo och sågo på tavlorna, gingo ~~xxx~~ till flickan och lät henne förstå, att hon var färdig målarinna. Arbetarfamiljer, som aldrig sett något konstmuseum voro naturligtvis inte kapabla att yttra sig i denna sak. Ej heller kunde alla vara konstintresserade, fast mass-suggestion drog dem med. Jag minns särskilt en flicka, som följde målarinnan för att se tavlorna. Hon hade gått i hjälpklass. Förut hade hon även gått i min skola, och jag hade funnit, att hon inte hade ringaste anlag för teckning ej heller uppfattning om färger. Men även hon tycktes kunna bedöma tavlorna. Flickan som målade, började också själv tycka, att hon var färdig, varför jag tappade lusten att föra saken vidare. Andra sommaren kom en bekant hit upp. Hon hade aldrig hört talas om dessa tavlor. Men så fort hon öppnade förstugudörren stod hon häpen och kunde ej nog uttrycka sin förtjusning. Hon tyckte, att flickan ovillkorligen måste hjälpas fram så att hon fick lära. Då gick jag till en person, som jag visste hade stora möjligheter. Jag berättade bl.a. för honom, atthom kunde kopiera en tavla på 1 1/2- 2 timmar. Han smålog och sade:

'Vad kan det bli för tavla på 2 timmar?' Jag anmodade honom att komma och se när hon arbetade. Han gjorde det och kunde övertyga sig om att så var fallet. Nu plockades några tavlor fram och skickades till Konstmuseet i Stockholm för påseende. Det var kopior av Edelfeldts Fiskare, Bauers Snöstorm och lappläger, Islossning av Amerikansk konstnär m.fl. När det sedan skulle beslutas att hon skulle få fara och lära sig och hon blev kallad till ett sammanträffande med ett par inflytelserika personer kom hon aldrig dit. Hon svarade på min fråga: "Jag vill inte lära mig detta svältyrke." Nu har hon beställningar på kopiering av tavlor och målar med riktiga färger på duk och masonit. I vinter kallade vi på en resande, en för Norrbotten intresserad kvinna, för att hon skulle få se flickan arbeten. Hon gjorde genast beställning på ett 20-tal tavlor, så att flickan tack vare detta haft arbete hela tiden.

Hösten 1927 blevo vi fem stycken kamrater bjudna att äta surströmming hos en av våra vänner. Det blev en sådan trevlig afton där vi berättade skämtsamma historier och upplivade gamla minnen. Vi började sedan bjuda varandra på surströmming var sin gång var fjortonde dag sedanännu ett par kamrater slutit sig till vårt surströmmingslag. Så har det hållit sig flera år. Sådana bjudningar blevo inga dyrbara nöjen.

Först en liten presentation av medlemmarna. Jag vill kalla dem vid namn som jag minns från min hemby.

Först ha vi Eugenia Flint, upphovet till dessa sammankomster. Hon är alltid glad och vänlig, hjälper fattiga och nödställda. Hon har t.ex. olika tider haft tre fosterbarn, hon har nästan skaffat försörjning åt en gammal kvinna å Västmanland genom att här sälja tallris, som denna kvinna säckvis sänt henne varje år. Hon har dessutom i sin församling varit en tjänande syster, som inte sparat varken arbete, besvär eller pengar.

Så ha vi Annette Järnbröst. Även hon har haft tre fosterbarn, på vilka hon offrat sin kärlek vid sidan av sitt skolarbete. Alltid har hon räckt en hjälpsam hand åt fattiga och med särskilt intresse hjälpt sina gamla skolbarn. Hon har lett barnens uppfostran med stadig hand, som de säkert ha nytta och välsignelse av hela sitt liv. För mig har hon varit till stor hjälp. Utan henne tror jag inte jag skulle ha kunnat utföra mina vidlyftiga affärer. Min mor och min systerson har hon alltid mött med kärlek och förståelse, varför jag känner mig skyldig henne stor tacksamhet.

Harriet Stålhand satt oftast ensam i sitt lilla propra med blommor smyckade hem. Hon läste nyutkomna och värdefulla böcker. Gästvänlig var hon och omtyckt av barn och föräldrar. Hon hjälpte många i det tysta och tog vänligt men värdigt emot alla, som kom och besökte hennes hem.

Kring den snälla och goda Josefin Halmkrona samlas gärna både kända och okända av olika anledningar. Hon råder och hjälper med teckningar, textning, alla sorters handaslöjd och gläder människorna med sitt milda sätt och sin vackra musik i det konstnärliga hemmet. Även okända kunde i det tysta få hjälp råd och hjälp med både namn och pengar.

Den yngsta medlemmen i laget Louise Hummel, är ett stöd för de sina. Hon har med uppoftande kärlek hjälpt sina syskon att komma fram i livet och det har inte varit liten uppoftning att kosta på långvarig och dyrbar utbildning.

Även Birgitta Kärker hör till de stilla i landen. Hon har tagit sin an sina syskonbarn och stött dem, då de bäst behövt hennes hjälp.

Lilla Hedda Skarpsvärd, lagets rolighetsminister, har med orubblig viljekraft fullföljt sina studieplaner vid sidan om skolarbetet och nått akademisk examen.

I surströmmingslaget togo vi oss för att uppvakta varandra ibland med vers ibland med prosa. Annette Järnbröst, Louise Hummel och Hedda Skarpsvärd voro våra mest anlitade poeter. Vi brukade kläda ut oss och ha småteaterföreställningar. Aftnarna avslutades med gymnastiska övningar. En av kamraterna hade en gång med sig en flicka från landet, som bodde tillfälligt hos henne. Hon satt inne hos min mor och väntade tills hennes tant skulle gå hem. Hon hörde munterhet i salen och kom till dörren för att se, vad det var. Hon tittade, som om hon inte kunde tro sina ögon och var mällre av häpnad. Där lågo åtta välmående tantes och hoppade och rullade med olika benrörelser i de finaste negligéer efter gramfonmusik under Heddans anförande. Det såg ut som flickan tänkte: "De här måtte inte vara kloka."

Uppvakning med vers brukade höra till ordningen. Och jag skulle här vilja ge några exempel på dessa uppvakningar.

Då skolföreningen firade sitt 25-års jubileum hösten 1928 inbjödos gäster, dels representanter för S.A.F:s styrelse i Stockholm, dels skolmyndigheter här så lärare från vårt grannlän och kamrater och andra skolintresserade som flyttat härifrån. Sedan gästerna hälsades välkomna samt sång och musik utförts uppläste Annette Järnbröst en av henne för tillfället skriven prolog, som jag vill anföras, emedan den ger en god inblick i det arbete i skolans tjänst, som nedlagts under det nya samhällets första kvartalssekel.

Till högtid vi samlats i dag, kamrater,
en högtid i allvar och glädje också.
Men icke med några stora later
det höves oss att den dagen begå.

3.

Ett kvartsekel har ju nu förrunnit
sedan vi började färden mot Nord.
då sista skynten av hemland försvunnit
och vi betrådade vår framtids jord.

5.

Det kall vi valt var högt och stort
ungdomens fostran var målet.
De ungas vilja vi hade bort
stärka och hårda likt stålet.

7.

För oss skulle ungdomens väl och lycka
ha varit det första att sträva för,
själviskheten hade icke bort rycka
från barnen det, som dem tillhör.

9.

Vi ha dock mycket att minnas
av stort och ädelt, av rikt och varmt.
Vår tanke går till dem, som ej finnas
längre bland det som är svagt och armt.

II.

Vi kunna ej glömma de ljusa tider,
som ligga bakom oss år vid år
det lyckoskimmer, som sig sprider
kring honom, som främst i vårt minne står.

13.

Han var en vän för vårt nya släkte
en frikostig, ömsint och trofast vän
han mer än alla tillsammans makte
ge lyftning och glädje åt ungdomen.

15.

Vi minnas även den kämpe god,
som här vid hans sida fått verka.
som insatt sin kraft och sitt frejdiga mod,
vars ordnande hand vi nu märka.

17.

Hans ankomst till dessa fjärran bygder
en solglimt i mörker och ödslighet var.
Även om man ej var rik på dygder
förstod han vad innerst i hjärtat man bar.

19.

Hans liv var en tung och mödosam vandring
i uppoffring, saknad, försakelse.
Hans liv borde bli oss en väckande maning
till hjärtats och sinnets förnyelse.

21.

En var av dem har förvisso lämnat
ett märke, som ristats i hävderna in.
Vi kunna ej fatta att det var ämnat
att de skulle lämna gärningen sin.

23.

Men skaran som sådde på dessa fält
har skingrats för många vindar,
på andra tegar har ödet dem ställt
på soliga fält, under gröna lindar.

25.

En lycka det är att tjäna dem,
som löna riktigt ens möda,
som göra det möjligt att bygga hem
där trevnaden krafter föda.

27.

Dock finns det nu så många unga,
som längta att börja sin arbetsdag,
som icke förskräckas av arbetets tunga
men glädjas över vart kraftigt tag.

Vi tagit en rast på den vida färden
en vila mitt i arbetets jäkt,
vi ha icke dröjt vid den egna härden
men stanna gemensamt vid minnets fläkt.

4.

Hit upp sändes vi alla onsider
att röja mark och trampa stig.
Här skulle vi blicka mot nya tider
mot strålände sol, som höjer sig.

6.

I barnens hjärtan vi hade bort så
en sådd av renhet och sanning,
vi hade med lära och liv bort nå
längre än blott med förmaning.

8.

Ack, tungt det känns att nu se tillbaka
mot svunna tider och år som gått !
Det hade bort ske under bön och vaka,
då vi nu se hur litet vi förmått.

10.

De gått den ena efter den andra
att vila efter slutat värv.-----
Det anstår icke oss att klandra
dem, som givit sin livskraft och nerv.

12.

Han kallades Lapplands okrönte konung
och hög och ädel han var förvisst.
Det var han, som lät mjöd och honung
flöda och täcka bekymmer och brist.

14.

Han gav ett mål för de ungas strävan
till insikter, kunskap och eget hem.
För många han lättade den bävan,
som tanken på framtiden var för dem.

16.

Och han , som skådat mot rymder vida
där stjärnorna gå sin tysta gång!
Han glöms ej av dem, som i ensamhet bida
åt honom de ägna en minnets sång.

18.

Och så ett tack vill vi honom bringa
den trötte, gamle, som nedlagt sin stav.
För honom vi nyss hört klockorna ringa
för honom man sist nu rett en grav.

20.

Vår tanke dröjer även vid minnet
av dem, som verkat en liten tid,
som mejats ned medan ännu sinnet
var fyllt av däckkraft och arbetsid.

22.

Vi ägna dem alla en saknadens tår
och lysa frid över deras minne!
Vi veta ej när stunden är vår
den kommer ---- vi det besinne.

24.

Men oss det förunnats att arbeta här
och kämpa i ungdomlig iver.
Vår nya hembygd blivit oss kär,
dess kärare ju längre man bliver.

26.

Vår kraft kan dock inte alltid bestå--
vägen är lång genom åren.
Men ännu vi hoppas något förmå
fast livet strött silver i håren.

28.

Vår tid kräver allvar av gamla och unga
vår tid kräver främst att vi ge oss helt
Det gäller att skördar i ladorna samla
så att icke vårt liv blir förfel't.

29.
För den, som satt sin hand till plogen
det gäller att troget hålla ut,
det dröjer kanske till skörden är mogen
men mogen blir den dock alltid till slut.

31.
För uppmuntran, godhet och vänliga ord
de smälta som snö i solen
och barnahjärtat har samma jord
om än det äväljs under polen.

33!

Det finns ett träd som grenar sträcker
ut över Sverige, vårt fosterland,
vars friska grönska vår längtan väcker
att vandra tillsammans hand i hand.

34.

Det finns så mycket, som oss förenar
till gagn för skolan och ungdomen vår
fast vi äro av trädets grenar
det skott, som längst emot norden når.

35.

Säg, har den grenen nerv och livskraft?
finns blad, som grönska och frukter söta?
Eller har den så ringa livskraft,
att grenen bryts, då stormar möta?

36.
Det vore att värdigt vår högtid fira
i arbetet lägga vår tanke och själ,
det vore att minnet med blomsterkrans sira
att endast tänka på barnens väl.

30-

30.

71.

De barn vi alla satts att vårda
ha mycket av värde inom sig.
Det tycks ibland de ha hjärtan hårda,
men ack, hur ofta man misstar sig.

32.

Men mycken sol det behövs förvisst
att få ett hjärta att vekna
ett tålmod utan vank och brist
och kärleksord, som man ej kan räkna.

37.

Och måtte alltförant vår skolas heder
bli fanan kring vilken vi fylka oss!
Må sanningskärlek och rena seder
bli stjärnan, som leder barnen och oss!

Vid den fest som hölls i samband med jubileet hade teckningslärarinnan tibat placeringskortet. För att min kamrat varit rösträttskvinna hade hon fått en kock på sitt kort och jag en jordkärra dragen av mig själv. Men konstnärinnan hade tydligen inte sett så nog på en sådan kärra, eftersom hon ritade lådan bakfrån.

För att överraska surströmmingslaget och några andra vänner hade vi bjudit tolv flickvänner till fest en första maj. Jag lyckades spåra upp en ung man skicklig att laga mat och passa upp vid bordet men fullkomligt okänd för alla våra gäster. Han var klädd som kypare ~~kkkk~~ i smoking och blankkläderskor. När han trädde in i rummet och började servera blev det allmän uppståndelse. Alla tittade med förvåning på kyparen. En viskade åt den andra: "Är det en karl?" "Ja visst," sade den andra. "Han är ju stor och se på nacken." Teckningslärarinnan vände ej på sig, men ögonen voro riktade åt bestämt håll. Det syntes, att hon hade svårt vara allvarsam. Kampaten brevid mig försökte behärska sig, men hennes ögon gråte. Alla voro så häpna att de glömde känna efter hur maten smakade. Kyparen själv visste inte, att han var kallade att servera på skämt och han tyckte nog, att gästerna buro sig litet egendomligt åt.

Medan vi åto höll Louise Hummel, som tillsammans med oss ordnat festen, ett tal på vers. Jag tar mig friheten här återge det. Jag vill dock förutskicka den anmärkningen, att jag här talar om mina vänner med fingerade namn och att de rätta namn som förekomma i verserna ersättas med streck.

O, sena tiders kvinnor!

1. Vad skulle en Fredrika Bremer hava tänkt om hon upplevat I maj i denna trakt om hon sett ner ifrån sin höga himmel och ibland världens mångbrokiga vimmel sitt äga fäst på detta rika bord och dessa sköna blomster från vår karga jord.
2. Jag ser i andanom den gamla damen komma in hon kommer smygande och trevande lik statyn sin som uppställd står i någon park i Stockholms stad och som int'lar ha gjort en mänska nånsin glad. Hon är förvånad - passar ej i våran krets på hennes tid man bara satt och virkade en spets.
3. Men som magneten dras mot stålet blir Annette Järnbröst första målet för hennes vandring vidare i denna sal. Hon öppnar på sin mun och håller tal: "Hell dig, du aftnens charwanta värdinna jag har beundrat dig som världens bästa kvinna.
4. Du har förverkligat min sköna dröm att vara självständig men ändå god och öm att för mina frihetsidéer slå ett kraftigt slag men aldrig glömma kvinnans första lag att älska - allt det sköna: blommor, barn att helt ej fångas in i tidens grottekvarn.
5. Vid hennes sida sitter och en - på henne nu sin ljuva blick hon fäster. Hon nickar: just så hon skulle vara kvinnan, som jag såg i fantasien bara och högt hon talar med sin frusna röst: "Nu är det vår, fastän det liknar höst.
6. snart grönskar äng och träden börjar knoppas då kommer sommarens vila såsom vi nu hoppas. Jag har din godhet sett, din huslighet, din flit ditt ledarskap i lärarinnepolitikens slit men vad jag ändock skattar högst av allt är självuppoffringen och kärleken till kall du valt.
7. Du blivit liknad vid en pingstens lilja med den skulle jag dig ook smycka vilja och säga allt vad en japan om lotusblomman säger ack, ack mitt ordförråd så litet vackert äger och när jag ord i rim och meter ville ha jag märker, det går inte alls så bra."
8. Nu går hon vidare i laget för att hälsa och räcker då sin tunna hand till - "Du kunde bo uti ett präktigt slott och åka uti galavagn helt flott -" hon kommer av sig - flott, var fick jag det ifrån kanske från franskan, det var blott ett lån.
9. Du är beundrad både av kvinna och av man för att du måla och spela piano kan det kunde man nog ook på tiden min men aldrig nådde man en färdighet lik din och aldrig hände det, att nå'n förnäm rik i hänsynfullhet var dig minsta lik.
10. Hos dig är guld det skärat i sin rätta degel "richesse oblige" du har din levnadsregel men - fast jag älskar och beundrar dig du i ett fall haver försummat mig: jag aldrig nånsin har tänkt, att det gick an att kvinnor byggde hus utan att ha en man."
11. Det finns visst fler, som detta gör jag riktigt ryser, när jag dylikt hör En -----, en ----- -- namn jag har hört talas om uti min lugna hamn. Jag ej förstår moderna kvinnor i er där hon är * ju nästan, nästan-som en-karl.
12. Nej, som en ståtlig - från stallarna skall kvinnan värdigt skrida fram på trottoirerna med "airaav något" över hela sin person så ladylike i hållning och konversation. med klädedräkt, som uti färg och snitt är chick med målmevetenhet uti sin lugna blick.
13. Och vem som verkligen rent förskräcker mig är - , när på kälken hon fortskaffar sig hon skrämmer vett både ifrån folk och bilar när hon på gatan med sitt "ur vägen" ilar hon över breda diken styr och far o, såna kvinnor fanns ej alla i mina dar.
14. Och ni som alla sitta här så rara och så snygga och bor i trevna hem så lugna och så trygga jag hälsar er med glädje och med tack för att ni glada är och int'nät' mulet pack Ja, leve alla mina nya vänner för ung är den, som ung såg känner.

15.
Och leve och gårdsägar
som haft besvär med alla gäster sina
och tack för maten, som var god
och tack för anlig spis och vänligt
ord
ett hjärtligt tack för att vi samlats
fått
hos er att fira vår, fast den till
oss ej nått."

16.
Den gamla damen glider sakta ut
när skall utvecklingen väl taga något
slut
att tanka sig en fast med bara kvinno
som roa sig fast inga kavaljerer finna.
O, sena tidens kvinnor- leve ni-
Vi hurra för varann- o, leve vi.

För att en av kamraterna givit idén till surströmmingsaftnarna ville vi andra uppvakta henne en dag. Vi sände bud, att hon hade att vänta några resande och skulle därför hålla sig hemma en bestämd afton. Hon var mycket nyfiken och undrade vilka som skulle besöka henne. Vi hade kommit överens om att klä ut oss till karlar och var och en skulle framställa ett frieri. Hon blev mycket förvånad och bätt som fallen från skyarna, när tre vise män från Österlandet i de vackraste dräkter, nyligen köpta i Jerusalem, bragte henne sin hyllning med följande vers.

1.
Till ett harem med mig må du draga
och njuta av sommar och sol
och leva som i en saga
långt bortafrån den snöiga pol.

2.
Min älsklingshustru du skall vara
bland alla 300 och 7
i denna brokiga skara
den ädlaste juvelen är du.

3.
På svällande divaner du skall vila
bland siden och sammet så skön
till sömnens rike vällustigt ils
på en kudde som ej är grön.

En dörrknackare med kappsäck i handen och hatten på tre kvart sjöng denna friarevisa:

Här kommer nu en, som är arbetslös
turalleri, turallera
och frågar den glada granna tös
turalleri å ra
om hon vill ta han och fö han och klä han
så han slipper springa och sälja på sta'n
tualleri, tuallera, tualleri å ra.

Och svarar hon nej allra rikaste tant
turalleri, turallera
så kanske till nattlogi han kan få en slant
turalleri å ra
eller ock fläsk och potatis och brö'
för han är så hungrig så han håll' på dö
turalleri, turallera, turalleri å ra.

En sjöman kom härnäst och sjöng en vers ur en gammal sjömansvisa.

Men även jag blev förvånad då min kamrat, som lånat min sportbyxor och min dito mössa uppläste följande frieri på vers. Hon uppträdde som byggmästare jag.

Här kommer GÅRDSÄGARE Hjort
i egen hög person
Han har på sistone sport
att fru lätt tar reson.
Han önskar en maka för livet välja
som har en gård, som hon vill sälja.

Här kommer GÅRDSÄGARE Hjort
så myndig och bred
han gräver sin grund och domderar så stort
för krusa är inte hans sed.
Men han önskar en fru med pengar på banken
en fru, som är livad och glad utav fanken.

Här kommer den store DIKTATOR Hjort
på friarsträt så glad
och bjuder fru en kärlek som grott
lik potatisens stjälk och blad.
Du får dela mitt bröd så enkelt och bra
men din gård och din lön vill jag ha.

Dessutom var det några andra vänner, som var med. Sist framträdde en student, som vann hennes hjärta med följande opus:

Ålla ros ifrån Nikkala by,
Tornedalens prinsessa
länge jag längtat till dig att få fly
att dig till mitt hjärta få pressa.
Jag därför nu lupit som snabbaste hjort
på Kirunas gator och gränder
och hamnat tillslut vid din ägandes port.

bland dessa som stå här som bränder
och tala om kärlek på friarmanér
jag ser att du ler
du en korg nog dem ger.

Ädela ros ifrån Nikkala by
i nedersta Tornedalen
gå inte längre i väljandets bry
följ mig som brud in i brölloppsalen.

Då hennes namnsdag inföll på en för oss så olämplig xxx dag hade vi börjat uppvakta henne på Allarikadagen. Hon fick detta nya namn därför att hon arbetade för de fattiga och var rik på idéer.

1. Till fru Allarika vi tåga
att ägna vår hyllning och gård
vi vilja efter förmåga
lovprisa våran värd.
2. Hon heter ej Alrika förgäves
ty rikedom hon har som få
och däröver hon ej förhåves
till henne nu vännerna gå.
3. På kärlek och glädje är hon riker
och ord har hon många också
i gästfrihet har hon ej sin liker
hon har omtanke även om de små.
4. I sömnad är hon rik på idéer
hon syr allt så fint och så nått
hon granskar snitt och plisséer
och upptäcker misstagen lätt.
5. Hon bygger sitt hus efter modet
med badrum och elektricitet
hon dukar åt alla kaffebordet
och serverar med största fermitet.
6. Hon gör de allra bästa affärer
med blommor och tallris så grönt
hon verkar inom högre sfärer
för det blir hon säkert belönt.
7. Och sist men ej minst må vi prisa
hennes gåva så riklig och vis
hon vill gamla kvinnor bespisa
och borttaga fattigdomsbevis.
8. En fond på miljoner vill hon grunda
av 500 kr. från envar
men vi arma vilja helst blunda
och låta henne ensam stå kvar.

9! O, allas vår Eva Allarika
låt glädjen stå högt uti tak
och låt alla sorger nu vika
så vi njuta ditt kaffe med smak.

Våren 1929 var en av kamraterna nedstämd och ledsen. Hon var inte riktigt frisk. Vi tänkte då muntra upp henne för stunden och beslöto gå till henne en hel bukett av mänskliga blommor. Vi skickade även till henne bud, att hon hade att vänta besök. Vi gävo henne följande till present ett par sockor, som föreställde Moses och Aron. Först hölls följande lilla tal och sedan kommo blommorna. För varje ny vers kom en uppvaktande med sin blomma fram och neg djupt för "Solögat".
Talet:

Med Moses och Aron i spetsen kommo representanter för Israels stammar att bringa "Solspridarekan i Norden" sin hyllning.

Vi förena i oss alla de släkten, som mottagit och fortfarande mottaga kunskapens ljus av dig. Vi ha som Israels barn färdats genom vetandets torra öknar men ha av dig läskats vid humorns uppfriskande källsprång och livsglädjens solglittrande vatten. Mottag vår hyllning på denna vårens solskensdag.

.....
På denna påskhelgens högtidsdag äro allas våra tankar riktade till det stora ljuset, vars strålkraft ger liv åt allt och alla.- Så ledes våra tankar till den store Lars Levi Laestadius, vilkens liv och verksamhet varit en ledstjärna av stor betydelse för våra landsmän här i lapparnas land. Denne mans efterkommande utspriddes till olika delar av vårt land. Här högtat uppe lämnade han kvar en liten ljus blomma, vilken fick den vackra namnet "Solöga" och detta namn erhöill hon för sin glada sprudlande ljusstämning. Och för att denna blomma i fortsättningen också må leva och få nya krafter som vårens nymf bland oss sureströmningens och sammankomsternas lag, vilja vi nu väcka henne till liv. Vi hava kommit för att med vår glädjens vinge lyfta solögats blick uppåt.

1. Du är som en blomma i skogens famn
Solöga, Solöga är ditt namn.
Du föddes på Hornaväns soliga stränder
och sprider ditt ljus över riket och länder.
- 2! Ditt guldgula huvud du reste opp
och fångade solen i blomma och knopp
du gläder oss alla med visor och skratt
du fröjdar oss alla med lekar och spratt!
3. Nu vilja vi binda en blomsterkrans
och fröjda ditt hjärta med rim och dans
vi samlats häruppe en blomsterskara
och ropa till dig: låt sorgerna fara."
4. Helt nära invid står en blomma så blå
med klockor som ringa och klinga och slå
Den blomman har varit din närmaste vän
den blomman på klangen bäst känns igen

5. Påskens lilja så gul och fin
bugar för blomsterdrottningen sin
hon blickar upp till dig i det höga
hon önskar allt gott åt ett litet solöga.
6. På en bördig mark i en leende dal
en stjärnblomma spirar, den öskar stal
hon är kommen i dag att dig glädja ett tag
hennes fågling och doft mottag.
7. En ros utan törnen med ljuvlig doft
sig bugar allt intill jordens stoft
hon har nämnts drottning i blommornas rike
men kan dock aldrig bli Solögats like.
8. Vid Luossajärvis strand en mörk pion
försöker
en karg natur och med sin färgprakt lönar
den, som sig ut på strövtåg ger.
Solöga, det är mot dig hon ler!
9. Röddockan sött och grann
man helst i Kalixdalen fann
hon kommer helt förnäm och sommaren
inviger
hon djupt och värdsamt för vår blomster-
drottning niger.
10. En liten späd linnéa doftar till din dra
hon klätt sig i sin ungmödrakt den skära
hon vill din blick mot höjden rikta
hon vill att du må himlen sikta.
11. Och ljuv och blå förgätmigejen myser
mot himlens blå du i din solskenefärg
då lyser.
ni två tillsammans kan oss alla mana
att alltid ~~håll~~ hålla högt vår svenska
fana.
12. Vid torget står en praktfull lilja
som sig från andra blomsterbarn see
skilja
hon står så rak- men huvudet hon böjer
när du Solöga met dess kalk ditt öga
höjer.
13. Lik styvmorsblomman i en äng så fager
så ensam anspråklös till dig hon drager
med ögon, som violblå blänker
hon säkert dig Solöga vänskap skänker.
14. Långt ifrån Lapplands myr och mo
där vildmarkens blomster, skvattram gro
en blomma med doft så sjudande stark
har slagit rot på välsignad mark.
15. Hon ville ditt sinne med glädje fylla
hon ville dig, lilla Solöga, bylla.
Hon räknar sig själv till de obemärkta
men alla bli vi av henne stärkta.
16. I kransen av blommor tag även mig
nejlikan, som här nalkas dig.
Jag ville en stund av glädje dig bringa
nu när snart påskens klockor ringa.

En gång då vi hade surströmmingslaget hemma hos oss hade vi ordnat med en uppvaktning för en ~~xx~~ medlem av laget, som förut inte blivit hägkommen. Hon var en musikalisk konstälskande människa, som gjorde de vackraste handarbeten. Hon hade flera gånger frågat efter gamla filthattar, som hon skulle göra huvor och väskor av i applikationer. Jag hade sprungit omkring och tiggat ihop tolv filthattar i alla färger och nyanser. Dessutom hittade jag i mitt pannrum en gammal "Storm". Vi kläddes en stol med blommor och lade in hattarna i kartonger som nummerades och ställdes i ring kring stolen. Min kamrat hade skrivit några små verser där varje hatt, beroende på färgen liknades vid en fågel, som kom med gåvor till festföremålet. I den trettonde kartongen låg den svarta herrhatten. Verserna förklarade resten.

1. I dag är Elsas stora dag
vi velat hedra henne, Lina och jag
vi hoppas att hon inte tycker illa vara
att vi komma med några gåvor i alla enkel-
het bara.
2. Vi veta att ingen är så varmt välkommen,
som den, som har en gammal hatt i lommen.
Nu ha vi varit ut på tiggarrått
för att lapper få till Elsas väskeståt.
3. Vi ha sport hennes djupa längtan
hennes stora och varma trängtan
efter väskor, där hon sina rikedomar kan
förvara
nu då bägge herrgårdarna äklara.
4. I varje ask en liten älsklig fe sig
gömmer
som över Elsas liv sin blomsterkorg
nu tömmer
hon skänker skatter utav största värde
hon skänker dygder, som du ej begärde.
5. Den största feen dig skänker hoppets gåva
att se det goda och dess ursprung lova
hon bjuder dig att inte mörkret se
ty ljust och lyckligt skall ditt liv sig te.
6. Den andra feen dig rikedomerna bjuder
och hennes röst så klar och klangfull
ljuder!
"Förhäv dig ej och mera skall bli ditt
din lyckas fåle travar på i skritt."

7. Den tredje feen hon ger dig frid i sinne
hon vill om ödmjukhet dig ~~männe~~
ty frid och ödmjukhet är själens bästa vänner ty ädla gärningar gå fram i hennes
du redan båda två rätt väl nu känner.
8. Den fjärde feen dig renhet skänker
hon vill att du det goda tänker
ty ädla gärningar gå fram i hennes
spår
och önskans sådd ditt hjärta ej när.
9. Den femte feen hon ger dig glättighetens
ande
och kraft att hjälpa dem i "Mörko lande"
vart tungsint bröst uti din närhet får
en strimma sol som till dess hjärta når.
10. Den sjätte feen din håg med styrket
fyller
och åt din vilja ger en fasthets kylle
att feghetens och oförmågans spöke
sig i den närhet icke gärna söke.
11. Den sjunde feen hon låter godhet strömma
ut svala bäckens friska gömma
att smäktande och törstigt mänskohjärta
uti din famn får liisa i sin smärta.
12. Den åttonde hon ber att du må följa
den sannings- och rättfärdighetens bälja
som svallar över jordelivets strand
och för till lyckans skönsta land.
13. Den nionde härskar i tonernas rike
och giver dig harmoni utan like
gräv icke ned det pund, som du har
men gläd med din gåva en och var.
höjden
14. Den tionde har att i övermått att giva
hänförelse, som trötta sadar liva
hon ger dig kraft att skoada upp mot
höjden
och dela med sig av den största fröjden
15. Den elfte feen hon ger en stilla fromhet
en makt att fylla livets tomhet
med lugnets och tillgivenhetens tröst
för dem, som gömmer oro i sitt bröst.
16. Den tolfte feen den allra sista
hon ger en skatt, som ingen villemista
en kärlek varm och rik som modersfamn
för arm och frusen själ, som söker hamn.
17. Den trettonde, en okänd har intet att giva
men önskar att i din närhet få bliva
och därför han bjuder dig armen och spår
att hans du må bliva med hull och hår.
18. Då Amor han ler att Elsa är tagen
och nu firas fest intill ljusa dagen.
Stäm upp en sång så tåge vi alla
och mände vårt leve för fedrotningen skalla.
19. Är andra go'vänner har tomten ej glömt
en ask få ni också, när påsen han tömt
fast gåvan är liten han hoppas och tror
att vänskapen frojas och glädjen blir stor.

Uppvaktningen avslutades med sången: Vi gå över daggstänkta berg, fallera.

Någon tid före min femtioårsdag sade min kamrat till mig att jag borde skaffa mig en ny svart klädning. Jag tyckte mina kläder voro bra, som de voro. Min kamrat såg så många fel på min klänning och så började även jag tycka att den kanske inte var så felfri och så beslutade jag att skaffa mig en ny svart klänning. Den kom snart väl till pass. När min födelsedag närma sig sade jag till min kamrat: "Kom ihåg, att den inte får samlas pengar och gåvor på listor. Jag vill inte ta emot dem." Kamraternas kommo då överens om att de i stället skulle anordna en fest på järnvägshotellet. Den festen blev lyckad. Där höllos tal på både vers och prosa och allt väckte minnen från forna tider och vi tyckte, att vi voro förflyttade ett par årtionden tillbaka i tiden. Alla kände sig unga och glada. Det var den bästa födelsedagsgåva, som kunde skänkas. Det var roligt både för mig och mina vänner att höra Louise Hummels verser om episoder från "Nuckebo" och Annettes mer allvarliga rekonstruktion av min ankomst till Kiruna för 30 år sedan. Hon hade som förebild Geijers "Vikingsen" emedan jag för länge sedan sytt och under många år prytt min vägg med en bonad föreställande en viking som står på en klippa och ser ut över havet färdig att följa skeppet mot okända önen. Här ber jag att få återge dem båda.

Nu verklighet mitt drömda ideal har blivit
helt sakta har ju byggandet framskridit
ty kassan min har ständigt varit tom
"Betala gården genast", mina kreditorers dom.
Jag har fått gömma mig för mina björnar
ty eljest allsammans såsom ~~björnar~~ stora örnar
mig hackat sönder med båd'näbb och klo
här hemma i mitt drömda sköna Nuckebo.

Här som en drottning utan yttre prål och pråkt
och utan prinsgemål, jag styr med enväldsmakt
tolv nuckor genom skriena ordnings-lagar
genom små teser- spikade- liksom i Luthers dagar
på mina dörrar, väggar, här och där
"tjugufem öre för ljuset" eller "bär
soporna i källarn", "slösa ej med papp
ni få ju själva vara med om att betala vargexk lapp."

När uti arla morgonstunden klockan åtta slår
små skolmanseller ut från alla dörrar går
de tagas då emot av ljuvlig serenad
av en samstämmig, ståtlig gjeremiad
av nio svarta, gula, gråa katters kör
som vistas inom gårdens bank och står
på broarna till mina två chateau
och vilja glädja mina nuckor små.

Ja, här är Spanien, här är Granada
här sjunger trubaduren ut sin sköna svada
just nedanför sin käras fönster
Vad gör det sen om lutan fått till mönster
en sågbock och en såg, och tonen spräckt sej
"Kom sköna flicka valsa med mig"
men- hon är hård och kall, en nordens tärna
"Du öromedlar jag ville sova gärna."

Jag målat ena gården röd, den andra lilaa
till röda gården synas friarena ila
ty Kaffe-Majas ordstäv här besannas kan
att "den man älskar, den j a g a r man "
Här var en sådan värme, att en dag
en eldsvåda bröt ut uppå ett enda tag
men den blev släckt- jag må min lycka skatta
ty eljest jag i kurrån skulle ha fått övernatta.

Den lilla gården är politiskt intresserad
där ordas "rösträtt", ordas konspirerat.
Där vill till val man gå med egen lista
men att få den att grundligt brista
femhundra vänsterjäntor utan krus
av lilla Nicke kallades till Folkets hus
och där med Kata själv i spetsen
man "läste lusen" av Nuckebokretsen.

Men fastän gården nog är ganska trevlig
jag tror, jag bygger en som verkar grevlig
mitt uti staden skall den stå
minst femti rum den innehålla må
ja, kanske tillse jag femti fyller
jag bor där då i all trafikens myller.
I Största huset mitt i själva stan
det vore ändå något för en fattig fan.

1. Vid nitton års ålder blev stugan mig trång där jag bodde med moder min. Att vakta på gettren blev dagen mig lång och jag bytte om håg och sinn. Jag drömde, jag tänkte, jag vet icke vad jag kunde som förr ej mer vara glad uti hemmet.
2. Med häftigt sinne på taget jag språng och såg mot min framtids land. Mig tycktes så ljuvlig hjulaxelns gång där den för emot okänd strand. Den dunkar och dunkar och för mig så allt längre och längre från Torneå upp mot Norden.
3. En dag eller par fick jag Åka tåg men så vart det helt hastigt stopp ty vägen var slut och där bortom låg min framtids längtan och hopp. Jag klarade saken dock ganska gott och klev på ett gruståg, som förde mig opp emot Norden.
4. Och efter en mycket äventyrlig färd jag kom till Kiruna fram. I väster syntes en gyllene värld med solglöd på fjällens kam. Jag tog min ryggsäck och stav i hand och vandrade upp mot min längtans land upp mot höjden.
5. Viset var jag fattig men rik också på ungdomskraft och mod och visst var kjortelsäcken då lättad, men viljan god. Jag tänkte: "Här vill jag uppå min framtig tro, här vill jag bygga, och här vill jag bo uppå fjället."
6. På kullens krön jag mig satte ned att se på mitt nya land. Jag såg och såg hus solen skred ned emot himlens rand. Och björken doftar, och göken gal och myggen dansar i tusental uti skogen.
7. Så stilla och drömande satt jag där och såg över sjö och fjäll. Jag kände: Här vill jag stanna här och verka till levnads kväll. Jag kände, att landet mitt hjärta tog och längre in i sitt famntag mig drog uti kvällen.
8. Lik örnen som seglar på vida vingar så vill jag sikta mot höjden, och som lärkan glad uti höjd sig svingar så går jag ensam och ej i flock. Och framåt, uppåt jag sträva vill men aldrig, aldrig vill jag stå still uti livet.
9. En tidig morgon jag yxah tog och gick till min kulle opp, jag kände, hur fjällvinden mot mig drog med sus uti björkarnas topp. Men min arm var ung och seg och stark och här stod jag på min egen mark uti skogen.
10. Där ripan häckat och räven stått där lade min grund jag ned. Där lappen tältat och renen gått där grävdes den djup och bred. Ett hem jag redde åt mor och mig på orörd mark utan väg och stig uppå fjället.
11. Men tiden gick, jag tjugu år fyllt då stod hemmet timrat och byggt och midnattsolens glöd det förgyllt och på planen var städat och snyggt. Nu kunde jag gräva potatisland i mossig mark, rik på grus och sand uppå tomten.
12. När året gått var mig stugan trång och jag byggde ett rum bredvid. Nu fick jag lust att pröva en gång hur en kvinna kan bruka sin tid. Allt större och högre blev hemmet så nu står det med fjärde våningen på. Och jag frågar - Är jag nu färdig?
- 13.

Nu hade jag byggt det hem, som jag hade tänkt mig i min barndom. Min mor syntes vara nöjd, men skulderna besvarade mig ännu. Jag hade tänkt, att hon skulle få en obekymrad ålderdom. Många gånger försökte jag dölja för henne mina svårigheter. Hon läste mina tankar och blev så orolig. Om vi skulle besöka Ingeborgs och Maris grav kunde jag ej förmå henne att åka buss. Jag tror, att hon ville spara. Fast jag tyckte ej om denna sparsamhet. Då hon var 80 år gingo vi på våren fram och åter till kyrkogården. På tillbakavägen kände jag att hon darrade. Jag sade till henne, att det var dumt att gå, då hon för några månader sedan haft en mindre hjärnblödning. Hon skulle kunna falla på en gång. Hon påstod att det var så skönt med frisk luft. Hjälp fick jag inte ha, ibland kom dock min kamrats jungfru och en bekant och hjälpte oss till att skura och göra storstädning. Hon skötte annars fyra personers hushåll och tvättade till och med mindre tvätt.

För inte länge sedan fick hon hjärnblödning igen. Jag var då sjuvå ut på min semester. Vad det kändes tomt, när jag kom hem. Min kära mor, som alltid hade hemmet snyggt och allt i ordning, när jag kom hem, var och är nu borta. Vid min hemkomst sov hon tungt och utandades sin sista suck på natten. Hon hade också i likhet med min mormor varit till sina vänner och sagt farväl. Hon skulle just denna dag gå till sin goda vän och för sista gången tillsammans med henne besöka gravarna på kyrkogården. Kaffepannan var på och hon höll på att kamma sig när hon föll. När jag kom till henne bad jag att hon med den friska handen skulle krama min hand, så att jag kunde veta, om hon ännu förstod mig. Hon kramade min hand svagt, men ögonen orkade hon inte öppna. Vad mors gungstol är tom, det känns som en hel värld skulle vara borta!

Klockan fem på morgonen stiger jag oftast upp, kokar mitt kaffe, och känner mig vara i sällskap med min vita fina mor. Jag sitter ensam och vill känna att just då är hon hos mig. Jag tror inte, att den ensamma förgäves väntar på sin mor.

Lystnad råder ute, och mina tankar föras tillbaka till de sist förflutna åren. Vad det är roligt att bo i ett samhälle, där alla ha det bra. Här ha människor goda hem och äro välbärgade. Högfärdens spöke vill man inte tänka på nu när naturens är så vacker. Månen sänder sina silverstrålar till den vita fina jorden och en svag aning av den uppgående uolen sänder sin föräta strimma av renhet och värme. Vi bo förvisso i ett sagoland dit den store Anden sänder sin hälsning med otaliga mängder av stjärnor. Förvisso må vi vara tacksamma för den tid som varit och är.

Snart få vi hoppas att depressionens spöke viker häran även i vårt samhälle. Denna sista tid har säkerligen varit en lärdomens tid. Sådana stunder behöva vi människor ibland, så att vi icke glömma det viktigaste: När stora oförmåga inför Den, som styr allt. - Jag tror att tider stunda då tekniken skall bli till välsignelse både för den arbetstungte trötte och för dem som leda företagen.

Och till sist och framför allt är lärarinnans kall ett ansvarsfullt men härligt arbete. Visst förekommer svårigheter i allt arbete men det är dock levande människomateriell vi äro satta att ta värd om. Alla både gamla och unga vilja dock att upplysningen går framåt. Ser man in i dessa oskyldiga barns frågande ögon tycker man sig få en hälsning ifrån en andevärld, den vi inte kunna se eller förnämna i tider av rastlöst arbete.